

P M Ū S U P A S A K O S

Lietuvių Kultūros Židinio New Yorko

ANTANO MACEIKOS Vardo

B I B L I O T E K A

Skyrius 3-4

Nr. 6183

MŪSŲ PASAKOS

Surinko ir paruošė

S. TIJŪNAITIS

Lietuvų Knygos Tiekimo New Yorko
ANTONIO M. LICHTNERIS TARDŲ
BIBLIOTEKA

Skrylius

3-9
~~Beletrūrai~~
Knygos

6183

VALSTYBINĖ GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDYKLA

Vilnius * 1958

Ilustracijos
dail. R. ULBIKAITES

PIPIRAS

TRYS TARNAI

Anais laikais dingo trys seserys karalaitės. Tėvas ėmė sukti galvą, kaip surasti dukteris.

Karalius turėjo tris tarnus: Dumsių, Tumsių ir Pareigių. Jie ištikimai karaliui tarnavo, nudirbdavo jam sunkiausių darbus, atlikdavo painiausių reikalus.

Netekęs dukterų, nuliūdęs karalius pasišaukė Dumsių ir sako:

— Imk karietą su gerais arkliais, maišą pinigų ir važiuok mano dukterų ieškoti. Jeigu surasi, gausi vyriausiąją karalaitę ir būsi mano žentas.

— Klausau, šviesiausias valdove,— atsakė Dumsius ir išvažiavo dingusių karalaičių ieškoti.

Dumsius privažiavo didelę smuklę pakelėje. Iėjęs žiūri — prie stalo sėdi smuklininkas ir pats vienas žaidžia kortomis.

— Na, ir žaidėjas pats su savim,— tarė keleivis.

— Prašom prie stalo, būsiu žaidėjas su tavim,—

pasiūlė smuklininkas.— Bet jeigu praloši — trejus metus man tarnausi.

Dumsius prisėdo, ir ėmė žaisti dviese.

Dumsius žaidė žaidė ir pražaidė smuklininkui visus pinigus, karietą, arklius ir pagaliau save patį trejiems metams sunkių darbų dirbti.

Karalius, nesulaukdamas Dumsiaus, pasišaukė Tumsių ir sako:

— Imk karietą su gerais arkliais, maišą pinigų ir važiuok mano dukterų ieškoti. Jeigu surasi, gausi vidutiniają karalaitę ir būsi mano žentas.

— Klausau, šviesiausias valdove,— atsakė Tumsius ir išvažiavo dingusių karalaičių ieškoti.

Tumsius važiavo tuo pačiu keliu ir privažiavo tą pačią smuklę. Ir jis toje smuklėje pražaidė visus pinigus, karietą, arklius ir pagaliau save patį trejiems metams sunkių darbų dirbti.

Karalius, nesulaukdamas ir Tumsiaus, pasišaukė Pareigių ir sako:

— Imk karietą su gerais arkliais, maišą pinigų ir važiuok mano dukterų ieškoti. Jeigu surasi, gausi jausniausiąją karalaitę ir būsi mano žentas.

— Klausau, šviesiausias valdove,— atsakė Pareigius ir išvažiavo dingusių karalaičių ieškoti.

Ir Pareigius toje pačioje smuklėje pražaidė visus pinigus, karietą, arklius ir save patį. Smuklininkas jau buvo beimaš Pareigių uždaryti į kamara, o tas, būdamas gana stiprus vyras, pastvėrė iš kampo geležinę lazda ir šoko tašyti smuklininką.

— Matau,— sako,— tu būsi čia savo kortų žaidimais suėmęs ir mano draugus su pinigais, karietomis ir arkliais. Tuojau atiduok man juos su visais daiktais!

Smuklininkas ėmė raitytis.

— Atiduosiu,— sako jis,— tik nustok mušęs... Pini-
gus giliai vandenyje išslapsčiau, kariatas ir arklius
plačiai po gimines išvažinėjau... Namie beturiu tiktai
vyrus. Jie miške rauna kelmus.

Pareigius nustojo mušęs ir pasišaukė anuodu drau-
gus.

Pasiėmė Pareigius geležinę lazda, ir visi trys vyrat
leidosi į kelionę. Taip jie ėjo daug dienų ir priėjo
didelę girią. Girioje rado dvarą ir sutarė užėiti ten
paprašyti valgyti. Ėjo po vieną. Pirmas nuėjo Dum-
sius. Visame dvare nebuvo jokios gyvos dvasios. Tik-
tai rūmų menėje rado įvairiais valgiais nukrautą stalą.
Bet ir tenai nebuvo jokio žmogaus. Tada jis pavalgė
ir grįžta atgal. Prie slenksčio šlumštelėjo iš užu kros-
nies nykščiukas ilga barzda, nutvėrė svečią už spran-
do ir ėmė lazda tvoti. Primušė primušė ir paleido vos
gyvą. Dumsius pasisakė draugams radęs valgyti, bet
nieko neprasitarė, kad gavęs į kailį.

Antras į dvarą nuėjo Tumsius. Jis taip pat rūmų
menėje pavalgė ir buvo nykščiuko primuštas, tik drau-
gams apie tai nieko nesakė.

Paskutinis nuėjo Pareigius. Ir jį buvo užpuolęs
nykščiukas. Bet Pareigius vikriai susivertė, pastvėrė
nykščiuką už barzdos, primušė jį savo lazda ir, pa-
nėšėjęs truputį į šalį, įspraudė už barzdos į ažuolą.
Sugrįžęs ir sako draugams:

— Nepasigyrėte gavę mušti. Aš kitaip padariau.

— Kaipgi? — paklausė tie.

— Aš nykščiuką primušiau ir į ažuolą už barzdos
įspraudžiau. Eime, parodysiu.

Visi trys nuėjo prie to ažuolo. Bet nykščiuko tenai
nebebuvo, tik jo barzda karojo ažuole. Nuo ažuolo
ėjo kraujo laštakys į miško gilumą. Ieškotojai ėmė

elti tuo laštakiu per kelmus, per duburius ir priėjo urvą, kur buvo nykščiuko įlįsta. Reikėjo lįsti į urvą. Burtas teko Pareigiui. Vyrai priplėšė karnų, nuvijo ilgą virvę, nupynė pintinę ir į urvą įleido Pareigų su geležine lazda. Pareigius urvo dugne rado gražų dvarą. Prie pirmųjų durų tupėjo prirakintas senas lokys. Pareigius žiūri į žvėrį ir sako:

— Ko man reiktų, kad galėčiau susikalbėti su tavim?..

— Nieko nereikia, sakyk, ko nori,— atsiliepė lokys žmogaus kalba.

— Pasakyk man, loky, gal čia yra atgabentos trys seserys karalaitės?

— Taip, yra,— atsakė lokys.

— Aš noriu pasimatyti su jomis,— tarė Pareigius.

— Be pono žinios karalaičių nepamatysi. Jis turi raktus nuo jų kambarių.

— O kur yra tas ponas? — paklausė Pareigius.

— Jis dabar labai serga. Neseniai parėjo balsiai sumuštas, nuplėšta barzda. Dabar guli va šitame kambaryje vos gyvas. Jeigu nebijai, gali užėiti.

Pareigius įėjo. Nykščiukas gulėjo visas krauju aptekęs ir sunkiai alsavo. Pareigius paėmė jį už sprando ir ėmė lazda tvoti sakydamas:

— Atiduok man karalaites!

Nykščiukas sušniokštė sudejavo:

— Visas atiduosiu, tik palik mane gyvą!

Ir nykščiukas padavė Pareigiui raktus nuo karalaičių kambarių. Pirmiausia jis išvedė vyriausiąją karalaitę, įsodino į pintinę, ir draugai ištraukė ją į viršų. Paskum išvedė ir kitas dvi karalaites. Jauniausioji, lyg ką negera nujausdama, perlaužė savo žiedą ir pusę jo įdavė savo vaduotojui, o kitą pusę sau pasiliko.

Kai draugai ištraukė jauniausiąją karalaitę, Pareigius prisiglaudė prie urvo sienos pasiklaudyti ir išgirdo baisų daiktą: jo draugai tarėsi jį nužudyti ir patys išvaduotojais pasiskelbti. Karalaitės nenorėjo sutikti. Dumsius ir Tumsius joms pagrūmojo:

— Jeigu papasakosite karaliui, tai dabar mes imam jus visas tris ir sumetam atgal į urvą. Prisiekite, kad neišduosite, tai sugrįšite namo gyvos ir sveikos.

Ir karalaitės turėjo sutikti. Jie nuleido pintinę Pareigiui. Bet tas į pintinę nesėdo, tik įdėjo didžiulį akmenį ir lazda. Draugai traukė traukė pintinę ir beveik nuo angos paleido atgal. Pintinė subildėjo suterškėjo ir dideliu trenksmu nukrito ant dugno.

Nusikratę Pareigiumi, Dumsius ir Tumsius gražino karalaites karaliui, o patys apsiskelbė jų išvaduotojais.

Karalius, sulaukęs dukterų, labai nudžiugo ir suradėjams iškėlė didelę puotą.

Pareigius ėmė sukti galvą, kaip išėjus iš požemių ir parvykus namo.

Lokys pamatė jį nusiminusį ir tarė:

— Paleisk mane, tai aš tau padėsiu išeiti iš čia.

Pareigius lazda nutrenkė grandinę ir paleido lokį. Lokys tarė:

— Dabar apsik lazda aplink savo galvą dvylika kartų, ir mes iškilsime į viršų.

Pareigius apsuko lazda, ir abudu su lokiu bematant iškilo iš požemių.

— Dabar apsik lazda aplink savo galvą dvidešimt keturis kartus, ir mes abudu atsidursime arti tavo karaliaus dvaro.

Pareigius apsuko, ir abudu radosi arti karaliaus dvaro.

— Dabar apsik lazda aplink savo galvą keturias-

dešimt aštuonis kartus,— tarė lokys,— čia rasis rūmai. Jie bus daug gražesni už karaliaus rūmus.

Pareigius lazda apsuoko, ir viduryje lauko radoš puikiausi rūmai. Lokys įvedė Pareigių į vieną kambarį ir paguldė pūkų pataluose, o pats, paėmęs jo lazda, atsistojo prie durų sargu.

Rytą karalius nustebo, pamatęs iš po nakties atsidariusius jo lauke tokius puikius rūmus, ir nusiuntė vieną tarną sužinoti, kas tų rūmų ponas ir iš kur jis. Nuėjęs tarnas paklausė lokio prie durų:

— Mūsų karalius nori sužinoti, kas yra šitų rūmų ponas ir iš kur jis.

Lokys atsakė:

— Čia yra mano ponas, tavo karaliaus dukterų išvaduotojas. Mes abudu šiąnakt atvykome iš požemių, kur jos buvo uždarytos.

Karalius susimąstė. Jis nusiuntė antrą tarną. Šis buvo gerokai įgėręs vyno. Jis priėjo prie lokio ir sako:

— Karalius atsiuntė mane susipažinti su šitų rūmų ponu. Prašom įleisti.

— Negalima,— atsakė lokys.— Ponas dar miega.

Tada tarnas ėmė brautis pro žvėrį į rūmus. Lokys truktelėjo lazda jam skersai, ir tas parėjo susirietęs.

— Dabar žinosi, kad visur reikia būti mandagam,— subarė karalius ir nusiuntė trečią tarną pakviesti pono į karalaičių vestuves.

Pareigius jau buvo atsikėlęs. Karaliaus tarnas mandagiai jį pasveikino ir paprašė į karalaičių vestuves. Jis sutiko, ir abudu su lokiu nuėjo pas karalių.

— Juk tai mano tarnas Pareigius, sveikas, sveikas! — nudžiugo karalius ir ėmė klausinėti, kur buvęs, ką matęs, kas tikrai išvadavęs karalaites.

Pareigius viską papasakojo.

Karalius pakvietė dukteris, Dumsių ir Tumsių. Karalaitės irgi nudžiugo, išvydusios gyvą savo tikrąjį išvaduotoją, puolė jam į glėbį ir pravirko iš džiaugsmo. Susirinko dvariškiai, svečiai. Karalius paprašė, kad Pareigius papasakotų prieš visus susirinkusius, kaip jis išvadavo karalaites. Jis pasirėmė ant savo lazdos, pasistatė šalla savęs lokį ir papasakojo visa, kaip buvo, nuo pradžios iki galo. Pagaliau išėmė iš kišenės pusę žiedo ir pridūrė: „Štai ir pusė karalaitės žiedo.“ Tan žodin jauniausioji karalaitė parodė antrąją žiedo pusę. Dvariškiai ir svečiai pasveikino tikrąjį išvaduo-toją. O Dumsius ir Tumsius stovėjo išbalę iš baimės ir galvas nuleidę iš gėdos. Tada karalius tarė:

— Karalaičių išvaduotojui atiduosiu jauniausiąją savo dukterį, o Dumsius ir Tumsius už nedorus darbus tebūnie nubausti mirtimi.

— Šviesiausias valdove ir tėve! — tarė Pareigius.—
Dovanok jiems.

— Jeigu tu prašai, gerai. Dovanoju jiems. Tik tegul tą pačią valandą išsikrausto jie iš mano šalies ir daugiau nepasirodo,— atsakė karalius.

Dumsius ir Tumsius tuojau iškeliavo. Pareigius vedė jauniausiąją karalaitę, o lokys išsikraustė į tankias girias. Pareigius išleido tokį įstatymą, kad jo šalyje niekas lokių nemedžiotų, todėl tas lokys, tur būt, ir dabar tebegyvena.

T A B O K I N Ė

Nelaiku mirė vienas tėvas. Liko motina su vieninteliu sūnum Anduliu. Andulis buvo išlepintas ir sunkių darbų nedirbęs.

Prireikė kartą Anduliui nuvažiuoti į mišką malkų parsivežti. Kad dar niekuomet nebuvo miške buvęs, tai nežinojo, kas tenai daryti. Jis pasistatė vežimą su arkliu ir ėmė ieškoti malkų. Manė, kad malkos esančios kur sukirstos — tik kraukis į vežimą ir vežkis. Andulis eina per mišką ir dairosi tų malkų. Nuėjo per toli nuo vežimo — ir paklydo. Vargšas nebežinojo, nei kur arklys su vežimu liko, nei į kurią šalį buvo jo namai. Nusigando Andulis ir pravirko kaip mažas vaikas.

— Ir ko čia dabar verki, jaunuoli? — išgirdo balsą iš aukštai.

Andulis žvilgt aukštyn, ogi ant šakos tupi koks didelis paukštis ir vėl jį klausia:

— Ko verki, jaunuoli?

Andulis pasipasakojo savo bėdą. Tada paukštis tarė:

— Neverk, būk vyras. Aš tau padėsiu. Eik šituo mišku tiesiai į šalį, kur saulė vakare svyra. Ten rasi dvarą. Susirask to dvaro ūkvedį ir tark jam: „Jūsų karaliūnas įsakė atiduoti man jo tabokinę.“ Jis nenorės atiduoti tabokinės, siūlys kitokių daiktų, bet tu reikalauk tik tabokinės — ir gausi. Toji tabokinė labai tau pravers.

Andulis paklausė ir nuėjęs rado dvarą. Ten sutiko ūkvedį ir pareikalavo tabokinės. Ūkvedys siūlė arklių, pinigų ir kitokių vertingų daiktų, tik nenorėjo atiduoti tabokinės. Bet Andulis reikalavo karaliūno vardu tik tabokinės. Ir gavo. Tik nežinojo, kas su ja daryti.

Eina Andulis namų link, eina dieną, eina kitą. Atsisėdo pasilsėti. Išsiėmė iš kišenės tabokinę, varto, žiūrinėja. Atvožė, o iš tabokinės — šast gražus poniškas tarnas ir klausia:

— Ko reikalauji, karaliūne?

Andulis krūptelėjo, stebėdamasis, kad jį karaliūnu vadina, bet susitvardė ir sako:

— Noriu valgyti.

— Tuoju,— atsakė tarnas ir dingo.

Žiūri — prieš jį jau stovi stalas, o ant stalo — poniški pietūs.

Andulis sočiai pavalgė, gardžiai atsigėrė ir vėl eina. Paskui pagalvojo: „Jeigu tabokinė galėjo duoti pietus, tai gal gali duoti ir vežimą su arkliais“, — atvožė tabokinę ir sako tarnui:

— Noriu, kad čia būtų man vežimas su arkliais ir maišelis pinigų.

— Tuoju,— atsakė tarnas.

Vos įsidėjo Andulis tabokinę, o prieš jį jau stovėjo karieta su arkliais ir maišeliu pinigų. Įsisedo Andulis ir važiuoja per mišką. Važiuodamas pagalvojo ir tarė tarnui iš tabokinės:

— Noriu, kad atsirastų čia mano arklys su vežimu malkų ir sektų paskui mane.

Atsirado arklys, vežimas su malkomis, ir Andulis važiuoja namo.

Netrukus Andulis parvažiavo. Motina už galvos nusitvėrė ir rankas užlaužė. Iš kur karieta su puikiais arkliais, iš kur tiek pinigų? Argi bus sūnus ką apiplėšęs? Andulis viską papasakojo, bet motina vis tiek netiki. Ji pasipasakojo savo dėdienei. Dėdienė papasakojo savo kaimynei — ir gandas išplito taip plačiai, kad pasiekė net valdžios ausis. Valdžia atsiuntė savo žmones gandų patikrinti. Andulio tabokinė pavertė karietą paprastu vežimu, arklius — nepavaromais kui-

nais, pinigus — anglimis. Ir valdžios žmonės nieko nerado, nors gyventojai pasakojo matę ir karietą, ir arklius, ir dar kažką. Jie išvažiavo supykę ir grasino Andulį prilupsią.

Andulis pagalvojo, kad jie viską gali: ir prilupti, ir įmesti kalėjiman, tai nutarė verčiau pasišalinti iš namų. Jis tarė tarnui iš tabokinės:

— Aš noriu, kad atsirastų karieta ir nuvežtų mane į pajūrį, o tenai atplauktų laivas ir nugabentų mane į negyvenamą salą, kur aš nieko nebijočiau ir niekas man negrasintų.

Andulis atsidūrė negyvenamoje saloje, o tenai buvo tiktai kalnai, kloniai, miškai ir pievos. Jis atvožė tabokinę ir sako tarnui:

— Aš noriu čia turėti rūmus.

Tuoju atsirado rūmai, ir Andulis įsikūrė juose. Dabar nieko jam netrūksta, nieko jis nebijo. Tik visa bėda, kad vienam nuobodu. Kartą jis ir sako tarnui iš tabokinės:

— Vienam gyventi nuobodu, galima nuo žmonių atprasti, kalbą užmiršti. Aš noriu turėti gražią draugę.

Ir atsistojo prieš Andulį mergelė — graži kaip vasaros rytas, skaisti kaip rasos lašas. Jam patiko mergelė, mergelei — jis, ir Andulis vedė. Abudu mylėjosi ir gražiai gyveno.

O tos mergelės būta vieno karaliaus dukters. Tėvas pažadėjo dideles dovanas, jeigu kas surastų jam dukterį. Netoli to karaliaus gyveno baisi ragana. Visokių burtų padedama, ji sužinojo, kur pasidėjo karalaitė, ir apsiėmė ją surasti. Ragana laivu nuplaukė į salą, kur gyveno karalaitė su Anduliu, ir su palydovais prisistatė kaip aukšti svečiai. Andulis juos gražiai priėmė.

pavaišino. Kai visi sumigo po vaišių, ragana pritykojusi pavogė tabokinę, jo pačią ir išdundėjo iš salos. Andulis liko vienas savo rūmuose.

Sopancia širdim jis išėjo į pajūrį, užlipo ant kalno ir užkūrė laužą. Gal kokius dvejus metus šitai stovėjo, kol pamatė pro šalį plaukiant laivą. Laivas pastebėjo laužo liepsną ir priplaukė prie kranto. Andulis įsiprašė, kad jį nuvežtų į jo pačios šalį. Ragana burdama sužinojo, kad Andulis atvyko į jų kraštą, ir pranešė karaliui. Karalius įsakė suimti Andulį ir įmesti į rūsį.

Rūsyje Andulį užpuolė alkanos pelės. Jis mušė jas, kuo pakliuvo: batu, ašočiu, šaukštu. Vieną rytą, bemušdamas peles, Andulis pagavo didžiulę žiurkę su vainiku ant galvos. Toji prakalbo žmogaus balsu:

— Aš esu pelių karalienė. Paleisk mane gyvą, tai įsakysiu nepulti tavęs.

— To maža,— atsakė Andulis.— Įsakyk pelėms atnešti iš raganos mano tabokinę, tai paleisiu.

Pelių karalienė išsiuntė dvi peles. Jos rado girtą raganą drybsant lovoje. Tabokinė buvo jos kišenėje. Pelės pragraužė kišenę ir pasiėmė tabokinę. Andulis, atgavęs tabokinę, užsisakė pietus ir pavaišino visas peles, kiek jų tenai buvo. Andulis dabar išėjo iš kalėjimo, o ragana išsigandusi, kad jis vėl laisvas ir gali jai atkeršyti, pati prisigirdė.

Andulis, tabokinės padedamas, susiėjo su karalaite, susigerino su uošviu ir, parsigabenęs motiną, laimingai gyveno. Kas buvo tas paukštis, kur jį prašnekino girioje ir jam stebuklingąją tabokinę dovanojo — jis iki šiol, tur būt, nežino.

SIELININKO SŪNUS

Vienas sielininkas plukdė sielius didele upe. Velnias, pasivertęs viesulu, susuko suardė sielius, ir sielininkas pasijuto vos ant vieno rasto besas. Jis šaukėsi žmonių, bet nė vienas nepasirodė jam padėti. Nelaimingasis sielininkas, visai nusimineš, ėmė keikti dieną, kurią buvo gimęs, pagaliau sušuko: „Nė velnias nepadedal!“ Sulig tais žodžiais šmėkšt prieš sielininką velnias žmogaus pavidalu ir sako:

— Galiu tau padėti, jeigu nori. Tik prižadėk man atiduoti, ko namie nepalikai. Ne dabar, tik po dvidešimties metų.

— Tik padėk! — tarė sielininkas.

— Pasirašyk sutartį,— pakišo nelabasis odos gabalėlį.

Sielininkas pasirašė.

Velnias sušvilpė — susisuko vėl keli verpetai, rastus suvarė į krūvą, sutvarkė ir surišo kaip buvo.

— Dabar lik sveikas,— tarė velnias ir išnyko.

Sielininkas laimingai nuplukdė savo sielius ir grįžo namo.

Namie jis rado gimusį sūnų. Nuliūdo žmogus, bet nieko niekam nesakė.

Kai sūnui ėjo aštuonioliktieji metai, tėvas ėmė ir papasakojo, kad jį velniui pardavęs. Bet sūnus nenusiminė. Jis tarė tėvui:

— Aš bandysiu tą raštą išgauti iš velnio. Eisiu pragarą ieškoti.

Ir tėvo parduotas sūnus išėjo. Šešias dienas ėjęs mišku, jis rado mažą trobelę, kur gyveno senas atskyrėlis.

— Jau trys dešimtys metų, kai aš čia gyvenu, ir

tik pirmą žmogų dabar matau,— nustebo atsiskyrėlis.—
Sakyk, jaunuoli, kas esi ir kur eini?

Jaunuolis atsakė:

— Esu sielininko sūnus, tėvo parduotas velniui. Einu į pragarą rašto atsiimti. Gal žinotum, seneli, kur yra tas pragaras, kaip jis rasti ir kaip tėvo raštas atgauti?

— Ne, jaunuoli, aš negaliu pasakyti,— atsakė atsiskyrėlis.— Toli į vakarus nuo čia gyvena kitas atsiskyrėlis. Jis valdo visus paukščius, gal ką tau ir patars.

Devynias dienas keliavo jaunuolis, ligi rado antrą atsiskyrėlį, kurs dar labiau nustebo, pamatęs žmogų.

— Sakyk, jaunuoli, kas esi ir kur eini? — paklausė atsiskyrėlis.

— Esu sielininko sūnus, tėvo parduotas velniui. Einu į pragarą rašto atsiimti. Gal žinotum, seneli, kur yra tas pragaras, kaip jis rasti ir kaip tėvo raštas atgauti?

— Ne, aš nežinau,— atsakė atsiskyrėlis.— Bet pas mane kas vakaras sulekia paukščiai. Aš jų paklausiui.

Pavakariu suūžė sušlamėjo visas oras ir sulėkė daugybė paukščių. Atsiskyrėlis užsiminė jiems apie sielininko sūnų. Vienas paukštis ir tarė atsiskyrėliui:

— Reikia padėti jaunuoliui. Įduok jam gyvybės vandens, ir tegul jis eina tolyn į vakarus, ligi užeis plėšiko gyvenimą. Plėšiko sūnus labai serga. Tegul jaunuolis tuo vandeniui nuplauna vaiką, ir ligonis pasveiks. Tėvas, atsilygindamas už išgydymą, išgaus raštą. Mat, tas plėšikas yra kūmas Liucipieriui.

Rytojaus rytą sielininko sūnus išėjo. Ėjo dvylika dienų, ligi rado plėšiko namus. Radęs šeimnininką, jaunuolis tarė:

— Girdėjau, tamstos sūnus sunkiai sergąs. Prašom parodyti, gal galėčiau išgydyti.

— Nieko nepadarysi,— atsakė plėšikas.— Aš jį vežiojau pas geriausius gydytojus, sakė, liga nepagydoma.

— Bet prašom parodyti, juk nieko nekainuos,— prašė jaunuolis.

Plėšikas nuvedė svečią į kambarį, kur gulėjo ligonis. Berniukas buvo visas žaizdomis nudėtas. Svečias apvilgė ligoniui veidą ir krūtinę gyvybės vandeniu, ir berniukas pasveiko. Tėvas paėmė jaunuolį už rankos, nuvedė į kitą kambarį ir, rodydamas savo lobius, tarė:

— Rinkis, ką nori ir kiek nori už išgydymą.

Jaunuolis atsakė:

— Aš esu tėvo parduotas velniui. Padėk man išgauti tą raštą iš pragaro. Tai bus man atlyginimas.

— Gerai,— atsakė plėšikas ir išėjo su jaunuoliu į pragarą. Ilgai ėjo per miškus, per raistus ir viename liūne rado pragarą. Nuėjo plėšikas pas viršininką ir prigrasino liūną užraukšias ir tada visiems velniams striuka būsia. Viršininkas išsigando, sušvilpė tris kartus — ir prigarmėjo daug daug velnių: jaunuų, šmaikščių vokietukų ir senų, šleivų, nukaršusių.

— Kas turite sielininko raštą, tuojau duokite jį man! — pareikalavo velnių viršininkas.— Kitaiip mūsų pragarui — galas!

— Neturime! — atsakė visi velniai vienu balsu.

— Ir tu, šlubi?

— Neturiu! — gynėsi šlubis.

— Jis turi, turi! — ėmė šaukti kiti.

— Tuojau man atnešk,— riktėlėjo viršininkas.

Šlubis, nukoręs nosį, nudyrino ir netrukus atnešė sielininko raštą.

Sielininko sūnus su tuo raštu laimingai parkeliavo namo ir kartu su tėvu be jokių baimių sielius plukdė.

PAVOGTA DUONA

Vienam baudžiauninkui labai nesisekė gyventi. Ponas, dėdamasis geru, davė jam sklypą miško skynimo.

— Išsidirbk,— sako,— ir turėsi.

Padėkojo žmogus ponui už malonę ir nuėjo dirbti. Pasidėjo ant kelmo gabalą duonos pietums ir rauna kelmus. Kur buvęs, kur nebuvęs pasipainiojo velnias ir pasiėmė duoną. Padirbėjęs žmogus užsinorėjo valgyti. Prieina, žiūri, dairosi — nebėra duonos. Nusišluostė vargšas prakaitą nuo kaktos, mostelėjo ranka ir vėl rauna kelmus, pikto žodžio netaręs. Velnias nudundėjo pragaran ir skundžiasi Liucipieriui:

— Didysis valdove, šiandien aš vargšui kelmų rovējui pavogiau paskutinį gabalą duonos, o jis kad nors vieną piktą žodį būtų pasakęs. Kas daryti?

— Blogai padarei, nuskriaudei vargšą žmogų,— atsakė Liucipierius.— Eik ir atlygink jam. Atidirbk.

Velnias, pasivertęs žmogum, nuėjo pas kelmų rovēją ir sako:

— Žmogau, samdykis mane bernu.

— Ką aš samdysiu, kad aš pats neturiu ko valgyti,— atsakė žmogus.— Va ir šiandien dirbu alkanas, kažin kas nunešė man nuo kelmo paskutinį kąsnį duonos.

— Tai nieko,— kalbino velnias.— Mokėti man ne-

reiks. Kaip tu gyvensi, ir man bus gerai. Tik samdykis. Nesigailėsi.

Žmogus sutiko, ir velnias pristoję prie jo tarnauti bernu.

Žmogus paliko berną skynime, parodęs, kaip dirbti, o pats parėjo namo užvalgyti ir bernui atnešti. Vos žmogus išėjo iš skynimo, velnias kad ėmė ragais rauti kelmus, kad ėmė nagais ir kojomis taršyti žemę. Nepraėjo nė pusė valandos, ir žemė buvo išdirbta, kelmai ir šaknys sukrauti vienan daiktan.

Sugrįžo žmogus, o bernas jam ir sako:

— Matai? Žemę jau išdirbau, gali sėti kviečius, puikiai derės.

Žmogus žiūrėjo į savo naują dirvą, traukė pečiais ir neišmanė, kas per darbininkas jo bernas.

O ponas murmėjo sau vienas: „Mat, vargšas, vargšas, o berną vis dėlto pasisamdė, tai ne toks jau vargšas, kaip dejuoja.“

Baudžiauninkas naujoje dirvoje pasėjo kviečių; kad užderėjo — iš dirvos griuvo, o kai atėjo piūtis, tai gubos nustojo visą dirvą.

Dabar ponui pagailo žmogaus laimės, ir jis sumanė atimti iš jo kviečius. Baudžiauninkas, susitaręs su savo bernu, ėmė prašytis pono:

— Mielas ponuli, leisk mano bernui parnešti iš dirvos tik vieną naštą — man tiekos užteks. Tamstai liks lig valiai.

Ponas leido. Tada bernas nuėjo dirvon, susirišo visus kviečius vienon našton, užsidėjo ant pečių ir eina namo tartum kalnas. Mačo ponas ir baisiai pyksta, bet nėra kas daryti.

Po to bernas kviečius iškūlė ir tarė žmogui:

— Dabar aš tau atsilyginau už duoną, kurią buvau paėmęs nuo kelmo,— ir išėjo iš žmogaus. O baudžiauninkas kiaurus metus ragaiši valgė ir savo berną gyrė.

ŽVEJAS — KARALIAUS ŽENTAS

Viename pajūryje gyveno jaunas žvejas su senais tėvais.

Kartą tas žvejas žvejojo visą dieną ir nieko nesugavo. Vakare jis dar kartą užmetė tinklą, ir įkliuvo vienas vienintelis lydis. „Na,— pagalvojo sau žvejas,— gerai ir tiek. Vis nebus tuščia diena.“ Jau jis ruošėsi išimti iš tinklo lydį, ir tas prašneko:

— Žmogau, leisk man dar gyventi. Aš tau už tai gerai atlyginsiu.

Žvejas nustebė ir žiūri į lydį. O tas toliau kalba:

— Pažiūrėk man už dešinės žiaunos. Ten yra aukso žiedas. Išimk tą žiedą ir užsimauk ant kairės rankos mažėlio piršto.

Žvejas rado už žiaunos aukso žiedą ir užsimovė ant piršto. Lydis toliau sako:

— Dabar suk žiedą ant piršto nuo savęs.

Žvejas suka žiedą, o iš žiedo krinta aukso muštiniai: po kiekvieno apsukimo iškrinta po muštinį.

Lydis klausia:

— Gerai?

— Labai gerai,— atsakė žvejas.

Tada lydis tarė:

— Kai žiedą ant piršto sukai į save, tai suprasit bet kokią kalbą.

Žvejas, paleidęs lydį, pasuko žiedą ant piršto —

aukso muštinis iškrito, dar pasuko — vėl iškrito. Žvejas prisisuko su žiedu aukso muštinių, kiek norėjo, ir ėmė gyventi be rūpesčių.

Praėjo kiek laiko. Žvejui atėjo galvon mintis pamatyti pasaulį. Jis vieną gražią dieną sėdo laivan ir išplaukė iš gimtojo krašto. Bet kai atsidūrė plačiuose vandenyse, kilo smarki audra ir sudaužė laivą. Keleiviai, kiek jų buvo, žuvo. Žvejas, mokėdamas gerai plaukti, užsikabino už vienos laivo atlaužos ir laimingai išsikasė į krantą. Išsidžiovinęs jis ėmė eiti pajūriu akių plotu, nežinodamas, ką daryti, ir susitinka žmogų.

— Žmogau, kas čia per kraštas? — klausia žvejas.

Žmogus pakratė galvą ir kažin ką pasakė, bet žvejas nesuprato nė vieno žodžio. Tada jis pasuko žiedą ant piršto į save ir susikalbėjo su tuo žmogum. Abudu įsišneko lyg geri pažįstami. Žvejas pasisakė savo nelaimę, o žmogus ėmė skųstis sunkiu gyvenimu. Jis papasakojo:

— Mūsų kraštas turtingas, žemė gera, žmonės netinginiai. Nelaimė, turime kvailą karalių. Jis nesugyvena su kaimynais, su jais riejasi dėl niekų, net ginklais susikabina. Bet jis nemoka nė kariauti. Jį visados nugali. Antai praėjusiais metais jis nugalėtojams turėjo sumokėti šimtą pūrų muštinių. O pinigų pats neturi, tai ir plėšia iš mūsų. Mokame už žemę, už vaismedžius, už namus, už namų duris, langus ir krosnis, už gyvulius, paukščius, šunis ir kates, mokame už savo pačias ir vaikus, mokame pinigais, gyvulių ir žvėrių kailiais, grūdais, šienais, linais, grybais, uogomis, riešutais, net dilgėlėmis, samanomis ir spaliais. Tik mokesčiai ir mokesčiai! Žemė nualo, nuskuro, trobos apdubo! Ilgai neišlaikysime, reiks galas gauti. Ir vis už tai, kad karalius kvailas. Jis turi vieni vieną dukterį. Jau suau-

gusi — laikas tekėti. Bet karalius laukia turtingo žento, kad tas savo kraičiu apmokėtų jam skolas. Bet tokio niekur negirdėti.

Žvejas klausė klausė — ir jam blykstelėjo mintis: „Nagi aš galiu lengvai tapti karaliaus žentu.“ Jis ir sako žmogui:

— Nuvesk mane pas tą karalių pasišnekėti apie jūsų vargus ir bėdas.

— Vesti tai nevesiu, mes iš tolo jo prisivengiame,— atsakė žmogus.— Bet kelią, jeigu taip jau nori, parodysiu.

Jie paėjėjo apie pusę valandos, priėjo platų vieškelį, ir žmogus tarė:

— Eik šituo keliu į rytus, prieisi miestą su bokštais. Tai tenai ir gyvena mūsų karalius.

Žvejas, priėjęs miestą, užėjo pas karalių ir sako:

— Šviesiausias karaliau, girdėjau, kad ieškai tokio žento, kuris padėtų išmokėti skolas.

— Taip, žmogeli, bet kas tau iš to? — atsakė karalius.

— Aš galėčiau padėti iš bėdų išbristi,— tarė žvejas.

— Kaipgi tu galėtum man padėti? — paklausė karalius.

— Visai paprastai,— atsakė žvejas.— Aš galiu parūpinti pinigų skoloms išmokėti, jeigu tik atiduosi man savo dukterį.

— Iš kurgi tu, žmogeli, imsi tų pinigų, jeigu aš, valdovas, negaliu jų sudaryti? — paklausė karalius.

— Aš moku pinigus daryti, auksinius muštinius. Tik prašau man duoti atskirą kambarį.

Karalius pakraipė galvą, paglostė barzdą ir davė svečiui atskirą kambarį. Tas ir ėmė sukti savo žiedą — daryti pinigus. Žvejas suko visą parą ir prisuko mušti-

nių pilną kambarį. Pavartė karalius pinigus, pačiupinėjo, pažarstė — muštiniai buvo tikri.

Dabar jis atidavė žvejui savo dukterį ir išmokėjo visas skolas. Po kelių dienų žentas ir sako karaliui:

— Šviesiausias valdove, pinigų jau turi per akis, tai nebereikalingi ir mokesčiai, o kad nebereikalingi, tai panaikink juos.

Karalius įsakė, ir visi mokesčiai buvo panaikinti. Dabar žmonės ėmė dirbti iš širdies ir peties. Jie jau dirbo sau ir savo vaikams, dirbo nuo tamsos ligi tamsos. Per dvejus trejus metus gyventojai gražiai apsitvarkė. Bet jie dirbo, plušo kaip bitės, kaip skruzdėlės, o karaliaus dvare ėjo tuščios dienos. Karalienė ir karalaitė, neturėdamos ko rimto veikti, sekė kiekvieną žvejo žingsnį, jo elgesį ir sužinojo žveją esant ne karališkos kilmės, ir abidvi susimokė juo nusikratyti. Vieną dieną, kai karaliaus nebuvo namie, karalienė su dukterimi pavogė iš žvejo žiedą, o jį patį atidavė budeliams ir liepė išvedus į girią nužudyti. Budeliai išvedė. Paskui nusekė ir žvejo šuva. Žvejas ėmė prašyti:

— Vyrai, nežudykite manęs. Jums iš to nebus jokios naudos, o man taip norisi gyventi, juk aš dar jaunas esu. Aš prižadu niekur nesirodyti.

Budeliai atsakė:

— Mes žinome, kad tu nekaltas, bet negalime neklausyti. Būtų lengviau tave paleisti, jeigu nebūtų įsakyta parnešti tavo liežuvį ir akis.

— Maža bėda,— tarė žvejas.— Išpaukite štai šuniui liežuvį, išlupkite jam vieną akį ir parneškite, juk lygiai loja ir šunies liežuvis, ir nedoro žmogaus liežuvis, lygiai mačo ir šunies akis, ir žmogaus akis.

Budeliai paleido žveją. Jie pasmaugė šunį, išpiovė

liežuvį, išlupo akį ir parnešė savo ponioms. Jos buvo patenkintos.

Žvejas, likęs vienas, išsiplovė gerą ažuoliuką ir nuėjo per mišką, pats nesumanydamas, kur ir ko einęs.

Toli miške žvejas išgirdo kažin ką daužantis, pyškant, treškant, dundant ir nuėjo į tą vietą. Priėjęs žiūri — trys velniai kad mušasi, kad daužosi, net baisu.

— Ir ko jūs dabar čia taip mušatės? — klausia žvejas.

— Matai, žmogau, mes turime tris nepaprastus daiktus ir negalime jų pasidalinti, — atsakė velniai.

— Ką turite, aš padalinsiu, — pasiūlė žvejas.

Velniai atsakė:

— Aš turiu kilimėlį. Ant jo atsisėdęs, gali skristi, kur tik nori.

— Aš turiu šimtamylius batus. Žengsi žingsnį — nužengsi mylią.

— Aš turiu skrybėlę. Užsidėsi, ir niekas tavęs nematys.

— Gerai, — apsidžiaugė žvejas. — O dabar drožkite visi man gyvojo vandens atnešti, — įsakė velniams. — Kai grįšite, aš jums tuos daiktus teisingai būsiu padalinęs.

Velniai nupyškėjo gyvojo vandens, o žvejas pasiėmė batus su skrybėle ir atsisėdo ant kilimėlio.

— Kilimėli, — sako, — skrisk į karaliaus dvarą!

Žvejas įskrido dvaran, užsidėjo skrybėlę, pasidarė nematomas ir įėjo rūmuosna. Jis vaikščiojo po kambarius, buvo girdėti jo žingsniai, bet paties niekas nematė. Įėjo valgomajam ir atsisėdo gale stalo, kur pirmiau sėdėdavo. Netrukus buvo paduota vakarienė. Susėdo karalius, karalienė ir karalaitė. Tarnai neša valgį, deda ant stalo. Visi pradeda valgyti. Ir žvejas

valgo, kerta už tris. Karaliai viską suvalgė — maža. Atnešė daugiau — dar maža.

— Na, kas čia pasidarė, kad pritrūkome sotes? — tarė karalius.— Tiek jau suvalgėme, ir dar maža!

— Ir aš nežinau,— atsiliepė karalienė.

Atnešė trečią kartą — ir vėl viską suvalgė.

Visi stebėjosi, kad tą vakarą nebuvo sotes, nors niekas nebuvo išalkęs.

Atėjus laikui, karalaitė nuėjo miegoti. Ji visados eidavo gulti pirmoji. Atsigulė karalaitė, ir žvejas nusėkė paskui ją su savo ažuoliuku. Kai karalaitė apsi-vertė kniūpsčia, jis kad šniojo jai ažuoliuku du kartus išilgai, toji apsisuko kaip vijurkas ir išbėgo iš kambario baisiai šaukdama:

— Muša, oi muša!

— Kas tave muša, kas muša? — klausia motina ir tėvas.

— Aš nežinau, kas muša, bet muša, labai muša! — šaukia karalaitė.— Va, žiūrėkite!

Karalius ir karalienė apžiūrėjo. Tikrai sumušta: du ilgi randai kaip dešros iššokę per visą liemenį. Bet kas mušė, niekas nieko niekur nematė.

Paskiau karalienė nuėjo gulti. Ir toji gavo su ažuoliuku.

Rūmuose kilo triukšmas. Buvo sušaukti tarnai, dvaro sargai. Išžiūrėjo, išieškojo visus rūmus — niekas nieko niekur nerado, tik visi girdėjo žingsnius.

Žvejas nieko daugiau nebedarė. Viskas tą vakarą nurimo, tik karalienė su karalaite dejavo.

Rytą karalius pakvietė vyskupą, kad pasikalbėtų su tuo nematomuoju, ko jis nori. Vyskupas atėjo su knyga ir šventintu vandeniu. Jis prie dviejų žvakių atskai-

tė maldas, apšlakstė kambarį šventintu vandeniu ir klausia:

— Pasakyk, kas esi?

— Aš esu karalaitės vyras,— atsakė nematomasis.

— Ko nori, karalaitės vyre? — klausia vyskupas.

— Aš esu nelaiku miręs, todėl turiu dar išgyventi karaliaus dvare man skirtą amžiaus dalį.

— Jeigu čia gyvensi, tai ar nieko pikta nedarysi? — klausia vyskupas.

— Jeigu man čia niekas pikta nebedarys, tai ir aš niekam nieko nebedarysiu,— atsakė nematomasis.

Karalių giminė vienu kartu atsakė:

— Kas čia jam ką pikta darys? Tegul sveikas gyvena čia kaip gyvenęs, kad tik būtų ramu mūsų dvare.

Žvejas nusiėmė skrybėlę, ir visi išvydo gyvą ir sveiką karalaitės vyrą su ažuoline lazda. Karalienė ir karalaitė sukliko iš baimės, puolė žvejui po kojų ir prižadėjo būti jam geros.

Žvejas vėl ėmė gyventi karališkai.

Praėjo treji metai kaip trys dienos. Pinigų buvo, mokesčių iš gyventojų imti nereikėjo, šalis suklestėjo, karalystė sustiprėjo, žmonės gyveno ir gyventi norėjo. Ir karaliaus namuose nebuvo jokių nesusipratimų.

Karalaitė vieną dieną iš kažin kur sužinojo, kad už devynių karalysčių esąs toks kalnas, o tame kalne daug deimantų, ir ėmė prašyti vyrą nusukti tenai tų brangakmenių pasirinkti. Taip vieną dieną jie abudu atsėdo ant kilimėlio ir nuskrido. Jie nusileido neužkopiaimoje viršūnėje ir prisirinko deimantų geroką krepšį. Žvejui kiek paėjus į šalį, karalaitė klastelėjo ant kilimėlio ir nuskrido nuo kalno. Žvejas liko vienas. Laimė, jis buvo su šimtamyliais batais apsiavęs, davė žingsnį

žemyn — ir atsidūrė pakalnėj, bet nebeturėjo nei žiedo, nei skrybėlės.

Netrukus sugrižo pačios šalin, bet eiti pas ją nebe-norėjo. Eina žvejas mišku ir galvoja, kas daryti. Buvo labai alkanas, o valgyti — nė kąsnelio. Vienu daiktu eidamas, užuodė labai gardžius obuolius. Jis ėmė ieškoti ir rado obelę, pilną labai gražių obuolių. Tuoju pasiskynė obuolių ir ėmė valgyti, užvalgęs atsigulė pasilsėti ir užmigo. O kai nubudo, tai pats savęs išsi-gando: jis buvo virtęs ožiu. Kas daryti? Kur dėtis? Juk vilkai pasigavę gali sudraskyti! Labai susirūpino žvejas. Na, ir ėmė eiti ožio žingsniais. Eina, knibinėja kokius stagaruotus augalus. Vienoje vietoje žiūri — obelė su mažais negražiais žaliais obuoliukais. Ožys priėjo prie tos obelės, atsistojo ant paskutinių kojų ir, pasilenkdamas šakas, ėmė triaunyti obuoliukus. Priėdė, pritriaunijo ožys obuoliukų ir atsigulė po obele. Nubudęs žiūri — jis vėl žmogus. Nudžiugo žvejas. „Na, dabar aš jums pakursiu pirtį“, — pagalvojo jis apie savo pačią ir uošvę. Jis nusipynė iš vytelių pintinėle, prisiskynė šitų obuoliukų, prisiskynė anų gražių obuolių ir nuėjo į karaliaus rūmus. Eina žvejas per miestą, pintinėlėje pūpsa geltoni obuoliai ir labai kvepia. Vienur kitur žmonės sutikdami klausia:

— Žmogau, parduodi obuolius?

— Žmogau, kiek prašai už obuolius?

O jis vis atsako:

— Ne, neparduodu.

Vienas žmogus burbtelėjo:

— Tur būt, karaliui neši, kad neparduodi.

— Na, taip, — atsakė jis. — Karališki obuoliai tik karaliui ir tinka.

Ir žvejas įėjo į karaliaus rūmus. Sode pamatė be-

vaikščiojančią karalaitę ir pasiūlė gražių obuolių. Karalaitė paėmė šešis gražiuosius, įbėgo rūmuosna ir visus apdalino. Kai karalių giminė suvalgė po du obuolius, tai visi ir pavirto raguotais, barzdотais gyvuliais: karalius — ožiu, karalaitė su karaliene — ožkomis.

Karaliaus dvare kilo sąmyšis. Nebuvo valdžios. Ir blogiausia — nebuvo kur dėti gyvulių: laikyti rūmuose — bliauna ir teršia, išvesti tvartan — juk tai karališkoji šeimyna. Pakvietė tarnai vyskupą su kunigais, tie skaitė maldas, šlakstė, smilkė — nieko nepadarė. Pakvietė burtininkus, visokius žynius — nieko neišėjo: gyvuliai gyvuliais lieka, ir tiek. Dvariškiai nebesumanė, ką daryti, kaip nuo žmonių karališkos giminės nesėkmę ir gėdą nusiėpti.

Tada žvejas, apsitaisęs gydytoju, nuėjo dvaran ir sako dvariškiams:

— Aš galiu nelaiminguosius išgydyti. Bet už tai turite surasti ir man atiduoti karalaitės vyro žiedą, kilimėlį ir skrybėlę.

Dvariškiai surado tuos daiktus ir sako:

— Imkis juos, tik išgydyk nelaiminguosius.

Žvejas tarė:

— Gydysiu pirtyje, iškūrenkite. Tik įspėju, kad gyvuliai, atvirtę žmonėmis, bus labai silpni, ypač ožkos.

Tarnai iškūreno pirtį. Gydytojas nusivedė ožį ir ožkas gydyti. Pirma gydė jaunąją ožką — ėmė pliekti jai per šonus ažuoliuku. Ožka bliauna, ant sienų lipa, o jis lupa, ir tiek. Primušė primušė ir numetė pasliką be pusės sveikatos. Po to primušė senąją ožką. Ožio nemušė, jis nebuvo žvejui nusikaltęs. Paskui paėmė anų negardžių obuoliukų ir po tris per jėgą surydė ožiui ir ožkoms. Gyvuliai atvirto žmonėmis — iš pirties

išėjo karalius, karalienė ir karalaitė. Karalienė su karalaitė buvo labai silpnos — vos kojas bepavilkos.

Žvejas nebenorėjo daugiau jų klastų patirti, todėl atsisėdo ant kilimėlio ir parskrido namo. Jam neberūpėjo nei po pasaulį keliauti, nei karalių gimine būti. Jis vedė patinkamą mergelę, gaudė jūroje žuvis ir laimingas gyveno.

PIPIRAS

Vieną rytą palei mišką žmogus arė pūdymą. Seplynmetė dukterė Petrelė atnešė jam priešpiečių. Tėvas paleido arkli priė ežios ir atsisėdo valgyti.

— Tėveli, aš noriu truputį pauogauti,— tarė dukterė.

— Ką ten viena beuogausi! — sudraudė tėvas.— Dar kur nuklysi ar kas išgąsdins.

Bet dukterė tiek prašėsi, kad tėvas pagaliau leido.

Nuėjo Petrelė į mišką ir renka uogas. O uogos tokios didelės, raudonos. Ir juo toliau į mišką, tuo daugiau. Ėjo ėjo Petrelė ir paklydo.

Tėvas pavalgė, apsišluostė lūpas ir ūsus, atsistojo, pasižvalgė — dukterės nematyti. Tada jis nuėjo į miško pakraštį ir šūktelėjo. Niekas neatsiliepė. Sunerimo tėvas — kurgi galėjo nuklysti jo dukterė? Sugrižo prie arklio, ėmė toliau artį, vis žiūrėdamas į mišką — mergaitė nesirodė.

Žmogus parėjo namo ir viską apsakė pačiai. Tėvai labai susirūpino, ir abudu išėjo miškan ieškoti dukterės. Buvo jau po pusiaudienio. Vaikščiojo abudu po mišką, toli nuklydo, o dukterės kaip nėra, taip nėra. Jau ėmė vakarėti, dar užėjo lietus, nei kur dėtis,

nei kokio kelio į namus rasti. Ir prisiejo abiem apsinakvoti miške. Susiteškojo tinkamesnę vietą, pasidarė guolį ir sugulė. O lietus lijo ir lijo. Tėvas tempia nuo savęs milinę, vis labiau dengdamas motiną, kad jai būtų geriau, sausiau. Motina pergulėjo naktį apysausė, bet tėvas permirko ligi paskutinio siūlelio, permirko ir peršalo. Kai rytojaus dieną abudu parsikasė namo, tėvas atsigulė ir po aštuonių dienų mirė. Motina liko viena kaip pirštas.

Sunkios buvo pirmosios dienos motinai. Vieną gražią popietę ji nuėjo miškan pasidairyti; klek įėjusi giliau, atsisėdo ant vieno kelmo ir ėmė raudoti ir dukrelės, ir vyro. Tik žiūri — iš žalio kerelio pūpsa į ją didelė mėlynai juoda uoga. Moteriškė nusiskynė tą uogą ir įsidėjo burnon paragauti. Uoga buvo karti kaip juodasis pipiras, bet tą pačią akimirką jai be galo gera, lengva pasidarė. Ji atsikėlė nuo kelmo ir parėjo namo. Nuo tos dienos ji nebeliūdėjo ir nebesikrimto, o atėjus pavasariui, susilaukė sūnaus. Atsiminusi aną karčiąją uogą, savo sūnelį praminė Pipiru.

Gražiai augo Pipirėlis. Augo dienomis ir valandomis. Dvylikos metų berniukas buvo jau kaip vyras, tikras tėvo pavaduotojas ir motinos globėjas.

Vieną kartą Pipiras tarė motinai:

— Motute, kodėl tu viena, kodėl ir aš tik vienas?

Tada motina papasakojo sūnui, kaip prapuolė miške jo sesuo, kaip tėvas, jos beieškodamas, sušalo ir pasimirė.

Ir nuo tos dienos Pipiras visą laiką galvojo apie sesutę. Užkliudęs septynioliktuosius savo amžiaus metus, jis tarė motinai:

— Mama, dabar aš einu sesutės ieškoti.

Jis įsidėjo krepšelin duonos, dar šio to prie duonos ir išėjo.

Eina Pipiras keliu, eina, žiūri — prieš kalną stovī šeši sunkūs vežimai geležies, arkliai neužveža, ir vyrai juos pliekia lazdomis, tačiau vežimai — nė iš vietos. Pipiras sustojo ir sako:

— Vyrai, ką jūs darote? Argi nematote, kad arkliai nepaveža? Arba nuimkite nuo kiekvieno vežimo po tiek, kad arkliai užvežtų, arba sukinkykite visus arklius į vieną vežimą ir taip užvešite visus vežimus.

— Kad mes neturime laiko taip daryti,— atsakė vyrai.

— Neprotingai sakote! — supyko Pipiras.— Iškinkykite visus arklius ir vežimus suriškite vieną paskui kitą.

Vyrai iškinkė arklius ir surišo vežimus.

Pipiras įstojo į pirmąsias ienas ir visus šešis vežimus užvežė prieš kalną kaip vaikų ratukus.

Vyrai tik išsižiojo.

— Tai kaip dabar mes turime tamstai atsilyginti už tokį patarnavimą? — paklausė vyrai.

— Nukaldinsite man iš šitos geležies lazda, ir daugiau nieko,— atsakė Pipiras.

Netoli buvo didelė kalvė, kur dirbo keli kalviai. Vyrai privažiavo prie kalvės. Kalviai nukalė iš tos geležies Pipirui didžiulę lazda. Tada Pipiras tarė kalviam:

— Dėkui jums už gerą darbą. Šiandien aš nieko neturiu. Bet atlyginsiu, kai grįšiu.

Ir Pipiras nuėjo sau keliu, pasiramščiuodamas geležine lazda.

Po kelių dienų įėjo Pipiras girion. Viduj tos girios rado seną dvarą su mūro trobomis, mūro sienomis, geležiniais vartais.

Pipiras įėjo dvaran. Buvo taip tylu, tarsi čia niekas negyventų. Pipiras pasibeldė į pirmąsias duris, ir išėjo augi mergelė.

— Norėčiau vandens atsigerti,— paprašė Pipiras.
Mergelė atsiliepė:

— Vandens tai vandens, jo čia ne badas, tuojau gausi. Bet kas gi tamsią čia atvedė? Jau aštuoniolika metų, kai aš čia gyvenu, ir dar nesu mačiusi jokio žmogaus.

— Aš pats čia atėjau, niekas manęs neatvedė,— tarė Pipiras.— Bet pasakyk, ar tu čia gyvenimi ne su žmonėmis?

— Čia nėra žmonių,— atsakė mergelė.— Čia slibino dvaras, o jam tarnauja žalčiai, visokie šliužai. Nenusigąsk, aš esu slibino pati. Jis mane pagrobė dar nedidelę miške, šičia atbogino, užaugino ir vedė.

— Kuo tu vardu, mergele?

— Petrelė.

— Petrele, mano sesele! — sušuko Pipiras.— Aš esu tavo brolis Pipiras. Ilgai tavęs ieškojau, o dabar tave išvaduosiu.

Mergelė nustebo. Ji nenorėjo tikėti, kad tai buvo jos brolis, juk ji nepaliko jokio brolio. Pipiras pasakė tėvo, motinos vardus, papasakojo, kada ir kaip ji dingo. Tada ji patikėjo ir puolė broliui ant kaklo. Ji įsivedė jį vidun, pagirdė, pavalgydino ir tarė:

— Be galo džiaugiuosi, broleli! Tik ką daryti su tuo slibinu? Jis, tave radęs, tuojau nužudys.

— Nebijok, Petrele, jeigu aš nebijau,— atsakė Pipiras.

Tą valandą sužė kas lauke.

— Tai slibinas parskrenda! — išsigandusi tarė Petrelė.— Eik už spintos ir lįsk sienos plyšin musele. Petrelė pavertė broį musele, muselė įlindo plyšin ir kiūto.

Atūžė, atšniokštė slibinas ir uostinėja.

— Čia pas tave ar ko būta, ar ir dabar esama,— tarė jis.— Atsiduoda kokiu svetimu kvapu.

— Esama ar nesama, o kvapų visur visokių pasi-taiko. Bet tu man pasakyk, ką darytum, kad mus ap-lankytų mano brolis?

Slibinas atsakė:

— Nieko nedaryčiau. Priimtumėm kaip giminę.

Petrelė apsidžiaugė ir pristatė broį. Slibinas svečią priėmė ir gerai pavaišino. Po pietų, pamatęs didžiulę Pipiro lazda, slibinas pasigyрэ irgi turįs tokią pat. Ir jis pasiūlė Pipirui pasimėtyti lazdomis.

— Gerai,— sutiko Pipiras.

Abudu išėjo kieman. Ir Petrelė iš paskos.

— Katras pradedame? — paklausė Pipiras.

— Gal tu,— pasiūlė slibinas.

— Gerai,— sutiko Pipiras ir metė lazda pirmas. Lazda tik nukaukė ir pokštelėjo slibinui į pačią kaktą. Slibinas iš karto apsvaigo ir pargriuvo. Pipiras pribė-gęs dar rėžė jam lazda per galvą, ir tas nusispardė ne-gyvas.

Tada Petrelė nuvedė broį slibino lobynan, abudu pasiėmė aukso, kiek galėjo panešti, ir išėjo namo. Grįždami namo, užėjo pas kalvius, kurie buvo nukalę Pipirui lazda. Pipiras tarė:

— Štai, vyrai, pasisemkite tris geras saujas aukso ir pasidalinkite tarp savęs. Tai jums atlyginimas už lazdos nukalimą.

Kalviai liko labai patenkinti.

Pipiras su Petrele laimingai parėjo namo. Motina be galo nudžiugo.

Bet Pipiras neilgai terimo namuose. Vieną dieną jis tarė savo motinai ir seseriai:

— Aš dabar noriu pamatyti daugiau pasaulio. Jums namie reikalingas vyras, tai Petrelė tegul išteka, ir gyvensite, o aš išeinu.

Jis pasiėmė savo lazda ir išėjo.

Eina Pipiras keliu pro vieną kalnelį, žiūri — ant kalnelio stovi aukštas, petingas vyras, visas apžėles, ir dairosi. Pipiras pasveikino žmogų ir klausia:

— Kas esi, ko čia stovi ir dairaisi?

Žmogus atsakė:

— Aš esu žmogus kaip ir pats, o pajėgus tiek, kad lengvai išraunu stipriausius ažuolus penkių šimtų metų, nuo to ir mano vardas — Ažuolrovys. Štai stoviu ir žiūriu į platų, gražų pasaulį. Tik pats vienas nesumanau, kur eiti ir ką pradėti, tad dairausi — gal pasirodys koks draugas.

— Einam kartu su manim, ir būsim draugai,— pasiūlė Pipiras.

— Gerai,— džiugiai atsakė Ažuolrovys, ir eina abudu.

Kitoje vietoje Pipiras žiūri — šalia kelio sėdi žmogus, įbedęs akis į žemę. Jo krūtinė iškili, pečiai platūs, rankos didelėmis plaštakomis ir išverstais kaip kurmio delnais. Pipiras prakalbino jį:

— Atrodo, tamsta čia arba ilsiesi, arba ko lauki?

— Ir ilsiuosi, ir laukiu,— atsakė žmogus.— Gal sulauksiu kokį draugą. Vienam nuobodu pasaulyje. Aš verčiu kalnus, ir mano vardas Kalnavertys.

— Dėkis prie mūsų, ir bus nenuobodu,— pasiūlė Pipiras.

— Gera! — atsakė Kalnavertys. — Aš to tik ir laukiu.

Dabar eina visi trys. Beeidami užėjo labai keistą žmogų. Liemuo trumpas ir storas kaip kubilas, kojos uolektinės, ant plačių pečių pūpso galva kaip kaladė, rankos sieksninės, o barzda du kartus ilgesnė už jį patį ir tanki kaip miško atžalynas. Jis sėdėjo šalia kelio lyg prismeigtas prie žemės ir žiūrėjo į vieną tašką.

— Ką čia veiki, žmogeli? — paklausė Pipiras.

— Matai, jaunuoli, kad nieko neveikiu, tik sėdžiu ir žiūriu.

— Tai gal galvoji ką? — vėl klausia Pipiras.

— Galvoju, tik nieko neišgalvoju, — atsakė žmogus. — Kad kas padėtų, gal ką ir išgalvočiau.

— O gal moki ką dirbti ir be galvojimo?

— Aš moku tik upę sulaikyti, — atsakė žmogus. — Matai, kokia mano barzda ilga ir plati? Kai aš įbrendu upėn ir išskečiu barzdą dešinėn ir kairėn, vanduo tuoju susistoja, ir per upę toje vietoje galima tada pereiti sausomis kojomis. Mano vardas — Didžiabarzdis.

— Eikš prie mūsų, gal bus naudos ir tau, ir mums, — pasiūlė Pipiras.

Didžiabarzdis prisidėjo prie keleivių, ir eina visi keturi.

Ėjo ėjo ir priėjo mišką. Eglės, pušys dangų remia. Kelių šimtų metų ąžuolai savo kaimynams amžių pasakas kužda. ąžuolrovys priėjo prie vieno ąžuolo, pakišo abidvi rankas po kamienu ir trekšt trekšt ąžuolą su šaknimis išrovė.

Toliau keleiviai priėjo kalną. Kalnavertys atsiklauptė prie kalno, plaštakomis tik siūst siūst ir visą kalną pervertė.

Dar toliau jie priėjo upę. Ten nebuvo nei tilto, nei

kelto. Didžiabarzdīs įbrido upėn ir, eidamas skersai, skėst vėst, skėst vėst savo barzda į abudu ūonu, vanduo sustojo, likėš nubėgo, ir keleiviai perėjo upėš dugnu.

Dar toliau beeidami, keleiviai atsidūrė prie mėlynos jūros. Ėjo ėjo pajūriu ir priėjo dvarą. Rūmai pūkūs ir visos trobos sutvarkytos kaip gero ūeimininko. Bet visas dvaras tuščias. Keleiviai išvaikščiojo rūmus — jokios gyvos dvasios. Išvaikščiojo kitas trobas — visos buvo tuščios. Tik vienoje vietoje žiūri — juoduoja kiaurymė į žemę, ir tokia gili, kad nesimato dugno. Sustojo visi aplink kiaurymę ir galvoja, kas čia galėtų būti. Tada Pipiras tarė:

— Čia ne bet kokia kiaurymė, o nepaprastas požemis, gal koks lobynas. Reikėtų iširti. Jeigu rastumėm laimę — būtų gerai, o jeigu nelaimę — tai ką padarysi. Reikia mėginti.

Jie tarėsi ir sutarė, kad reikia vienam įsileisti kiaurymėn. Traukė burtus, ir burtas teko Pipirui. Tada jie prisiplovė vytelių, nuvijo labai ilgą virvę, ir draugai įleido jį ton kiaurymėn. Pipiras leidosi leidosi ir pasiekė dugną. Nebuvo tenai ūviesos, nebuvo niekur jokios angos. Pipiras ėmė lazda stuksenti į sienas ir vienoj vietoj pramušė. Pasirodė ūviesa, ir jis pamatė rūmus. Įėjo vidun, bet ir tenai nebuvo jokių žiburių, tik pačios sienos ūvietė. Apsidairėš Pipiras pamatė tris jaunas gražias mergeles ir paklausė:

— Kas jūs tokios, jaunosios mergelės?

Mergelės papasakojo jam:

— Tas dvaras ant žemės yra mūsų tėvo kunigaikščio. Mes jo dukterys. Tėvas buvo vedęs pamotę, o pamotė buvo negera moteriškė. Ji labai nekenė mūsų, tik niekaip negalėjo išsibodėti. Vieną dieną pamotė,

labai supykusi, riktelėjo ant mūsų: „Kad jūs skradžiai žemę nueitumėte iš mano gyvų akių!“ Pataikė sunkią valandą — mes buvome prakeiktos ir taip čia atsidūrėme.

— Bet dvaras visai tuščias,— pasakė Pipiras.— Nors visur ten tvarka.

— Ir šeiminkų nėra? — paklausė mergelės.

— Nieko nėra.

— Tai kas ten bus atsitikę? — paklausė susirūpinusios mergelės.

Pipiras atsakė:

— Man atrodo, jūsų tėvas ir pamotė yra mirę. Jeigu jau nebėra gyvos pamotės, tai turi būti išsibaigęs ir jos prakeikimas. Reikia jus gelbėti.

Mergelės labai apsidžiaugė, ir Pipiras pintine po vieną iškeldino iš požemio visas tris. Ketvirtu kartu turėjo sėsti pintinėn pats Pipiras, kad draugai iškeltų jį viršun paskutinį. Bet akimirksniu prieš sėdant dingtelėjo jam mintis į galvą — nesėdo pintinėn pats, bet įdėjo savo lazda ir pakrutino virvę. Draugai, patraukę ligi pusės, paleido virvę su pintine. Mat, jiems labai patiko gražuolės mergelės, tad visi trys nutarė atsikratyti Pipiro ir patys jas pasiimti. Ažuolrovys pasiėmė jauniausią mergelę, Kalnaverčiui atiteko vyresnioji, Didžiabarzdžiui — vyriausioji sesuo, o Pipiras taip ir liko požemyje.

Likęs požemyje, Pipiras ėmė galvoti, kas daryti. Kiek luktelėjęs, pradėjo lazda stuksenti sieną ir vienoje vietoje pramušė. Išlindo Pipiras pro skylę ir pamatė visai kitą pasaulį. Jis ir ėmė eiti naujuoju pasauliu. Tas naujasis pasaulis atrodė toks, kaip ir mūsų žemė: iš dangaus švietė tokia pat saulė, tiesėsi tokie

pat laukai, žaliavo tokie pat miškai, gyveno tokie pat žmonės.

Ėjo ėjo Pipiras ir priėjo miestą su aukštais bokštais. Tai buvo karališkas miestas, kur gyveno tos šalies karalius. Prieš miestą Pipiras užėjo vienon trobelėn paprašyti vandens atsigerti. Trobelėje gyveno senelis su senele, abudu jie neturėjo kairiosios akies. Pipirui paprašius vandens, senelė tarė:

— Mielas vyreli, matyt, esi čia svetimas žmogus ir nežinai, kaip mums sunku su vandeniu. Visas mūsų miestas ir visa apylinkė vandens gauna tik iš vieno kalno ežero, o tą ežerą yra užgrobę slibinas, ir už vandenį tas biaurybė ima mokesčio po gyvą žmogų kas metai.

— O kaip yra atsitike, kad jūs abudu tik po vieną akį teturite? — paklausė Pipiras.

Seneliai papasakojo:

— Matai, vyreli, tas slibinas turi užgrobę ir pievas aplink tą kalną. Kada kieno koks gyvulys netyčiomis užaina ant pievos, tai slibinas pagrobia ir atiduoda tik už kairiąją akį. Taip ir mums atsitiko. Užėjo kartą mūsų karvutė ant slibino pievos, nuėjome atsiimti — ir išlupo po kairiąją akį.

— Duokite man savo karvutę, ir aš nusivedęs paganyčiau po slibino pievą, žiūrėsiu, ar ką jis darys,— tarė Pipiras.

— Vyreli, jis išlups tau ir abidvi akis,— atsakė seneliai,— o mūsų karvutę vėl pasigrobs.

— Nebijokite,— tarė Pipiras.— Jis man nieko nepadarys. Ir dėl karvutės nebus jums jokios bėdos.

Seneliai leido Pipirui karvutę paganyti po slibino pievą. Pipiras nusivedė karvutę ir gano. Atroplojo sli-

binas prie Pipiro, atsistojo piestu, patauškéjo žiaunomis ir suriaumojo:

— Kas tau leido ganyti po mano pievą?!

— Aš pats sau leidau,— atsakė Pipiras.— Juk pieva ne tavo, o žmonių, tai žmonės ir gali ganyti po ją.

Slibinas ėmė artintis prie Pipiro. Pipiras paėmė į rankas savo lazdą ir erzina:

— Prieik arčiau, dar arčiau!

Kai slibinas priroplojo prie Pipiro visai arti, tas rėžė jam galvon taip taikliai, kad biaurybė tik kaps kaps kojomis ir nusikapstė.

Tą valandą iš miesto pasigirdo gedulinga muzika ir pasirodė minia žmonių.

— Kas per muzika, kas per eisena? — paklausė Pipiras.

Žmonės papasakojo:

— Mūsų miestas ir visa apylinkė už vandenį moka slibinui gyvais žmonėmis iš eilės pagal gimines. Šiais metais eilė atėjo karaliaus giminei. Dabar atlydi slibinui vyriausiąją karalaitę, dėl to ir gedulinga muzika.

Eisena priėjo prie vietos, kur stovėjo Pipiras. Aukštame vežime sėdėjo karalaitė, apdengta juodu šydu, iš šalių liūdėjo tėvai ir verkė seserys. Pamatęs Pipiras iškėlė ranką, kad eisena sustotų.

— Ką čia darote, žmonės? — klausia Pipiras.— Ar gyvą žmogų laidoti lydite?

— Lydime mūsų šviesiausiojo karaliaus dukterį slibinui,— atsakė lydėtojai.

— Ar šitam, kur guli prie mano kojų nebegyvas?— paklausė Pipiras.

Žmonės tik dabar pamatė negyvą slibiną ir didellai nustebo. Tada Pipiras tarė:

— Vežkite karalaitę atgal, kad laiminga gyventų. Slibino jau nebėra. Vanduo jūsų ir pievos jūsų.

Kai tik Pipiras taip pasakė, vanduo iš kalno ėmė bėgti upeliu į miestą.

Gedulas virto džiaugsmu. Linksmi užgrojo muzika, karalius pasisodino šalia savęs Pipirą, ir visi sugrįžo miestan.

Karalius nesumanė, kaip atsidėkoti išvaduotojui ir kaip jam atlyginti. Jis skyrė jam aukščiausią atlyginimą sakydamas:

— Štai trys mano dukterys. Išsirink kurią nori ir lik su mumis gyventi.

Pipiras atsakė:

— Aš esu prastų žmonių vaikas, tai nemokėsiu gyventi karališkai. Man bus gana, kad žmonės turės vandens ir mane geru žodžiu minės.

Pipiras kiek paviešėjo pas karalių ir išėjo iškilmingai palydėtas. Jam rūpėjo susirasti jauniausiąją mergelę, ištrauktą iš požemio.

Pipiras pasiėmė lazdą ir iškeliauvo. Ilgai jis keliavo ir po devynių dienų priėjo mišką. Žiūri — ažuole stūkso didžiulis lizdas, o tame lizde penki jaunikliai — tokie dideli dideli. Tai buvo kažin kokių milžinų paukščių lizdas su vaikais. Pipiras sustojo ir stebisi lizdo ir paukščių didumu. Tuo metu viršum miško ėmė rinktis juodi debesys. Buvo aišku artėjant audrą su kruša, o senių paukščių nebuvo. Pipirui toptelėjo galvon mintis: „Jauniklius gali ledai užmušti.“ Ir jis ėmė dairytis — gal ras kuo jauniklius pridengti. Nieko neradęs, Pipiras prisiplėšė luobų, vargais negalais prisikapstė prie lizdo ir apdengė paukščius. Pats susigūžė po ažuolu. Netrukus užėjo smarki audra — pylė kaip iš kibiro, ledai viską daužė, bet paukščiai išliko gyvi ir sveiki.

Tėvai atskrido atplasnojo, kai jau saulė iš aukštybių džiovinu permirkusį mišką. Atskrido ir sako: „Labai toli buvom, laiku pribūti nesuspėjom. Kas gi jus, vaikeliai, išgelbėjo nuo audros?“

Ir jaunikliai viską papasakojo. Tada seniai paukščiai prakalbo į Pipirą:

— Gerasis žmogau! Sakyk, kuo galėtumėm tau atsilyginti už mūsų vaikų išgelbėjimą?

Pipiras atsakė:

— Kad išneštumėt mane iš čia, tai ir būtų man visas atlyginimas. Aš noriu pargrįžti savo šalin ir neturiu kaip.

— Tai visai nedaug nori, gerasis žmogau,— tarė paukščiai.— Tik pasakyk, kur tas kraštas?

— Ten ūžia banguoja mėlyna jūra, prie jūros iš rytų šalies stovi tuščias dvaras, tai ten aš ir noriu.

— Žinom kelią ir greitai nunešim,— tarė paukščiai.

Tada paukštis tėvas, įsakeš motinai vaikų žiūrėti. nusileido žemėn ir sako Pipirui:

— Sėskis ant mano sparnų, ir skrendam.

Kai tik Pipiras atsisėdo, iškilo paukštis viršum medžių ir nuplasnojo į tą šalį, kur užė bangavo mėlyna jūra, o prie jūros stovėjo tuščias dvaras. Pavakariu paukštis nutūpė prie dvaro, ir Pipiras nuėjo tiesiai rūmuosna. Rūmai jau nebebuvo tušti. Ažuolrovys, Kalnavertys ir Didžiabarzdis ten ruošėsi vesti išvaduotąsias mergeles.

— Sveiki, vyrai! — tarė Pipiras.— Kaip gyvenate?

Vyrai nusigando, o mergelės pradžiugo. Jos papasakojo visą tiesą apie tų vyrų klastą, tada Pipiras tarė:

— Eikite iš mano akių plynais laukais, keturiais vėjais ir patys susiraskite sau bausmę.

Pipirui labai tiko jauniausioji mergelė, ir jis ją vedė. Netrukus ir kitos dvi seserys susirado gerus vyrus. Pas Pipirą atvažiavo jo motina, Petrelė su savo vyru, ir visi gražiai gyveno dvare prie mėlynos jūros.

PIEMENĖ KARALIENĖ

Kartą graži mergaitė pagiryje ganė pulką kiaulių. Į tą vietą medžiodamas užklydo jaunas karalius su savo dvariškiais. Jis pamatė piemenėlę, ji jam patiko savo dideliu gražumu, ir nutarė karalaitis jai pasipiršti. Įstatė ją į dvaro mokyklą, ir ji per vienerius metus išėjo visus mokslus.

Karaliaus motina, sužinojusi, kad sūnus galvoja vesti prastą mergaitę, labai susirūpino. Ji ėmė sūnų ir gražiuoju prašyti, ir piktuoju reikalauti, kad tas atsisakytų nuo savo sumanymo. Tačiau jis nenorėjo nė klausyti. Po kelių dienų jaunas karalius iškėlė neregėtas negirdėtas vestuves. Tris savaites linksminosi karaliaus dvaras ir visas kraštas.

Į metų galą po vestuvių priešai užpuolė jauno valdovo šalį, ir jis su pulkais karių išvyko ginti krašto. Tuo laiku jaunajai karalienei gimė sūnus, nepaprastas berniukas — su žvaigžde kaktoje, su saule pakaušyje. Motina parašė tėvui džiugią žinią ir įdavė pasiuntiniui nunešti į karo lauką. Senė karalienė perėmė marčios pasiuntinį ir vaišindama davė miegamųjų lašų. Pasiuntiniui užmigus, ji pakeitė marčios raštą ir įrašė, kad gimęs kūdikis nei žmogus, nei gyvulys: ausys — kaip asilo, akys — kaip lėkštės, plaštakos — kaip paukščio kojos ir visas — baisus padaras. Ir dar gale pridėjo:

„Greitai atrašyk, ką su juo daryti.“ Išsimiegojęs marčios pasiuntinys nuvyko į karo lauką ir įteikė karaliui netikrą pačios raštą. Karalius labai išsigando, bet parašė, prašydamas nieko nedaryti nei motinai, nei kūdikiui, ligi pats pargrįšias.

Senė karalienė pasitiko pasiuntinį, vėl apgirdė miegamaisiais lašais ir pakeitė sūnaus raštą, įrašiusi, kad karalius įsakęs tuojau nužudyti savo pačią su kūdikiu. Be to, turi išlupti jai akis ir širdį, nukirsti rankas ir nusiųsti jam parodyti. Ir gale dar pridėjo: „Jeigu įsakymas nebus įvykdytas, tai pats grįžęs dar kitaip padarysiu.“ Sukliko, suvirpo jaunoji karalienė: vyras įsakęs tuojau nužudyti ir ją, ir jos kūdikį.

Gerieji tarnai buvo sumanę paslėpti jaunąją karalienę su vaikeliu, bet niekaip negalėjo išsaugoti nuo piktų žmonių akių, todėl turėjo įduoti ją budeliams išvesti į girią ir tenai nužudyti kartu su sūneliu. Ir budeliams sudrebėjo širdys ir rankos. Jie gerai žinojo, kad žudyti veda visai nekalta motiną su kūdikiu, bet negalėjo priešintis karaliaus valiai. Ir jie išvedė nelaimingąją karalienę su kūdikiu ant rankų į tamsią girią, sustojo nužiūrėtoje vietoje ir jau pradėjo ruoštis prie kruvino darbo. Karalienė puolė budeliams į kojas ir ėmė maldauti dovanoti gyvybę jai ir kūdikiui, žadėdama niekadęs neišeiti iš girios ir jų neišduoti.

Suminkštėjo budelių širdys, ir jie nutarė akis ir širdį išlupti kokiam gyvuliui. Bet moteriškų rankų tai niekur negausią. Niekur negirdėti nė mirusios moters. Ir jie nukirto karalienei rankas, palikę ją ir kūdikėlių gyvą. Kūdikėlių virvėmis parišo jai ant kaklo ir taip paliko. Namie budeliai papiovė avį ir išlupo akis ir širdį. Senė karalienė buvo labai patenkinta, kad jai pailsėkė atkeršyti sūnui ir marčiai.

Netrukus pargrįžo karalius, laimingai baigęs karą. Kaip jis nusiminė, neberadęs mylimos pačios! Ir negalėjo suprasti, kaip tai atsitiko: jo buvo įsakyta nieko nedaryti nei motinai, nei kūdikiui, ligi sugrįšias namo, o čia jau rado nužudytus. Labai susikrimto karalius ir paskelbė ilgą gedulą visai šaliai. Visuose miestuose plevėsavo juodos vėliavos, niekas niekur nebesilinkmino, visa karalystė apkurto. Karalius vaikščiojo liūdnas, niekas jam nebuvo miela. Tik vienu vieną daiktą kiek jam suramindavo širdį — tai gražios pasakos.

Karalienė girioje gyveno labai sunkiai. Ji negalėjo susirasti tinkamo maisto: valgė lapus, žoles, šaknis ir vaisius, o ir tuos pačius tik burna pasiekti tegalėjo. Taip ji vargo ilgus metus. Vieną kartą karalienė nuėjo į upelį atsigerti ir prigulė prie vandens pusiau kniūpsčia. Tą valandą nutrūko papuvusios virvės, ir vaikelis įkrito į vandenį. Baisiai išsigando motina ir puolė upelin, bet atsiminė neturinti rankų ir negalinti ištraukti kūdikio. Tik staiga ji pajuto, tartum rankos jai vėl būtų ataugusios. Žvilgtelėjo — gi tikrai, rankos besančios. Karalienė labai nudžiugo, pagriebė vaiką ir ištraukė. Nuo tos valandos gyvenimas vargšei karalienei palengvėjo. Turėdama rankas, ji jau lengvai galėjo susirasti geresnio maisto, prasikurti ugnies, prasiimti šio tokio dangojaus.

Praėjo keleri metai. Karalienės sūnelis augo sveikas ir išmintingas. Medžių šakos dengė juos nuo lietaus ir karščio, o kalnų uolos — nuo darganų ir šalčio.

Vieną dieną karalienė nejučiomis išklydo į girios kraštą. Ji pamatė laukus, žmonių gyvenimus ir pagalvojo sau: „Aš prisiekiau budeliams niekadęs neišeiti

iš girios. Bet kad jau dabar turiu rankas, tai vargu ar kas mane beatpažins." Ir vargšė motina su sūneliu išėjo iš girios. Ceri žmonės juos priglaudė, sušelpė.

Po kelių dienų karalienė su sūnum priėjo šalies sostinę. Ji nustebė, pamačiusi miestą su gedulu, ir paklausė žmonių. Jie paaiškino:

— Ir karalius, ir visa šalis gedi nužudytos karalienės su vaikeliu. Nežinome, kada bus baigtas tas gedulas. Mūsų karalius labai gaili savo karalienės. Jau keleri metai praėjo, o jis vis liūdi. Niekas jam nemie-la, tik pasakų tai dar klausosi. Tu su vaikeliu, matyt, eini per žmones, tai gal moki gražių istorijų. Užeik ir palinksmink mūsų karalių.

To vargšei ir tereikėjo. Ji su sūnum nuėjo į karaliaus dvarą ir įsiprašė į rūmus. Pamačiusi karalių, tarė:

— Šviesiausias valdove! Tu esi liūdnas ir nori, kad mes tave pralinksmintumėm? Ar klausysi mūsų?

— Klausysiu, moteriške,— atsakė karalius.

Ir karalienė ėmė pasakoti:

— Gyveno jaunas karalius. Kartą jis medžiojo su dvariškiais. Vienur pagiryje užėjo piemenę su pulku kiaulių. Ji buvo graži, pakalbinta protingai atsakinėjo. Ir atėjo karaliui į galvą mintis išmokyti tą piemenaitę ir paskui vesti.

Ir taip ji išpasakojo visą pasaką apie jaunąjį karalių.

Karalius beklausydamas užmiršo viską ir tik klausėsi klausėsi. Jis labai stebėjosi moteriškės pasaka — juk tai buvo jo gyvenimas. Pagaliau moteriškė tarė: „Štai aš tavo pati ir štai tavo sūnus!" Ir abudu puolė karaliui į glėbį. Džiaugsmui nebuvo galo. Tuoj pradžiugo visa šalis ir nusiėmė gedulą.

Karalius labai supyko ant savo motinos ir įsakė imūryti ją į aukštą bokštą visam gyvenimui žalių grūdų malti.

UŽPILTAS DVARAS

Vienas stiprus tėvas augino dar stipresnį sūnų. Tėvą žmonės vadino Jėga, o jo sūnų praminė Jėgaila.

Užaugęs Jėgaila tarė tėvui:

— Tėve, aš noriu eiti į žmones tarnauti.

Tėvas nusivedė sūnų prie gryčios galo, paėmė už kampo ir pakėlė.

— Ir tu taip pakelk,— liepė tėvas sūnui.

Sūnus pakėlė, bet sunkokai.

— Dar neiši tarnauti,— pasakė tėvas.— Dar metus turi namie pabūti.

Praėjo metai.

— Dabar jau eisiu,— tarė sūnus.

Tėvas nusivedė sūnų prie gryčios galo, paėmė už kampo ir pakėlė.

— Ir tu taip pakelk,— liepė tėvas sūnui.

Sūnus lengvai pakėlė.

— Dabar jau gali eiti tarnauti,— leido tėvas.

Ir po kelių dienų Jėgaila išėjo į žmones darbo ieškoti. Netrukus jis priėjo kalvę, kur kalė kalvis, ir prašosi:

— Dėde, priimk mane darbininku.

— Kad tu dar nedidelis,— atsakė kalvis.— Kūjo nepakelsi.

— Dėde, aš labai stiprus,— tarė Jėgaila.— Prašom duoti man patį didžiausią kūjį.

Kalvis padavė. Jėgaila kūjį kilnojo kaip mažytį plaktuką.

— Tai kiek algos norėsi? — paklausė kalvis.

Jėgaila atsakė:

— Duosi sočiai pavalgyti, vietos išsimiegoti, darbo drabužius ir metų gale nukalsi didelę geležinę lazda. To man ir užteks.

Kalvis priėmė.

Jėgaila tarnavo gražiai, dirbo rūpestingai ir sumaningai. Kalvis jį mylėjo, žmonės gerbė.

Praėjo metai. Kalvis nukalė didelę lazda, bet Jėgaila sulaužė ją kaip kokią rykštę. Kalvis nukalė dar didesnę. Jėgaila ir tą sulaužė. Tada kalvis nukalė lazda didumo kaip penkiolikos metų eglaitė. Jėgaila pakilnojo pakilnojo ir tarė:

— Šita lazda jau gera.

Jis atsisveikino su kalviu ir išėjo lazda mosikuodamas. Kelyje sutiko žmogų ir įsišneko. Tas žmogus pasiskundė netekęs savo dvaro. Dvarą velniai užpylę žemėmis, ir jis nebeturiš nei kur gyventi, nei ką veikti.

— Ką man duosi, aš velnius išvarysiu ir dvarą išvaduosiu? — pasiūlė Jėgaila.

— Atiduosiu pusę dvaro, tiktai išvaryk tuos velnius,— atsakė žmogus.

— Parodyk man, kur tas tavo dvaras.

Ir žmogus nuvedė Jėgailą. Dvaro vietoje stūksojo kalnas. Jėgaila užlipo ant kalno, viršuje rado skylę, nusileido pro tą skylę į vidų ir rado duris. Atidaręs žiūri — velniai kortomis žaidžia.

— Eikš pažaisti su mumis,— pakvietė Jėgailą vienas velnias.

— Neisiu,— atsakė Jėgaila.— Jūs mane apgausite.
— Ne, neapgausime.

Jėgaila priėjo. Žaidė žaidė, ir vis dėlto velniai jį apgavo. Supykęs Jėgaila šoko lazda pilti velnius.

— Duok, duok sukčiams! — atsiliepė Liucipierius iš kampo.— Jiems taip ir reikia!

Visi velniai išdūmė į lauką. Liko tik vienas Liucipierius. Jis ir sakė Jėgailai:

— Dabar mes abudu žaisime kortomis.

— Ir tu mane apgausi.

— Ne, aš tai neapgausiu.

Ir abudu ėmė žaisti. Tačiau ir tas Jėgailą **velniškai** apgavo. Jėgaila ėmė lazda tvoti Liucipierių, o tas nesavu balsu kaukti:

— Padarysiu, ko tik norėsi, tik nustok mušęs!

— Jeigu nukasi šitą kalną ir atstatysi dvarą, kaip buvo, tai paleisiu,— tarė Jėgaila.

— Nukasiu, atstatysiu, tik paleisk!

Tada Liucipierius sušaukė visus velnius ir sako:

— Tuoju nukaskite visą kalną ir atstatykite dvarą, kaip pirma buvo!

Velniai tuoju nukasė kalną, gražiai išvalė dvarą, padarė, kaip pirma buvo.

— O ką dabar įsakysi? — paklausė Liucipierius Jėgailos.

— Dabar visi išsikraustykite ir daugiau čia nė vienas **nebepasirodykite!** — įsakė Jėgaila.

— Klausome! — atsakė velniai, ir visi išpyškėjo į pragarą.

Jėgaila, išvaręs velnius, gavo pusę dvaro, vedė pačią ir laimingai gyveno.

PLUNKSNA IR ŽIEDAS

Vieniems vargingiems tėvams gimė duktė, ir tėvas išėjo kūmų ieškoti. Beeidamas keliu, jis susitinka pavargėlę ir sako:

— Gimė man duktė. Sutik būti kūma.

— Gerai, rytoj nueisiu,— atsakė pavargėlė.

Vargšas apsidžiaugė ir nuėjo ieškoti kūmo. Ir vieno prašė, ir kito, bet niekas nenorėjo. Apsisuko tėvas ir grįžta namo be nieko. Tik žiūri — senas elgeta bekūprinas. „Paprašysiu jį“, — nutarė vargšas ir sako:

— Seneli, sutik man būti kūmu.

— Kam aš betinku? — atsakė senelis. — Pasiieškok geresnio.

— Kad niekas neina, seneli,— dejavo tėvas.

— Na, gerai,— sutiko senelis per ilgą prašymą.

— Labai dėkui, seneli,— tarė tėvas ir patenkintas parėjo namo.

Rytojaus rytą tėvai su kūmais mergytę pakrikštijo Eimutės vardu. Kūmas palaimino krikšto dukterį ir apdovanojo ją kažkokio paukščio gražia plunksna ir aukso žiedu.

— Prašom šitas mano dovanas gerai saugoti,— tarė jis tėvui,— kai duktė užaugs, dovanas atiduok jai. Mergaitei jos labai pravers.

Nors tėvai nenutokė, kas per nauda iš tokių dovanų, bet Eimutė paūgėjusi visados žiedą mūvėjo ir plunksną už juostos užsikišusi nešiojo.

Po kiek laiko mirė tėvai. Ji liko vargo vargti su broliuku Manuliu. Vieną dieną brolis tarė seseriai:

— Eisiu į žmones darbo ieškoti. Gal uždirbsiu kokį kąsnį ir tau, ir sau.

Ir Manulis išėjo. Jis iškeliavo už jūrių marių ir

pristojo tarnauti pas vieną jauną karalių vežėjo padėjėju. Tarnavo vaikinas labai rūpestingai. Po kiek laiko karalius paskyrė jį savo vežėju. Jis ir vežėjas buvo geras, visur karaliui įtikdavo. Kartą jiedviem bevažiuojant, karalius paklausė:

— Gal numanai kur dorą, darbščią, išmintingą mergelę? Norėčiau vesti, tik tokios niekur nerandu. Visos karalaitės pasipūtusios ir darbo nemoka.

Manulis pagalvojo pagalvojo ir sako:

— Tai kad karaliui turtingos reikia, o tokios nežinau. Aš turiu seserį, gerą mergelę, bet ji karaliui netiks — prastos giminės.

Bet karalius atsakė:

— Man lobių nereikia. Jų užtektinai turiu. Jeigu tavo sesuo gera mergelė, tai aš ją imu už pačią. Tik kaip ją rasti?

— Ją pažinsi iš žiedo ant piršto ir plunksnos už juostos,— pasakė Manulis.

Kitą dieną karalius išsiuntė laivą su tarnais parvežti Eimutės į dvarą.

O Eimutė, likusi namie viena, įsileido tokią našlę su dukterimi, kad būtų jai smagiau ir drąsiau be brolio gyventi. Nelaimė, tos našlės būta blogos moteriškės. Kai tik ji sužinojo, kas per svečiai ir ko jie atvyko, tuoj sumanė piktą darbą. Gražiai priėmusi karaliaus tarnus, ji pasisiūlė kartu su dukterim palydėti Eimutę. Pasivaišinę visi įsėdo į laivą. Beplaukiant jūra, našlė išdūrė Eimutei akis ir įstūmė ją į galias marias. Plunksną ir žiedą abi su dukterim susigrobė. Tarnams už didelius pinigus prisakė nieko karaliui nesakyti. Tie susigundė ir nuvežė savo valdovui našlės dukterį už Manulio seserį.

Eimutė, įmesta į jūrą, nenuskendo. Didžiulės bangos

Ją išmetė į salą. Atsisėdo mergelė ant akmenėlio ir dūsauja, rauda. Ką jai be akių daryti? Tą valandą priėjo prie jos koks senelis, paglostė jai galvą ir sako:

— Neverk, mergele! Aš tau padėsiu.

— Niekas negali man padėti,— tarė Eimutė,— aš netekau akių ir savo krikšto tėvo dovanų: plunksnos ir žiedo.

— Aš esu tavo krikšto tėvas,— atsakė senelis.— Ir aš tau padėsiu, nors mano dovanų neišsaugojai. Eik šita sala, netoli sutiksi žveją. Paprašyk, kad jis duotų tau darbo. Už darbą paprašyk gabalo audeklo. Tą audeklą patrink štai šituo akmenėliu, kurį čia tau duodu. O kas toliau reiks daryti, pasakysiu vėliau.

Eimutė padėjo ir nuėjo. Netrukus sutiko žveją. Tas davė jai darbo — verpti. Ji verpė dieną ir naktį, o už verpimą gavo gabalą audeklo. Eimutė tą audeklą ėmė trinti krikšto tėvo akmenėliu. Trynė trynė, ir audeklas pavirto skara, aukso raštais išausta. Mergelė vėl grįžo į tą vietą, kur buvo ją radęs krikšto tėvas. Jis jai pasakė:

— Dabar skarą įduok tam pačiam žvejui ir paprašyk, kad jis parduotų ją už dvi žmogaus akis. Kai gausi akis, išplauk jas tyru vandeniui, patrink mano akmenėliu ir įsistatyk į akių duobutes.

Eimutė gražiai padėjo ir nunešė skarą žvejui. Nunešusi paprašė parduoti ją už dvi žmogaus akis. Pasiėmė žvejas puikiąją skarą ir išėjo. Turtingi žmonės siūlė didelius pinigus, bet žvejas prašė tikrai dviejų žmogaus akių. Tik niekas akių neturėjo. Pagaliau žvejas užėjo pas karalių. Visi stebėjosi tokia keista skaros kaina, ir niekas negalėjo jos įsigyti. Karaliaus rūmuose tuo laiku viešėjo našlė su dukterim. Karaliui toji duktė visai nepatiko, ir jis už apgavystę įmetė

Manulį į rūšį. Pamatė skarą našlės duktė ir tarė motinai:

— Mama, nupirk man tą skarą. Su ja aš tikrai patiksiu karaliui.

— Kiek prašai už skarą? — paklausė senė žvejo.

— Ne daugiau, kaip dviejų žmogaus akių.

Senė atsiminė tebeturinti Eimutės akis ir atidavė jas žvejui už skarą.

Žvejas parnešė Eimutei akis. Eimutė išplovė jas tyru vandeniui, patrynė krikšto tėvo akmenėliu, įsi-statė sau į akių duobutes ir — praregėjo.

Eimutė nuėjo į tą vietą, kur buvo pirmą kartą sutikusi krikšto tėvą. Jis tenai pasirodė ir sako:

— Vidurnaktį tu pavirsi balta balandėle. Tada nuskrisk pas karalių. Ten rasi savo žiedą; jį našlės duktė karaliui ant piršto užmovė. Rasi ir plunksną. Ja brūkštelėsi sau per krūtinę ir vėl mergaitė atvirsi.

Naktį Eimutė balta balandėle nuskrido į karaliaus dvarą, įsitūpė į medį prie kalėjimo ir burkuoja:

Mano mielasis broleli,
Per mane kenti vargelį:
Kad ne aš — laimingas būtum,
Kad ne aš — tu čia nepūtum.

Paskui balandėlė nuskrido prie karaliaus rūmų ir suburkavo:

Ziedužėli, gražuolėli,
Grįžk pas savo balandėlę.

Žiedas nusimovė nuo karaliaus piršto ir nuriedėjo pas balandėlę.

Visa tai matė ir girdėjo naktinis karaliaus tarnas ir rytą papasakojo valdovui. Karalius, neradęs žiedo, tarė:

— Kitą naktį, kai atskris balandėlė, pažadink mane.

Kitą naktį balandėlė vėl atsilankė prie rūsio, o karalius pasislėpęs ją sekė ir jos dainelės klausėsi.

Netrukus karalius iškėlė pokylį ir sukviėtė daug svečių. Buvo ir našlė, ir jos duktė, apsigaubusi nauja skara, Eimutės plunksną už juostos užsikišusi. Vidurnaktį atskrido balandėlė ir gražiai nusilenkė aukštiesiems svečiams, tik našlei ir jos dukteriai nenusilenkė. Svečiai nusistebėjo, kodėl paukštis taip keistai elgiasi. Svečiams labai patiko balandėlė, jie ėmė ją gaudyti ir įvijo į vieną kambarį. Balandėlė puolė prie dukters ir griebė iš jos plunksną. Kai įėjo karalius, ten jau nebebuvo jokio paukščio, tik stovėjo nematytai graži mergelė. Tai buvo Eimutė. Karaliui net širdis apsalo nuo jos gražumo.

Jis greit nuėjo į rūsį ir išleido Manulį, atsiprašęs už skriaudą, o Eimutei pasiūlė savo ranką ir širdį.

Našlė su dukterim buvo sunkiai nubaustos už savo piktadarystes — jos buvo patupdytos į tą patį rūsį, kur sėdėjo Manulis. Gal ir šiandien jos ten tebesėdi.

SENAS KAREIVIS

Senas kareivis, atleistas iš kariuomenės, ieškojo tarnybos ir ilgai negalėjo jos gauti. Kartą sutiko jis senutę ir pasiskundė jai savo rūpesčiu. Senutė ir sako:

— Toli rytuose, tarp nykių dykumų, yra stiklo rūmai, o tuose rūmuose gyvena juodas ponas. Nueik pas tą poną — ir gausi tarnybą.

Kareivis paklausė senutės patarimo ir nuėjo į ry-

tus ieškoti juodo pono stiklo rūmuose. Vakare jis apsinakvojo po obele. Obelė sušlamėjo ir sako:

— Kur eini, žmogau, šitomis dykumomis?

— Einu pas juodą poną, gyvenantį stiklo rūmuose,— atsakė kareivis.

— Girdėjau, tas ponas daug žinąs. Gal paklaustum, kada aš pradėsiu vaisius vesti. Vakar buvo čia atėję vyrai ir šnekėjo, kad jeigu aš kitais metais dar neturėsiu vaisių, tai mane iškirsia.

— Gerai, paklausiu,— prižadėjo kareivis.

Toliau beeidamas kareivis priėjo du kalnus vieną šalia kito ir negalėjo jų nei pereiti, nei apeiti. Nuliūdo kareivis ir ėmė prašyti:

— Kalnai kalneliai, būkite tokie geri ir praleiskite mane be vargo.

— O kur eini, žmogau? — paklausė kalnai.

— Einu pas juodą poną, gyvenantį stiklo rūmuose.

— Girdėjome, tas ponas daug žinąs. Gal paklaustum, kada mes čia baigsime sargybą stovėti?

— Gerai, paklausiu,— prižadėjo kareivis.

Kalnai tuojau prisiskyrė, ir kareivis praėjo be jokio vargo.

Toliau kareivis priėjo upę. Žiūri — nei tilto, nei valtės, nėra kaip pereiti. Pavaikščiojo, pasidairė žmogus ir sako:

— Upe upele, būk tokia gera ir perkeln mane.

— O kur eini, žmogau? — paklausė upė.

— Einu pas juodą poną, gyvenantį stiklo rūmuose.

— Gerai, perkelsiu. Tik prižadėk paklausti to pono, kodėl mano vandenyje negali gyventi jokia žuvis, jokia kirmėlė, joks vabalėlis.

— Gerai, paklausiu,— prižadėjo kareivis.

— Tai stok ant mano bangų, perkelsiu.

Kareivis atsistojo ant bangų, ir upė perkėlė jį į kitą krantą visai sausa.

Kareivis pamatė tolumoje žėrint stiklo rūmus. Ligi saulės laidos jis jau buvo prie rūmų. Rūmai buvo begal gražūs, o saulės apšviesti nepaprastai spindėjo įvairiomis spalvomis. Tarnas įvedė kareivį į vidų. Vos kareivis pamatė juodą poną, tas ir sako:

— A, žinau, tu atėjai tarnybos. Gausi, metams gausi. Tik kad gerai tarnautum.

— O, būk ramus, pone,— atsakė kareivis.— Aš tarnavau kariuomenėje, ir niekas manęs nepeikė. Net pasenau betarnaudamas. Pašauksiu ir ponui.

Tada ponas tarė tarnui:

— Išvesk šitą žmogų, pavalgydink ir paguldyk pasilsėti. Rytoj rytą jis eis avių ganyti.

Rytą pono tarnas įdavė kareiviui botagą su dūdele ir sako:

— Kai šituo botagu pliaukštelėsi — avys išsisklaidys, o kai dūdele papūsi — visos susirinks į daiktą. Tik žiūrėk, kad vilkai žalos nepridarytų.

Ir kareivis pradėjo ganyti avis. Ganė gerai. Praėjo metai, ir nebuvo jokios nelaimės su avimis. Kareivis vilko nė iš tolo prie bandos neprileido.

Paskutinę metų dieną ponas pasišaukė kareivį ir sako:

— Gerai tarnavai, dabar prašyk, ko nori.

— Prieš išeidamas norėčiau sužinoti tris dalykus, kad aš galėčiau ištesėti prižadus upei, dviem kalnam ir obelei už suteiktą man pagalbą kelionėje.

— Klausk, ligi čia esi,— leido juodas ponas.

Ir kareivis pasakė:

— Upė mane sausa perkėlė ant savo bangų, kalnai prasiskyrę mane gražiai praleido, o po obele ramiai

pernakvojau. Už tai jie manęs prašė, kad paklausčiau, kodėl upėje negyvena joks gyvas daiktas, ar ilgai kalnams reiks sargybą stovėti ir kodėl obelė vaisių neveda?

Ponas atsakė:

— Upėje pradės veistis žuvys ir kiti vandeniniai gyviai, kai ji prigirdys nors vieną žmogų. Kalnai pašais savo sargybą tada, kai sutraiškys nors vieną žmogų. Obelė pradės vaisius vesti tada, kai kas nors iškas iš po jos pakastą auksą.

Kareivis padėkojo ir išėjo. Ėjo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėjęs. Pirmiausia priėjo upę, o ji jau iš tolo ėmė šaukti:

— Ar paklausei juodo pono, kodėl mano vandenyje negali gyventi joks gyvis?

— Paklausiau,— atsakė kareivis.

— O ką jis pasakė?

— Perkelk mane į kitą krantą, tai pasakysiu.

Upė perkėlė. Kareivis užlipo ant aukšto šlaito ir sako:

— Tavo vandenyje pradės veistis gyviai tada, kai tu prigirdysi nors vieną žmogų.

Sulig tais žodžiais kad sujudo upė, kad pakilo vanduo baisiais sūkuriais ir kunkulais, net iš krantų plačiai ištvino, bet kareivio jau nepasiekė ir nieko blogo jam nepadarė.

Paskui kareivis priėjo kalnus, o jie jau iš tolo šaukia:

— Ar paklausei juodo pono, kada mes čia baigsime sargybą stovėti?

— Paklausiau,— atsakė kareivis.

— O ką jis pasakė?

— Pralėiskite mane, tai pasakysiu.

Kalnai prasiskyrė, ir kareivis praėjo. Nuėjęs tolokai nuo kalnų, jis ir sako:

— Jūs pabaigsite sargybą tada, kai sutraiškysite bent vieną žmogų.

Subraškėjo sudundėjo abudu kalnai, net žemė sudrebėjo aplinkui, bet kareivio jau nepasiekė ir nieko blogo jam nepadare.

Tada kareivis priėjo obele, o ji jau iš tolo ošia:

— Ar paklausei juodo pono, kada aš pradėsiu vaisius vesti?

— Paklausiau,— atsakė kareivis.

— O ką jis pasakė?

— Po tavim yra pakasta daug aukso. Kada kas iškas tą auksą, tada pradėsi vaisius vesti.

— Žmogau, būk toks geras ir iškask auksą,— paprašė obelė.— Būsi turtingas, nebereiks tau vaikščioti po žmones ir vargti.

— O kam man tas auksas, kad aš galiu gyventi ir be to sunkumo.

— Tai tu leisi man mirti? — suverkšleno obelė.

Pagailo kareiviui obelės, ir jis pradėjo kasti. Vos pakasėjo kokius du sprindžius gilumo, iš krūmų išsoko trys plėšikai, išlupo kareiviui akis, išsikasė auksą, prisipylė maišus ir nusinešė vos pavilkdami. Kareivis sėdi po obele ir dejuoja, nesumanydamas, ką bedaryti tokioje nelaimėje. Susirūpino obelė ir šlama:

— Dėl manęs, žmogau, taip skaudžiai nukentėjai. Bet aš niekuo negaliu tau padėti, kaip tik savo lapuotomis šakomis dengti tave nuo karštų saulės spindulių, kad lengviau galėtum kęsti skausmą ir alkį, ligi gausi kokį palengvinimą. Klausyk. Rytoj naktį atskris čia trys paukščiai pasišnekėti, naujienu pasipasakoti. Jie

kas metai čia taip atskrenda vis tą pačią naktį. Gerai pasiklausyk, gal išgirsi ką ir savo labui.

Kitą naktį tikrai atskrido į obelę trys paukščiai ir šnekasi. Vienas sako:

— Aš buvau mieste nuo čia į rytus už trijų dienų kelio. Tenai išseko visi šuliniai. Žmonės labai vargsta be vandens. Bet jeigu kas atristų akmenį, gultinį viduryje miesto, vėl šuliniuose atsirastų vandens.

Kitas sako:

— Toli nuo čia į vakarus gyvena kunigaikštis. Jo duktė labai serga. Jau baigiasi metai, kai vargšė kankinasi, ir jokie gydytojai negali jos pagydyti. O pagydyti visai lengva. Kunigaikštytė šukavosi galvą, ir vėjas nupūtė į kiemą kelis plaukus. Užkerėtoji rupūžė tuos plaukus susuko sau į lizdą po vartais, ir mergelė apsirgo. Kad kas tą rupūžę nudaigotų ir jos lizdą sudegintų, ligonė pasveiktų.

Trečias sako:

— Aš mažiau žinau. Trys plėšikai vakar naktį iš po šitos obelės išsikasė daug aukso. Vienas prisidėjo per daug, bevilkdamas patrūko ir numirė kelyje. Ant-
rą sutraiškė du kalnai, o trečią prigirdė upė. Tie pik-
tadariai labai nuskriaudė niekuo nekaltą žmogų, kurs norėjo padėti štai šitai obei. Jie išlupo jam akis ir taip paliko. Kad jis girdėtų mūsų šneką, atgautų akis. Po šita obele auga tokia žolelė, ja pasitrintų akių duobes, ir akys jam vėl atsirastų. Jis galėtų patarnauti ir anam miestui, kurs pristigo vandens, ir anam kunigaikščiui, kurio duktė sunkiai serga.

Pašnekėję paukščiai nuskrido. Obelė ir šlama kareiviui:

— Ar girdėjai?

— Girdėjau,— atsakė kareivis ir ėmė graibyti gy-

domosios žolelės. Ilgai ieškojęs, jis užtiko tą žolelę, patrynė ja akių duobeles ir atgavo regėjimą.

Dabar, jau gerai matydamas, kareivis nuėjo į miestą, kur nebebuvo vandens. Užėjo pas valdovą ir sako:

— Girdėjau, miestas neturi vandens. Įsakyk atversti akmenį, gulintį rinkoje, ir atsiras.

Akmuo buvo atverstas, ir tuojau atsirado vandens visuose šuliniuose.

Valdovas tarė kareiviui:

— Padarei mums labai daug gera. Prašyk, ko nori, ir duosiu už tai. Ar pinigų, ar dvarą, ar ką kita...

Kareivis atsakė:

— Kam man turtai, aš ir be jų galiu gyventi.

— Tai sutik nors arklį priimti,— tarė valdovas,— vis bus lengviau raitam joti, negu pėsčiam žingsniuoti.

— Gerai,— sutiko kareivis.

Po kelių dienų nuėjo kareivis pas kunigaikštį ir pagydė jo dukterį. Tėvas, netverdamas džiaugsmu, pasiūlė jam vesti tą mergelę. Bet kareivis atsakė:

— Ne, kunigaikšti, mano galva jau žila, tavo duktė jauna, aš prastas žmogus, tavo duktė aukšta panaitė, tai argi gali būti iš mūsų gera pora?

— Kuo gi aš galiu tau atlyginti už tokį brangų patarnavimą? — tarė kunigaikštis.— Tai nors sutik gyventi mano dvare.

— Dėkui už gerą širdį. Bet aš nenoriu būti kampininkas; verčiau dar pakeliausiu po pasaulį, pasidairysiu po žmones.

Ir kareivis išėjo. Kur jis nuėjo ir kas jam toliau nutiko, ši pasaką nutyli. Gal dar kitoje pasakoje su šiuo kareiviu susitiksimė?

AUKSO SENELIS

Vienas karalius medžiodamas girioje rado aukso senelį ir parsigabeno jį į savo dvarą.

Karalius uždarė senelį svirne, o raktą įdavė savo pačiai saugoti.

— Saugok,— tarė,— šitą raktą ir niekam jo neduok, tiktai man.

Po kelių dienų karalius išvažiavo iš dvaro.

Vieną vakarą po kiemą žaidė nedidelis karaliaus sūnelis. Jis pastebėjo pro svirno plyšį ką blizgant, priėjo arčiau ir pamatė aukso senelį.

— Berneli,— tarė senelis.— Būk geras ir išleisk mane.

— Kaip aš tave išleisiu, kad durys užrakintos? — atsakė berniukas.

Senelis pamokė:

— Nueik,— sako,— pas mamą, nemačiomis paimk iš jos raktą ir išleisi mane.

Berniukas nubėgo pas motiną, besiglaustydamas ištraukė iš jos raktą ir išleido senelį. Senelis apsidžiaugė ir skubiai nuėjo į girią.

Karalius, grįžęs ir neberadęs senelio, pasišaukė budelį ir sako:

— Karalienė išleido aukso senelį. Išvesk ją į girią ir nužudyk.

Sūnus išgirdęs atsiliepė:

— Tėveli, neliepk mamytės žudyti. Senelį aš išleidau.

Karalius dar labiau užsirūstino ir sako budeliui:

— Ne karalienę, bet sūnų išvesk į girią ir nužudyk. O kad žinočiau, jog įsakymą įvykdei, atnešk man jo širdį.

Ir budelis išvedė berniuką į girią. Paskui berniuką išsekė ir jo šuniukas. Jiems nuėjus į mišką, vaikas ir sako budeliui:

— Klausyk, gerasis žmogau! Aš noriu gyventi ir didelis užaugti. Nežudyk manęs.

— Negaliu, kad ir labai norėčiau,— atsakė budelis.— Ar girdėjai, kad karalius įsakė parnešti jam tavo širdį?

— Didelis čia daiktas! Išimk šuniukui širdį ir parnešk karaliui.

Budeliui pagailo karalaičio, ir jis paleido jį gyvą. Tik įgrasė nesirodyti žmonėms, o karaliui parnešė šuniuko širdį.

Karalaitis, likęs gyvas, nubėgo per girią linksmi šokinėdamas.

Ligi saulė švietė, berniukui niekas nerūpėjo. Bet kai pradėjo temti, jis pabūgo ir nebesumanė, ką daryti. Eina vargšas miško takeliu ir dairosi. Tik žiūri — priešais ateina anas aukso senelis, kurį jis išleido iš tėvo nelaisvės. Berniukas apsidžiaugė ir sako jam:

— Matai, seneli, aš tave išleidau, ir mane užtat norėjo nužudyti.

— Nebijok, berniuk,— atsakė senelis.— Eikš su manim.

Ir senelis nusivedė berniuką per girią. Netrukus abudu priėjo prie didelio akmens. Senelis lazdele stuktėlėjo į akmenį, tardamas „atsidaryk“, ir akmuo atsidarė. Tada jis įvedė berniuką į vidų. Tenai buvo gražus gyvenimas su sodu, kur čiulbėjo paukščiai, žydėjo gėlės. Visur buvo švaru, tvarkinga. Senelis pavalgdino berniuką ir tarė:

— Dabar tu čia vienas gyvensi, bet nieko nebijok. Ko tik norėsi, stuktelėsi štai šita lazdele, pasakysi,

ko nori, ir turėsi. Jeigu norėsi, galėsi išeiti ir į girią. Tik žiūrėk, kad nepamestum lazdelės. Ir apie akmenį niekam nieko nepasakok.

Taip pasakęs, senelis nuėjo, ir berniukas liko vienas. Jis ėmė vaikščioti po rūmus, po sodą, ėmė žiūrėti daiktus, augalus. Visur buvo neapsakoma gražybė. Tik nebuvo saulės, nebuvo vėjo, nebuvo žvėrių, paukščių ir vabzdžių. Iš pradžių berniukui buvo linkma, bet paskui, kai jau visa buvo apžiūrėjęs, pasidarė kiek nyku. Vieną dieną jis priėjo prie durų, stuktėlėjo lazdele, ir durys atsidarė. Buvo graži diena, saulė švietė, medžių lapai judėjo, ir karalaitis išėjo į girią. Jis vaikščiojo visą dieną, paukščių čiulbėjimo besiklausydamas, net valgyti užmiršo. Pavakariu vėl sugrįžo prie akmens.

Taip mažasis karalaitis pradėjo gyventi girioje. Ko tik jam reikėjo, visko turėjo akmenyje.

Praėjo keliolika metų, karalaitis užaugo gražus, lieknas bernelis. Kartą jis, bevaikščiodamas po girią, užėjo tėvo piemenį su gyvuliais. Jis susipažino su tuo piemeniu, ėmė su juo šnekėti, padėjo jam ganyti, paskui net į karaliaus dvarą atsilankė. Dvare jo niekas nepažino, piemeniu laikė, virtuvėje valgydino.

Vieną dieną karalaitis buvo labai linksmas ir uždainavo, pamėgdžiodamas paukščių balsus.

— Šiandien nedainuok,— sudraudė piemuo.

— Kodėl?

— Todėl, kad šiandien yra didelio liūdesio diena visai mūsų šaliai,— atsakė piemuo.

— Kas gi atsitiko?

Piemuo papasakojo:

— Pietuose už mūsų karalystės yra jūra. Toje jūroje gyvena slibinas. Tam slibinui kas metai reikia

pristatyti po gražią mergelę iš valdovų giminės. Šiomet eilė mūsų karaliui — šiandien turi būti atiduota slibinui vyriausioji mūsų karalaitė.

Susigraudino karalaitis ir pasiryžo gelbėti savo seserį. Greitai jis nuėjo pas akmenį, stuktelėjo lazdele ir tarė: „Noriu, kad man tuojau būtų pabalnotas žirgas su kario šarvais ir kalaviju.“ Sulig tais žodžiais atsirado ir žirgas, ir šarvai, ir kalavijas. Karalaitis vėju nujojo prie jūros. Sesuo jau buvo nuvežta. Ji sėdėjo ant akmens ir verkė. Tik staiga sujudo subangavo jūra, ir pasirodė slibinas trim galvom. Karalaitis puolė slibiną, nukapojo galvas, išsipiaustė liežuvius ir pargrižo į girią. Karaliaus tarnas, kurs nuvežė ten karalaitę, iš tolo matė, kaip buvo nužudytas slibinas, pasiėmė jo galvas ir įgrasė mergelę pasakyti tėvui, kad jis ją išgelbėjęs. Karalius patikėjo ir dukterį atidavė išgelbėtojui už pačią.

Bet netrukus nužudytojo slibino broliai — šešiagalvis ir devyngalvis — keršydami pareikalavo iš karaliaus dviejų jaunesniųjų dukterų. Susikr mto karalius, verkė visas dvaras, bet ką darysi — ėmė ir nuvežė abi dukteris prie jūros slibinams atiduoti. Karalaitis vėl gavo drabužius, žirgą ir kalaviją ir nukapojo jiems galvas. Bekapodamas devyngalvį slibiną, jis susižeidė sau koją. Jauniausioji karalaitė atplėšė gabalą savo skaros ir aprišo gelbėtojui koją. Karalaitis, nužudęs slibinus, vėl išsipiaustė jų liežuvius ir parjojo į girią. Abudu karaliaus tarnai, nuvežę karalaites slibinams, primelavo karaliui, ir šis iškėlė dar dvejas šaunias vestuves.

Po tų atsitikimų praėjo kiek laiko.

Vieną vakarą karalaitis su piemeniu nuginė gyvulius į karaliaus dvarą. Jie abudu buvo pristatyti van-

denį nešti į pirtį. Jaun'ausioji karalaitė prie šulinio pažino išgelbėtoją iš jo kojos raiščio ir tuoju pasakė tėvui. Karalius pasikvietė piemens draugą, ir tas viską papasakojo. Bet karaliaus žentai įžūliai tvirtino, kad jie išgelbėjo karalaites, ir net slibinų galvas atnešė parodyti.

— O pažiūrėkite, ar yra liežuviai tose galvose? — paklausė piemens draugas iš girios.

Visi pasižiūrėjo ir liežuvių slibinų galvose nerado. Tada piemens draugas atnešė visus aštuoniolika liežuvių. Tai matydamas, karalius paklausė dukterų:

— Ar teisybė, ką šitas jaunikaitis mums sako?

— Teisybė,— patvirtino visos trys karalaitės.

— Tai kodėl sakėte, kad tarnai jus išgelbėjo?

— Jie mums grasino nužudysią, jeigu mes teisybę sakysime.

Karalius baisiai supyko ir rūščiai tarė žentams:

— Mirtis jums, apgavikai!

Tą valandą prašneko piemens draugas iš girios:

— Karaliau! Nebausk savo tarnų mirtimi. Jeigu jie gailėsis savo darbų, tai ir bus didžiausia jiems bausmė.

Tai išgirdęs, karalius vėl tarė:

— Tik dėl šito narsaus jaunuolio užtarimo palieku jus gyvus. Bet tuoju pasitraukite iš mano akių ir išeikite iš mano žemės. Tesvilina jums akis gėda ir tegrauzia jums sąžinę melas ir apgavystė, ligi žeme gyvi šliaužiosite.

Ir visi trys niekšai išėjo nuleidę galvas.

Dabar karalius kreipėsi į piemens draugą iš girios:

— Garbingasis jaunuoli! Štai visos trys karalaitės, kurias esi išgelbėjęs iš pražūties. Pasirink vieną, kuri

tau labiausiai patinka, ir imki ją su puse mano karalystės.

Piemens draugas iš girios tarė:

— Karaliau, dėkoju už didelę garbę, bet karalaitės yra mano seserys, ir aš jų vesti negaliu.

Karalius, karalaitės ir visas dvaras begal nudžiugo, sulaukę gyvą ir sveiką karalaitį. O apgavikai dvariškiškai dar ir šiandien, tur būt, po girią tebeklaidžioja, jeigu žvėrys jų nesudraskė.

SENELIS SU KNYGA IR ŽVAKE

Vieni tėvai turėjo penkis sūnus. Vyriausias buvo didelis pasakų mėgėjas, todėl namiškiai ir kaimynai vadino jį Pasakėle. Broliai jo labai nekenė. Mat, jis daugiau pasakas sekė, negu darbą dirbo. Vieną dieną tarė jis tėvui:

— Broliai manęs nekenčia. Atiduok man, tėve, mano dalį, ir aš išeinu iš namų. Ir man, ir jums bus geriau.

Tėvas davė sūnui arklį su vežimu ir išleido į pasaulį.

Pasakėlė prisiminė pasaką apie dingusį Saulės dvarą ir nutarė žūt būt jį susirasti. Jis galvojo, kad tame dvare laukianti jo laimė.

Bevažiudamas per girią, Pasakėlė sutiko dūlinanti varganą senelį.

— Jeigu nori, seneli, aš tave pavėžinsiu. Toks senas esi, sunku pėsčiam.

Senelis įsisėdo ir sako:

— Ačiū tau, kad seno pasigailėjai. Aš žinau, kad

tu, jaunuoli, važiuoji į pasaulį laimės ieškoti. Galiu tau padėti tą laimę rasti. Ką uždirbsim, per pusę pasidalinsim. Gerai?

— Gerai,— atsakė Pasakėlė.

Saulė sviro vakarop, artėdama prie medžių viršūnių.

Jie privažiavo didelį seną dvarą.

— Tai Saulės dvaras, kurio ieškoti išsileidai.

Pasakėlė labai nustebo. Iš kur senelis žino, kad jis nori surasti Saulės dvarą? Be to — čia sena, sulūžusi, sudubusi troba. Negi tai iš tikrųjų Saulės dvaras?

— Mes čia sustosime ir nakvosime. Aš atsigulsiu vežime prie arklio, o tu eisi į trobą. Šitas dvaras yra užkeiktas, todėl ir atrodo toks prastas. Tu čia nieko nebijok. Štai duodu tau žvakę ir knygą. Užsižiebk tą žvakę ir skaityk knygą ligi dvyliktos.

— Kad aš nemoku skaityti,— atsakė Pasakėlė.

— Kai žvakę užsižiebsi ir knygą atsiversi — paskaitysi ir nemokėdamas.

Senelis atsigulė vežime prie arklio, o Pasakėlė nuėjo į trobą. Jis užsižiebė žvakę ir atsivertė knygą skaityti. Tai buvo pasakų knyga, ir Pasakėlė viską suprato, kas joje parašyta, nes labai pasakas mėgo. Lauke už langų ėmė smarkiai vėjas dūkti, pastogėmis daužytis, tarytum būtų nelabieji vestuves kėlę. Kamine kažin kas dejavo, po grindimis ūkavo ir cypė. Nurimo tiktai po vidurnakčio.

— Na, kaip miegojai? — rytą klausia senelis.

— Blogai,— atsakė Pasakėlė.— Už langų baisiai dūko vėjas, viduj kažin kas dejavo, man skaityti nedavė. Aprimo tik po vidurnakčio. Geriau važiuokime iš čia.

— Laimę reikia mėginti tris kartus. Nakvosime ir antrą naktį,— tarė senelis.

Antrą naktį senelis atsigulė vežime prie arklio, o Pasakėlė troboje prie žvakės knygą skaitė. Nakčiai gerai įtemus, kažin kas ėmė ant jo galvos versti kaulus, plytgalius, šukes, pagalius, skurlius — privertė didelę krūvą. Pasakėlė tik pasipurtė ir vėl toliau skaitė. Po vidurnakčio viskas aprimo.

— Na, kaip miegojai? — rytą klausia senelis.

— Labai blogai,— atsakė Pasakėlė,— čia man skaityti trukdo. Važiukim iš čia greičiau, seneli!

— Sakiau, kad kelias į laimę nelengvas. Jei tau pakako drąsos dvi naktis išverti, nakvosime čia dar trečią naktį.

Vakare senelis įdavė Pasakėlei skarytę ir papasakojo:

— Šita naktis bus tau sunkiausia. Ateis biauri senė ir norės tave išvaryti. Bet tu jos nebijok ir neklausyk — skaityk sau knygą. Kai ji ims reikalauti, kad tu išeitum, tai užlašink ant skarytės tris lašus iš žvakės ir skaryte təkštelk jai per veidą — skarytė prilips, ir senė ims rėkti, prašyti, kad nuplėstum tą skarytę nuo veido. Tada pareikalauk, kad ji atstatytų dvarą, koks jis buvo prieš šimtą metų, ir paliktų jį ramybėje. Kai dvaras bus atstatytas, tada nuimsi skarytę jai nuo veido.

Senelis atsigulė vežime prie arklio, o Pasakėlė troboje ėmė skaityti knygą prie žibančios žvakės. Atėjo pas Pasakėlę baisi senė ir tarė:

— Tuoju išeišk iš čia, jeigu nori gyvas likti!

Pasakėlė užlašino ant skarytės tris lašus iš žvakės ir tėškė senei per veidą. Skarytė prilipo. Senė ėmė rėkti:

— Tuoju atsiimk skarytę!

O Pasakėlė jai ir sako:

— Jeigu atstatysi šitą dvarą, koks jis buvo prieš šimtą metų, ir paliksi jį ramybėje visiems amžiams, tai atsiimsiu.

Senė suriko, nuo jos balso trobos langai išlakstė, stogas nugriuvo ir sienos susiūbavo. Į jos balsą prigužėjo daug daug velniukų. Senė jiems įsakė:

— Ligi vidurnakčio kad būtų šitas dvaras atstatytas taip, koks jis buvo prieš šimtą metų!

— Klausomel! — sucypė velniukai ir išdūmė iš trobos. Norėjo ir senė dumti, bet Pasakėlė laikė ją už skverno.

Vidurnaktį atbildėjo vienas velniukas ir tarė:

— Jau Saulės dvaras atstatytas.

Pasakėlė pažiūrėjo pro langą — lauke buvo šviesu. Jis nuėmė skarytę nuo senės veido, ir ji dingo. Pasakėlė išėjo į lauką ir pamatė, kad ne saulė šviečia, o pats dvaras kaip saulė spindi. Žiūri — jį pasitinka dvaro ponas su būriu žmonių ir sako:

— Sveikas, brangusis išvaduotojau! Lygiai prieš šimtą metų aš čia kėliau vestuves savo dukteriai. Tada pakviečiau visas gerąsias laumes, tik nepakviečiau piktosios raganos, tai ji į vestuves atėjo neprašyta ir mus prakeikė sakydama: „Už tai, kad tu paniekinai mane, prakeikiu aš tave su visu tavo dvaru ir vestuvėmis. Jeigu neatsiras žmogus, kurs po šimto metų jus išgelbėtų, tai būsite prakeikti per amžius.“ Šiandien kaip tik sukako šimtas metų, aš vėl matau gyvajį pasaulį ir galiu iš naujo kelti savo dukters vestuves. Aš noriu tau, gerasis žmogau, už tai atsilyginti — imk iš čia visa, kas tik tau patinka.

Bet Pasakėlė nieko nenorėjo imti ir su seneliu išvažiavo iš Saulės dvaro.

Po trijų dienų jie pasiekė didelį miestą. Sustojo viešbutyje. Vakare viešbučio namuose kilo didelis neramumas, žmonių verksmas.

— Kas atsitiko? — klausia senelis.

Žmonės papasakojo:

— Mūsų karaliaus dvaro požemyje yra palaidota užkerėta karalaitė. Kiekvienai nakčiai reikia jai siųsti žmogų suėsti. Jeigu kurią naktį negauna, tai pradeda griūti mūrai ir mirti žmonės. Šiai nakčiai reikia eiti vienam iš mūsų namų.

— Neverkite, žmonės,— suramino juos senelis.— Mes jums padėsime nelaimėje. Ir mūrai nebegrius, ir žmonės nemirs be reikalo. Šiai nakčiai eis mano draugas.

Senelis tarė Pasakėlei:

— Reikia padėti žmonėms ir išvaduoti pačią karalaitę. Eisi tu šianakt į požemį. Nieko blogo tau neatsitiks. Nuėjęs užsižiebsi žvakę ir skaitysi, kaip ir anąkart. Daugiau nieko nereiks daryti.

Sutemus Pasakėlė nuėjo į požemį, atsisėdo ir skaito knygą prie žibančios žvakės. Apie vidurnaktį sutrinksėjo sudundėjo po grindimis ir iš rūsio išėjo labai graži mergelė. Ji aplakstė visą požemį, išžiūrėjo visus kampus, kelis kartus apibėgo skaitytoją, bandė ištraukti knygą jam iš rankų, bet, gaidžiui sugiedojus, nepatenkinta nuterškėjo į rūšį.

Rytą Pasakėlė išėjo iš požemio gyvas ir sveikas. Žmonės kalbėjo: „Tai nepaprastas žmogus. Jeigu karalaitė jo nesuėdė, tai gal jis ją pačią ir miestą galėtų išvaduoti.“ Didelė minia žmonių susirinko ir

ėmė prašyti, kad Pasakėlė ir antrą naktį eitų į požemį.

— Reikia žmonėms padėti,— tarė senelis Pasakėlei.— Eisi į požemį ir šiąnakt. Nieko nebijok, nieko blogo tau nepasidarys.

Pasakėlė nuėjo į požemį. Karalaitė buvo labai įtūžusi, smarkiai lakstė, daužėsi, bandė žvakę užpūsti, bet, gaidžiui sugiedojus, ji nubildėjo į rūsį. Ry tą Pasakėlę vėl sutiko didžiulė minia žmonių ir prašė maldavo, kad jis baigtų pradėtą darbą.

— Eisi ir šiąnakt į požemį,— pasakė senelis,— tai jau bus paskutinė naktis. Padarysi taip. Įlipsi į rūsį ir pasislėpsi kuriame kampe. Kai išeis karalaitė iš karsto, tu užsižiebsi žvakę ir atsigulsi į jos karstą. Karalaitė, nieko požemyje neradusi, sugrįš į rūsį ir ims prašyti leisti jai atsigulti į karstą. Neleisi jos, ligi pragys gaidys.

Kai karalaitė iš rūšio išėjo į požemį, Pasakėlė su žibančia žvake atsigulė jos karste ir neleido jai atsigulti, ligi sugiedojo gaidys. Visaip tąsė jį karalaitė, plūdo ir gražiai prašė, bet Pasakėlė iš grabo nesikėlė. Vos gaidžiui pragydus, karalaitė sušuko:

— O, dėkui, labai dėkui tau, gerasis žmogau, kad mane išvadavai. Į karstą aš jau nebegulsiu ir gyventojų nebevarginsiu.

Sužinojo karalius, kad jo duktė aigijo. Kilo didis džiaugsmas mieste ir karalystėje. Karalius iškėlė pokylį ir nesumanė, kaip atsidėkoti Pasakėlei. Jis pasiūlė jam vesti išvaduojąją dukterį. Ir senelis patarė:

— Gali,— sako,— vesti, tik prieš vestuves mes turime vieni su karalaitė pasivažinėti už miesto.

Sutartą dieną visi trys išvažiavo už miesto. Įvažiavo toli į mišką. Vienoje vietoje sustojus, senelis tarė:

— Štai čia yra vieta, kur mes abudu susitikome, čia ir skirsimės. Atsimeni, kad buvome susitarę dalytis per pusę visą uždarbį? Dabar ir dalykimės.

Pasakėlė pasidalijo su seneliu visais daiktais, kuriuos turėjo. Liko tiktai karalaite.

— Dalysimės ir karalaite,— tarė senelis.

— Kaip tai?! — nustebo Pasakėlė.

— Juk taip esame susitarę,— atsakė senelis.

Pasakėlė negalėjo priešintis — taip buvo susitarta.

Senelis paėmė kalaviją ir perkirto karalaite per pusę. Iš jos išlindo daug varlių, rupūžių, driežų, gyvačių, žalčių. Senelis užžiebė žvakę, išlašino tris lašus, patėpė kūno dalis kirtimo vietose — ir mergelė atsis-tojo gyva sveika. Senelis tarė:

— Dabar aš keliausiu savais keliais, nes kiekviena pasaka baigiasi vestuvėmis, o tau nieko kito nebeliko, kaip tik vesti karalaite. Aš tau padėjau visokius pavojus įveikti, o dabar — gyvenk kaip išmanai.

Senelis išnyko, o Pasakėlė su karalaite ilgai ir gražiai gyveno.

BOBA VELNIUI ANT RAGŲ

Buvo ankstyvas pavasaris. Viena rytąėjo boba miestelin. Reikėjo eiti per upelį. Upelis bėgo kone su kaupu. Žiūri — nei tilto, nei liepto. O būtinai reikia eiti. Bristi? Ir gilu, ir šalta. Susirūpino boba. Susirūpino ir sumurmėjo: „Tik velnias galėtų pernešti.“ Tuo-jau prisistatė velnias ir sako:

— Sėskis man ant ragų, pernešiu.

Boba atsisėdo velniui ant ragų, ir jis pernešė per

upelį. Bet bobai patiko, ir ji nelipa nuo ragu. Velnias sako:

— Lipk žemėn, gana, jau pernešiau.

O boba guli ant ragu — miega. Velnias kratyti — nekrinta, miega kaip priaugusi. Velnias iškilo, ėmė lakstyti ir vartytis miško viršūnėmis — boba nekrinta. Lakstė velnias su boba ant ragu po kalnus, brūzgynus ir liūnus — negali ja nusikratyti. Žiūri — pamiške važiuoja puodžius su puodais turgun. Velnias prie puodžiaus ir prašo:

— Žmogau, būk toks geras ir padėk man šita boba nusikratyti, aš vienas nepajėgiu.

— O ką duosi man už tai? — klausia puodžius.

— Aš čia nieko neturiu su savim, tačiau tau gerai atlyginsiu, — atsakė velnias. — Tik nukrėsk šitą bobą nuo manęs.

Puodžius šmaukšt botagu bobai per kumpius, boba skykt iš miegų, kaip karštu vandeniū perpilta, ir pliumpnt nuo ragu, nukrito ant žemės kaip maišas kopūstų. Boba atsikėlė, pasikaišė sijoną ir nuėjo sau. Velnias tarė puodžiui:

— Tai dabar klausyk, gerasis žmogau. Aš einu ir apsėsiu jūsų karalaite. Aš ją visai varginsiu. Nepadės jai jokie gydytojų vaistai, jokie burtininkų burtai, jokios kunigų maldos, tik tu vienas. Tu nueisi karaliaus dvaran kaip gydytojas ir išgydysi karalaite, o gydysi taip, kaip bobą nugydei nuo mano ragu — kirsi kartą botagu per kumpius, ir bus visas gydymas. Karalius pasiūlys tau už tai aukso. Čia ir bus tau mano atlyginimas.

Velnias apsėdo karalaite ir ėmė varginti. Karalaite dūko, mėtėsi, širdo, plūdo ir pliauskė paskutiniais žodžiais. Ir niekas negalėjo padėti karalaitei sugrįžti

sveikaton. Puodžius nuėjęs prisistatė karaliui kaip gydytojas ir pasisiūlė išgydyti dukterį. Pažiūrėjo karalius abejodamas į tą žmogų, tačiau įleido prie ligonės. Kai karalaitė besivartaliodama sudribo kniūpsčia, gydytojas tuo akimirksniu šmaukšt botagu per kumpius, ligonė apsisuko kaip vijurkas, atsisėdo ir žiūri nustebusiomis akimis, kas atsitiko. Velnias atsitraukė nuo apsėstosios, ir karalaitė iš karto aprimo — nustojo dūkusi, paliovė plūdusi. Karalius ir sako gydytojui:

— Ko nori, gerasai žmogau, už dukters išgydymą, mielai duosiu.

— Jeigu gausiu du gorčius aukso, išėisiu patentas,— atsakė puodžius.

— Esi vertas,— tarė karalius ir davė jam du gorčius aukso.

Puodžius nustojo puodus žiedęs, nusipirko gerą ūkį ir ėmė gražiai gyventi. Pats turėdamas visko užtenkamai, jis nesigailėjo žmogui padėti, nesišykštėjo vargšą sušelpiti. Kur buvęs atpyškėjo velnias ir sako:

— Ką gi tu dabar darai? Per mane gavai pinigų ir dabar juos švaistai visokiems pavargėliams. O ar negalėjai smuklės pastatyti? Būtum buvęs man talkininkas. O dabar — paminėsi manel!.

Ir velnias išrūko.

Vieną dieną žmogus žiūri — atvažiuoja pas jį du karaliaus vyrai ir sako:

— Mielas gydytojau, mūsų karalaitė vėl susirgo ta pačia liga. Ir dar blogiau pasidarė. Karalius prašo, kad nuvažiuotum gydyti. Susimildamas, gelbėk nelaimingą mergelę.

Žmogus suprato, kad tai buvo to velnio kerštas. „Gali velnias nebepadėti“, — pagalvojo žmogus. Taip abejodamas jis ir nuvažiavo. Ir tikrai. Žmogus rėžė

vieną kirtį, šniojo kitą, pridėjo ir trečią kirtį, o velnias tik žybčiojo į žmogų iš kampo katės akimis, šaipėsi iš jo, dar net liežuvį kartą kyštelėjo. Žmogus nesumanė, ką daryti. O karalaitė daužosi po lovą, rėkauja, nešvankiausiaiis žodžiais plūstasi. Net pačiam gydytojui nejauku pasidarė. Taip jis paskutiniojoje dirstelėjo pro vieną langą, pažiūrėjo pro kitą langą ir ėmė garsiai šaukti:

— Žmonės, uždarykite visus vartus ir visas duris, nes, ana, ateina toji boba, kuri jojo velnią ant jo paties ragų!..

Tą valandą velnias kad spruko nuo ligonės, tai iš kambario išrūko su visu langu.

Karalaitė pasveiko, o velnias atstojo nuo ano žmogaus, nes neapsakomai bobos bijojo.

KARVĖ VERPĖJA

Mirė mažos mergaitės motina. Netrukus tėvas parvedė pamotę su dviem dukterim. Toji buvo baisi pikčiurna ir našlaitės iš pirmų dienų pradėjo nekęsti. Jai užduodavo sunkiausius darbus, vilkdavo prastais drabužiais, klodavo šiurkščiais patalėlais.

Išaušus pavasariui, išvijo pamotė našlaitėlę gyvulių ganyti. Išvijusi dar įdavė linų kuodelį ir prisakė lig vakaro suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio. Jeigu nesuverpsianti ir neišlenksianti, tegu negrišianti namo.

Išginė našlaitėlė galvijus į ganyklą, atsisėdo ant kelmo ir verkia. Taip jai beraudant, prieina žaloji karvė ir klausia žmogaus balsu:

— Mergele, ko taip liūdi, ko taip verki?

— Kaip aš neliūdėsiu ir neverksiu, mieloji Žalute,— atsakė mergelė.— Štai pamotė įdavė man linų kuodelį ir liepė ligi vakaro suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio. Neišmanau, nė kaip pradėti.

— Neverk, mergele! — atsakė karvė.— Mauk kuodelį man ant ragų, linai bus suverpti ir siūlai išlenkti.

Našlaitėlė užmovė kuodelį ant ragų, ir karvė nuėjo. Pavakare Žaloji sugrižo su sruoga gražių siūlų ant ragų.

Kai mergelė parginė galvijus, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiau,— atsakė ji ir padavė sruogą siūlų.

Pamotė net išsižiojo,— kaip našlaitė galėjo suverpti be verpstės ir išlenkti be lankčio? Ir ji nutarė viską sužinoti.

Kitą rytą pamotė jau atnešė du kuodelius, padavė našlaitėi ir tarė:

— Ligi vakaro suverpsi be verpstės ir išlenksi be lankčio.

Mergelė išginė galvijus, atsisėdo ant kelmo ir vėl verkia. Prieina Žaloji ir sako:

— Neverk, mauk linus man ant ragų, bus suverpti ir išlenkti.

Mergelė užmovė linus ant ragų, ir karvė nuėjo.

Pamotė, išleidusi našlaitę su galvijais, tarė savo jauniausiajai dukteriai:

— Eik į ganyklą ir susek, kaip mūsų piemenė verpia.

Nuėjusi duktė mergelę rado be linų. Vakare našlaitė pamatė Žaląją grįžtant su verpalu ir sako seseriai:

— Eik, sesele, atkelsi vartus, ginsime namo galvijus.

Kai pamotės duktė nuėjo vartų atkelti, tą valandą Žaloji atnešė našlaitei verpalą ant ragu.

Kai ji parginė, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiaiu,— atsakė mergelė ir padavė dvi sruogas siūlų.

Vėl nustebo pamotė ir paklausė dukters:

— Na, ar matei, kaip piemenė verpė?

— Ne, nemačiau,— atsakė duktė.— Kai nuėjau, ji linų su savim jau neturėjo.

— Tiek iš tavęs ir naudos! — pabarė dukterį motina.

Trečią rytą pamotė vėl tarė našlaitei:

— Štai tau trys kuodeliai linų. Suverpsi be verps-tės ir išlenksi be lankčio.

Našlaitė išleidusi, pamotė pasišaukė vyresniąją dukterį ir sako:

— Eik į ganyklą ir susek, kaip mūsų piemenė verpia.

Bet ir toji rado seserį be linų. Linai buvo jau atiduoti karvei.

Vakare našlaitė pamatė Žaląją grįžtant su verpalu ir sako seseriai:

— Eik, sesele, atkelsi vartus, ginsime namo galvijus.

Bet sesuo nėjo vartų atkelti ir pamatė, kaip Žaloji atnešė verpalą ant ragu.

Kai našlaitė parginė, pamotė ir klausia:

— O linus ar suverpei?

— Suverpiaiu,— atsakė ji ir padavė tris sruogas siūlų.

Netrukus parėjo duktė, motina ir klausia:

— Na, ar matei, kaip piemenė verpė?

— Kaip verpė, tai nemačiau,— atsakė duktė.— Tik mačiau, kaip Žaloji ant raguų atnešė verpalą.

Užpyko pamotė ir sako:

— Rytoj tą karvę piausime.

Nuliūdo našlaitė, nuėjo pas Žaląją, verkdama apkabino jai kaklą ir sako:

— Geroji karvute, šeimninukė žada tave plauti.

— Ką darysi,— atsakė karvė.— Bet aš ir mirdama tau padėsiu. Gerai išiklausyk. Kai mane piaus, išžiūrėk, kur nutikš pirmas kraujo lašas. Tu tą lašą pirštu įspausk į žemę. Paskui, kai visas kraujas nubėgs, suvilgyk į jį prijuostę ir pakask ją darželyje prieš pirmąjį langą. Tik žiūrėk, kad niekas nematytu.

Kitą dieną karvutę papiovė. Našlaitė pirmąjį kraujo lašą įspaudė į žemę, o krauju suvilgytą prijuostę pakasė darželyje.

Praėjo keleri metai. Našlaitėlė užaugo daili, graži mergelė. Bet ir dabar ji buvo pamotės stumdoma, seserų apjuokiama.

Vieną pavasarį kieme, kur našlaitė buvo įspaudusi karvės kraujo lašą, atsivėrė tyras vyno šaltinėlis, o darželyje, kur ji pakasė krauju suvilgytą prijuostę, išdygo labai graži obelė, visa sužydėjo ir vasarą nukaro aukso obuoliais.

Kartą pro šalį jojo tos šalies karalaitis. Jis pamatė nepaprastą obelę ir užsuko paprašyti to medžio vaisių. Kieme pamatė vyno šaltinėlį ir panoro paragauti. Šeimninukė pašaukė savo vyresniąją dukterį ir sako:

— Eik, dukrele, į darželį, obuolių paskink, vyno pasemk ir pavaišink aukštą svečią.

Bet vyresnioji negalėjo nei obuolių paskinti, nei vyno pasemti: kai tik tiesė rankas obuolių — obelės šakas aukštyn kėlė, kai tik lenkės vyno — vynas gilyn slūgo. Tada motina liepė antrajai dukteriai — ir toji nei obuolių paskynė, nei vyno pasėmė. Supykusiėjo pati — ir ji nieko nepadarė. Tada pamotė tarė našlaitėi:

— Eik tu, gal būsi laimingesnė.
Našlaitė priėjusi uždainavo:

Aukso obelėle, žemyn, žemyn!
Vyno šaltinėli, aukštyn, aukštyn!

Ir tuojuo obelės šakos nulinko žemyn, vynas šaltinėlyje pakilo aukštyn. Mergelė paskynė obuolių, pasėmė vyno ir pavaišino svečią.

Tada ji vėl uždainavo:

Aukso obelėle, aukštyn, aukštyn!
Vyno šaltinėli, gilyn, gilyn!

Ir obelės šakos iškilo labai aukštai — niekas nebegalėjo obuolių pasiekti, o šaltinėlis nuslūgo labai giliai — niekas nebegalėjo vyno pasemti.

Karalaičiui labai patiko mergelė, ir jis padovanojo jai šilko suknelę ir aukso kurpeles. Tie drabužiai taip našlaitėlei tiko, kad karalaitis negalėjo atitraukti nuo jos akių.

Tada karalaitis tarė:

— Gražioji mergelė, ar sutinki būti mano pati?

Mergelė tik nulenke žemai galvele, ir karalaitis ją pasisodino ant žirgo. Vos tik žirgas žingsnį žengė, tuojuo sušlamėjo obelė iš darželio, sukunkuliavo šaltinėlis iš kiemo, ir abudu nusekė paskui jaunosius.

DEIMANTO, AUKSO IR SIDABRO DVARAS

Dingo trys seserys karalaitės: viena — vienais metais, antra — antrais, trečia — trečiais metais. Ir vis tuo pačiu laiku apie vidurdienį. Dingo — kaip vandenųj nuskendo: niekas nematė, niekas negirdėjo. Tik tai vienas senas piemuo papasakojo, kad jis tris kartus matęs, kaip miške, kur jis ganė, į šulinį įkritusios trys mergelės: viena — vienais metais, antra — antrais, trečia — trečiais metais, ir vis tuo pačiu laiku apie vidurdienį. Bet šulinyje nieko nepastebėjęs, mat, jis toks gilus, kad nei dugno, nei vandens nematyti. Atvyko karalius su dideliais ponais pažiūrėti. Ir jie nieko nematė — šulinys atrodė kaip be dugno, ir tiek. Karalius nesumanė, ką daryti. Tuo laiku pro šalį ėjo trys kareiviai, paleisti iš kariuomenės namo. Iš žmonių sužinoję, kas buvo atsitikę, kareiviai tarė karaliui ir jo ponams:

— Mums nėra ko bijoti. Karuose ne tiek esame matę ir vis dėlto išlikome gyvi, sveiki. Mes galime leistis į šulinį pasižiūrėti — galgi ir pasiseks ką gera pamatyti.

Žmonės pataisė tokią pintinę ir pririšo ją prie ilgos virvės. Kareiviai įsėdo ir ėmė leistis žemyn. Leidosi, leidosi, o šulinys tikrai pasirodė be dugno esąs. Ilgai leidęsi, kareiviai išvydo šviesą apačioje. Tai buvo visai kitas pasaulis. Jie išlipo tenai ir ėmė eiti. Ilgai ėjo, kur akys vedė — tiesiais keliais, lygiais laukais ir aukštais kalnais. Netrukus priėjo sidabro dvarą. Prie rūmų stovėjo sargai.

— Laba diena, sargieji vyrai! — pasveikino kareiviai.

— Dėkui už pasveikinimą,— atsakė sargai.— Ko čia ieškote?

— Dingusių karalaičių.

— Įeikite, ieškokite,— leido sargai.— Bet iš čia gyvi nebeišeisite.

— Išeisime ar neišeisime, vis tiek,— tarė kareiviai.— Mes turime eiti ligi galo.

Kareiviai įėjo į rūmus. Išvaikščiojo kambarius. Visi buvo tušti. Tik viename žiūri — sėdi vyriausioji karalaitė.

— Na, kaip jūs čia atėjote?! — nustebo toji.

— Neklausk, karalaitė, kaip mes čia atėjome,— tarė kareiviai.— Tik mums pasakyk, kaip tu čia patekai ir kaip mes galėtumėm tave išgelbėti?

— Mane čia atnešė trigalvis slibinas. Jis yra labai stiprus. Vargu ar ką jam padarysite — dar patys žūsite.

Tą valandą lauke kas smarkiai sužžė.

— Tai mano vyras parlekia,— baimingai tarė karalaitė.— Pasislėpkite!

Karalaitė uždarė kareivius skrynioje.

Atūžė slibinas.

— Kas yra, kad svetimu žmogum atsiduoda?

— Kas čia bus? Pats belakstydamas prisigėrei žmonių kvapo, tai ir atsiduoda tau,— atsakė karalaitė.

Po vakarienės slibinas atsigulė savo kambaryje ir kietai užmigo. Karalaitė davė išgerti kareiviams po gurkšni stiprybės vandens, ir šie supuolę nukapojo slibinui visas galvas.

Karalaitė džiaugsmingai tarė:

— Dėkui jums, narsieji vyrai, labai dėkui, aš jau išgelbėta iš slibino nelaisvės. Bet dabar noriu prašyti,

gal galėtumėte išgelbėti ir mano jaunesniąją seserį? Ji taip pat yra ištekėjusi už slibino ir sėdi aukso dvare.

— Gerai, bandysime,— atsakė kareiviai ir išėjo.

Netrukus jie rado aukso dvarą, nužudė slibiną ir išvadavo antrąją karalaitę. Toji paprašė kareivius išgelbėti jauniausiąją seserį, ištekėjusią už slibino deimanto dvare.

Kareiviai rado deimanto dvarą ir nukirto tretįjį slibiną.

Taip buvo išgelbėtos visos trys mergelės.

Karalaitės buvo iš slibinų išmokusios burti. Todėl jauniausioji deimanto dvarą pavertė deimanto obuoliu, vyresnioji aukso dvarą — aukso obuoliu, vyriausioji sidabro dvarą — sidabro obuoliu, ir visos trys tuos obuolius pasiėmė su savim. Kai kareiviai pargabeno karalaitės namo, tai tėvas iš džiaugsmo tik tiek jiems pasakė:

— Jūs suradote mano dukteris, tai būkite mano žentais.

Kareiviai apsidžiaugė, karalaitėms patiko jų išgelbėtojai, ir taip susidarė trys šeimynos. Karalaitės atineštus obuolius pavertė vėl dvarais ir juose apsigyveno su savo vyrais.

AUKSO PAUKŠTIS

Viename kalne kadais gyveno didžiai išmintingas senelis.

Kartą atėjo pas jį varginga mergaitė ir sako:

— Mielasai seneli, tu daug žinai, tai pasakyk man, kur yra aukso sodas?

— O kam tau reikia to sodo? — paklausė atsiskyrėlis.

— Aš gyvenu pas pikta pamotę,— atsakė mergaitė.— Ji man įsakė nueiti į aukso sodą ir parnešti aukso obuolių. Jeigu aš negausiu aukso obuolių, tai man pas ją jau ne gyvenimas. O aš nė girdėti negirdėjau, kur tas aukso sodas.

— Gerai, mergaite,— atsakė atsiskyrėlis.— Tik pirma išvirk man vakarienės. Jeigu vakarienė patiks, aš tau padėsiu.

— Dėkui, seneli, pabandysiu,— apsidžiaugė mergaitė ir ėmėsi darbo.

Netrukus buvo išvirta tokia gardi vakarienė, kad visas kalnas pakvipo. Senelis pavalgė ir sako:

— Matyt, kad moki valgį taisyti. Dabar žinau, kad esi ne tinginė, ir aš tau padėsiu. Štai eisi per aną mėlynuojantį mišką į rytus. Tenai susitiksi lapę ir paprašysi, kad tave nuvestų į tą šalį, iš kur pučia vėjas. Toje šalyje rasi sodą, kur auga aukso obuoliai. O ten jau pati manykis.

— Dėkui, seneli, už gerą širdį,— padėkojo mergaitė ir išėjo.

Netrukus įėjo ji į mišką, sutiko lapę ir sako:

— Sveika gyva, lapute! Kalno senelis sakė, kad tu galinti mane nuvesti į tą šalį, kur auga aukso obuoliai.

Lapė atsakė:

— Jeigu senelis taip sakė, tai aš galiu tave ne tik nuvesti, bet nešė nunešti. Sėskis ant manęs.

Mergaitė atsisėdo ant lapės. Lapė bėgo bėgo ir pri-

bėgo upę. Už tos upės švitėjo aukso sodas ir rūmai. Lapė parnešė mergaitę per upę ir sako:

— Kas man reikėjo, padariau. Toliau pati manykis.— Ir nubėgo.

Mergaitė priėjo prie rūmų.

— Ko čia tau reikia, mergele? — klausia sargai.

— Einu pas jūsų valdovą su svarbiu reikalu,— drąsiai atsakė mergaitė, ir vyrai įleido ją.

Tuojuo pasirodė karalius ir klausia:

— Ko nori, mergele?

— Man pamotė liepė parnešti aukso obuolių,— atsakė mergaitė.

Susiraukė karalius ir tarė:

— Gera! Jeigu atliksi tris darbus, gausi aukso obuolių, jeigu ne — gyva iš čia neišeisi.

Mergaitė sutiko, ir karalius jai uždavė pirmą darbą.

— Štai,— sako,— iki rytojaus reikia druską išskirti iš akmens,— ir padavė mergaitėi akytą akmenį, pilną druskos.

Mergaitė akmenį įdėjo į indą, užpylė vandeniu ir maišė, ligi druska ištirpo. Paskui tą vandenį užkaitė ir virino, ligi visas vanduo išgaravo ir liko gryna druska.

Kitą dieną atėjo karalius. Mergaitė padavė jam druską.

— Gera!,— tarė karalius.— Dabar padarysi antrą darbą. Ežere nuskendo mano žiedas. Atnešk jį man.

Mergaitė nuėjo prie ežero ir nesumano, ką daryti. Ėmė meiliais žodžiais kalbinti žuveles. Tik žiūri — priplaukia prie kranto didelė žuvis, iškiša iš vandens galvą, o žiotyse — žvilga žiedas. Žuvis ir sako žmogaus balsu:

— Imk žiedą ir nešk karaliui. Ne kartą skundeisi žuvelėms savo sunkia dalia — tebūnie tai atpildas už tavo vargus.

Mergaitė padėjo ir nunešė. Tada karalius tarė:

— Dabar padarysi trečią ir paskutinį darbą. Mūsų miške yra aukso paukštis, ir niekas negali jo pagauti. Jeigu tu jį man atneši, tai gausi aukso obuolių.

Mergaitė nuėjo į mišką ir ėmė šaukti aukso paukštį. O aukso paukštis tiktai lap lap lap ir nutūpė jai ant peties. Nutūpė ir sako:

— Nešk mane karaliui ir būk laiminga. Ne kartą lesinai alkstančius paukštelius — tebūnie tai atpildas už tavo gerą širdį.

Mergaitė nunešė aukso paukštį karaliui. Paukštis ėmė ir atvirto karalaičiu, labai gražiu jaunuoliu. Karalius pažino savo sūnų, kadaisė piktos raganos paverstą aukso paukščiu. Jį galėjo išvaduoti tik tyros širdies mergelė. Dabar karalaitis karštai pasveikino tėvą ir tą mergaitę sakydamas:

— Štai, tėve, mano išgelbėtoja. Kuo gi jai atsilyginsime?

Karalius tarė:

— Geroji mergaite, pasirink, ką nori: arba skinkis aukso obuolių ir nešk juos savo pamotei, arba sutik būti mano marti.

Mergaitė nesumanė, ką atsakyti. Ji nuleido galvą ir tylėjo. Tada ir karalaitis paklausė, ar ji sutinkanti būti jo pati. Dabar mergaitė sutiko tekėti už karalaičio. Ji tapo karaliene, buvo gera pati jaunam vyrui ir gera marti senam karaliui. O pamotė, nesulaukusi nei aukso obuolių, nei podukros, kuri jai visus darbus nudirbdavo, sprogo iš tūžmasties.

BURTININKO MOKINYS

Vienas turtingas tėvas nuvežė savo sūnų į tolimą krašį pas didelį burtininką burtų mokslo eiti.

Burtininkas tarė tėvui:

— Gerai, priimu tavo sūnų. Mokysiu trejus metus. Kol mokysiu, tu jo nematysi ir jis tavęs nematys. Kai atvažiuosi sūnaus atsiimti, turėsi jį atpažinti: jeigu neatpažinsi, jis liks man.

Praėjus trejiems metams, tėvas išvažiavo sūnaus. Privažiavo burtininko laukus. Pakelėje senas skerdžius ganė jo galvijus. Tėvas maloniai prašnekino skerdžių, dar sūriu pavaišino, o tas ir sako:

— Ar tik ne sūnaus važiuoji?

Tėvas nežinojo, ar sakyti skerdžiui teisybę.

Skerdžius vėl tarė:

— Nebijok manęs. Aš sakau, ar tik ne sūnaus atsiimti važiuoji? Bet jo nerasi, kaip ir kiti tėvai nerado savo vaikų.

Tėvas išsigando ir ėmė skerdžių prašyti patarimo, kas jam daryti.

Skerdžius tarė:

— Tavo sūnus yra čia tarp galvijų. Burtininkas lieps tau atpažinti jį. Atves į aikštę jaučius, ir jie pradės badytis. Tada vienas išsiskirs iš būrio — tai ir bus tavo sūnus. Paskui tas burtininkas parodys kubilą žuvų. Vienas lydys iššoks ant krašto — tai ir bus tavo sūnus. Paskui parodys tau daug karvelių. Tas, kur nutūps ant krosnelės, ir bus tavo sūnus.

— Dėkui už gerą žodį,— atsakė tėvas ir nuvažiavo į burtininko dvarą.

— Gerai, kad laiku atvažiavai,— pasisveikinęs tarė burtininkas.— Dabar sumokėsi už mokslą ir eisi atpa-

žinti sūnaus. Atsimink: jeigu neatpažinsi, sūnus liks man.

Burtininkas išsivedė tėvą į lauką. Skerdžius atvarė būrį jaučių. Jaučiai baubdami ėmė badytis, ir vienas truputį išsiskyrė į šalį.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur truputį išsiskyrė,— atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Tada burtininkas įvedė tėvą į vieną rūmų kambarį, kur stovėjo didelis kubilas su gyvomis žuvimis. Žuvys vikriai teliūskavo po vandenį. Vienas lydys truputį iššoko ant krašto.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur truputį iššoko ant krašto,— atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Burtininkas įvedė tėvą į kitą kambarį, kur skraidė daug karvelių. Vienas karvelis nutūpė ant krosnelės.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur nutūpė ant krosnelės,— atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Tada karvelis nutūpė ant aslos ir atvirto žmogum.

— Dabar sūnus tavo,— atidavė burtininkas sūnų tėvui.

Tėvas su sūnum iš burtininko išvažiavo. Jiems bevažiuojant pajūriu, sukranksėjo juodvarnis viršum galvų.

— Ką pasakė tas juodvarnis? — klausia tėvas.

— Juodvarnis pasakė, kad tėvas sūnui puls po kojų,— paaiškino sūnus.

Perpyko tėvas ir įstūmė sūnų į jūrą taręs: „Tai štai ko išmokai pas burtininką. Geriau sūnaus netekti, negu tokių žeminančių žodžių klausytis.“

Kai tik sūnus pūkštelėjo į vandenį, jį tuojau prarijo milžiniška žuvis. Viduje jis rado prarytus du žvejus su visa valtimi. Greitai jie visi trys susipažino ir susigyveno. Po kiek laiko vyrai užsinorėjo valgyti. Susikapojo valtį, susikūrė ugnį, pasipiaustė iš vidaus žuvies mėsos ir kepa. Žuvis dėl to išgaišo ir išplaukė į paviršių. Bangos negyvą žuvį išnešė į kraštą ir išmetė į krantą. Burtininko mokinys ir žvejai išlindo iš žuvies ir nuėjo kas sau.

Netrukus burtininko mokinį pasivijo koks puošnus jaunikaitis su ristais žirgais. Jis dėmiai pasižiūrėjo į keleivį ir klausia:

— Kur eini, jaunas žmogau?

— Einu ir pats nežinau kur,— atsakė keleivis.— Gal kur kokią tarnybą rasiu...

— Eikš, pavėžėsiu,— pasiūlė ponaitis.

Keleivis įsėdo. Abudu išsišnekėjo, kas jie tokie. Jaunasis ponaitis pasirodė esąs kunigaikštis. Jis važiavo pas karalių pasipiršti jo dukteriai. Kunigaikštis ir pasiūlė keleiviui:

— Jeigu neturi jokio darbo, tai eikš pas mane tarnauti.

Burtininko mokinys sutiko, ir kunigaikštis su nauju tarnu nuvažiavo pas karalių. Po pietų karalius išsivedė jaunąjį svečią į sodą pasivaikščioti. Sode buvo gėlynas, aptvertas statiniais, o ant kiekvieno statinio stūrėjo po žmogaus galvą. Tik vienas statinis dar buvo tuščias.

— Karaliau, kodėl vienas statinis dar be galvos? — paklausė kunigaikštis.

— Greitai atsiras galva ir tam statiniui,— atsakė karalius.— Aš tau užduosiu keturias mįsles. Jeigu jas

įminsi, gausi mano dukterį, jeigu ne — tavo galva atsidurs ant tuščio statinio.

Kunigaikštis nusigando ir viską apsakė tarnui. Tas nuramino.

— Nenusimink,— sako.— Duok man savo drabužius, ir aš įminsiu karaliaus mįsles.

Kunigaikščio tarnas paskirtu laiku nuėjo pas karalių. Karalius jo nepažino ir tarė:

— Eime į sodą, tenai minsi mano mįsles.

Ir abudu išėjo. Tada prie jų pribėgo ožka su dviem ožkeliais.

— Tai mano pirmoji mįslė,— parodė karalius į tuos gyvulius.

Svečias pažiūrėjo pažiūrėjo į gyvulius, tik tą valandą liuokt iš kažin kur vilkas prie ožkos su ožkeliais ir sudraskė juos.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius.— Įminei mįslę.

Abudu paėjėjo toliau. Tik žiūri — bėga višta su dviem viščiukais.

— Tai mano antroji mįslė,— parodė karalius į tuos paukščius.

Svečias pažiūrėjo pažiūrėjo į paukščius, tik tą valandą siūst iš kažin kur vanagas prie vištos su viščiukais ir sudraskė juos.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius.— Įminei mįslę. Kitas dvi mįsles minsi rytoj.

Tarnas sugrižo pas kunigaikštį ir sako:

— Dvi mįsles įminiau. Dvi liko rytojui. Bet tas ir pats įminsi. Prašom duoti pinigų, aš nupirksiu lakštingalą ir vyturį. Rytoj nueisi pas karalių ir paukštelius paleisi kambaryje. Tai ir bus paskutinės karaliaus mįslės.

Tarnas nupirko lakštingalą ir vyturį. Kitą dieną kunigaikštis nuėjo pas karalių ir paukštelius paleido kambaryje.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius. — Visas mūsų žmonėms, tai ir savo dukterį atiduodu.

Kunigaikštis vedė karalaiteį ir vežasi į savo tėviškę. Naktį jaunavedžiai apsinakvojo viešbutyje. Tarnas atsigulė prie arklių tvarte. Staiga atskrido kokie du paukščiai ant tvarto stogo ir ėmė šnekėtis tarp savęs, o tarnas girdi. Vienas paukštis sako:

— Susidėjo toks su tokia į gražią porą gražiam gyvenimui. Tik tai gaila, kad neilgai gyvens.

— O kodėl jie neilgai gyvens? — klausia antrasis.

Pirmas paukštis papasakojo:

— Jaunavedys neturi tikros motinos, tik pamotę. O pamotė labai nenori, kad posūnis parvestų jai marčią. Ji pasiruošė nusikratyti ir posūniu, ir marčią. Kai jaunavedžiai parvažiuos, juos iškilmingai pasitiks senis kunigaikštis su kunigaikštine ir duos gerti užnuodyto vyno. Jaunavedžiai, išgėrę po taurę, kris negyvi. Jeigu nuo vyno jaunavedžiai išliktų gyvi, tai paskui bus išleisti pasivažinėti labai baikščiais žirgais. Tie žirgai bus pabaidyti, ir važiuotojai užsimuš. Jeigu jie ir tuo atveju išliktų gyvi, tai dar trečią kartą juos bandys nužudyti. Jaunavedžiai bus paguldyti kambaryje. Po tuo kambariu rūsyje yra laikomas alkanas slibinas. Kai jie sumigs, slibinas bus paleistas, ir tas prarys juos abu su visa lova. Jeigu kas mūsų šitą kalbą girdėtų ir jaunavedžius išpėtų — pavirstų druskos akmeniu.

Tarnas nutarė gelbėti savo ponus.

Jaunavedžiai netrukus parvažiavo namo. Juos sutiko senis kunigaikštis ir kunigaikštienė su vynu. Tar-

nas padėklą su taurėmis neva netyčia išmetė iš rankų ir vyną išliejo.

— A, koks atgrubnagis tas tarnas! — sumurmėjo dvariškiai, bet jaunas kunigaikštis nieko jam nesakė.

Po pietų senė kunigaikštienė liepė pakinkyti porą žirgų jaunavedžiams pasivažinėti, kad jaunoji kunigaikštienė pamatytų apylinkes. Bet vos tik žirgai buvo atvesti prie rūmų, jaunojo kunigaikščio tarnas nukirto jiems galvas. Visi labai pasipiktino tokiu tarno darbu, bet jaunavedys nieko jam nesakė.

Vakare jaunavedžiai buvo nuvesti gulti į kambarį, po kuriuo rūsyje buvo laikomas slibinas. Tarnas burtininkas nuėjo jų saugoti su kalaviju. Ir senė kunigaikštienė slaptai juos saugojo. Kai slibinas buvo paleistas, tarnas jį sukapojo ir gabalus sumetė atgal į rūšį. Ir būtų viskas kaip nebuvo, kad ne vienas kraujo lašas, užtiškęs jaunajai kunigaikštieniui ant veido. Tarnas greitai priėjo prie jos ir norėjo tą lašą nosine nušluostyti. Tą valandą senė kunigaikštienė ėmė rékti iš kito kambario:

— Ei, žmonės, niekšas tarnas kėsinaisi nužudyti mano marčią!

Tarnas buvo tuojau suimtas ir nuteistas mirti. Baismės vietoje jis paprašė paskutinio žodžio ir viską papasakojo. Sulig tais žodžiais jis pavirto druskos akmeniu. Jaunas kunigaikštis labai gailėjo savo tarno, pasiėmė druskos akmenį ir pastatė garbingiausioj vietoj.

Po metų jauniems kunigaikščiams gimė sūnus. Tėvams prisispavė, kad jeigu druskos akmuo būtų pateptas naujagimio krauju, jų gerasis tarnas atvirštų žmogum. Kunigaikštis truputį įpiovė vaikeliui pirštuką

ir krauju patepė druskos akmenį — akmuo bematant atvirto žmogum. Atsidėkodamas kunigaikštis padovanojo jam gražų dvarą. Burtininkas tapo turtingu žmogum.

Vieną pavakarį į burtininko dvarą elgetaudami užėjo du senučiai — vyras ir moteris — pernaktoti. Tai buvo burtininko tėvai. Burtininkas juos pažino, gražiai priėmė, savo kambariuose paguldė. Negana to — pakvietė visam laikui į savo rūmus gyventi. Susigraudinęs senukas puolė ir apkabino burtininko kojas, o senutė verkdamą tarė:

— Visai nusigyvenome. Nebeturime nei sveikatos dirbti, nei iš ko gyventi. Turėjome vieną sūnų, bet ir tą mano vyras įmetė į jūrą. Sūnui žuvus, ėmė mus lankyti nelaimės po nelaimės, ir pasidarė taip, kad likome tik elgetos.

— Aš esu jūsų sūnus, — prisipažino šeimininkas.

Senučiai nustebė. Jie sužiuro į jį ir nenorėjo tikėti savo akimis.

— Taip, aš jūsų sūnus, — pakartojo šeimininkas. — Matai, tėve, ar ne tiesą anuomet pajūryje sukranksėjo juodvarnis?

Tik po šitų žodžių senučiai pažino savo sūnų ir puolė jam į glėbį.

GAILIUS IR JO ŽIRGAS

Kartą ėjo per pasaulį pasakų senelis ir rado pamestą mažą berniuką. Pagailo seneliui to berniuko, ir jis pasiėmė jį auginti. Praminė senelis berniuką Gailium.

Kai Gailius užaugo, senelis davė jam baltą žirgą ir išleido į pasaulį, o pats dingo be žinios.

Joja Gailius keliu, joja, žiūri — begulįs gražus arklio pakaustas. Nusėdo vaikinai ir ima tą pakaustą. Tik girdi — žirgas kalba žmogaus balsu: „Neimk. Turėsi bėdos.“ Gailius nepaklausė ir pasiėmė. Toliau bejodamas, rado žibančią paukščio plunksną.

Žirgas vėl draudžia: „Neimk. Turėsi bėdos.“ Bet Gailius plunksną paėmė ir joja. Toliau jis pamatė ant kelio gražią skarytę, nusėdo nuo žirgo ir ima. O žirgas draudžia: „Neimk. Turėsi bėdos.“ Bet jis ir skarytę paėmė.

Netrukus Gailius priėjo karaliaus dvarą. Pasiprašė darbo ir buvo priimtas.

Vieną vakarą Gailius išsiėmė iš maišelio pakaustą pasižiūrėti. Nuo pakausto nušvito visas kambarys, net lauke pasidarė šviesu. Tarnai pasakė karaliui dvaro naujoką turint stebuklingą pakaustą. Karalius panorą pakaustą pamatyti ir liepė atvesti pas jį Gailių. Gailius atnešė. Karalius apžiūrėjo pakaustą, pagalvojo ir sako:

— Atvesk tu man tą arklių, kur šitą pakaustą pametė. Jeigu neatvesi, galvos neteksi.

Nuėjo Gailius į tvartą pas žirgą, apkabino jam kaklą ir dejuoja.

— Sakiau, kad dėl to pakausto turėsi bėdos,— atsakė žirgas.— Bet šita bėda ne bėda, bus didesnė. O dabar — eik pas karalių ir gauk trisdešimt maišų avižų.

Gailius gavo trisdešimt maišų avižų. Tada žirgas ir vėl sako:

— Dabar avižas susidėk į vežimą ir važiuojam.

Gailius susidėjo avižas, pasikinkė žirgą ir važiuoja. Ilgai ilgai važiavo ir privažiavo kalną, žirgas sužven-gė ir tarė:

— Dabar avižas supilk į krūvą, pats įlįsk į jas ir lauk. Atbėgs kumelė su dvylika kumelių ir pradės avižas ėsti. Tu pagauk tą kumelę ir nuvesk karaliui — tai jos tas pakaustas.

Gailius įlindo į avižas ir laukia. Naktį atbėgo atbildėjo būrys arklių ir pradėjo avižas ėsti. Gailius stvėrė kumelę ir nuvedė karaliui. Karalius buvo patenkintas, nes joks valdovas tokios gražios kumelės nebuvo turėjęs.

Praėjo kiek laiko. Viena naktį Gailius netyčia išsitraukė iš kišenės rastąją plunksną, ir nuo jos nušvito ne tik kambarys, bet ir kiemas. Tarnai pasakė karaliui, kad Gailius turįs tokią šviečiančią plunksną. Karalius ir įsakė Gailiui:

— Pristatyk man paukštį, kur tą plunksną pametė. Jeigu nepristatysi — bus blogai.

Nuėjo Gailius pas žirgą, apkabino ir dejuoja.

— Sakiau, kad dėl tos plunksnos susilauksi bėdos,— tarė žirgas.— Bet šita bėda dar ne bėda, bus didesnė. O dabar — eik pas karalių ir gauk trisdešimt paskerstų jaučių.

Gailius gavo trisdešimt jaučių. Tada žirgas pamokė:

— Dabar susidėk jaučius į vežimą ir važiuojam.

Gailius susidėjo jaučius, pasikinkė žirgą ir važiuoja. Važiuoja važiuoja, žiūri — kalnas. Žirgas sustojo ir sako:

— Dabar čia jaučius išmėtyk arti vienas kito, pats pasislėpk už didžiausio ir lauk. Pamatysi, atskris trisdešimt žibančių paukščių ir nutūps po vieną prie kiekvieno jaučio. Prie didžiausio jaučio nutūps auksu žėruojantis paukštis. Tu tą paukštį stverk už kojos, ir grįšime atgal.

Gailius padarė kaip liepiamas, pagavo aukso paukš-

tį ir nunešė karaliui. Karalius negalėjo atsigrožėti tokiu paukščiu — plunksnos auksu žibėjo. Gailių už tai karalius padarė savo dvaro prievaizda.

Vieną vėlų vakarą Gailius, užmiršęs praleistas bėdas, paėmė rastąją skarytę pasigrožėti. Nuo skarytės šviste nušvito kambarys ir visas dvaras. Sužinojo karalius turint Gailių nuostabią skarytę ir įsakė pristatyti tą, kuriai ji priklauso.

Nusiminė Gailius. Nuėjo pas savo žirgą, apkabino jam kaklą ir pravirko.

— Sakiau, kad dėl skarytės turėsi bėdos,— sako žirgas.— Šita bėda tai jau tikra bėda. Skarytės savininkė gyvena užburtame kalne pačiame pasaulio gale. Prie jos prieiti niekas negali. Ir aš dabar nebegaliu nieko patarti. Bet ką gi darysi, reikia surasti.

Gailius sėdo ant žirgo ir joja. Ilgai ilgai jojo. Vienoje vietoje žiūri — pelė nori jam kelią perbėgti. Jis tuojuo svaidoką švyst nuo pečių ir taiko pelę šauti. Sustojo nusigandusi pelytė ir prašo:

— Nešauk manęs, raiteli. Aš tau, kai reikės, padėsiu.

— Bėk sau, kur tau reikia,— pasigailėjo pelės Gailius ir paleido.

Joja Gailius pamiške. Žiūri — lokys nori pereiti jam kelią. Griebė vėl už svaidoko ir taiko į lokį. Lokys sustojo ir prašosi:

— Nešauk manęs, raiteli. Aš tau, kai reikės, padėsiu.

— Eik sau, kur tau reikia,— pasigailėjo Gailius lokio ir paleido.

Vėl ilgai joja Gailius. Tik žiūri — liūtas nori pereiti jam kelią. Gailius vėl griebė už svaidoko ir taiko į liūtą. Sustojo liūtas ir prašo:

— Nešauk manęs, raiteli. Aš tau, kai reikės, padėsiu.

— Eik sau, kur tau reikia,— pasigailėjo Gailius liūto ir leido jam pereiti kelią.

Po daugelio dienų Gailius prijėjo užburta kalną. Stūkso didžiulis kalnas, ir toliau nieko nematyti. Sustojęs Gailius, galvą nuleido ir mąsto. Kur buvus šmiri šmiri pribėga pelė ir klausia:

— Ko čia, raiteli, stovi taip susimąstęs?

— Noriu pažiūrėti, kas šitame kalne gyvena, ir nežinau, kaip įeiti,— atsakė Gailius.

— Tu manęs pasigailėjai ir nenušovei, tai dabar aš tau patarnausiu,— tarė pelė.— Tik palauk.

Pelė pasitelkė daug daug pelių, ir visos ėmė graužti urvą į kalną. Netrukus atbėgo pelė ir sako:

— Kalno viduryje yra pilis. Pilyje gyvena labai graži mergelė. Jos rūbai šviečia tarytum saulė.

Susirūpino Gailius ir nesumano, kaip prieiti prie mergelės. Pelių urvelis siauras — tik pelė ir gali įlįsti. Kur buvęs nebuvęs atklišuoja lokys ir klausia:

— Ko čia, raiteli, stovi taip susimąstęs?

— Šitame kalne yra pilis. Pilyje gyvena graži mergelė. Tik aš nesumanau, kaip prie jos prieiti.

— Tu manęs pasigailėjai ir nenušovei. Dabar aš tau patarnausiu,— tarė lokys.— Tik palauk.

Lokys pasitelkė daug daug lokių, ir visi ėmė kasti kalną. Kasė kasė ir atkasė pilį. Bet pilis buvo be durų, be langų. Gailius stovi ir liūdnas žiūri į atkastą pilį. Taip jam bestovint, priėjo liūtas ir klausia:

— Ko čia, raiteli, stovi toks liūdnas?

Gailius atsakė:

— Štai atkasta pilis. Pilyje yra graži mergelė, tik aš nesumanau, kaip prie jos prieiti.

— Tu manęs pasigailėjai ir nenušovei. Dabar aš tau patarnausiu. Tik palauk,— tarė liūtas.

Jis pasitelkė daug daug liūtų, ir visi ėmė griauti sieną. Išgriovė didelę skylę, ir Gailius įėjo į vidų. Viduje rado šviesią salę ir ten sėdinčią gražią gražiausią mergelę. Pamačiusi jaunikaitį, ji prakalbo rūsčiu balsu:

— Ar tai tu, kurs mane nuskriaudei, pasisavindamas mano kumelę ir paukštį? Dabar, tur būt, atvykai ir manęs pagrobti? Tuoju išėik iš čia, jeigu nenori galo gauti!

Gailius akimirksniu stvėrė mergelę į glėbį ir nudūmė prie savo žirgo. Vos jis prilėkė prie žirgo, pilis subildėjo sudundėjo ir su visu kalnu skradžiai nuėjo.

— O, dėkui tau, dėkui, gerasis raiteli. Tu mane išgelbėjai iš užkeikimo! — tarė mergelė.— Aš esu viena pasaulyje. Neturiu nei tėvo motinėlės, nei brolio seselės. Jeigu ne tu, aš dar būčiau šimtą metų šioje nelemtoje pilyje tūnojusi. Tik kur tu mane dėsi?

— Aš turiu įvykdyti karaliaus įsakymą — pristatyti tave į jo dvarą,— atsakė Gailius ir leidosi su mergele į kelionę.

Karalius labai nudžiugo, išvydęs mergelę, ir nutarė tuoju vesti ją. Bet mergelė jau buvo pamilusi savo išvaduotoją ir už karaliaus eiti nenorėjo. Karalius perpyko ant Gailiaus ir nukirsdino jam galvą. Naktį mergelė nuėjo pas Gailiaus žirgą, apkabino jam kaklą ir verkia rauda. Žirgas jai tarė:

— Neverk. Aš tau padėsiu. Parišk man po kaklu du ašotėlius, aš parnešiu gyvybės vandens. Tu pavil-

gysi Gailiaus galvą vandeniu iš vieno ašotėlio ir pridėsi prie liemens — kūnas suaugęs, o kai pavilgysi kūną iš kito ašotėlio — Gailius atgis.

Žirgas kaip tarė, taip padarė — parnešė gyvybės vandens, mergelė pavilgė Gailiaus kūną, ir jis atgijo. Dabar jaunikaitis buvo dar gražesnis ir tvirtesnis.

— A, ilgai miegojau,— tarė atsikėlęs Gailius.

— Būtum ir amžinai miegojęs, kad ne tavo gerasis žirgas,— tarė mergelė ir viską papasakojo, kaip jam karalius už visus žygius atsimokėjo, kaip jį žirgas gelbėjo.

Gailius nuėjo pas žirgą, apkabino jam kaklą ir meiliai dėkojo.

Rytą tarnai pranešė karaliui, kad Gailius vėl gyvas ir dar gražesnis, dar stipresnis. Karalius iš to pykčio krito negyvas. Netrukus Gailius vedė išvaduojąją mergelę ir tapo šalies valdovu.

Vieną dieną jaunas karalius su karaliene vaikščiojo po sodą. Žirgas, išstrūkęs iš tvarto, pribėgo prie karaliaus ir sako:

— Aš jau padariau, ką turėjau padaryti. Dabar noriu baigti savo gyvenimą. Nukirsk, valdove, man galvą.

Gailius labai mylėjo savo žirgą ir nenorėjo kirsti. Bet žirgas tol prašė maldavo, kol karalius nukirto jam galvą. Vos tik galva nukrito, žirgo vietoje atsistojo pasakų senelis ir tarė:

— Ši pasaka baigta. Dabar grįžtu į pasakų šalį, iš kur buvau atėjęs. Kuo pavirsiu kitoje pasakoje — nežinau. Jei tu nori sužinoti — pradėk sekti pasaką iš naujo.

TRYS BROLIAI

Du broliai išėjo į laukus pasivaikščioti ir nebegrižo. Tada jauniausias brolis, kvaileliu visų vadinamas, išėjo jų ieškoti. Kryžkelėje jis rado brolius besiilsinčius ir paragino grįžti namo.

— Ne, negrišime,— tie atsakė.— Mes norime pamatyti pasaulį, norime laimės paieškoti.

— Tai gerai, ir aš su jumis eisiu kartu,— prisidėjo kvailelis.

Eina visi trys broliai mišku. Žiūri — didelis skruzdėlynas. Skruzdėlės kad verda, kad dirba. Vyresnieji broliai ir sako:

— Suardykime skruzdėlyną. Pamatysime, kaip jos išsigąs, kaip savo vaikus nešios slėpti. Tai bus sumaištis!

— Broliai, būkite protingi ir skruzdėlynui nieko nedarykite,— tarė kvailelis.— Palikime vabalėlius ramybėje. Bus geriau.

Broliai paklausė ir nieko nedarė skruzdėlynui.

Eina eina ir prieina visi ežerą. Žiūri — ežere plaukioja daug ančių su ančiukais. Vyresnieji broliai ir sako:

— Nusišaukime porą ančių ir išsikepkime.

— Ne, broliai, taip nedarykime,— tarė kvailelis.— Palikime jas ramybėje. Bus geriau.

Broliai nieko nedarė antims ir nuėjo toliau. Beidami priėjo mišką. Mato — bičių spiečius drevėje. Vyresnieji broliai ir sako:

— Sukurkime po medžių ugnį, išrūkykime bites ir išsiimkime medų.

— Ne, broliai, taip nedarykime,— tarė kvailelis.— Palikime biteles ramybėje. Bus geriau.

Broliai paklausė ir nuėjo tolyn. Ėjo devynias dienas ir devynias naktis ir priėjo gražią pilį. Toji pilis buvo užkeikta. Sargai, netardami žodžio, suleido juos į vidų, pavalgydino prie stalo, nukrauto visokiais valgiais, ir paguldė minkštuose pataluose kiekvieną atskirame kambaryje.

Rytą atėjo sargas pas vyriausiąjį brolių, pamojo pirštu ir privedė prie akmeninės lentos. Lentoje buvo įrašyti trys darbai. Pirmas darbas — surinkti trijų pilies karalaičių perlus, išbarstytus po samanais dideliame raiste, o tų perlų — visas tūkstantis; antras — surasti ežere raktą nuo karalaičių miegamojo; trečias — iš trijų miegančių karalaičių pažinti jauniausiąją seserį. Kiekvienas darbas turi būti padarytas per dieną. Padarius visus darbus, pilis būsianti išgelbėta iš užkeikimo, o kas pradėjęs nepadarys — pavirs akmeniu. Vyriausias brolis turėjo pirmas eiti perlų rinkti. Nuėjo jis į raistą, visą dieną ieškojo ir surado tik tai šimtą perlų. Grįžęs į pilį, tuojau pavirto akmeniu.

Kitą dieną perlų ieškoti išėjo antrasis brolis. Ir jis perlų nesurinko. Grįžęs taip pat pavirto akmeniu.

Trečią dieną perlų ieškoti išėjo kvailelis. Jis vaikščiojo vaikščiojo po raistą, privargo ir atsisėdo ant kupstello pailsėti. Atsisėdo ir galvoja, kas daryti. Žiūri — ateina prie jo didelė skruzdėlė, o paskui ją atknibžda dar penki tūkstančiai. Priėjo skruzdėlė ir sako:

— Aš esu skruzdėlių karalienė. Ar atsimeni, kai andai nedavei ardyti mūsų skruzdėlyno miške? Tai dabar aš atėjau tau atsilyginti.

Skruzdėlės pasipylė po samanyną ir surinko visus perlus.

Kitą dieną kvailelis nuėjo į ežerą raktą ieškoti. Atsistojo krante ir galvoja, kaip pradėti. Tą valandą priplaukė prie kranto graži artis su šimtais draugių ir sako:

— Andai tu išgelbėjai gyvybę dviem mūsų seserim. Tai dabar mes atsilyginsim tau — surasime raktą nuo karalaičių miegamojo.

Visi šimtai ančių pasinėrė į vandenį, ir viena išnešė raktą iš ežero dugno.

Pagaliau kvailelis turėjo parodyti jauniausiąją seserį iš visų trijų miegančių karalaičių. Prieš užmiegant vyriausioji karalaitė buvo valgiusi cukraus, antroji — gėrusi midaus, o jauniausioji — valgiusi medaus. Kvailelis atsistojo kojūgalyje ir žiūri į miegančias karalaites galvodamas, kaip pažinti jauniausiąją seserį, jeigu visos trys kaip vandens lašelis. Tą valandą atzvimbė bitė iš ano spiečiaus, kuri išgelbėjo kvailelis, ir sako laibu balseliu:

— Aš tau dabar atlyginsiu už tai, kad andai neleidai mūsų šeimynos sunaikinti. Parodysiu jauniausiąją karalaitę.

Bitė apuostė karalaičių burnas, suuodė medų ir nutūpė į jauniausios karalaitės plaukus.

Taip ir buvo pažinta jauniausioji sesuo.

Pilis buvo išgelbėta su visais kiemiškiais. Ir suakmenėję kvailelio broliai vėl atvirto žmonėmis. Kiekvienas brolis gavo po karalaitę. Man jų vestuvėse būti neteko. Bet pilies sargas kartą sakė, kad buvę taip linksma ir gražu, jog jis nemokąs nė papasakoti.

VARPAS VAŠKO BOKŠTE

Kitados vienas karalius turėjo tris sūnus. Kartą jis ir sako:

— Mano vaikeliai, aš jau senas, todėl noriu, dar gyvas būdamas, vieną iš jūsų paskirti savo įpėdiniu, tik nesumanau kurį. Eikite visi į mišką pauogauti. Kuris pririnksite gražiausių uogų, tam atiteks sostas po mano galvos.

Vieną gražią dieną karalaičiai ir išėjo į mišką uogauti. Vyresnieji broliai vis pašnibždomis tarėsi, kaip tėvo sostą paveldėti, o jaūnėlis pririnko daug gražių uogų ir atsigulė pailsėti po plačiašakiu ažuolu. Čia jį ir užėjo broliai. Jie tyliai prisėlino prie jo, užpuolę išdūrė akis, o uogas nunešė tėvui sakydami:

— Tėve, padarėme, kaip norėjai. Štai tau uogos, mūsų abiejų darbas.

— O kur jūsų brolis? — paklausė karalius.

— Mes nežinome, kur tas kvailiukas pasidėjo,— atsakė sūnūs.— Gal paklydo? Tuoju išsiųsime tarnus jo ieškoti.

Tėvas jais patikėjo ir jaūnėliu nebesirūpino.

Aklas karalaitis nebegalėjo pareiti namo. Vakare jis įlipo į ažuolą, po kuriuo broliai jam išdūrė akis, ir šakose pasitaisė vietą nakvoti. Rytą jis nusiminęs leidosi į kelionę.

Ėjo ėjo ir įsinorėjo valgyti, tik neturėjo ko. Vienur truputį prisėdo, ir jį apspito vabalėliai. Karalaitis keletą pagavo ir klausia:

— Kas čia?

— Tai mes, skruzdėlės,— atsiliepė silpnučiai balšeliai.

— Aš jus valgysiu, labai esu išalkęs,— tarė karalaitis.

— Nevalgyk mūsų, nevalgyk,— ėmė prašytis skruzdėlės.— Paleisk. Mes už tai padėsime tau, kai reikės. Karalaitis paleido skruzdėles.

Kitur apie karalaitį suzvimbė daug bičių. Jis griebė rankomis ir pagavo jų pilną saują.

— Kas čia? — paklausė jis.

— Mes, bitės.

— Aš jus valgysiu, labai jau alkanas esu.

— Nevalgyk mūsų, nevalgyk! — prašė bitės.— Paleisk. Mes už tai padėsime tau, kai reikės.

Karalaitis paleido bites.

Netrukus jis priėjo medį, kur kvarksėjo jauni paukščiai.

— Kas šitame medyje taip kvarksi? — paklausė karalaitis.

— Tai mūsų vaikai lizde,— atsiliepė senės varnos.

— Aš juos valgysiu.

— Nevalgyk mūsų vaikų, nevalgyk,— ėmė prašyti varnos.— Mes už tai padėsime tau, kai reikės.

Karalaitis prašomas paliko varniukus.

Toliau jis išgirdo kažką sunkiai einant.

— Kas čia eina? — klausia jis.

— Tai aš, senas lokys,— atsiliepė storas balsas.

— Aš tave, loky, piausiu ir valgysiu, esu labai alkanas, vos bepaeinu,— tarė karalaitis.

— Nei tu piauk, nei tu valgyk, vis tiek neįveiksi,— atsakė lokys.— Geriau sėskis ant manęs, nunešiu kur reikia.

Karalaitis atsisėdo ant lokio ir joja. Priėjo lokys upelį ir sako:

— Čia čiurlena upelis. Pamazgok sau akis jo vandeniui.

Karalaitis pamazgojo ir truputį praregėjo.

Toliau lokys sustojo prie kito upelio.

— Čia,— sako,— kitas upelis. Pamazgok sau akis.

Karalaitis pamazgojo ir jau geriau praregėjo.

Dar toliau sustojo lokys ir sako:

— Čia yra trečias upelis. Pamazgok sau akis.

Karalaitis pamazgojo ir jau visai gerai matė. Tada lokys tarė:

— Tu jau vėl turi akis. Daugiau aš tau nebereikalingas.

Karalaitis padėkojo lokiui ir grįžo namo.

Broliai iš pradžių išsigando, kad jaunėlis jų darbų tėvui nepapasakotų, o paskui, įsidrąsinę, ėmė tėvui šnibždėti, esą jaunėlis visai apkvaišęs bevalkataudamas, gėdą jų dvarui užtraukęs. Supyko karalius ir išvarė jaunėlį paukščių ganyti.

Pradžioje karalaitis ganė žąsis. Vieną kartą broliai išgirdo žąsiaganį dainuojant dainelę apie skruzdėles. Pasiklausę jie nuėjo pas tėvą ir melsdami sako:

— Mūsų kvailiukas tyčiojasi iš tavęs. Jis dainuoja esąs protingesnis ir galingesnis už tave, gališ per vieną naktį iškirsti penkias dešimtis biržių miške, medžius suvežti į vieną daiktą, supiaustyti, suskaldyti ir sukrauti. Neleisk, tėve, iš savęs žąsiaganiui tyčiotis!

Karalius suraukė antakius, pasišaukė žąsiaganį ir sušuko:

— Tu iš manęs tyčiojies? Jeigu taip, tai šianakt vienas iškirsi penkias dešimtis biržių miško, medžius suveši į vieną daiktą, supiaustysi, suskaldysi ir sukrausi. Jeigu nepadarysi, galvos neteksi.

Nuėjo žąsiaganis į daržinę ir apsikniaubė ant šiau-

dų. Kur buvus, kur nebuvus prirėpliojo skruzdėlė ir klausia:

— Ko liūdi, berneli?

— Blogai, skruzdėlėle,— atsakė žasiaganis ir papasakojo savo bėdą.

— Nebijok,— tarė skruzdėlė.— Eik ramus gulti. Rytoj rasi viską padaryta, kaip karaliaus įsakyta. Aš esu viena iš tų skruzdėlių, kurių tu nelietei alkanas būdamas. Mes padėsime tau šią sunkią naktį.

Žasiaganis mostelėjo ranka ir nuėjo gulti pagalvojęs: „Vis tiek rytoj bus man galas.“

Skruzdėlė pasitelkė daugybes kitų, ir visos stojo į darbą: vienos vertė medžius, kitos gabeno į daiktą, trečios piaustė ir skaldė, ketvirtos krovė į krūvas, penktos valė skynimą. Ligi saulė užtekėjo, buvo padaryta, kas reikėjo padaryti.

Supyko broliai, kad nepasisekė jiems sumanymas, ir žasiaganiui liepė kalakutus ganyti.

Kitą kartą jie vėl išgirdo piemenį dainuojant, nuėjo pas tėvą ir meluodami sako:

— Tėve, mūsų kalakutganis iš tavęs tyčiojasi. Jis dainuoja esąs protingesnis ir galingesnis už tave, galįs per vieną naktį pastatyti iš vaško gražų bokštą prieš mūsų rūmus. Neleisk, tėve, iš savęs kalakutganiumi tyčiotis!

Karalius pasišaukė kalakutganį ir sušuko:

— Tu iš manęs tebesityčioji?! Jeigu taip, tai šią nakt vieną pastatysi iš vaško bokštą prieš mano rūmus. Jeigu nepastatysi, savo galva atsakysi.

Nuėjo kalakutganis į daržinę ir apsikniaubė ant šiaudų. Kur buvus bzzz atzvimbė bitė ir klausia:

— Ko liūdi, berneli?

— Blogai, bitele,— atsakė kalakutganis ir papasakojo savo bėdą.

— Nebijok,— tarė bitė.— Eik ramus gulti. Rytoj rasi pastatytą bokštą. Aš esu viena iš tų bičių, kurių tu nevalgei alkanas būdamas. Mes padėsime tau šią sunkią naktį.

Bitė patelkė daugybes kitų, ir visos stojo į darbą: vienos nešė vašką, kitos statė bokštą. Ligi saulė užtekėjo, bokštas buvo pastatytas toks gražus, kokio niekas niekur nebuvo matęs.

Nepatiko broliams, kad ir šį kartą nenusisėkė jiems, ir kalakutganiui liepė vištas ganyti.

Vištaganis jau nedainavo — bijojo brolių naujų pinklių. Tačiau jie nuėjo pas tėvą ir meluodami sako:

— Tėve, mūsų vištaganis iš tavęs dar tebesityčioja. Jis dainuoja esąs protingesnis ir galingesnis už tave, gališ per vieną naktį padaryti ir į vaško bokštą įkelti tokį varpą, kurio skambėjimą girdėtų visa mūsų šalis. Neleisk, tėve, iš savęs vištaganiui tyčiotis!

Karalius pasišaukė vištaganį ir sušuko:

— Tu iš manęs vis dar tebesityčioji?! Jeigu taip, tai šianakt vienas padarysi ir į vaško bokštą įkelsi tokį varpą, kurio skambėjimą girdėtų visa mano šalis. Jeigu nepadarysi, savo galva atsakysi.

Nuėjo vištaganis į daržinę ir apsikniaubė ant šiaudų. Kur buvus atskrido varna ir klausia:

— Kvar kvar, ko liūdi, vyreli?

— Blogai, varnele,— atsakė vištaganis ir papasakojo savo bėdą.

— Nebijok,— atsakė varna.— Eik ramus gulti. Rytoj rasi bokšte varpą, kurio balsą išgirs visa šalis. Aš esu toji varna, kurios vaikų nevalgei alkanas būdamas. Padėsiu tau šią sunkią naktį.

Netrukus varna patelkė daugybes kitų. Visos nuskrido į tokį miestą, kur aikštėje gulėjo varpas, sukibusios paėmė jį ir atnešusios įkėlė į vaško bokštą.

Rytą nuėjo karalius su sūnumis ir dvariškiais prie bokšto. Karalius įsakė vištaganiui paskambinti. Vištaganis paėmė virvę ir palengva išsiūbavo varpą — varpas sugaudė garsiu ir graudžiu balsu, tarsi pasakodamas visai šaliai apie neteisybę ir vargą. Abu broliai išgirdo varpo gausme savo nedorybes, kaip jiedu akis jaunėliui buvo išdūrę, karalius išgirdo apie jaunėlio sūnaus skriaudą, sudrebėjo jų širdys ir plyšo iš siaubo ir baimės. O jaunėlis stengėsi taip gyventi ir savo kraštą valdyti, kad varpo gausmo nereikėtų baimintis.

LAIMĖS ŽIŪRONAS

Vienas senis turėjo tokį žiūroną. Pro tą žiūroną jis matydavo, ar daiktas turi laimę, ar neturi.

Tas senis turėjo dar ir sūnų, vienintelį savo įpėdinį. Vieną kartą jis tarė tam sūnui:

— Vesk, sūneli. Galgi tavo pati atneš mums laimę.

Sūnus paklausė ir parvedė pačią. Senis pažiūrėjo į ją pro žiūroną ir pamatė marčią esant be laimės. Nusiminė senis, bet negi marčią išvarysi? „Na, tai gal anūkai atneš laimę“, — pagalvojo jis ir nusiramino.

Metams praėjus, marčiai gimė berniukas. Senis pažiūrėjo į anuką pro žiūroną ir pamatė, kad ir šis be laimės.

Vieną gražią dieną senis išėjo į paupį pasivaikščioti. Upėje plaukiojo visokių žuvų. Jis pažiūrėjo pro žiūroną ir pamatė kelias žuvis su laime. Senis įsigeidė

sugauti nors vieną žuvelę su laime. Pasisekė. Jis pagavo lydį su laime ir parnešė namo, kad marti jam išvirtų. Marti, darydama žuvį, vidurius išmetė laukan, o su viduriais — ir laimę. Lydžio vidurius prarijo šuva kartu su laime.

Kurią dieną senis su šuniu išėjo laukų pažiūrėti. Jis prisidėjo prie akies žiūroną, pažiūrėjo į šunį ir pamatė, kad šuva turi laimę. Senisėjo palauke, kur piemenys ganė galvijus. Jis pamatė vieną savo karvę, įbridusią į rugius, ir užpiudė šuniu. Karvė maktelėjo ragais šuniui ir taip pataikė, kad tas tik auktelėjo ir krito negyvas. Senis pažiūrėjo pro žiūroną į karvę ir pamatė ją jau turint laimę.

Dabar senelis sumanė laimę atimti iš karvės. Jis liepė sūnui papiauti karvę, o marčiai išvirti jam kepenis. Sūnus stebėjosi tėvo užgaida, bet karvę papiovė. Marti išvirė kepenis, pati trupučiuką paragavo ir davė savo sūneliui. Sėdęs valgyti, senis pro žiūroną pasidairė po kambarį ir pamatė, kad jo marti ir anūkas turi laimę, o jis pats ir vėl be laimės. Senis perpyko, iš pykčio sunkiai susirgo ir mirė.

Jaunasis šeimininkas nebenorėjo to žiūrono nė į rankas intti,— mat, jo pačiai ir sūnui ėmė geriau sek-tis, ir jam jau nebereikėjo paskui laimę ganiotis.

DVI PIEMENĖS

Piktoji pamotė nekenė savo podukros ir rūpinosi ja greičiau nusikratyti.

Vieną kartą pamotė liepė podukrai verpti atsisėdus ant šulinio rentinio. Kai mergaitė atsisėdo, pamotė įstūmė ją į šulinį, kad prigertų. Mergaitė įvirto šuli-

nin, pramušė dugną ir nukrito kitan pasaulin alios pievos. Beeidama ta pieva, mergaitė sutiko senelį. Tas tarė jai:

— Matau, esi nelaiminga pamotės podukra ir nežinai, kur eini. Gal paganytum man avis. Neilgai — tik vieną mėnesį. Turėtum gerą pastogę, gardžią duoną.

— Gerai, seneli, paganysiu, — sutiko mergaitė.

— Gerai ganysi — gerai apdovanosiu, blogai ganysi — nieko negausi, — pasakė senelis ir parsivedė mergaitę į savo namus.

Mergaitė ėmė ganyti. Gražiai ganė: anksti ganyklon varėsi, vėlai namo ginė, be reikalo nė vienos avies nepabarė — vis meiliai, vis švelniai į jas šnekėdavo. Avys buvo gražios, linksmos.

Greitai praėjo laikas, ir senelis tarė:

— Dėkui, mergaite, gerai ganei. Už ganymą štai tau atlyginimo trys dėžutės — raudona, žalia ir balta. Išsirink vieną ir neškis namo — tai bus tavo laimė visam gyvenimui.

Mergaitė išsirinko baltą dėžutę. Senelis tarė:

— Laimingai keliauk namo. Aš palydėsiu, kelią parodysiu. Tik ligi pareisi, neatidaryk dėžutės.

Namie mergaitė atidarė dėžutę. Dėžutės vietoje sušvito puikus dvaras su visokiomis gėrybėmis. Nustebo namiškiai. Mergaitė papasakojo, kaip tai įvyko.

Pamotė išigėidė, kad ir jos duktė išigyty tokį dvarą. Ji įstūmė į šulinį savo dukterį su verpalu, toji pramušė dugną ir atsidūrė kitame pasaulyje. Žalioje pievoje sutiko senelį, kurs pakvietė ją vieną mėnesį paganyti avis. Ji sutiko. Senelis pasakė jai priimdamas:

— Gerai ganysi — gerai apdovanosiu, blogai ganysi — nieko negausi.

Pamotės duktė blogai ganė avis. Vėlai varė ganyk-

sugauti nors vieną žuvelę su laime. Pasisekė. Jis pagavo lydį su laime ir parnešė namo, kad marti jam išvirtų. Marti, darydama žuvį, vidurius išmetė laukan, o su viduriais — ir laimę. Lydžio vidurius prarijo šuva kartu su laime.

Kurią dieną senis su šuniu išėjo laukų pažiūrėti. Jis prisidėjo prie akies žiūroną, pažiūrėjo į šunį ir pamatė, kad šuva turi laimę. Senis ėjo palauke, kur piemenys ganė galvijus. Jis pamatė vieną savo karvę, įbridusią į rugius, ir užpiudė šuniu. Karvė maktelėjo ragais šuniui ir taip pataikė, kad tas tik auktelėjo ir krito negyvas. Senis pažiūrėjo pro žiūroną į karvę ir pamatė ją jau turint laimę.

Dabar senelis sumanė laimę atimti iš karvės. Jis liepė sūnui papiauti karvę, o marčiai išvirti jam kepenis. Sūnus stebėjosi tėvo užgaida, bet karvę papiovė. Marti išvirė kepenis, pati trupučiuką paragavo ir davė savo sūneliui. Sėdęs valgyti, senis pro žiūroną pasidairė po kambarį ir pamatė, kad jo marti ir anūkas turi laimę, o jis pats ir vėl be laimės. Senis perpyko, iš pykčio sunkiai susirgo ir mirė.

Jaunasis šeimininkas nebenorėjo to žiūrono nė į rankas imti,— mat, jo pačiai ir sūnui ėmė geriau sektis, ir jam jau neberekėjo paskui laimę gainiotis.

DVI PIEMENĖS

Piktoji pamotė nekenė savo podukros ir rūpinosi ja greičiau nusikratyti.

Vieną kartą pamotė liepė podukrai verpti atsisėdus ant šulinio rentinio. Kai mergaitė atsisėdo, pamotė įstūmė ją į šulinį, kad prigertų. Mergaitė įvirto šuli-

nin, pramušė dugną ir nukrito kitan pasaulin ant žalios pievos. Beeidama ta pieva, mergaitė sutiko senelį. Tas tarė jai:

— Matau, esi nelaiminga pamotės podukra ir nežinai, kur eini. Gal paganytum man avis. Neilgai — tik vieną mėnesį. Turėtum gerą pastogę, gardžią duoną.

— Gerai, seneli, paganysiu, — sutiko mergaitė.

— Gerai ganysi — gerai apdovanosiu, blogai ganysi — nieko negausi, — pasakė senelis ir parsivedė mergaitę į savo namus.

Mergaitė ėmė ganyti. Gražiai ganė: anksti ganyklon varėsi, vėlai namo ginė, be reikalo nė vienos avies nepabarė — vis meiliai, vis švelniai į jas šnekėdavo. Avys buvo gražios, linksmos.

Greitai praėjo laikas, ir senelis tarė:

— Dėkui, mergaite, gerai ganei. Už ganymą štai tau atlyginimo trys dėžutės — raudona, žalia ir balta. Išsirink vieną ir neškis namo — tai bus tavo laimė visam gyvenimui.

Mergaitė išsirinko baltą dėžutę. Senelis tarė:

— Laimingai keliauk namo. Aš palydėsiu, kelią parodysiu. Tik ligi pareisi, neatidaryk dėžutės.

Namie mergaitė atidarė dėžutę. Dėžutės vietoje sušvito puikus dvaras su visokiomis gėrybėmis. Nustebo namiškiai. Mergaitė papasakojo, kaip tai įvyko.

Pamotė įsigeidė, kad ir jos duktė įsigytų tokį dvarą. Ji įstūmė į šulinį savo dukterį su verpalu, toji pramušė dugną ir atsidūrė kitame pasaulyje. Žalioje pievoje sutiko senelį, kurs pakvietė ją vieną mėnesį paganyti avis. Ji sutiko. Senelis pasakė jai priimdamas:

— Gerai ganysi — gerai apdovanosiu, blogai ganysi — nieko negausi.

Pamotės duktė blogai ganė avis. Vėlai varė ganyk-

lon, anksti ginė namo, buvo avims šiurkšti. Avys sunyko, sulyso.

Praėjus mėnesiui, senelis tarė mergaitei:

— Koks darbas, toks ir atpildas. Štai tau trys dėžutės. Išsirink patinkamą ir neškis namo. Tik eidama neatidaryk dėžutės.

Išsirinko pamotės duktė pačią gražiąją, raudoną dėžutę ir kūlvirčiom nėrė namo. Pakeliui neištvėrė dėžutės neatidariusi. O iš dėžutės išsoko žalčiai ir visokie šliužai ir ėmė ją vytis. Gal ir dabar tebesiveja.

ERELIS IŠ LIEPOS

Šiaušynės sodžiuje gyveno jaunas berniukas, vardu Dainius. Gerai grodavo Dainius, bet dar taikliau šaudydavo paukščius ir žvėris medžiodavo. Kiek laiko nulikdavo, visą giriose ir praleisdavo.

Vieną vasaros dieną Dainius anksti rytą ėjo per girią ir išgirdo vienoje liepoje kažką švokščiant. Pakelia akis — gi medžio viršūnėje tupi erelis, milžiniškas paukštis. Dainius greitai sugrižo, pasiėmė šautuvą, prisidėjo prie akies ir dzikt paspaudė gaiduką, bet šautuvas neiššovė. Ir erelis neskrenda iš liepos, tik žiūri į šaulį nemirksėdamas. Dainius antrą kartą prisidėjo šautuvą prie akies, o tą akimirksnį paukštis prakalbo žmogaus balsu:

— Muzikante, nežudyk manęs. Aš skridau karo lauku, ir ten mane sužeidė. Vos atskridau čia, bet toliau lėkti nebepajėgiu. Geriau paimk mane gydyti. Kai aš pagysiu, tau geru atsimokėsiu.

Dainius nustebo ir pagalvojo: „Jei gu paukštis šneka kaip žmogus, tai jis turi būti nepaprastas paukštis.“

— Tai nusileisk žemėn,— pasakė jis.— Tik aš neturiu vaistų.

— Aš pasakysiu vaistus,— tarė erelis ir nusileido iš liepos.

Dainius parsinešė erelį namo. Apžiūrėjęs pamatė sužeistą vieną sparną.

Erelis pasakė vaistus, ir bernelis gydė paukštį, gydė ir lesino jį kuo turėdamas ir galėdamas. Ilgai gydė, praėjo net keli mėnesiai. Nebuvo lengva Dainiui tokį paukštį išpenėti, tačiau laikė žodį.

Vieną dieną erelis tarė Dainiui:

— Jaunasis muzikante, paimk saują sausų linų pluošto, ir išeikime kieman. Aš noriu pabandyti, gal jau būsiu pasveikęs.

Jie išėjo kieman.

— Dabar uždek linus,— tarė erelis,— o aš kilsiu į orą.

Dainius uždegė linus ir iškėlė. Erelis šovė aukštyn, bet iškilo nelabai aukštai ir, kolei sudegė linai, nusileido žemėn.

— Mažoka jėgų,— tarė erelis.— Dar reikia stiprėti.

Praėjo du ar trys mėnesiai. Vieną dieną erelis vėl tarė:

— Jaunasis muzikante, einam, aš vėl bandysiu savo jėgas. Tu uždegsi saują linų, aš šausiu aukštyn.

Dainius uždegė linus, erelis šovė į orą. Dar nespėjo linai sudegti, jau erelis buvo už baltųjų debesų pakilęs.

Nusileido erelis ir sako:

— Dėkui tau, jaunasis muzikante, aš jau visai sveikas. Dabar noriu tau atsilyginti. Matau, su manim gerokai privargai, rūpesčio turėjai. Bet aš su savim čia

nieko neturtu. Sėskis ant manęs, mudu skrisime pas mano seserį, ir aš ten atlyginsiu.

Dainius atsisėdo. Erelis suplasnojo galingais sparnais ir iškilo aukštai į orą. Skrenda erelis, skrenda greičiau už baltuosius padangių debesis. Tik netikėtai — krypt erelio sparnai, o Dainius vinkst ir krinta žemėn. „Na, sudie, jaunasis muzikante, tavo giesmelė baigta“, — vos suskubo pagalvoti krisdamas bernelis. Bet tą akimirksnį erelis siūst žaibu žemyn, kapt snapu Dainių, vinkst jį ant savo nugaros ir skrenda tolyn, kaip nieko nebuvus. Erelis dar aukščiau iškilo. Kiek paskridus, staiga antrą kartą susviro jo sparnai, ir Dainius vėl ėmė kristi žemėn iš didesnės aukštumos. Tik nuskrodė jį šalta srovė, ir sudie viskam. Kūliais verčiasi bernelis oru, jau nebetoli žemė, jis ištikš be pėdsako. Bet erelis žaibu prikrito prie Dainiaus, pagriebę užsimetė jį ant nugaros ir skrenda tolyn. Jis iškilo dar aukščiau, aukščiau už žydriuosius debesis ir iš tenai trečią kartą paleido jį žemėn. Krinta verčiasi Dainius kūliais iš tokios aukštumos galvodamas, kad žemėje iš jo nė šlapios vietos nebebūsią. Ir trečią kartą erelis pagavo bernelį nebetoli žemės, užsimetė ant savęs ir skrenda tolyn.

Erelis užskrido su savo našta virš didelės girios ir nusileido vienoje aikštėje, ten pavirto žmogumi ir ėmė šnekėti:

— Aš,— sako,— esu raganius. Šitoje girioje gyvena mano sesuo. Ji taip pat ragana. Mes eisime pas ją. Bet tu nebijok nei manęs, nei sesers. Juk tu mane išgydei ir gyvą išlaikei. Aš paprašysiu, ir sesuo atlygins tau už tavo rūpestį ir vargą. Ji pasiūlys tau aukso, visokių brangių daiktų, bet tu nieko neimk, tik paprašyk senos tošinės tabokinės. Sesuo iš pradžių nenorės

duoti, bet, mano prašoma, pagaliau atiduos tą tabokinę. Tabokinė tau labai pravers. Tik turėsi mokėti su ja apsieiti. Užteks tau toji tabokinė paimti į rankas, ko nors panorėti ir atidaryti — viskas atsiras. Tiktai gerai įsimink: ką iš tabokinės gausi, atgal nebesugrąžinsi. Supratai?

— Supratau,— atsakė Dainius.

Toliau raganius paklausė:

— Pasakyk, jaunasis muzikante, ką jautei ir galvojai, krisdamas žemėn?

— Nemoku net pasakyti,— atsakė šis.— Aš tik labai norėjau gyventi ir bijojau tokios baisios mirties.

— Tai matai, mano drauguži,— tarė raganius.— Ir man taip buvo, kai tu taikei mane nušauti.

Raganius su Dainiumi taip bekalbėdami priėjo ežerėlį. Prie ežerėlio stovėjo apsamanojusi ir apyniais apkermėjusi trobelė.

— Tai Raganų ežerėlis, ir čia gyvena mano sesuo,— pasakė raganius.

Įėjo abudu vidun. Raganiaus sesuo buvo pakumpusi, sukriošusi, kaip ir jos trobelė. Raganius pasveikino ją.

— Kurgi, broleli, buvai taip ilgai dingęs? — nustebusi paklausė ragana.

Raganius papasakojo:

— Aš skridau ereliu tokiam krašte, kurėjo karas. Viena kulipka, lėkdama oru, pataikė į mane ir sužeidė kairįjį sparną. Aš nebegalėjau toli kristi. Šitas vyras, vardu Dainius, slaugė mane ir išgydė. Dabar aš atsigabenau į čia ir prašau tave atlyginti jam.

— Tai ko norėtum, jaunasis žmogau? — paklausė ragana.

— Senos tabokinės,— atsakė Dainius.

Ragana ėmė jam siūlyti aukso, visokių brangių daiktų, bet Dainius prašė tiktai senos tabokinės.

— Atiduok jam, sesele, tą tabokinę, kad taip jis nori,— patarė brolis.— Juk tai nedidelis daiktas.

Ragana, ilgai prašoma, atidavė pagaliau tabokinę.

Ji meiliai priėmė Dainių, gardžiai pavaišino, maloniai tris dienas pailsino ir gražiai išleido namo. Raganius, lydėdamas svečią į kelią, tarė:

— Na, tai aš esu tau jau atsilyginęs. Kad mokėtum tinkamai elgtis su tabokine, pamėgink prie mano akių. Pagalvok, ko dabar norėtum iš tabokinės?

— Žinoma, greičiau pargrįžti namo, jau ir taip gausiu barti, kad išvykau niekam nieko nepasakęs ir taip ilgai užtrukau,— atsakė Dainius.

— Tai kaip norėtum, ar paukščiu parskristi, ar greitai vežimu parvažiuoti? — paklausė raganius.

— Paukščiu jau skridau ir daug baimės patyriau; greitai vežimu dar nevažiavau,— atsakė Dainius.

— Na, tai padėk tabokinę ant kairės rankos delno, pagalvok, ko nori, ir atidareš padėk ant žemės.

Jaunikaitis paėmė tabokinę ant delno, pagalvojo, kad jam čia pat atsirastų gera brička su pora arklių namo parvažiuoti, ir atidareš padėjo ant žemės. Tuoju iš tabokinės išvažiavo gražutė brička su pora sarčių ir su vežėju. Raganius tarė:

— Taip daryk visados ir gausi, ko tik norėsi.

Dainius įsisėdo. Brička su arkliais iškilo viršum medžių ir nupyškėjo miškų viršūnėmis. Pavakariu jis jau buvo namie.

Nustebo Šiaušynės gyventojai, išvydę taip šauniai iš kažin kur parvažiuojantį Dainių. Bet dar labiau jie nustebo, kai vakare jis įsikūrė naujuose gražiuose namuose, kokių lig tol dar nebuvo Šiaušynėje. Buvo ten

ir namelis vežėjui, ir arklidė sarčiams, ir ratinė bričkai, net jaunas sodas su gėlynu. Iš tabokinės turėjo jau visa, kas gyvenimui būtinai reikalinga.

Neilgai jis taip gyveno. Panoro tapti dideliu ponu dvarininku ir tuojau išigijo iš tabokinės gražų dvarą. Turėjo tarnų, daug darbininkų, ūkvedį su padėjėjais, visokius raktininkus ir tijūnus.

Netrukus vedė gražią mergele.

Po metų gimė jiems dukrelė. Tėvas, atžymėdamas krikštynas, išigijo antrą dvarą — naujagimei kraičiui.

Po dvejų metų gimė antra dukrelė — ir ji gavo iš tabokinės didelį dvarą kraičiui.

Dainius jau buvo didelis ponas, bet panoro dar aukščiau iškilti. Jis įsitaisė ketvirtą dvarą, paskui penktą, šeštą, pagaliau taip išibėgėjo dvarais, kad per trejus penkerius metus prisivarė jų net devynias dešimtis ir devynis. Dainius buvo jau tikrai labai didelis ponas, vartėsi kaip inkstas taukuose ir maudėsi pieno ir medaus upėse. Jis pokyliavo, linksminosi, po girias triukšmingai medžiojo, o žmonės dirbo jam, plušo tik už juodą kasdieninę duoną. Tačiau gobšuoliui vis buvo mažai: jis dar kažin ko norėjo, tik galva nebesumanė, ko daugiau betrokšti.

Kartą Dainius medžiojo toli nuo namų. Varoval pūtė ragus, skalikai skalijo, giria skambėjo, žvėrys ir paukščiai baimindamiesi bėgo nuo to triukšmo, patys nežinodami kur, kiti, lyg akis išdegę, lindo tiesiai medžiotojams į rankas. Dainius tą dieną bodėjosi medžiokle. Seną tabokinę jis visados turėdavo su savim. Ir atėjo jam į galvą tuščia mintis: „Ar būtų iš tabokinės kariuomenės, jeigu panorėtų jos?“ Taip pagalvojęs, jis išsiėmė tabokinę ir atidaręs padėjo šonu ant žemės. Tą akimirksnį iš tabokinės ėmė virsti kariuo-

menė. Ėjo, terškėjo, dundėjo pulkų pulkai pėstininkų, raitininkų, artilerijos — be sustojimo, be galo. O sulaikyti kariuomenės jis negali. Nusigando Dainius. „Ir kam man dabar toji kariuomenė? — kalbėjo jis pats su savim.— Kur aš ją dėsiu? Juk tik karalius gali turėti kariuomenę. Aš gi ne karalius ir kariauti nenoriu.“ Jis nusiminė ir dar labiau nusigando.

— Gal tik pats velnias galėtų sulaikyti ją, tą kariuomenę! — sušuko Dainius, visai suglumęs. Tą aki-mirksnį šast prieš jį velnias ir sako:

— Galiu aš tau kariuomenę sugražinti tabokinėn, jeigu nori.

— Susimildamas, jeigu tiktai gali! — nudžiugo Dainius.

— Galiu,— atsakė velnias.— Bet sauso niekas neklauso.

— Tik sugražink man kariuomenę tabokinėn, aš atlyginsiu, kuo tik norėsi,— tarė Dainius.

O kariuomenė vis dar tebevirsta iš tabokinės.

— Atiduosi man, ko namie nepalikai, tai sugražinsiu kariuomenę. Ne dabar, tik po dvidešimties metų.

— Gerai, atiduosi,— sutiko Dainius, nieko nepagalvojęs.— Tik sugražink!

— Pasirašyk sutartį! — pakišo velnias Dainiui galbalą beržo tošies.

Šis pasirašė.

Velnias paėmė nuo žemės tabokinę, keistai pasukeliojo tarp savo delnų, vėl padėjo atidarą šonu ant žemės ir tris kartus spiegiamai sušvilpė. Kariuomenė tuojau vinkst vinkst susivertė ir ėmė eiti atgal tabokinėn. Ir visa kariuomenė, kiek jos buvo, vėl suėjo atgal.

Velnias, pasigriebeš sutartį už tabokinę, kažkur dingo.

Dainius buvo patenkintas, išsisukęs iš savo bėdos. Pargrižo iš medžioklės namo — ir apstulbo: jis rado ką tik gimusį sūnų. Baisiai nusiminė tėvas — juk tą sūnų jis jau buvo užrašęs velniui.

— Kas tau yra, kad toks nelinksmas esi? — paklausė kartą pati.— Ar tu nepatenkintas, susilaukęs sūnaus?

— Ne, aš labai džiaugiuosi sūneliu,— atsakė Dainius.

Pati ilgai prašė, ilgai meldė pasakyti, kas jam yra, ir šis viską išpasakojo. Susikrimto motina, išgirdusi tokią baisią žinią. Bet ką gi darysi?

Praėjo keliolika metų. Berniukas užaugo doras ir išmintingas jaunikaitis.

Vieną kartą, jau būdamas aštuoniolikametis jaunuolis, sūnus netikėtai užtiko motiną beverkiančią.

— Mama, kas tau, kad verki? — paklausė sūnus.

Motina, šluostydamosi ašaras, tarė sūnui:

— Mielas sūneli, tu esi tėvo parduotas velniui, dar kai buvai negimęs.

Ir motina papasakojo visą istoriją.

Sūnus tarė:

— Eisiu aš tos sutarties iš velnio išgauti. Gal ir pasiseks.

Ir po kelių dienų jaunikaitis išėjo tėvo sutarties ieškoti. Tris dienas ėjęs visokiais keliais, pagaliau įžengė didelėn girion ir pavakariu priėjo seną trobelę prie mažyčio ežerėlio. Toje trobelėje gyveno sukumpsi miško ragana. Keleivis pasveikino senę ir tarė:

— Miela senele, diena jau baigiasi, o girios galo nežinau. Gal galėčiau gauti kampelį tamstos pastogėje naktį prabūti?

— O kur, jaunuoli, keliauji? — paklausė senė.

— Aš kellauju sutarties atsilimti iš velnio. Jam mane tėvas užrašė dar negimusį. Gal, senele, žinotum kelią pas tą velnią ir kaip prie jo prieiti?

Ragana valandėlę patylėjo, pagalvojo ir sako:

— Gerai darei užėjęs pas mane. Tas velnias, kuriam tave tėvas užrašė, yra mano tikras brolis. Nebijok, kad aš esu velnio sesuo, tau čia nieko pikto neatsitiks. Dabar duosiu vakarienės, ir eisi gulti. Rytoj nurodysiu kelią ir pamokysiu, kaip sutartį išgauti.

Ragana pavalgydino jauną svečią ir paguldė minkšton lovon. Keleivis ramiai išmiegojo ligi dienos. Ryta davė ragana svečiui pusryčių ir išleisdama pasakė:

— Matai, jaunuoli, dangum bekopiančią saulę? Dabar keliauk į tą pusę. Kai saulė atsistos lygiai pusiauryčiuose, tada eik jau tiesiai, nebetaikydamas į saulę. O kai saulė atsistos vidurdienyje, tada eik vėl su saule ir prieisi nedidelį, bet labai gražų girios ežerą. Tai Gulbių ežeras. Prie kairiojo kranto rasi švaraus smėlio stabradėlį, į jį iš pievos išmintas takelis. Arti stabradėlio pasislėpk krūmokšniuose ir kantriai lauk. Apie tą laiką, kai saulė bus tarp vidurdienio ir vakaro, atskris ten trys baltos gulbės, prie stabradėlio nusimes sparnus, ir įeis vandenin maudytis trys mergelės seserys. Kai jos plaukios, teškensis po ežerą, tu prisėlinęs čiupk vienos, kuri tau labiausiai patiks, sparnus ir neatiduok, ligi sutiks tave nuvesti pas tą velnią tėvo sutarties išgauti. Būk protingas ir gudrus — laimėsi.

Jaunuolis padėkojo raganai už brangų žodį ir leidos per girią Gulbių ežero ieškoti. Jis ėjo sparčiai, tai, neilgai ėjęs, po pusiaudienio rado Gulbių ežerą. Ežeras tarp miško tvoksojo tarytum akis vienakio milžino kaktoje. Dainiaus sūnus rado nedidelį švarų stabradėlį ir išmintą takelį į jį. Jis susiieškojo krūmokšniuose pa-

lei švendres tinkamą vietelę ir pasislėpė laukti gulbių. Ežeras buvo ramus, prarečiai teškeno žuvys, stvarstydamos vabzdelius. Jaunuolis kiūtėjo savo slėptuvėje.

Neilgai laukęs pamatė, kaip ežere sušmėšlavo trijų gulbių atšvaitai. Gulbės pasisukeliojo viršum ežero, kryptelėjo siūstimis prie stabradėlio ir nusileido ant pievos ties krantu. Ten jos nusimetė sparnus ir, virtusios gražiomis mergelėmis, subrido vandenin. Ežere plaukiojo kaip žuvys, nardėsi ir vartėsi, išdykavo ir taškėsi. Kai mergaitės nuplaukė tolokai nuo kranto, jaunuolis prisėlino ir nučiupo jauniausiosios sparnus, mat, jauniausioji pasirodė jam pati gražiausia ir patinkamiausia. Kai mergelės išėjo iš vandens, vyresniosios apsigaubė sparnais ir nuskrido, o jauniausioji dairosi, ieško savo sparnų, o jų — nė ženklo. Mergelė tuoju suvokė, kad bus kas nučiupęs jos sparnus. Taip ji sielvartaudama ir sako balsu:

— Žmogau, kurs esi paėmęs mano sparnus, gražink juos man. Jeigu esi senas — būsi mano tėvas, jeigu pagyvenęs — būsi mano dėdė, o jeigu jaunuolis — būsi mano vyras.

Pakartojo mergelė tuos savo žodžius tris kartus. Tada Dainiaus sūnus išėjo iš slėptuvės ir atidavė mergelei sparnus. Ji apsigaubė, bet nebepavirto gulbe. Mergelė tarė jam:

— Iš kur ir ko tu čia atsiradai, jaunuoli? Jokio žmogaus koja čia niekadės nestovėjo. Pasakyk, kas esi ir ko nori?

Dainiaus sūnus atsakė:

— Aš esu savo tėvo velniui dar negimęs parduotas sūnus. Einu iš to velnio atsiimti sutarties. Gal žinai, kur jį rasti ir kaip tą raštą iš jo išgauti? Jeigu žinai ir gali, tai padėk man.

Mergelė pagalvojo valandėlę ir tarė:

— Žinau ir galiu. Tik bus nelengva ir tau, ir man. Tu man patikai iš pirmo žvilgsnio. Jeigu būsi mano vyras, tai aš padėsiu tau visu savo išmanymu. Sutartį turi mano tėvas.

Dainiaus sūnus nusigando. Mergelė tai pastebėjo ir sako:

— Nebijok. Aš ir mano seserys esame žmonių dukterys, tik mus mažas nuo tėvų tas velnias pavogė, net kai kurių būrimų išmokė. Mes tik vadiname jį tėvu, o jis mus — dukterimis. Dabar eikime.

Ir jaunuoliai nužingsniavo per girią.

Besikalbėdami ir bežiūrėdami vienas į kitą, jiedu priėjo dvarą.

— Tai mano tėvo dvaras,— tarė mergelė gulbė.— Mes čia visos trys seserys užaugome iš mažų dienų ir gyvename, tik nežinome, kam gyvename ir ko laukiame. Geri žmonės čia neužaina. Klausyk, aš tave tuoju parodysiu tėvui, kaip išsirinktąjį. Man atrodo, tu jam patiksi, nors gali ir šiauštis tas velnias. Bet nebijok: būk drąsus ir manęs klausyk — viskas bus gerai.

Gulbė nuvedė vaikiną pas tėvą. Vaikinas žemai jam nusilenkė ir gražiai jį pasveikino. Gulbė tarė:

— Štai, tėve, laimė siunčia mums šį jaunuolį. Jis tiktų būti mano gyvenimo draugu, o tamstai žentu.

Velnias peržvelgė jaunuolį nuo galvos ligi kojų, pakraipė ūsus ir sako:

— Jeigu jau jis užklydo mano pastogėn, tebūnie mūsų svečias. Galėsime pašnekėti ir dėl vestuvių, bet mano žodis nebus lengvas. Jaunuolis turės atlikti kai kuriuos darbus. Pažiūrėsime, ar jis įrodys savo vertę būti mano gimine. O dabar, dukra, duok jam atsikvėpti po kelionės.

Po vakarienės velnias tarė svečiui:

— Rytoj prajodysi mano žirgą. Žirgas jau šešerių metų, ir dar niekas juo nejudinėjo. Parodysi, ką moki. Tai bus pirmas tavo darbas.

Naktį mergelė slaptai nusėlino pas jaunikaitį ir sako:

— Mielas berneli, darbas sunkus, nežinau, ar ištesėsi. Tas žirgas bus pats tėvas. Jis lakstys oru ir norės tave nutrenkti iš didelio aukščio. Bet tu nebijok, o padaryk taip. Kai žirgininkas išves pabalnotą žirgą, tu nuimk nuo jo ir balną, ir kamanas, pasižabok šita virve ir, paėmęs stirnos koją, sėskis joti. Žirgas skris vėju, muistysis, daužysis, piestu stosis, o tu šveisk jį stirnos koja per galvą, ir tik per galvą.

Rytojaus dieną prieš pusiaudienį žirgininkas išvedė iš stonės gražų didelį juodą žirgą. Žirgas tik kasa žemę, trypia, riečia sprandą, nenustovi vietoje. Dainiaus sūnus numetė balną ir kamanas, pasižabojo žirgą mergelės virve ir užsėdo joti. Žirgas kad pasimuistė, kad pakilo oran, kad ėmė lėkti kaip vėjas, čia piestu stoji, čia per galvą verčiasi, o raitelis tik pila, tik duoda jam stirnos koja vis per galvą. Žirgas pakrato galvą nuo smūgių, pasimuisto ir vėl lekia vėju. Jis iškyla ligi padebesių, iš ten, virsdamas kūliais, krinta žemyn — stengiasi numesti nuo savęs raitelį, bet tas laikosi kaip priaugęs. Ilgai taip dūko žirgas, sukaito, suputojo, privargo, pagaliau ėmė ir nusileido dvaro kieme.

Velnias nesirodė visą dieną. Dainiaus sūnus visą laiką prabuvo su mergele. Ji džiaugėsi, kad jos bernelis nepabūgo pašėlusio jojimo, ir drąsino jį kitiems uždaviniams.

Vakare velnias pasišaukė svečią. Jis buvo visas

sumuštas, apvyturiuota galva. Pamatęs jaunuolį, tarė jam:

— Žirgą prajodei puikiai. Rytoj prajodysi kumelę. Tai bus antras darbas.

Naktį gulbė vėl nusėlino pas Dainiaus sūnų ir sako:

— Mielas berneli, rytojaus uždavinys bus taip pat sunkus. Toji kumelė bus velnio pati, mūsų tariamoji motina. Ji lakstys dar pikčiau po orą ir nardys po vandenį. Bet tu nebijok. Numesk nuo kumelės balną ir kamanas, pasižabok šita virve ir sėskis joti. Jodamas taip pat mušk ją stirnos koja, tik per galvą, ir viskas bus gerai.

Rytojaus dieną prieš pusiaudienį žirgininkas išvedė iš stonės gražią, juodą kumelę. Kumelė buvo nerami, pikta ir nenustojė vietoje. Jaunikaitis numetė nuo kumelės balną ir kamanas, pasižabojo ją virve ir užsėdo joti. Kad pakilo kumelė oran, kad iškilo į padebesius, čia piestu stoja, čia per galvą verčiasi. Palaksčiusi padebesiuos ir jojiko nenupurčiusi, nusileido ant ežero ir ėmė po jį draikytis, tai po vandeniu nerdama, tai vėl oran pakildama. Baisiai lakstė, vis norėdama numesti nuo savęs jojiką, kad jis ar užsimušų, ar vandenyje prigertų. Bet jojikas tvirtai laikėsi ant kumelės ir nuolat ją pliekė per galvą stirnos koja. Pagaliau kumelė privargo ir grįžo dvaro kieman sušilus, suputojus.

Pavakariu velnias pasikvietė svečią ir sako:

— Na, na, puikus iš tavęs jojikas. Dabar atliksi dar vieną darbą, jau paskutinį. Einam laukan.

Išsivedė velnias Dainiaus sūnų į pamiškę, aprodė jam keturkampį sklypą seno miško ir sako:

— Šitą sklypą miško turi per šią naktį iškirsti, kelmus išrauti, rąstus, šakas ir kelmus skyrium sukrauti,

žemę išdirbti, kviečius pasėti, užauginti, nupiauti, iškulti, sumalti ir pyragus iškepti vestuvėms, o aš rytą turėsiu pirmas tų pyragų paragauti. Padarysi — bus tavo laimėta.

Nusigando Dainiaus sūnus, tai buvo tikrai velniškas darbas. Jis viską pasakė mergelei. Ji tarė:

— Labai sunkus darbas, bet tu būk ramus. Aš pasirūpinsiu, kad viskas būtų padaryta. Pas velnią gyven-dama, esu burtų pramokusi. Eik ir ramiai miegok. Saulėi tekant, nueisi kepyklon ir pyragus rasi jau krosnyje. Pasiimk geležinę kažergą ir lauk. Ateis tėvas ir pareikalas pirmosios bandelės. Tu grasink jam kažerga ir pasakyk: „Ne tu pyragus pakepei, ne tu pirmas juos ir valgysi. Šituos pyragus valgysime visi per vestuves.“

Dainiaus sūnus nuėjo miegoti, tačiau miegas ne-
ėmė, ir jis visą naktį nesudėjo akių — taip labai nerimo dėl velnio pyragų.

Rytą velnias nuėjo miškan ir žiūri — viskas padaryta, kas buvo įsakyta: medžiai, šakos ir kelmai sudėti savo vietoje, žemė išdirbta, kviečiai nupiauti, šiaudai skyrium sudėti, ties šiaudais pelai krūvon supilti. Apžiūrėjęs viską, nuėjo kepyklon.

— Kur pyragai? — klausia velnias Dainiaus sūnaus, stovinčio su kažerga rankoje prie krosnies.

— Kepa krosnyje,— atsakė tas.

— Parodyk,— pareikalavo velnias.

Jaunuolis atidengė krosnį. Pyragai geltonavo, gražiai iškilę.

— Išimk pirmąją bandelę man paragauti,— liepė velnias.

Dainiaus sūnus pakėlė prieš velnią kažergą ir tarė rūščiai:

— Va tau, kad nori, pirmoji bandelė! Ne tu pyragus kepei, ne tu pirmas juos ir valgysi. Šituos pyragus valgysime visi per vestuves.

Velnias puolė prie krosnies pyrago traukti, o jaunikaitis kaukštelėjo jam su kačerga, tas cypdamas vos kudašių išnešė.

Netrukus atėjo kepyklon gulbė pyragų imti ir sako:

— Dabar jau nebergerai, mielas berneli. Tėvas atsigulė ir dejuoja galvos skausmu. O apie mūsų vestuves nešneka. Nieko mums nebelieka, kaip tik bėgti iš čia. Tavo tėvo sutartį aš pavogiau iš velnio skrynios. Belieka dar man pasiimti savo kraitį.

Tai pasakius, nuėjo gulbė pas velnienę ir tarė:

— Mama, visi tėvo uždaviniai atlikti, tačiau jis nebešneka apie vestuves, o man čia nebe gyvenimas. Prašau duoti man kraitį, ir aš išeinu.

— O kokį gi kraitį galiu tau duoti? — paklausė velnienė.

— Duok tris riešutus iš savo lobių skrynios, ir man užteks,— paprašė gulbė.

Davė velnienė tris riešutus iš savo lobių skrynios ir tarė:

— Daugiau, dukrele, niekuo tau nebegaliu padėti. Gera buvai tu man, ir aš tau linkiu laimingai iš čia pabėgti.

Ir gulbė su Dainiaus sūnum skubiai išėjo iš velnio dvaro: ji — su trim riešutais kraičio, jis — su atgauta tėvo sutartimi.

Po pusiaudienio velnias suprato, kad jaunuoliai pabėgę. Jis tuojau išsiuntė tris kipšus jų vytis.

Mergaitė, pastebėjusi, kad juos atsiveja kipšai, tuojau Dainiaus sūnų pavertė kiaule su paršiuku, o pati

pasivertė piemenė su rykšte rankoje ir gano. Pribėgo kipšai ir klausia piemenės:

— Piemenėle, ar nematei pro čia bėgančių dviejų jaunuolių?

— Mačiau,— atsakė piemenė.

— Kada jie bėgo?

— Nagi, kai šita kiaulė buvo tokia, kaip dabar jos paršiukas,— atsakė piemenė.

Kipšai pažiūrėjo, uodegomis pakraipė ir apsisukę parpyškėjo į dvarą.

— Nieko nepavijome,— tarė kipšai velniui.— Buvom radę pakelėje tiktai kokią piemenę, ganančią kiaulę su paršiuku. Paklausėm, ar ji nemačiusi bėglių. Atsakė mačiusi juos bėgant, kai toji kiaulė buvusi dar paršiuku.

— Žiopliai! — riktelėjo velnias.— Toji piemenė su kiaule tai ir buvo jie. Kaipgi galėjo kas ten ganyti kokią kiaulę, jeigu visoje girioje negyvena joks žmogus?

Perpykęs velnias atsikėlė iš lovos ir pats nulapavo paskui bėglius. Bėgliai buvo nubėgę ligi ežero, jau nelabai toli nuo Dainiaus sūnaus namų. Mergelė pastebėjo, kad atsiveja pats velnias. Ji tuojuo vaikina paverė žąsinėliu, o pati pasivertė žąsimi, ir abudu pūkštelėjo vandenin. Pribėgęs prie ežero, velnias žiūri — duktė su vaikinų žąsimis pasivertę.

— Tai taip man atsidėkojai už išauginimą ir išauklėjimą? Dabar tu čia paplaukiosi žąsimi trejus metus,— velnias užkeikė gulbę ir nubildėjo namo.

Gulbė atvertė žąsinėlį žmogumi ir tarė jam:

— Klausyk, mielasai. Tu jau laisvas grįžti namo, o aš lieku čia mirkti trejus metus, ir tik dėl tavęs. Neužmiršk manęs. Treji metai netruks praeiti, ir aš

būstu laisva. Grižęs namo, rasi abidvi seseris ištekėjusias. Vyresnioji jau ir sūnelį turi. Ji labai norės, kad tu tą vaikutį pabučiuotum. Bet jeigu mane myli, nebučiuok jo. Jeigu tu jį pabučiuosi, tuojau užmirši mane ir visa, kas tarp mūsų buvo.

— Neužmiršiu tavęs, brangioji, ir lygiai po trejų metų pribūsiu čia tavęs pasiimti,— pasakė jaunuolis, ir abudu gaudžiai atsisveikino.

Dainiaus sūnus rado namie taip, kaip gulbė buvo nupasakojusi. Namiškiai be galo džiaugėsi, netikėtai jo sulaukė. Vyresnioji sesuo pakėlė sūnelį, kad brolis ir jį galėtų pabučiuoti. Užmiršęs gulbės įspėjimą, ėmė ir pabučiavo jis tą vaikeli. Visi buvo patenkinti, ir džiaugsmui nebuvo galo. Dainiaus sūnus namiškams papasakojo visą savo kelionę, tik gulbę jau buvo užmiršęs.

Praėjo metai, antri, į galąėjo treti. Dainiaus sūnus nužiūrėjo turtingą mergaitę ir netrukus ją vedė.

Gulbė paskutinę bausmės dieną išėjo iš ežero ir vėl virto mergele. Pasidairė, pavaikščiojo — jokios gyvos dvasios jos akys neišvydo. Laukė dieną, laukė antrą, trečią — nieko nesulaukė. Šaukė mylimąjį — nieko neprišaukė. Nuliūdo jai širdis, paplūdo veidai ašaromis.

Ji nutarė eiti į tą šalį, kur nuėjo josios bernelis prieš trejus metus. Klaidžiodama ir pasiklausinédama ji rado dvarą, kur gyveno jos mylimasis. Prie dvaro užė, dundėjo vandeninis malūnas. Ji įsiprašė malūne darbininke tarnauti.

Malūnininkas ir darbininkai greitai pamilo darbščią, malonią ir nuoširdžią mergelę. Ji visus traukė ir nepaprastu savo gražumu.

Mergaitė matydavo, kaip jos mylimasis su pačia

važinėdavo, kaip vaikščiodavo po dvarą. Ji kelis kartus net visai arti pro jį praėjo, beveik veidas su veidu susitiko, bet tuščios jos pastangos — jis nė akies į ją nekryptelėjo, taip buvo ją užmiršęs.

Praėjo trys ar keturi mėnesiai.

Tą dieną buvo dvare pabaigtuvės. Gulbė permušė vieną savo kraitinį riešutą, išsiėmė iš jo labai gražią suknią ir nuėjo su ja į dvarą. Moterys negalėjo atsižiūrėti, kokia buvo graži mergaitės suknia ir kaip puikiai ji pati atrodė. Ir šeimininko pati labai stebėjosi, iš kur mergaitė gavo tokį parėdą. Moterys kuždėjosi:

— Iš kur tokia panaitė čia atsirado?

— Tai ne panaitė, tai mūsų malūno darbininkė,— atsakė šeimininko pati.

Moterys net išsižiojo — paprasta tarnaitė, o tokia suknią beturinti! Jau dabar ir pati šeimininkė pradėjo jai pavydėti. Ji pasikvietė mergaitę į šalį ir sako:

— Mergele, gal tu galėtum perleisti man tą savo suknią? Aš sumokėčiau, kiek tik norėtum.

— Gerai,— atsakė mergaitė.— Tik jau ne už pinigų.

— Tai už ką? — paklausė pati.

— Jeigu leistum man vieną naktį su tamstos vyru dviese pasišnekėti, tai aš ir atiduočiau suknią.

— Na ir ką tu sugalvojai, mergele! — supyko šeimininko pati, bet gražioji suknia jai vis tiek nedavė ramybės.

Praėjus porai dienų, ji vėl pasišaukė mergaitę iš malūno ir sako:

— Gerai, gali vieną naktį pasišnekėti su mano vyru.

Mergaitė apsidžiaugė, atnešė suknią, ir naktį ji buvo įleista pas miegantį šeimininką. Mergaitė atsisėdo prie jo ant lovos krašto ir pradėjo sekti jam jo gyve-

nimo pasaką: ji išpasakojo visą jo gyvenimą, visą jo kelionę ligi velnio dvaro ir nuo velnio dvaro ligi Gulbių ežero. Tačiau Dainiaus sūnus kietai miegojo ir negirdėjo nė vieno mergelės žodžio. Jos kalbą nugirdo už sienos tarnai, bet šeimnininkui nieko nesakė.

Kitą sekmadienį mergaitė permušė antrą kraitinį riešutą ir pasirodė dvare su kita, dar gražesne suknia.

Poniai nepatiko, kad malūno darbininkė buvo pasipuošusi gražesne suknia nekaip ji. Ji pasikvietė mergaitę ir paprašė perleisti jai antrąją savo suknią. O mergelė atsakė:

— Leisk, ponia, mane dar vieną naktį pasišnekėti su tavo vyru, tai atiduosiu ir šitą suknią.

Ponia pagalvojo ir leido.

Mergaitė atidavė suknią ir naktį nuėjo pas jos vyrą į miegamąjį. Ji vėl išpasakojo Dainiaus sūnaus gyvenimo istoriją nuo Šiaušynės liepos ligi Gulbių ežero. O jis ir vėl kietai miegojo ir negirdėjo nė vieno mergaitės žodžio. Tarnai už sienos dar smalsiau klausėsi ir nutarė kitą naktį pakviesti raštininkus, idant jie užrašytų mergaitės pasakojimą, nes šeimnininkas vėl miegojo kaip negyvas.

Trečią sekmadienį mergaitė permušė trečią savo kraitinį riešutą ir atėjo į dvarą pasipuošusi tokia gražia suknia, kad visas dvaras nušvito.

Ponia įsigljo iš jos ir šią suknią už pasišnekėjimą naktį su jos vyru. Dainiaus sūnus ir dabar negirdėjo nė vieno mergelės žodžio. Tik raštininkai tą naktį pasivaduodami užrašė žodis žodin visą mergelės pasakojimą ir išeidami padėjo stalčiun.

Rytojaus rytą, labai anksti, Dainiaus sūnui prireikė kažkokio rašto. Beversdamas stalčiuose popierius, ap-

tiko ir tą raštą, kur raštininkai naktį buvo surašę. Perskaitė jis ir tą valandą viską atsiminė.

Dainiaus sūnus apsidžiaugė, sužinojęs mergelę gulbę esant čia pat malūne. Tik jis labai stebėjosi, kodėl negirdėjęs anas naktis nė vieno jos žodžio. Pasirodo, kad pati buvo uždavusi jam stiprių migdomų žolelių. Supyko Dainiaus sūnus ir išvarė savo nedorą pačią, pas-kui vedė mergelę gulbę, ir abudu ilgai ir laimingai gyveno anoje pasakų šalyje, kur velniai žirgais pavirsta, o mergelės — gulbėmis, kur užburta tabokinė visus žmogaus norus patenkina, kur galima prastą pačią išginti, o seniau mylėtą ir užmirštą mergelę vėl susigražinti.

BERNIUKAS SU ŠUNIUKAIS

Gyveno kartą prie pamotės raganos vargo bernelis našlaitėlis. Mirdamas tėvas sūneliui nieko nepaliko, tik šešis šuniukus. Jis tuos šuniukus mylėjo, o šuniukai jį saugojo nuo visokių pavojų.

Vieną dieną pamotė sugalvojo nusikratyti našlaitėliu ir jo šuniukais. Kai berniukas su šuniukais išėjo į girią medžioti, ji pasikvietė velnią ir tarė:

— Būk toks geras ir nugurdyk kur tą mano posūnį. Įkarto jis man ir jo šuniukai.

— Gerai,— sutiko velnias.— Aš pasiversiu nuodingu vabalu, įlįsiu į jo lovą ir jam įkasiu. Tada galėsi šuniukus paskandinti.

— Daryk kaip išmanai, tik patarnauk man,— prašė ragana.

Vakare grįžta berniukas iš girios, o šuniukai par-

bėga pirma jo. Įbėgę į vidų, užsoko ant berniuko lovos ir kad pradėjo ardyti, draskyti, plėšyti — sudraskė visą patalą, o pagalvį ir visai paleido. Perpyko pamotė ir užbliovė ant berniuko:

— Žiūrėk, ką padarė tavo šunys! Pilna troba plunksnų! Ant ko dabar miegosi?! Kad visus juos tuojau nudaigotum!

— Nieko, mama, aš ir ant šiaudų pagulėsiu,— atsakė berniukas.

Rytojaus dieną pamotė padavė berniukui pusryčius su nuodais. Šuniukai, lyg įsakyti, išvertė pusryčius.

— Kodėl neišvarai šunų? — sušuko pamotė.— Per juos dabar ir nevalgęs būsi. Ligį vakaro kad man čia nė vieno nebebūtų!

— Tai nieko, mama, aš galiu ir nevalgęs pabūti,— atsakė berniukas ir išėjo su šuniukais į girią, nenorėdamas klausytis pamotės plūdimų.

Pamotė vėl pasišaukė velnią ir sako:

— Nesiseka man su tuo bernu ir jo šunimis. Kas daryti?

— Nesirūpink sveika, aš tuos šuniukus į pragarą nuviliosiu ir tenai uždarysiu,— tarė velnias.

— Gerai,— pritarė pamotė.

Velnias nuėjo į girią, pasivertė kiškiu ir bėga pro berniuką. Šuniukai kiškį pradėjo vytis. Vijo ir vijo ir nepastebėjo, kaip pragare atsidūrė. Visos durys taukš taukš užsidarė, ir šuniukai liko viduje. Tada ėmė jie graužti geležines pragaro duris.

Našlaitėlis, nesulaukęs šuniukų, parėjo namo liūdnas. Pamotė tarė:

— Berneli sūneli, aš pirtį iškūrenau, švarius marškinėlius padėjau, eik išsiprausi, bus tau širdžiai lengviau.

Berniukas nuėjo. Pamatė taukš užsklendė duris ir grįžo į trobą. Velnias ėmė pilti vandenį ant įkaitusių akmenų. Pirtyje pasidarė neapsakomai karšta, ir ne-
daug trūko, kad berniukas nutroktų. Tą valandą par-
bėgo iš pragaro šuniukai, pragrauzė pirties duris ir
berniuką išleido sveiką.

Vaikinas suprato, kad jam ne gyvenimas pas pa-
motę ragana, ir išėjo su savo šuniukais į pasaulį.

ARKLYS SU PAVALKAIS

Vėlai vakare mišku ėjo žmogus ir sutiko velnią.
Pristojo velnias prie žmogaus ir sako:

— Einam imčių.

Žmogus pažiūrėjo į velnią kreivomis, kiek pagal-
vojo ir sako:

— Na, einam, kad jau taip nori.

Ir pradėjo žmogus imtis su velniu. Velnias kad
trenks žmogų žemėn — tas atsikelia, ir vėl imasi. Žmo-
gus kad dės velnią žemėn — tas atsikelia, ir vėl imasi.
Taip žmogus ėmėsi su velniu, ligi gaidys sugiedojo.
Tretiems gaidžiams sugiedojus, velnias staiga pasiver-
tė arkliu ir kad ims žvengti, kad ims trypti. Tuo
akimirksniu žmogus sumojo iškirsti velniui juoką. Jis
turėjo su savim pavalkus, greitai šmaukštelėjo arkliui
ant kaklo ir laiko jį. Arklys trypia, muistos — ir nie-
ko negali padaryti.

Žmogus parsivedė arklį namo ir įkinkė į darbus.
Jis tuo arkliu dirbo visus savo ūkio darbus, o laisvu
laiku uždarbiavo vežiodamas medžius, malkas, akme-
nis, žvyra. Žiemą važiuodavo ratais, vasarą rogėmis —

kad velniui būtų sunkiau. Šerė šiaudais, girdė grynu vandeniui. Bet arklys vežė — net rūkdavo dulkės vasarą ir sniegas žiemą. Žmonės stebėdavosi sakydami:

— Tai velnias, ne arklys.

Vieną kartą žmogus nuvažiavo į turgų. Pririšo jis arklį prie tvoros ir paliko su kitais vežimais. Kai žmonės grūdosi prie visokių prekių, pro šalį ėjo viena merga ir užsižiopsojo į arklį. Arklys tiktai kript kript ausimis, žibt žibt juodomis akimis į tą mergą ir sako žmogaus balsu:

— Mergele, būk tokia gera ir nuimk nuo manęs pavalkus.

Nustebo merga, išgirdusi arklį šnekant, ir tarė:

— Tur būt, tu ne arklys, o tik paverstas arkliu.

— Įspėjai, mergele, aš ne arklys. Tik nuimk nuo manęs pavalkus, ir būsiu laisvas. Už tai atlyginsiu tau brangiomis dovanomis.

Merga, susigundžiusi pažadais, priėjo prie arklio, išskinkė jį, o paskui ir pavalkus jam nuo kaklo numovė. Pasijutęs laisvas, arklys tik pašoko, tik pasispardė ir nulėkė nužė kaip viesulas; visus tiltus sulaužė, visus medžius iš šaknų išvertė ir nupyškėjo pragaran. Ten pasipasakojo draugams, kas buvo jam nutikę.

— Ir kas tave paleido? — paklausė vienas velnias.

— Tokia merga.

— O kuo tu jai atlyginai? — vėl paklausė tas.

— Dar neatlyginau, tik pažadėjau brangių dovanų.

— Tai nešk greičiau, — paragino kitas.

O trečias patarė:

— Dovanas mergai nunešk, kai ji miegos, ir sudėk prie jos. Ji dar nėra mačiusi jokių brangių daiktų, tai labai pradžiugs. Iš to džiaugsmo jai net širdis pliš,

o tau liks ir merga, ir dovanos. Galėsi visa pragaran parboginti.

Velnius paklausė to draugo patarimo. Nupyškėjo nudundėjo pas mergą ir, radęs ją miegančią, prikrovė visokių brangenybių. Pats užlindo už spintos ir laukia. Rytą merga prabudo ir begal nudžiugo, išvydusi daug gerų daiktų, bet širdis jai iš to džiaugsmo nesprogo. Nukabino velnius nosį ir nudūlino sau vienas į pragarą, be mergos ir dovanų. O žmogus lig šiai dienai tebeieško, kur bus dingęs jo arklys.

DVI ŠOKĖJOS

Viena našlė turėjo dvi mergeles: dukterį Nastikę ir podukrą Jonikę. Podukros ji nekeitė ir nuolat suko galvą, kaip ja greičiau nusikratyti. O podukra lyg tyčia buvo ir gražesnė už jos dukterį, ir protingesnė, už tai ir žmonėms ji labiau patiko.

Kartą pamotė išvarė Jonikę gulti jaujon, kur vaidendavosi, galvodama: „Išsigąs, apsirgs ir numirs, taip ūkis ir liks mano dukrelei.“ Ką darys Jonikė,— nuėjo miegoti jaujon.

Atsigulė ji ant spalių ir guli, galvodama apie sunkų savo gyvenimą. Apie vidurnaktį išgirdo — atvažiuoja atskamba lyg kokie vestuvinkai. Visi suėjo sugužėjo jaujon, nušvietė vidų, muzikantai ėmė groti. Tai buvo velnių būrys. Priėjo keli prie Jonikės ir sako:

— Na, mergele, kelkis! Šoksime.

— Kad aš per dieną nusidirbau, kojų nepavelku,

koks čia bus mano šokimas,— ėmė atsikalbinėti Jonikė.

— Tai nieko, įsimiklinsi,— cypė velniai.

— Kad aš murzina, matot, ant spalių gulėjau, reikia nusiprausti, o vandens čia nėra.

Velniai atnešė vandens. Jonikė prausiasi. Bet nebuvo muilo, tai ji ir sako:

— Vandens atnešėte, bet muilo nėra.

Velniai atnešė visokių kvepiančių muilų.

— Reikia nusišluostyti, o rankšluosčio neturiu,— tarė Jonikė.

Velniai atnešė rankšluostį ir ragina:

— Greičiau šluostykis, ir einam šokti.

— Reikia plaukai susišukuoti, o šukų nėra.

Velniai atnešė šukas. Jonikė šukuojasi delsdama.

— Nėra kuo plaukų patepti.

Velniai atnešė brangių tepalų. Mergelė galvą gražiai susišukavo ir sako:

— Neturiu tinkamo sijono.

Velniai atnešė sijoną — gražų, languotą, visokiom spalvom tviskantį.

— Neturiu bliuzelės.

Velniai atnešė bliuzelę — rankovės siuvinėtos, su klostėm ir suraukimais.

— Neturiu kojinių.

Velniai atnešė kojines ir ragina:

— Greičiau renkis, ir einam šokti.

— Tai kad neturiu batelių.

Velniai atnešė batelius, girgždančius, blizgančius kaip veidrodį.

— Tai kad neturiu karolių.

Velniai atnešė karolius, geltonus kaip liepos medus.

— Tai kad neturiu žiedų.

Velniai atnešė brangių žiedų. Jonikė apsimaustė pirštus, net žiežirbos pažiuro.

— Reikia apyrankių.

Velniai atnešė apyrankių.

Taip Jonikė reikalavo įvairiausių daiktų pasipuošti. Ir vis po vieną. Ir velniai vis nešė, pūkšdami, stenedami, švilpdami. Taip jai lėtai besipuošiant, atėjo dvylikta ir užgiedojo gaidys. Velniai išpyškėjo išbildejo. Jonikė liko viena, kraičiais apsikrovusi. Ji atsigulė ir užmigo.

Kai rytą Jonikė parėjo gryčion, pamotė net už galvos nusitvėrė: podukra atrodė kaip kokia karalaitė — išsipusčiusi, karoliuota, čežanti.

— Na, kas čia dabar pasidarė, kad tu taip praturtėjai? — paklausė pamotė Jonikės.

Podukra viską papasakojo.

Vakare pamotė tarė mergelėms:

— Šiąnakt Jonikė guls gryčioje, o Nastikė eis jaujon.

Gerai, Jonikė atsigulė gryčioje, Nastikė nuėjo jaujon. Atsigulė Nastikė ant spalių ir galvoja apie gražias drapanas, apie brangius daiktus. Taip apie vidurnaktį išgirdo — atvažiuoja atskamba lyg kokie vestuvininkai. Visi suėjo sugarmėjo jaujon, nušvietė vidų, muzikantai ėmė groti. Velniai priėjo prie Nastikės ir sako:

— O, čia mergelės esama! Kelkis, eisime šokti.

Nastikė ir sako:

— Tai kad aš neturiu kuo nusiprausti ir susišukuoti, neturiu sijono, bliuzelės, batelių, karolių, žiedų, šukų, apyrankių...

Nastikė iš karto susakė, ko ji norėjo, ir velniai

tuojau sunešė visus prašytus daiktus, išpuošė ją ir išvedė šokti. Ji tiktai viena buvo šokėja, tai visi velniai, kiek tenai jų buvo, ir šoko su ja. Ėmė ją šokinti vienas, po jo kitas, po to trečias, ir taip visi iš eilės be perstogės, kol mirtinai nualsino.

Rytą nuėjo motina jaujon ir rado savo mylimą dukterį ant spalių visą sudraskytą, ištaršytą, į save nebepanašią.

VIENAKIS MUZIKANTAS

Ėjo sutemus muzikantas pagroti jaunimo vakarotuvėse. Sutiko dvaro ponaitį.

— Ar tik ne muzikantas būsi? — paklausė ponaitis.

— Taigi, taigi, tas pats,— atsakė muzikantas.

— Tai puiku,— toliau kalbėjo ponaitis.— Klausyk, mielas muzikante. Mūsų dvare, Paraistėje... Žinai tą dvarą?

— Žinau.

— Taigi, Paraistės dvare šį vakarą bus didelė jaunimo patrepūtė. Tik neturime gero muzikanto. Mane įprašė paieškoti... Gal būtum toks geras ir pagrotum mums. Valgio ir gėrimo pas mus lig valiai, o ir šiaip skolingi neliksime. Na, kaip? Sutinki?

Muzikantas sutiko.

— Gerai,— sako,— pagrosiu.

Ir nuėjo tan dvaran.

Jaunimo buvo priėję daug. Bernai buvo linksmi, smagūs, mergos — gražios, šnekios, čiauškios. Muzikantas ėmė groti, jaunimas stoji šokti, tartum viesu-

las juos būtų kilnojęs. Muzikantas grojo ir pats į taktą nuo kėdės šokinėjo — taip jam buvo miela groti ir žiūrėti į šokančius. Grojo jis, grojo, linksmino linksmino, bet paskui apsižiūrėjo, kad pažįstamo veido nematyti, nors dvaras buvo jam ne svetimas. Jis ėmė atidžiai žiūrėti. Ogi mato, kad visų šokėjų nosys be skylučių. Bet muzikantas nenorėjo savo akimis tikėti ir grojo toliau. Geriau apsidairęs, dar pamatė: kas tikėjo laukan, indelyje prie durų staktos mirkė bevardį kairės rankos pirštą ir vilgė sau kairę akį. Parūpo muzikantui tas mirkalas: kam jie akis vilgo? Tyčia sumanė išeiti laukan, o praeidamas pavilgė sau kairę akį tuo pačiu mirkalu.

Dar kiek pagrojęs, muzikantas susiruošė eiti namo, buvo jau vėlyvas laikas, bet šeimininkas sulaikė:

— Kur,— sako,— eisi tokią tamsią naktį? Netrukus viskas čia baigsis, pavakarieniausime, pernaktvosi. Ryt pareisi su šviesa.

Kai vakarotojai išsiskirstė, muzikantas liko nakvoti. Su juo liko šeimininkas ir keli jo artimieji. Vakarienė buvo su gardžiais valgiais ir gėrimais. Po vakarienės šeimininkas nuvedė muzikantą atskiran kambarin ir paguldė minkšton lovon miegoti. Viskas buvo nurimę, nutilę — kaip nebūta.

Pramigęs muzikantas pasijuto lyg negerai gulįs. Pašonėje drėgna, pačiam — vėsu. Ir kaip jis labai nuštebo, kai, sulaukęs dienos šviesos, pamatė gulįs ant šlapių samanų po egle nukarusiomis plačiomis šakomis. Muzikantas suprato, kokiose vakaruškose jis grojo. Nusispiovė ir pakilo eiti namo. Eina ir dairosi, norėdamas pažinti, kur čia jo grota ir nakvota. Žiūri, kad tai Paraistės dvaro miškas, vadinamas Kipšogalvos giria.

Pakeliui muzikantas užėjo pas gerą pažįstamą sušilti ir atsikvėpti. Šeimininkė virė pusryčius. Muzikantas atsisėdo prie stalo ir žvalgosi po gryčią kaire akimi. Žiūri — ant vienos lovos krašto tupi velnias ir žvilgsi katės akimis. Po valandėlės jis pakilo nuo lovos, užsoko ant prieždos, atsisėdo ant samčio, perdėto per puodą su kopūstais, ir makaluoja kojomis po viralą. Muzikantas priėjo prie prieždos, nutvėrė velnią už sprando, gerai pamirkė karštuose kopūstuose ir nutėškė aslon ties žarstekliais ir šluotomis. Tas tuoj spruko pro duris visas kopūstuotas.

Muzikantas išėjo namo. Žiūri — prie vartų stovi kopūstuotas velnias su katės akimis ir jo laukia.

— Katra akimi tu mane matai? — paklausė velnias.

— Kaire,— atsakė muzikantas.

Velnias prišoko prie jo ir išdūrė kairę akį.

Taip muzikantas ir parėjo namo tik su viena akimi. Še tau velnio atpildas!

JUODA KARALAITĖ

Buvo toks tėvo sūnus, didelis nenuorama. Nenuostygdamas vietoje, metė gimtuosius namus ir išėjo į žmones laimės ieškoti. Tas sūnus ir vadinamas buvo Nenuorama. Daug kraštų jis perėjo, dar daugiau prisitrunkė, tačiau nieko gero nerado, ligi pagaliau vienoje girioje užėjo senus apgriuvusius namus, lyg kokius buvusius rūmus. Nenuorama įėjo į tuos namus ir rado šeimininką. Paprašius nakvynės, tas ir sako:

— Aš galiu duoti tau valgyti, galiu ir kelionei ko

įdėti, bet pasilikti tavęs čia negaliu. Aš turiu užkeiktą dukterį. Kiekvienam pakeleiviui ji užduoda tokių sunkių darbų, kad niekas negali jų atlikti; o tada ir žūva nuo jos rankos.

Vos šeimininkas pasakė šituos žodžius, į kambarį įėjo juoda mergelė ir sako:

— O, svečio esama! Gerai. Pas mus čia niekas nesėdi be darbo. Duosiu ir tau. Padarysi — bus gerai, nepadarysi — bus blogai.

— Stengsiuosi padaryti,— atsakė nusigandęs Nenuorama,— ką gi man užduosi?

— Rytoj vėlai vakare nueisi pas mūsų ežerą ir atsisėsi pakrantėje. Ateis žmonių ir siūlys tau visokių valgių. Jeigu iškęsi neparagavęs nė vieno valgio — bus gerai.

Mergelė išėjo. Šeimininkas tarė:

— Girdėjai, ką pasakė mano duktė. Negerai, kad pataikei užėti blogu laiku. Turėsi dabar likti ir bandymus išverti. Aš esu karalius, mano dvaras yra užkeiktas, vienatūrė duktė užburta, juoda mergina paversta, o visa karalystė — mišku apželdyta. Taip padarė vienas raganius, keršydamas už tai, kad mano duktė nesutiko už jo tekėti. Ir nežinau, ar sulauksiu kada šviesios dienos.

Rytojaus dienos vakare Nenuorama nuėjo pas ežerą, atsisėdo pakrantėje ir laukia. Žiūri — tik eina, tik eina žmonės su visokiais valgiais ir gėrimais, tik neša padėklus, dubenis, ašočius, ir kiekvienas siūlo jam. O pačius skaniuosius valgius siūlo juodoji karalaitė. Bet jis laikosi ir nė į burną neima. Gaidžiams sugiedojus, išnyko ir žmonės, ir juodoji karalaitė.

Rytą ji ateina jau kiek šviesesnė nuo kojų ir sako Nenuoramai:

— Gerai padarei. Šią naktį turėsi paežerėje iškęsti naujus bandymus. Ateis žmonės ir siūlys tau pasėdėti visokiuose krėsluose. Jei iškęsi, bus gerai.

Vakare Nenuorama vėl nuėjo į paežerę. Prisirinko daug žmonių su visokiais krėslais ir prašyte prašė pasėdėti bent ant vieno. Jis iškentė nepasėdėjęs. Gaidžiai sugiedojo, ir siūlytojai išnyko.

Rytą atėjo karalaitė, jau ligi pusės balta, ir sako svečiui:

— Dabar turėsi atlikti paskutinį uždavinį. Jei gu atliksi, tai ir pačiam bus gerai, ir aš būsiu išgelbėta. Pasistenk šianakt neužmigti.

Vakare Nenuorama nuėjo į paežerę. Tris naktis jau buvo nemiegojęs, o čia vilnys teliūskuoja, švendrės šnara, miegas prie žemės lenkia, žiovulys žiaunas plėšia. Nenuorama neiškentęs užmigo ir išmiegojo ligi ryto. Kai nubudo, jau nebuvo nei ežero, nei namų — ošė vienas miškas.

Nusiminė Nenuorama. Eina per mišką. Žiūri — guli kritęs arklys, o prie jo mušasi liūtas, erelis ir skruzdėlė. Liūtas ir kreipiasi į keleivį:

— Eikš čia, žmogau, ir padalyk mums šitą maitą.

Nenuorama padalijo: liūtui paskyrė kaulus, ereliui — mėsą, skruzdėlei — galvą su smegenimis.

Tada liūtas jam tarė:

— Puikiai padalijai. Už tai išsipešk iš manęs vieną plauką. Kai panorėsi būti stiprus, įsikąsi plauką į dantis — ir niekas tavęs neįveiks.

Erelis tarė žmogui:

— O iš manęs už geras dalybas išsipešk vieną plunksną. Kai panorėsi greitai kur nuvykti, įsikąsi plunksną į dantis, pasakysi, kur nori skristi, ir tuojau nulėksi.

Ir skruzdėlė nenori likti skolinga:

— Neblogai padalijai,— sako,— už tai išsisuk iš ma-
nęs vieną kojytę. Kai panorėsi pasidaryti labai ma-
žas, įsikąsi kojytę į dantis — ir pasidarysi toks, kaip
aš.

Nenuorama pasiėmė visas dovanas ir nuėjo. Atsi-
sėdo pailsėti ir galvoja, ką toliau daryti. Pagaliau įsi-
kando į dantis erelio plunksną ir sako: „Noriu nu-
vykti pas juodą karalaitę.“ Ir Nenuorama tuojau atsi-
dūrė prie didelio kalno, ties geležinėmis durimis. Du-
rys buvo užrakintos. Jis įsikando į dantis skruzdėlės
kojytę — ir pasidarė mažas kaip skruzdėlė. Tada jis
vir vir vir pro raktą skylutę įlindo į kalno vidų. Tenai
buvo rūmai. Nenuorama ėmė eiti koridoriais ir viena-
me kambaryje rado mergele, prirakinatą prie sienos
storomis grandinėmis. Ji sušuko:

— Tai tu, kurs pas mano tėvą buvai?

— Taip, aš. Noriu tave išgelbėti.

— O, dabar jau labai sunku. Kad ne toji naktis,
kurią pramiegojai, aš jau būčiau buvusi laiminga. O
dabar aš esu devyngalvio slibino naguose. Sunku jis
nugalėti.

— Aš vis vien tave išgelbėsiu. Tik pasakyk, kur
tas slibinas yra, kaip prie jo prieiti ir ar galima čia
gauti kokį ginklą?

Mergaitė atsakė:

— Šitame štai kambaryje yra didelis ir sunkus sli-
bino kalavijas. Jeigu tu galėsi jį valdyti, tai pasiimk,
nueik į pajūrį, užlipk ant kalno ir lauk. Iš jūros išlįs
slibinas su devyniomis galvomis ir užrėplios ant kalno.
Tada nukirsk jam vidurinę galvą, tą galvą sutrink ir
joje rasi raktą, tuo raktu atrakinsi kalno duris ir
mane išvaduosi.

Nenuorama rado kalaviją, tik negalėjo pakelti. Tada jis įsikando į dantis liūto plauką — ir pasidarė stiprus kaip liūtas, nuėjo į pajūrį ir užlipo ant kalno. Netrukus atšniokštė iš jūros devyngalvis slibinas, užrėpliojo ant kalno ir sušuko Nenuoramai:

— Ko nori, kad mano žemę mini?

— Noriu kovoti su tavim,— atsakė Nenuorama ir puolė slibiną.

Jaunikaitis nukapojo slibinui visas galvas. Vidurinė galva ėmė riedėti į jūrą. Pasivijęs perkirto ją; iš galvos išriedėjo kamuolėlis ir įlindo giliai į žemę, kad nebuvo galima pasiekti. Nenuorama įsikando į dantis skruzdėlės kojytę — pasidarė mažytis ir nulindo pasikui kamuolėlį; palindo po juo ir iškėlė aukštytyn. Čia Nenuorama atvirto žmogum, perkirto kamuolėlį, rado raktą, tuo raktu atrakino duris, nudaužė grandines ir taip išvadavo mergelę.

Mergelė jau buvo balta. Nenuorama nugabeno ją tėvui. Dabar ir mergelės tėvas atgavo gyvenimą, ir visa jo karalystė atgijo. Dėkingas karalius išleido savo dukterį už išgelbėtojo Nenuoramos, o juodu ilgai ir gražiai gyveno.

JUODAS LOPINĖLIS

Susirgo senas kunigaikštis kokia labai sunkia liga. Gydytojai pripažino, kad ligonis galįs pasveikti tik nuo gyvojo vandens, o to vandens galima gauti tik užkeiktame Apuokų kalne už devynių dienų kelio. Kunigaikštis išsiuntė vyriausią sūnų to vandens parnešti. Sūnus po devynių dienų kelionės priėjo Apuokų kalną.

Šalia kalno, kiek atokiau, stovėjo didelė obelė su gražiais obuoliais. Iš dviejų jos šonų gulėjo dvi eilės akmenų, o prie pačios obelės sėdėjo senelis. Sūnus priėjo prie obelės ir, net nesiklausęs, skina sau obuolius kaip savo sode ir valgo. Vos jis suvalgė vieną obuolį — ir pargriuvo ant žemės, pavirtęs akmeniu.

Kunigaikštis, ilgai sūnaus nesulaukdamas, išsiuntė vandens antrąjį sūnų. Ir tas padarė, kaip jo brolis, ir taip pat atsigulė akmeniu prie obelės ties Apuokų kalnu.

Pagalčiau išėjo vandens trečiasis sūnus, jauniausias. Jis namie buvo laikomas nors ne visai kvailiu, bet dideliu žiopliu. Netrukus jaunėlis priėjo kalną. Žiūri — netoliese žaliuoja graži obelė, pilna kvapių geltonų obuolių, o po ja sėdi senelis.

— Laba diena, seneli! — pasisveikino jaunasis svečias.— Ar čia užkeiktas Apuokų kalnas?

— Čia, jaunikaiti,— atsakė senelis.

— Ar buvo čia atėję mano broliai?

— Buvo ir va čia jie guli. Nieko nesiklausę, jie norėjo pasmaguriauti šitų obuolių ir pavirto akmenimis.

— Gal patartum man, seneli, kaip čia gauti gyvojo vandens? — tarė jaunikaitis.— Mano tėvas sunkiai serga ir niekaip be to vandens nepagyja.

— Gerai darai, kad klausai, ko nežinai. Kas klausia, neklysta,— atsakė senelis.— Turėsi taip padaryti. Ana prie kalno angos stovi prirakinti du liūtai — jie saugo įėjimą. Tai karalius ir karalienė, paversti liūtais, vargą vargsta. Dvyliktą valandą jie sumiega pailsėti. Kiek palauk. Kai jie sumigs, įeisi kalnan, tenai rasi miegančią karalaite, o už jos — mažą šaltinėlių gyvojo vandens. Pasisemsi iš šaltinėlio vandens, kiek tau rei-

kės, ir ateisi čia vėl prie manęs. Būk protingas ir mokėk tenai apsieiti — daug laimėsi ir sau, ir visam mūsų karaliaus dvarui.

Kai sumigo liūtai, kunigaikščiukas įėjo į kalną. Žiūri — tenai karališki rūmai, viename puošniame kambaryje guli lovoje nepaprastai graži karalaitė, juoda aprėdyta, ir miega. Kambaryje nieko nėra, niekas jos nesaugo. O ji tokia graži, veideliai baltai raudoni, kaselės gelsvos. Ir susižavėjo jaunuolis — niekaip atitraukti nuo gražuolės negali — taip jam patiko. Liktu jis čia visam laikui, bet prisiminė, kad namuose tėvas gyvojo vandens laukia. Nieko nepadarysi — reikia palikti. Jis pabučiavo karalaitę, išsipiovė iš jos suknelės mažytį lopinėlių, sienoje ties lova išpiaustė savo vardą, pasisėmė vandens iš šaltinėlio, dar kartą pažvelgė į miegančiąją mergelę ir išėjo iš rūmų. Priėjo prie senelio. Tas ir sako:

— Padarei, jaunikaite, gerą pradžią gerai pabaigai. O dabar štai duodu tau po rykštę: su viena kirsk į dešinę, su kita — į kairę per šias eiles akmenų.

Kunigaikščiukas kirto — ir akmenys atvirto vyrais, o tarp jų atsisėjo ir jo abudu broliai. Ir visi trys broliai išėjo namo, vyresnieji tuščiomis, jauniausiasis — su gyvuoju vandeniu. Vyresnieji broliai buvo labai nepatenkinti. Jie — gerieji tėvo sūnūs, tiek sugaišo ir grįžta be nieko, o kvailelis — su vaistais. Todėl jiedu kelyje susimokė ir, prisitaikę, kai brolis užmigo, pasiėmė sau gyvąjį vandenį, o jam pripylė paprasto. Kai vyresnieji sūnūs išgydė tėvą, tai kvailelis liko karaliaus dvare dideliu melagiu ir apgaviku. Taip jis nebesikęsdamas ėmė ir išėjo iš tėvo namų. Jis išėjo toli toli, kad namiškiai visai nežinojų, kur ir kuo jis verčiasi, vis manydamas apie savo karalaitę. Ir vėl

atsidūrė užkeiktojo karaliaus žemėje ir viename nuošaliame užkampyje pristojo tarnauti. Jaunikaitis gerai tarnavo, šeiminkai jį mylėjo, tik niekas nežinojo, ko jis toks nuliūdęs.

Po kiek laiko miegančioji karalaitė susilaukė sūnelio ir nubudo. Nubudusi ėmė sūnaus tėvo ieškoti, nes tik jis galėjo užkeikimą panaikinti. Karalaitė įsakė atvykti pas ją visiems jauniems vyrams nuo šešiolikos metų. Iki pat užkeikto kalno viršūnės buvo patiestas toks kilimas. Ėmė vykti pėsti ir raiti vyrai, ir nė vienas negalėjo per tą kilimą nei pereiti, nei peršokti: kiekvienas sustodavo prie kilimo pakalnėje ir toliau nė iš vietos. Atvyko ir anas kunigaikščiukas, dabar prastas darbininkas. Jis jojo ir lyg paukščiu perskrido per kilimą ligi pat viršūnės. Karalaitė ir klausia:

— Jaunuoli, ar tavo vardas išbrėžtas sienoje šalia mano lovos?

— Taip, mano,— atsakė kunigaikščiukas.

— Ir tebeturi juodą lopinėlių iš mano suknius? — vėl klausia karalaitė.

— Štai jis, tas juodas lopinėlis,— atsakė kunigaikščiukas, paduodamas karalaitėi lopinėlių.

Karalaitė paėmė lopinėlių — iš tikrųjų jos suknelės! Tada ji ir sako:

— Mielasis, kad pradėjai, tai ir baik gelbėti mus iš užkeikimo. Štai tavo sūnus, nužudyk jį savo ranka.

Kunigaikščiukas net krūptelėjo. Jis stovėjo ir tylėjo, nesiryždamas tokiam žingsniui.

Karalaitė tarė:

— Kad pradėjai, tai ir baik. Kad sakau, tai ir kirsk. Šito nekalto vaikelio kraujas sugražins gyvybę ir laimę man, mano tėvams, visam dvarui.

Ilgai nelaukęs, kunigaikščiukas perkirto kūdikį. Karalaitė ir sako:

— Dabar imk šią suknelę ir suvilgyk ją kūdikėlio krauju.

Jis taip ir padarė. Tada karalaitė pridūrė:

— Dabar eik su šita suknele ir palytėk visus čia užžeiktus daiktus, pradėjęs nuo liūtų prie kalno angos.

Kunigaikščiukas paėmė kruviną suknelę ir eina visur ja lytėdamas. Taip palietė liūtus, kalną, augalus, akmenis, ir įvyko stebuklas: liūtai virto karalium ir karaliene, kalnas — karaliaus rūmais, akmenys — dvariškiais, tarnais, kariais, gyvuliais, paukščiais — atgijo visos dvaras. Visi ėmė džiūgauti, sveikintis, verkti iš laimės, užauti ir klegėti.

Karalaitė pasėmė gyvojo vandens iš šaltinėlio, pavilgė kūdikį. Bematant vaikelis vėl tapo gyvas. Tada karalaitė tarė kunigaikščiukui:

— Tu mus visus išgelbėjai. Pasilik mūsų šeimoje, ir visi kartu gyvenkime. Ar sutinki?

— Gerai,— nudžiugo kunigaikščiukas ir pasiliko išgelbėtame dvare pas savo pačią ir vaiką.

JUODAS ŠUNIUKAS

Trys seserys karalaitės išėjo į sodą pasivaikščioti. Pribėgo prie jų koks juodas šuniukas ir glaustosi palei kojas.

— Koks dailus šunytis,— paglostė šuniuką jauniausioji sesuo.

Šuniukas pastvėrė karalaite, iškilo į orą ir nunešė baisiai toli į užkeiktus rūmus. Rūmuose jis pavirto dideliu baisūnu, padavė karalaitei aukso obuolį ir tarė:

— Tu dabar čia gyvensi. Nieko tau netruks. Čia yra vienuolika kambarių. Po dešimtį galėsi laisvai vaikščioti ir ką tinkama daryti. Į vienuoliktąjį nekelsi kojos. Jeigu įeisi, būsi nubausta. Aukso obuolį visą laiką turėk su savim.

Baisūnas kažin kur išlėkė.

Karalaitė ėmė žiūrinėti kambarius. Jie buvo sidabru kloti, brangiaisiais akmenimis mušti, visi be užraktų. Ji perėjo per visus dešimt. Priėjo prie vienuoliktojo. Neiškentusi pravėrė duris ir net aiktelėjo: visas kambarys buvo priguldytas negyvėlių. Galvos gulėjo sudėtos skyrium. Karalaitė krūptelėjo. Aukso obuolys iškrito iš rankų ir nuriedėjo per aslą.

Pakėlusį obuolį, ji dar labiau nusigando, nes jis buvo visas kruvinas ir tuoju pradėjo rūdyti. Ji bandė obuolį valyti, šveisti, bet nieko negalėjo padaryti — jis toks ir liko. Sugrižo baisūnas ir tuoju tarė karalaitei:

— Parodyk obuolį!

Karalaitė parodė. Baisūnas stvėręs nunešė ją į vienuoliktąjį kambarį, nukirto galvą ir numetė ant grindų kartu su kitais negyvėliais.

Baisūnas parsinešė antrąją karalaite, padavė jai aukso obuolį ir pamokė, kaip ji turi rūmuose gyventi. Ir ta neteko galvos.

Baisūnas parsinešė vyriausiąją karalaite, padavė jai aukso obuolį ir pamokė, kaip turi jo rūmuose gyventi. Ir ji peržiūrėjo kambarius. Vienuoliktajame kam-

baryje ji rado savo seserų kūnus. Bet neišsigando ir neišmetė aukso obuolio, o patepė slibinų tepalu seserų galvas, pridėjo prie kūnų — ir seserys atgijo. Tada jos visos trys ėmė tepti žmonių galvas ir dėlioti prie kūnų — visos merginos atgijo, dėkojo seserims ir kuo skubiausiai išbėgiojo iš slibino rūmų.

Parlėkė baisūnas ir sako karalaitėi:

— Parodyk man savo obuolį!

Baisūnas apžiūrėjo obuolį — jis buvo švarus. Jis pagyrė karalaitę.

— Gerai,— sako,— moki gyventi. Tokios man ir reikia.

— Būtum geras, jeigu nuneštum dovanų mano tėvams.

— Gerai, nunešiu,— sutiko baisūnas.— Paruošk.

Karalaitė paėmė didelę pintinę, įguldė vieną savo seserį ir apdėjo ją visokiais pyragais, vaisiais.

— Bet kaip tas dovanas įduot? — paklausė dar baisūnas.— Tavo tėvo dvare pikti šunys.

— Nunešk į sodą, padėk ant tako — ras,— atsakė karalaitė.

Jis taip ir padarė. Parlėkęs vėl dudena:

— Parodyk obuolį!

Karalaitė parodė.

Baisūnas apžiūrėjo apžiūrėjo obuolį ir pagyrė karalaitę.

— Gerai,— sako.— Moki gyventi. Tinki man į pačias.

O karalaitė prašo:

— Būk geras ir dar kartą nunešk dovanų mano tėvams. Štai kitą pintinę pridėjau.

— Gerai, tuojau nešu, bet kai grįšiu, turėsi už

manęs tekėti,— tarė baisūnas ir išlėkė su dovanų pinte, kur gulėjo paslėpta antroji sesuo.

Kai baisūnas pargrižo, karalaitė tarė jam:

— Paskutinį kartą padaryk malonę prieš mūsų vestuves — nunešk trečią pintinę dovanų mano tėvams. Aš pridėjau drabužių. Išskrisk ryt rytą, man dar bemiegant. Tik nežadink manęs, noriu kiek pailsėti prieš vestuvių ruošą.

— Bet pirma parodyk obuolį.

Baisūnas apžiūrėjo obuolį, pagyrė, kad moka gyventi, ir sutiko nunešti dovanas:

— Gerai, nunešiu. Tik jau paskutinį kartą.

Karalaitė susuko iš drabužių didelę lėlę, paguldė savo lovoje, pati įlindo į pintinę, apsidėjo drabužiais, apsivožė dangčiu ir laukia. Baisūnas paėmė pintinę ir išnešė. Pargrižęs priėjo prie karalaitės lovos ir sako:

— Parodyk obuolį!

O lėlė tyli.

— Sakau, parodyk obuolį! — suriko baisūnas.

Lėlė nieko nesako. Baisūnas stvėrė ją iš lovos ir neša nukirsti galvą, bet žiūri — lėlė, ne karalaitė! Jis tuojau nulėkė pažiūrėti į draudžiamąjį kambarį. Nėberado nė vieno kūno.

Baisūnas įsirdo, kaukdamas nulėkė į karaliaus dvarą, pasivertė gražiu juodu šuniuku ir bėga taku per sodą. O tenai vaikščiojo visos trys karalaitės su piktais šunimis. Pažinusios baisūną, karalaitės užpiudė šunimis, ir tie jį sudraskė vietoje. O slibino turtą pasidalijo visos merginos, kurias jis buvo nugalabijęs ir kurias vėliau atgijo.

GRAŽIAUSIA MARTI

Trys jaunikaičiai, vieno tėvo sūnūs, sumanė vesti. Tėvas padavė jiems po svaidoką ir tarė:

— Visi trys šaukite, į kur kuris norite. Kur kurio strėlė nukris, tenai bus jo pati. Nuvyksite ir parsivesite sau pačias, o man marčias. Kurio pati bus gražiausia ir kurios pyragai bus gardžiausi, tam aš paliksiu daugiau savo turtų.

Visi trys šovė. Vyriausiojo strėlė nukrito į dvarą, jaunesniojo — į kitą dvarą, o jauniausiojo — į raistą.

Vyresnieji broliai nuvyko į tuos dvarus ir rado sau gražias pačias.

Jauniausiasis tėvo sūnus nuėjo į raistą ir rado ant kimso tupinčią didelę varlę. Jaunuolis nesumanė, ką daryti. Negi jis varlę už pačią parsives? Štai kokta jo laimė!

— Nežinau, jaunuoli, ką su manim daryti? — išgirdo jis balsą.

— Nežinau,— atsakė jaunuolis.

— Jeigu manęs klausysi,— tarė varlė,— nesigailėsi.

— Galiu ir paklaustyti.

— Tai imk mane su savim ir eik,— pasakė varlė.

Jaunuolis paėmė varlę ant delno, o ji žiūri į jį tokiomis meiliomis akimis.

Nuėjo jiedu per mišką. Priėjo namelį.

— Tai mano gyvenimas,— pasakė varlė.

Abudu įėjo į vidų. Jaunuolis varlę padėjo ant lango.

— Čia, jaunuoli, nakvosi,— tarė varlė.— O rytoj bus padaryta, kas reikia.

Atsigulė jaunikaitis į minkštą patalą, o širdis nerami — reikėjo čia jam su ta varle prasidėti. Bet prižadėjo jos klausyti, tai žodį tesės.

Rytą varlė smarkiai pasipurtė ir garsiai sukvarkštė. Tuoju atsirado devynios gražios mergelės ir ėmė kepti pyragus.

Varlė antrą kartą pasipurtė ir sukvarkštė. Prie namelio privažiavo karieta su keturiomis pamergėmis.

Varlė trečią kartą pasipurtė ir sukvarkštė ir pavirto nepaprastai gražia mergele.

Kepėjos išnešė pyragus į karietą. Mergelė ištiesė baltą rankelę ir tarė savo svečiui:

— Jei aš tau patinku, važiuokiva pas tavo tėvą.

Tėvas išėjo pasitikti, pažiūrėjo į jaunąją, paragavo jos pyragų ir sako:

— Šita mano marti yra gražiausia ir jos pyragai gardžiausi!

Jaunikaitis irgi tą patį galvojo ir negalėjo nei į nuotaką atsižiūrėti, nei jos pyragų atsivalgyti.

GREITUTĖ

Greitutė buvo našlaitė. Ji gyveno prie savo tetos. Neturtinga buvo jos teta — turėjo tik vieną karvutę ir sudubusią trobelę. Greitutė ganydavo tą karvelę po mišką.

Vieną vakarą Greitutė varė karvę namo ir užėjo po medžiu pusiaugula sėdinčią ir dejuojančią kokią moterį.

— Kas tamstai yra? — paklausė Greitutė.

Moteris atsakė:

— Aš pamečiau virbalą. Jeigu nerasiu, tai negalėsiu kojinių nerti, o neprinėrus kojinių, neturėsiu už ką maisto pirktis. O čia, lyg tyčia, smarkiai įsidūriau

koją, kad nė paeiti nebegaliu. Būk tokia gera, mergyte, ir paėjėk šituo taku, gal rasi tą virbalą.

— Kad neturiu kur karvės palikti,— atsakė Greitutė.

— Aš pasaugosiu, tik eik paleškoti, ligi dar nesutemo,— tarė moteris.

Greitutė paklausė, paliko karvę prie moters ir taku nubėgo virbalo ieškoti. Neilgai ieškojus, ji rado tą virbalą žolėje prie tako. Mergytė grįžta su virbalu, eina eina, ir kažin kas pasidarė — neberanda tos vietos, kur paliko karvę. Nusigando mergytė, puola šen, puola ten, nebėra nieko — nei moters, nei karvės. Jau ir sutemo, o Greitutė vaikšto po mišką ir verkia rauda — ieško karvės. Privargo, sustojo po medžiu ir nežino, ką daryti. Tą valandą blikst jai akyse — visai netoli pasirodė ugnis. Ji ėmė eiti į tą pusę. Priėjo, žiūri — kūrenasi lauželis, aplink ugnį sėdi miško nykštukai, moteris melžia Greitutės karvę, o tie žmogučiai geria pieną. Moteris tuojau pakilo nuo karvės ir tarė nykštukams:

— Atėjo geroji mergytė. Ji dėl manęs ko nepasidarė sau bėdos. Reikia jai atlyginti už jos širdies gerumą.

Moteris paėmė palukę, įrišo geras rieškučias žarijų ir padavė Greitutei sakydama:

— Štai tau dovanų už tavo gerą širdelę, nešk savo šeimininkei ir veskis karvutę namo.

Greitutės teta rado palukėje aukso muštinių; iš tos dovanos ir pati prasikūrė, ir mergytei surentė tokią trobelę, kur pro vieną langą saulė žiūrėjo, pro kitą — mėnulis, o pro trečią — žvaigždės.

TURTAL AKMENYJE

TURTAI AKMENYJE

kartą vargo žmogus nuėjo miškan pasimalkauti. Nuėjęs tolokai miškan, tankynėje rado nepaprastai didelį akmenį. Žmogus eina aplink akmenį, eina ir galvoja, iš kur galėjo atsirasti toks didelis akmuo. Staiga išgirdo visai netoli dundant, lyg su armotomis kas važiuotų. Žmogus skubiai paėjo į šalį, pasislėpė krūmuose ir žiūri, kas bus toliau.

Ir pamatė žmogus, ko nesitikėjo pamatyti. Prie akmens privažiavo keli vežimai su turtais. Iš vežimų išlipo dideli ginkluoti vyrai. Vienas, tur būt, jų vyresnysis, tarė į akmenį: „Cizomai, atsidaryk.“ Akmuo atsidarė. Tada vyrai sunešė iš vežimų turtus. Sunešus tas vyras vėl tarė: „Cizomai, užsidaryk.“ Akmuo užsidarė, vyrai susėdo į vežimus ir nudundėjo kur.

Žmogus pastovėjo, pagalvojo, nedrąsiai priėjo prie akmens ir sako: „Cizomai, atsidaryk.“ Akmuo džinkt, plekšt atsidarė. Žmogus, drebėdamas iš baimės, įėjo vidun. O kiek tenai buvo turtų — aruodai pinigų, rie-

tuvės visokių brangių daiktų. Žmogus prisisėmė auk-
sinių, kiek galėjo, išėjo iš akmens ir tarė: „Cizomai,
užsidaryk.“ Akmuo užsidarė.

Žmogus apsidžiaugęs parsinešė pinigus namo, tik
nemokėjo suskaičiuoti. Tada jis pasiuntė vaiką pas
brolių, kuris buvo turtingas, paskolinti saikelio. Susei-
kėjęs pinigus, gražino saikelį atgal. Brolis apžiūrėjo
saikelį, norėdamas sužinoti, ką nuskurėlis seikėjo, ir
rado už lankelio užsispraudusį auksinį pinigą.

— Ką tėvas seikėjo? — nustebęs paklausė vaiko.

— Pinigus,— tas atsakė.

Turtuoliui baisiai parūpo. Jis nuėjo pas brolių ir
viską sužinojo. Tada jis, ilgai nelaukęs, nuėjo miškan,
surado Cizomo akmenį, įėjo vidun ir paskubomis se-
mia maišan pinigus. Tik tą valandą dun dun dun pri-
važiavo vyrai, stvėrė sėmėją ir nusuko jam sprandą.

ŽARIJOS PRIJUOSTĖJE

Viename sodžiaus gale gyveno labai varginga mo-
teriškė. Visas jos turtas buvo gryčelė, nedidelis daržas
prie gryčelės ir karvė.

Vieną vakarą moteriškė išėjo su melžtuve pasitikti
savo karvutės, o skerdžius ir sako jai:

— Tavo žalosios jau nebėra. Atsiliko nuo galvijų,
užėjo vilkas ir papiovė.

Moteriškė sunkiai atsiduso ir neištarė nė žodelio.

Parėjusi į trobą, pradėjo ruošti vakarienę. Apsižiū-
rėjo — nebėra ko virti, net žarijos židinyje ir tos iš-
blėsusios. Nuėjo ji pas kaimyną, turtingą žmogų, ir,
pasiskundusi nelaime, paprašė duoti ugnies ir pasko-

linti nors pusę gorčiaus miltų. Bet šykštus ir kietos širdies kaimynas nieko jai nedavė.

Eina moteriškė namo ir pamato už ganyklos kampo pakrūmėje ugnelę degant. Ji pamanė būsią piemenys kūrenę ugnį ir palikę neužgesinę. Bet priėjusi žiūri — sėdi senas senelis ir kūrena ugnį. Ji paprašė žarijų.

— Duok prijuostę, įbersiu,— tarė senelis.

— Išdegs prijuostė, žarijos iškris, ir nieko nepar-sinešiu,— tarė nustebusi gryčelninkė.

— Nieko, prijuostė neišdegs,— atsakė senelis ir pripylė jai žarijų pilną prijuostę.

Prijuostė tikrai nedegė, ir gryčelninkė gerai parsinešė žarijas. Parėjusi žiūri — ne žarijos, o aukso pi-nigai.

Nudžiugo moteriškė. Paėmė du pinigus ir nuėjo pas tą patį kaimyną miltų nusipirkti. Kaimynas pardavė jai miltų ir klausia:

— Kurgi gavai tokių gražių pinigų?

Gryčelninkė viską papasakojo.

Kaimynas, išleidęs moteriškę, pasiėmė maišą ir nu-ėjo pas aną senelį ugnies. Senelis jam pripylė žarijų pusę maišo. Tas parsinešęs išbėrė žarijas asloje ir vos spėjo kudašių išnešti — troba užsidegė ir bematant su-pleškėjo.

MILINIU PERPYLĖ

Pas vieną žmogų užėjo pakeleivis ir ėmė prašytis nakvynėn.

— Mielai priimčiau, tik nėra vietos,— atsakė šei-mininkas.

— Nors ant krosnies kokion kertelėn ar daržinėn ant šiaudų kokian kampelin, bet tik pastogėje,— prašėsi pakeleivis.

— Yra kamara,— tarė šeimininkas.— Galėtum joje pergulėti, tik tenai niekas negali nakties išbūti — vaidenas.

— Bus gerai ir kamaroje, aš vaiduoklių nebijau,— atsakė pakeleivis.

— Jeigu taip, gali nakvoti,— sutiko šeimininkas. Pakeleivis atsigulė kamaroje.

Naktį išgirdo — kas kalba. Pakėlė galvą ir pamatė prie langelio šmėšeliuojant juodą šešėlį ir kalbant: „Einu einu, einu einu ir galų neprieinu.“ Išgirdęs taip sakant trečią kartą, pakeleivis paėmė nuo girnų milinį ir sako: „Kad eini, tai eik!“ Sulig tais žodžiais šešėlis sujudėjo, atsidarė langelį ir lenda vidun. Pakeleivis pokšt miliniu, ir šešėlis žvangėdamas sukrito. Pakeleivis uždarė langelį, atsigulė ir ramiai išsimiegojo ligi ryto.

Rytą nuėjo šeimininkas kelti pakeleivio ir — išsižiojo: už lovos prie langelio gulėjo krūva pinigų. Pakeleivis papasakojo, kaip buvo. Šeimininkas atidavė pakeleiviui pusę tų pinigų, ir išsiskyrė abudu laimingai.

Nuo to karto kamaroje jau nebesivaideno. Tai buvo užkeikti pinigai, tik reikėjo užkeikimas nuimti.

MOLIO PLYTA

Gyveno prie senelio ir dviejų dėdžių jaunas našlaitis.

Dėdėms prireikė važiuoti pas karalių ir vežti jam

duoklę už valdomą ūkį. Turėjo kartu važiuoti ir bro-
lėnas, kaip tėvo įpėdinis, tik tas neturėjo ko vežti.
Tada senelis įvyniojo anūkui molio plytą ir taip iš-
leido pas karalių.

Nuvažiavę dėdės duoda karaliui brangias dovanas,
o brolėnas nedrąsiai išvynioja plytą. Gi žiūri — toji
plyta auksu virtusi. Dėdės labai nustebė dėl tokios
brolėno dovanos — iš kur jis galėjęs tiek aukso
paimti.

Karaliui svečiai labai patiko, ypač dėl aukso ply-
tos, todėl juos meiliai priėmė ir gerai pavaišino. Po
vaišių karalius tarė:

— Visi žmonės turi rūpesčių ir bėdų. Štai aš esu
jūsų karalius, o turiu didelį rūpestį, kurs dieną naktį
graužia man širdį. Mano vienintelė duktė yra užkeikta
po mūsų bažnyčia. Būtų pusė bėdos, kad ji tik viena
vargtų. Bet dabar reikia jai kas naktį duoti po gyvą
žmogų suėsti. Ir neatsirado lig šiol, kas ją man išgel-
bėtų. Gal jūs visi trys pamėgintumėte?

Labai nusigando dėdės, bet atsisakyti negalėjo —
turėjo vykdyti karaliaus valią. Dėdės sutarė pirma siųs-
ti bažnyčion brolėną. Tas parbėgo namo ir savo bėdą
papasakojo seneliui. Senelis atsiduso ir tarė:

— Nebijok, vaikeli. Tu nežūsi, dar ir dėdės išgel-
bėsi. Klausyk ir padaryk taip: tuojau nueik miškan ir
išsipiauk geras ažuolo vytis. Kai nueisi bažnyčion, to-
mis vytimis apskriesk asloje tris didelius ratilus vieną
nuo kito per tris žingsnius ir atsistok pats vidury. Vi-
durnaktį išlįs iš po grindų karalaitė ir bėgs aplink tuos
ratilus. Kai ji prisiartins prie tavęs, imk ją šnioti vy-
timis. Tik būk drąsus.

Jaunuolis išsipiovė miške tris ažuolines vytis, nu-
ėjęs bažnyčioje apskriejo jomis tris ratilus, atsistoję

pačiame jų viduryje ir laukia. Apie vidurnaktį išlindo karalaitė iš po grindų ir bėga aplink tuos ratilus. Bėga bėga aplinkui ir negali prisiartinti prie jaunuolio. Bėga bėga — strykt peršoko per kraštinį ratilą. Jaunuolis vos spėjo vieną kartą ją vytim perpilti, bet tą valandą gaidys sugiedojo ir karalaitė nubėgo požemin.

Antrą naktį turėjo bažnyčion eiti vyresnysis dėdė. Jis ėmė prašyti brolėną, kad jį pavaduotų. „Būk geras,— sako,— ir panakvok bažnyčioje už mane. Jau tu žinai, kaip ten reikia daryti.“ Brolėnas sutiko ir nuėjo bažnyčion antros nakties. Vidurnaktį išlindo karalaitė iš po grindų ir bėga aplink ratilus, negalėdama prisiartinti prie jaunuolio. Bėga bėga ir — strykt per kraštinį ratilą. Vėl bėga bėga ir vėl — strykt per antrą ratilą. Šmaukštelėjo jaunuolis dukart vytim, bet tą valandą gaidys sugiedojo ir karalaitė nubėgo požemin.

Trečią naktį turėjo bažnyčion eiti antras dėdė. Ir tas prisiprašė brolėno, kad jį pavaduotų. Brolėnas nuėjo. Karalaitė vidurnaktį vėl išlindo iš po grindų ir bėga aplink ratilus. Bėga bėga, tik — strykt peršoko per kraštinį ratilą. Vėl bėga bėga — vėl strykt per antrą ratilą, paskum — per trečią ratilą ir — prie jaunuolio. Tas stvėrė karalaitę už sprando ir ėmė pliekti ją savo vytimis, ėmė jai duoti. Mušė mušė ją jaunuolis nepaleisdamas, ligi gaidys sugiedojo. Tada karalaitė klast ir atsisėdo leisgyvė ant grindų šalia jaunuolio. Dabar iš karalaitės jau buvo išmuštas visas užkeikimas. Ji gražiai padėkojo berneliui ir nusivedė pas karalių. Karalius iš to džiaugsmo jaunikaitį padarė savo žentu. O dėdės pikti grįžo namo.

PATYS ATĖJO

Vienas žmogus ėjo vėlai vakare namo ir kryžkelėje rado maišą pinigų. Norėjo užsidėti ant pečių, bet nepakėlė, tai ir paliko, pagalvojęs: „Et, jeigu man skirta, tai pinigai ir patys ateis namo.“

Namie žmogus papasakojo pačiam, kad buvo radęs pinigų, bet palikęs ant kelio. Pati ėmė barti vyrą už tokį kvailumą.

— Nesibark, pačiute,— ramino vyras,— jeigu pinigai man skirti, tai ir patys ateis.

Tą jų šneką girdėjo vagys, kurie tą valandą pasiklausydami slankiojo namų palangėmis. Jie apsidžiaugė ir nubėgo tekini pinigų. Žiūri — ne pinigai, bet nustipęs šuva. Apžiūrėjo ir nutarė: „Apgavo.“ Tada vyresnysis tarė:

— Paimkime šunį ir nuneškime kvailiui. Tegul jam dvėseliena, ne pinigai ateina.

Vagys paėmė šunį, nutempė prie kvailio namų, tykiai atidarė langą ir šlumš ėmetė gryčion. Tik džin džin pabiro pinigai. Kvailys nustebeš kelia pačią sakdamas:

— Kelkis, žiūrėk! Sakiau, jeigu man skirti, tai ir patys ateis namo.

AUKSO NEVALGYSI

Vienas jaunikaitis norėjo būti turtingas, tik nesumanė, kaip pralobti. Ir šiaip galvojo, ir taip galvojo — vis tas pats. Ir nutarė vaikiną iškeliauti į pasaulį. Eina kartą jis keliu ir sutinka senuką. Tas ir klausia:

— Ko toks paniures, jaunuoli? Eini tarytum žemę pardavęs.

— Noriu būti turtingas, tik nesumanau, kaip turtų įsigyti,— atsakė šis.

— Tai ko gi tu labiausiai norėtum? — toliau klausia senelis.

— Sako, turtingi žmonės daug aukso turi. Ir aš norėčiau turėti, nes kas turtingas, tas ir laimingas. Aš norėčiau turėti tokios galios, kad tuojau auksu pavirstų viskas, ką į rankas paimčiau.

— Gerai,— sako senelis,— grįžk namo, ir bus, kaip nori.

Parėjo jaunikaitis namo ir nori užvalgyti. Paima duonos, žiūri — auksas. Paima peilį — ir tas auksas. Paima šaukštą — auksas. Ir taip viskas, ką tik jaunuolis paliesdavo savo rankomis, virsdavo auksu.

Džiaugiasi vaikinas turėsiąs aukso ir vis liečia, kas tik po ranka pakliūva. Pridėjo didžiulę kupetą aukšinių daiktų, ir vis dar maža. Pridėjo visą gryčią, priemenę, kamara, svirną, tvartus, kluoną. Lietė rankomis trobas, malkas, tvoras — ir viskas virto auksu. Išėjo jaunikaitis į miškelį ir pradėjo liesti medžius — visi medžiai virto auksu.

Atsiminė vaikinas norįs valgyti. Bet duona, bulvės, mėsa ir kiekvienas daiktas, paimtas į rankas, virto auksu ir negalima buvo valgyti. Nuėjęs į mišką, bandė rinkti uogų, grybų, laukinių obuoliukų — ir tie virto auksu.

Nusiminė jaunuolis, atsisėdo ant kelmo ir galvoja: „Jeigu taip bus toliau, tai galą tikrai gausiu, ir visas mano auksas liks. Tai kad dabar sutikčiau tą senelį! Pasakyčiau, kad aukso jau nebenoriu.“ Taip begalvodamas, žiūri — priešais atkiūtina tas pats senukas.

— Ir vėl tu nusimineš, jaunuoli? — klausia senelis.— Kas gi atsitiko?

— Kur aš būsiu linksmas, seneli. Jau trečia diena nieko nevalgęs.

— O kas gi tau draudžia valgyti? Ir aukso turi kiek tik nori.

— Kas man iš to aukso, jeigu nieko valgyti nebegaliu. Seneli, aš turtingas nebenoriu būti, geriau gyvensiu kaip ir pirma.

Senelis atsakė:

— Eik namo, ir bus taip, kaip nori. Kai palytėsi aukso daiktus, jie vėl pasidarys kaip buvę.

Vaikinas parėjo namo ir ėmė lytėti visus aukso daiktus. Viskas atvirto kaip buvę. Apsidžiaugė jaunikaitis, nes galėjo valgyti ir gyventi. Jis suprato, kad ne turtuose laimė.

PRIE ŠIAUDELIO BOBA ANT KELIO

Tarp Rumšiškių ir Kauno palei Nemuną yra trys seni sodžiai — Gastilionys, Jakštonys ir Vieškūnai. Pro Jakštonis į Nemuną įteka iš laukų mažas, siauras upe-liukas Šiaudelis. Kai buvo miškų, Šiaudelis buvo vandeningesnis, tai ir gyvesnis, judresnis. Žmonės pasakoja, kad toje vietoje, kur Šiaudelis kerta kelią, dabartinį plentą, kitados vaidendavęsi visokių prajovų.

Kartą vienas Gastilionių žmogus žiemą anksti rytą, gaidžiagystėje, važiavo su malkomis į Kauną. Arklys ėjo žingine, žmogus sėdėjo ant vežimo ir mieguistas knapsojo, Netoli Šiaudelio arklys ėmė prunkšti, ausimis

kapoti ir nenoromis eiti, o prie upelio — ir visai sustojo. Žmogus šmaukštelėjo botagu — arklys nėjo, tik prunkštė, karpė ausimis, miniojo pirmulinėmis kojomis ir akylai žiūrėjo į priekį. Žmogus irgi susirūpino: aišku — arklys mato ką arti prieš save. Žmogus prartyne sau akis ir pastebėjo kažką stačią stūksant ant kelio.

— Ei, iš kelio! — šūktelėjo žmogus.

Bet stūksalas nejudėjo iš vietos, riogsojo viduryje kelio.

Žmogus nulipo nuo vežimo, priėjo artyn ir mato — stovi drūta stora boba.

— Ko čia stovi ir ko nori? — paklausė žmogus.— Pasitrauk iš kelio ir leisk važiuoti!

— Žmogau,— atsiliepė boba metaliniu balsu.— Žmogau, paliesk mane.

— Na, ir pasakė: „Paliesk“,— tarė žmogus.— Leisk važiuoti, ir viskas!

— Žmogau, čia tavo laimė stovi prieš tave,— toliau kalbėjo boba.— Argi patingėsi ranką ištiesti į laimę?

— Ką čia niekus šneki! — atsakė žmogus.— Pasitrauk iš kelio ir leisk man važiuoti!

Boba nejudėjo iš vietos.

Baisiai supyko žmogus.

— Kad tu sugurėtum! — sukeikė jis ir šmaukštelėjo jai botagu.— Pasitrauk iš kelio!

Tą akimirksnį džin džin džin ir susmuko boba. Žmogus krūptelėjo: prieš jį stovėjo jau ne boba, o pūpsojo pilnas pusmaišis. Jis čiupt čiupt tą maišą — gi pinigai, atrišo — auksas.

Pradžiugo žmogus. Jis tuoju apgrižo arklių, auksą vos pakeldamas užrito ant vežimo ir — namo.

— Ir kas tau pasidarė, kad pargrižai?! — nustebo pati.

— Su laime, Rozaliute, su didele laime, su aukso,— atsakė vyras, vos tempdamas savo laimę per priemenę.— Dabar tai jau pagyvėnsime.

Laimė buvo tikrai sunki, lyg dvigubai pasunkėjusi, kad ties aukštu gryčios slenksčiu išsprūdo žmogui iš rankų.

— O, kad tu skradžiais! — sukeikė jis savo laimę, negalėdamas jos perkelti per slenkstį.

Tą akimirksnį džžž laimė ir nuėjo skradžiai žemę ties slenksčiu. Žiūri žiūri žmogus, padeda jam ir pati žiūrėti — nebėra jokio maišo, jokio aukso, nei duobės, tik sklypelis sugurėjusios aslos belikęs.

NYKŠČIUKAS IR SŪRIAI

Vieni žmonės augino tris sūnus. Du buvo kaip reikia, o trečias visai mažučiuukas —tikras nykščiuukas. Jį ir vadino Nykščiuuku.

Kartą broliai sumanė pasivogti sūrių iš kaimyno svirno. Viena naktį ir nuėjo visi trys. Priėję svirną, broliai liepia Nykščiuukui:

— Lįsk pro langelį ir paimk sūrius nuo lentynos.

Nykščiuukas įlindo ir garsiai klausia:

— Katrą imti? Ar didelį, ar mažą?

— Cit, nerėk, dar šeimnininkas išgirs.

Bet Nykščiuukas dar garsiau klausia:

— Katrą gi imti? Didelį ar mažą?

Tą valandą kieme sulojo šunys. Išgirdo šeimnininkas ir išėjo pasižiūrėti.

— Uzia, uzia! — papiudė jis.

Šunys puolė prie svirno, broliai pabėgo, o Nykščiukas pasislėpė dokle su akseliu. Jis ten ir pralindėjo visą naktį.

Rytą nuėjo į svirną merga, paėmė doklą su akseliu ir Nykščiuku ir nunešė į tvartą galvijams. Viena karvė drauge su akseliu prarijo ir Nykščiuką. Netrukus merga nuėjo karvių melžti. Pamelžė vieną, kitą karvę — nieko, pradėjo melžti trečią ir išgirdo iš karvės laibą balselį: „Melžki, melžk, mergele, bet palik ir man spenelį.“ Merga metė melžusi, nubėgo į gryčią ir sako:

— Iš margosios karvės kažin kas šneka!

Nuėjo į tvartą šeimininkas, šeimininkė ir klauso. Tikrai, mergai pradėjus melžti, iš karvės kažin kas atsiliepė: „Melžki, melžk, mergele, bet ir man palik spenelį.“

Šeimininkas išsigandęs karvę papiovė, vidurius išžiūrėjo, bet nieko nerado. Mat, Nykščiukas buvo pasislėpęs kepenyse.

Tuo laiku užėjo elgeta. Šeimininkas atidavė jam kepenis. Elgeta, eidamas pamiške, rado piemenų kūrentą ugnį, uždėjo malkų ir ėmė piaustyti kepenis. Nykščiukas prašneko iš kepenų: „Piaustyk, piaustyk, tik manęs nesupiaustyk.“ Nusigandęs elgeta numetė kepenis ir nuėjo sau. Tuo tarpu iš miško išlindo vilkas ir surijo tuos kepenis kartu su Nykščiuku. Bet vilkui buvo maža kepenų. Jis ėmė taikstyti prie avių. Nykščiukas supratęs ėmė šaukti iš vilko: „Piemenys, už pagalių, vilkas taikstos prie avių!“ Piemenys ir nuvijo vilką.

Vilkas ėmė nerimauti. Norisi ėsti, reikia medžioti, o kažin kas jam kliudo iš jo paties pilvo. Tada Nykš-

čiukas ir sako jam: „Nunešk mane namo, tai aš pasiūsiu tave ramybėje.“ Vilkas ėjo, o Nykščiukas įnurodinėjo. Pagaliau vilkas priėjo prie Nykščiukomų ir stovi prie durų. Nykščiukas pradėjo šaukti: „Broliai, broliai, duris atidarykit, Nykščiuką vilko karietoje sutikit.“ Broliai išgirdę atidarė duris. Vilkas įėjo į priemenę ir nebeišėjo — jį užmušė. Broliai prapiovė vilko pilvą, ir išėjo sveikas Nykščiukas.

Nykščiukas daugiau jau niekad nebėjo vogti ir bet kam sakydavo, kad vagystė yra nedoras darbas.

STIPRUS BERNAS

Jaunas vyras pasisiūlė labai šykščiam ūkininkui už berną. Ūkininkas norėjo jį prisikalbinti už mažiausią atlyginimą. Bernas derėjosi derėjosi ir supykęs tarė:

— Gerai, tarnausiu metus už tiek, kiek panešiu, tik turėsi man valgią pataikyti.

Ūkininkas sutiko, ir bernas stojo tarnauti. Dirbo iš peties, o šeimininkė, slapčiomis nuo vyro, stengėsi jam su valgiu įtikti.

Praėjus trims mėnesiams, bernas priėjo prie svirno, paėmė už vienos sąsparos ir pakėlė. Praėjus antriems trims mėnesiams, bernas pakėlė visą svirno galą. Praėjus trečiams trims mėnesiams, bernas pakėlė tris sąsparas. Kai pasibaigė metai, bernas pasiėmė ant pečių svirną ir su viskuo išėjo. Ūkininkas tiktai krinto pirštus, bet neturėjo ką daryti — taip buvo su bernu susiderėjęs.

PAČIOS LAIMĖ

Buvo kartą toks bernas. Jam visai nesisekė gyventi. Jis visas dienas plušėjo, dirbo, bet nieko gero neužsi-dirbo. Vis atsitikdavo koks reikalas, kokia bėda — ir jis turėdavo išleisti paskutinius skatikus.

Kartą jis užėjo pas vieną ūkininką darbo prašyti. To ūkininko kieme gulėjo didelis akmuo. Bernui dingtelėjo mintis: „Kažin jeigu parsisamdyčiau šitam žmogui už akmenį, ar ir tas niekais nueitų?“ Ir vyras su ta mintimi pasisiūlė ūkininkui už berną.

— Kiekgi algos norėsi? — paklausė ūkininkas.

— Jeigu atiduotum šitą akmenį, tai mielai tarnaučiau metus,— atsakė bernas.

Ūkininkas nustebo ir nesumanė, ką sakyti.

O bernas tarė:

— Aš rintai šneku. Jeigu atiduosi man tą akmenį, už jį tarnausiu metus.

Ūkininkas tik iš smalsumo priėmė tą berną tarnauti už akmenį.

Bernas gerai tarnavo, visus darbus dirbo sąžiningai. Ūkininkas negalėjo atsidžiaugti.

Praėjo pusė metų. Bernas žiūri — akmuo kieme per pusę sumažėjo. Ir pats ūkininkas su namiškiais matė akmenį tikrai daug sumažėjus. Metaiėjo į galą — ir akmuo vis mažėjo. Kai metai pasibaigė, ir akmuo dinggo nuo kiemo, nė žymės nepalikęs.

Nebegalėjo bernas sumanyti, kaip galėtų prasigyventi.

Kartą jam į galvą atėjo mintis nueiti pas karalių pasiklausti, kur jis galėtų savo laimę rasti. Nuėjo, bet karaliaus nerado. Namie buvo tiktai karalaitė. Jis priėjo prie jos ir sako:

— Aš esu nelaimingas žmogus. Atėjau pas karalių pasiklausti, kur galėčiau savo laimę rasti, bet štai ir karaliaus namie neradau. Gal šviesioji karalaitė pasakytų, kur aš galėčiau savo laimę rasti?

Karalaitė pažiūrėjo į berną, truputį pagalvojo ir sako:

— Vesk. Gal pati laimę turės.

Bernas padėkojo karalaitėi už patarimą ir išėjo. Kelyje sutiko grįžtantį karalių. Karalius jo ir paklausė:

— Kur taip vaikštinėji, vargingas žmogeli?

— Buvau pas šviesiausiąjį karalių pasiklausti, kur galėčiau savo laimę rasti,— atsakė bernas.— Bet namie radau tiktai karalaitę. Ji ir patarė man.

— O ką ji tau patarė? — toliau paklausė karalius.

— Ji man patarė vesti. Sakė, gal mano pati laimę turėsianti.

Supyko karalius ant savo dukters, kam ji leidosi į kalbas su prastu vyru, ir tarė bernui:

— Kad karalaitė davė tau tokį patarimą, tai sėsk į karietą ir važiuojam pas ją.

Karalius berną nusivežė į savo dvarą. Jis tarė dukteriai:

— Kad be mano žinios leidaisi į kalbas su šituo žmogum ir patarei jam vesti, tai dabar turi pati tekėti už jo.

Karalaitė negalėjo pasipriešinti tėvo valiai ir turėjo tekėti už paprasto berno.

Ji pasiėmė pinigus, kiek jų tėvas davė, vieną skarą ir pėsčia išėjo su vyru iš tėvo dvaro.

Jaunavedžiai apsigyveno mieste, kur buvo didžiausia šalies vaistinė. Karalaitė įdavė savo vyrui skarą ir liepė nunešti į vaistinę parduoti. Skaroje buvo išsiū-

tas karalaitės vardas. Vaistininkas išvydo karališką skarą ir klausia berną:

— Kur tu émei mūsų karalaitės skarą?

— Tai mano pačios skara,— atsaké bernas.

— Kaip tai tavo pačios skara?! — nusistebéjo vaistininkas.

— Visai paprastai: mano pačios skara, ir tiek,— atsaké bernas.

Vaistininkas niekaip netikéjo berno žodžiais ir taré:

— Jeigu šita skara yra tavo pačios, tai aš atiduodu tau visą šitą savo vaistinę. Atvesk čia tą savo pačią.

Bernas atvedé. Vaistininkas ir klausia ją:

— Ar šita skara yra šviesiosios karalaitės?

— Taip, šita skara yra mano,— patvirtino karalaitė.

— Tai šviesioji karalaitė šito žmogaus pati?

— Taip, jis yra mano vyras,— atsaké karalaitė.

Dabar vaistininkas turéjo atiduoti savo vaistinę tam bernui.

Bernas buvo bemokslis žmogus, vaistus jis galéjo tik uostyti, o buteliukus čiupinėti, daugiau nieko. Karalaitė buvo mokyta, bet vaistininkystės mokslų nėjusi, tai irgi neturéjo reikalingo supratimo apie vaistus. Kad vaistininkas jau nebeturéjo jokio užsiémimo, tai jaunieji šeimininkai pakvieté jį dirbti vaistinėje. Senasis vaistininkas dirbo savo įprastą darbą, jaunieji žmonės iš jo mokési, ir taip visi vertési, gyveno.

Po kiek laiko susirgo karalius. Jis nusiunté į vaistinę vaistų. Karaliaus tarnas labai nustebó, radęs tenai karalaitę.

— Ar šita vaistinė yra šviesiosios karalaitės? — paklausé karaliaus tarnas.

— Mano ir mano vyro,— atsaké karalaitė.

Tarnas pranešé karaliui. Karalius labai nudžiugo,

kad jo duktė dar gyva ir moka jam vaistų pataisyti. Jis suprato per žiauriai pasielgęs su savo dukterimi. Pasveikęs karalius parsigabeno į dvarą savo dukterį ir jos vyrą. Dabar bernas jau buvo laimingas, ir tą laimę, matyt, bus jam pati atnešusi.

BĖDOS IEŠKOTOJAS

Viename sodžiuje gyveno kalvis, niekados bėdos neturėjęs. Kai žmonės pasakodavo apie kokias bėdas, jis taip sakydavo: „Aš nemačiau jokios bėdos savo gyvenime. Net nežinau, kaip ji atrodo.“

Vieną kartą kalvis ir susigundė eiti bėdos paieškoti. Susigundė ir vieną gražią dieną išėjo. Daug kur žmogus pabuvo, daug ką pamatė, bet jokios bėdos neužėjo. Kartą beeinant jam giria, užklupo naktis. Apšidairė kalvis ir pamatė netoli trobą. Priėjo, pasibelė — tylu. Pamėgino įeiti — durys neužskleptos. Įėjo. Viduje nebuvo nė gyvos dvasios. Daug negalvodamas, kalvis susirangė ant krosnies ir jau buvo bepradedęs migti. Tą valandą atsidarė durys ir į vidų sugriuvo būrys avių, o paskui avis įėjo moteriškė. Garsiai pauostė pauostė ir sako pati sau: „O, svečio esama. Turėsiu gardžios mėsos. Jau seniai bevalgiau žmogienos.“ Ji užsižiebė skalą ir nusirideno nuo krosnies kalvį. Tas žiūri — prieš jį stovi didžiulė, sena, baisi moteriškė viena akimi. Nusigando kalvis, pastiro iš baimės, kraujas užaušo gyslose. Suprato čia bėdą esant.

Bėda pasodino kalvį prie stalo, o pati atsinešė malų, iškūreno krosnį, papiovė vieną aviną ir iškepė.

„Valgyk”, — tarė bėda ir didžiuliais gabalais pradėjo ryti. Pririjusi klausia kalvio:

— Kas tu esi, žmogau?

— Kalvis, — atsakė tas.

— O ką tu moki kalti?

— Viską.

— Tai nukalk man akį. Matai, esu tik su viena.

— Gerai, galiu nukalti ir akį, — sutiko kalvis. — Tik ar turi gerų virvių?

— O kam tos virvės? — klausia bėda.

— Nagi, reiks tave surišti, kai kalsiu akį.

— Turiu.

Bėda atnešė virvių. Kalvis stipriai ją surišo, pasodino ant kaladės, paėmė keptuvę, pridėjo prie akies ir kad davė kūju, tai akis ir išiško. Bėda akimirksniu apsisuko, sutraukė virves, atsisėdo ant slenksčio ir sušuko:

— Dabar tu man neištrūksi!

Kalvis dar labiau nusigando. Troba be langų, durys tik vienerios, ant slenksčio sėdi bėda. Atsisėdo kalvis viename kampe ir prasėdėjo visą naktį nei gyvas, nei miręs.

Rytą bėda ėmė leisti avis į ganyklą — paima avį už vilnų, gerai apčiupinėja, ar avis, čiumpa už nugaros ir išmeta į lauką. Paskui ima kitą avį, apčiupinėja ir meta į lauką. Kalvis greitai apsilvilko išvirkščiais kailiniais ir eina keturiomis tarp avių. Bėda jį apčiupinėjo, stvėrė už nugaros ir išmetė kaip avį. Kalvis dūmė, kiek tiktai kojos nešė.

Pargrižo žmogelis namo žilas, baltas kaip obelė pavasarį. Kai žmonės, pirmą kartą sutikę, paklausdavo kalvį, nuo ko jis taip pražilęs, atsakydavo:

— Vieną naktį pernakvojau su bėda ir pražilau.

KALVIS DRĄSEIKA

Kalvis Drąseika buvo geras žmogus. Elgetos ir pakeleiviai, užėję pas jį, visados gaudavo vietos pernakti ir šilto viralo pavalgyti.

Vieną vakarą pas kalvį Drąseiką užėjo du seniai ir sako:

— Perėjome visą sodžių, ir niekas mūsų nepriėmė į nakvynę, o čia jau ir naktis.

Kalvis atsakė:

— Vietos užteks, duonos — ne badas, sutilpsime ir pavalgysime.

Seniai padėkojo ir apsinakvojo pas kalvį.

Rytą senesnysis svečias tarė šeiminkui:

— Prašyk penkių daiktų, visus gausi. Tai bus mūsų atlyginimas už nakvynę.

Kalvis kiek pagalvojo ir sako:

— Norėčiau, pirma, visados turėti ko sočiai pavalgyti; antra, jeigu kam pasakyčiau: „Sėskis ant mano priekalo“, tuojau atsisėstų ir sėdėtų, ligi aš norėčiau; trečia, jeigu kam pasakyčiau: „Lįsk į mano dumtuves“, kad tuojau įlįstų ir lindėtų, ligi aš norėčiau; ketvirta, jeigu kam pasakyčiau: „Eik į mano sodą“, kad tuojau eitų ir tenai būtų, ligi aš norėčiau...

— Prašyk laimingo gyvenimo danguje,— pakuždėjo kalviui į ausį antrasis senis, pertraukęs kalviui kalbą.

— Man dar nereikia dangaus, aš noriu žemėje laimingai gyventi,— atsakė kalvis ir toliau kalbėjo: — penkta, jeigu numesčiau kur savo kepurę, kad ir pats ten atsidurčiau.

— Gerai, bus taip, kaip nori,— tarė senesnysis svečias.

Ir abudu seniai atsisveikino su kalviu Drąseika.

Kalvis pradėjo gerai gyventi: kubilėlis visados buvo pilnas duonos, dubuo — sviesto, puodas — mėsos, puodynė — pieno, aruodėlis — bulvių. Ir nieko daugiau nereikėjo: gyveno žmogus ir gyventi norėjo.

Ėjo metai po metų. Kalvis Drąseika sulaukė žilos senatvės. Pagaliau atėjo mirtis ir sako:

— Atėjau tavęs, Drąseika, atsiimti.

— Luktelėk truputį,— atsakė kalvis.— Sėskis ant mano priekalo pailsėti.

Atsisėdo mirtis ant priekalo ir sėdi. Kalvis paėmė kūjį ir kad ims duoti, kad ims duoti, o mirtis sėdi kaip priaugusi ir šaukte šaukia, kad paleistų. Kalvis paleido, ir mirtis išdūmė.

Praėjus keleriems metams, mirtis vėl atėjo ir sako:

— Dabar tai jau tikrai tave pasiimsiu. Atėjo tau laikas mirti.

— Lįsk į mano dumtuves! — tarė kalvis, ir mirtis šmūkšt įlindo.

Kalvis pradėjo dumtuves dumti ir mirtį džiovinti. Mirtis sudžiūvo sukepo, vos gyva belindėjo dumtuvėse, ir vis prašėsi:

— Pasigailėk, gerasis žmogau, paleisk mane. Aš jau nebeisiu daugiau pas tave — gyvensi per amžius.

Kalvis, ilgai prašomas, paleido mirtį. Tada atėjo velnias ir sako:

— Girdėjau, kad tu dangaus nenori. Pragare yra vietos. Tai dabar aš tave imu.

— Eik į mano sodą pasivaikščioti, ligi aš pasiruošiu į kelionę,— atsakė kalvis.

Ir velnias tuojau atsidūrė sode. Ilgai jis ten buvo, dar ilgiau prašėsi paleidžiamas. Lietūs jį lijo, vėjai

pūtė, išdžiūvo kaip skiedra. Kalvis pasigallėjo ir paleido. Velnias nudūmė į pragarą kaip iššauta kulipka.

Kalviui Drąseikai gyventi pasaulyje jau niekas nebekliudė. Ir jis gyveno ilgai — net metų skaičių pametė.

Bet kai Drąseika jau paseno, tai ir pats ėmė bodeltis gyvenimu. Visi pažįstami ir giminės išmirė, niekam jis nebebuvo reikalingas. Kartą jis nutarė eiti tiesiai prie dangaus vartų ir pasiprašyti raktininko Petro, kad be jokių kliūčių jį priimtų. Priėjo ir sako:

— Petrai, būk geras ir įleisk mane į dangų. Jau man nusibodo žemėje gyventi.

— Nenorėjai kadaise dangaus, tai ir neleisiu,— atsakė Petras.— Eik sau kur nori!

— Tai kurgi man dabar eiti? — klausia kalvis.— Ar į pragarą?

— Gali eiti ir į pragarą,— atsakė Petras.

Kalvis atsitraukė nuo dangaus vartų ir eina į pragarą. Sutinka velnią.

— Kur eini, Drąseika? — klausia velnias.

— Pas jus,— atsakė kalvis.

Velnias tik sukriokė suūžė kaip viesulas, nupyškėjo į pragarą ir sako uždusęs:

— Drąseika ateina pas mus!

Velniai išbildėjo ištrinkėjo, ir visas pragaras be matant liko tuščias.

Įėjo kalvis į pragarą, vaikšto, dairosi, kūju daužo, replėmis tarškina, vinimis barškina, katilus pamaišo,— visur tuščia, nė vieno velniuko.

Pavaikščiojo pavaikščiojo Drąseika po pragarą, pasitrankė, pasidaužė ir išėjo. Jis vėl nuėjo prie dangaus vartų ir beldžia.

— Tai tu vėl čia? — klausia Petras, pravėręs vartų dureles.

— Taip, vėl čia,— atsakė Drąseika.— Noriu į dangų.

— O pragare negerai? — klausia Petras.

— Kad pragaras tuščias,— atsakė tas.— Nėra nė vieno velnio, aš neturiu ką ten veikti, nė kam žodžio tarti, o vienam trunkytis nuobodu.

Petras tyli ir galvoja. Tada Drąseika vėl sako:

— Jeigu jau nenori manęs leisti į dangų, tai nors duok pro plyšelį pažiūrėti, ar gražu ten.

Petras pravėrė vartus. Kalvis įkišo galvą ir — siūst savo kepurę į vidų, o pats klest ant kepurės atsisėdo ir juokiasi, kad taip lengvai atsidūrė gyvas danguje.

ARTOJAS IR JO VARGAS

Vieną gražią vasaros dieną artojas išėjo lauko arti. Aria žmogelis, prakaituoja, o saulė taip kepina, taip kepina. Sustoję jis ir galvoja: „Tai kad išarčiau puodą auksinių, nereikėtų taip vargti.“ Jau buvo bepradedęs vėl arti, tik staiga prieš jį išdygo kokia nelaba dvasia ir sako:

— Gerai, aš tau duosiu tris puodus auksinių, tik tris kartus turėsi patylėti.

Artojas apsidžiaugė — patylėti esąs lengvas darbas, juk jis ne boba. Tada nelaba dvasia nusivedė jį prie miesto vartų.

— Čia,— sako,— stovėk, ligi sugrįšiu, ir tylėk. Jei gu ištylėsi — gausi auksinių.

Atsistojo artojas, stovi ir tyli. Netrukus prie vartų

privažiavo žmogus su dviem ilgais rąstais skersai vežimo. Važiavo ir užkliuvo rąstai už vartų šulų. Žmogus muša, pliekia arklius — o tie nė iš vietos. Artojas žiūrėjo žiūrėjo ir neiškentė.

— Žiopoly,— sako,— atkliudyk rąstus ir pravažiuos! Matai gi, kad užkliuvo!

Žmogus atkliudė rąstus ir pravažiavo pro vartus.

Tą pačią valandą pasirodė ana dvasia ir sako:

— Kodėl neištylėjai? Šitą kartą dovanoju. Dabar eime į miestą.

Nelaboji nuvedė artoją į turgų ir įdavė jam gaidį.

— Pasisprausk,— sako,— šitą gaidį po pažastimi, vaikščiok po turgų ir nieko niekam nesakyk.

Artojas pasispraudė gaidį po pažastimi ir vaikščioja.

— Žmogau, ar parduodi gaidį? — klausinėja žmonės.

Artojas tyli, niekam nieko nesako. Žmonės gaidį čiupinėja, pešioja plunksnas, net kraujas pradėjo paukščiui tekėti. Nebeiškentė artojas ir riktelėjo piktai:

— Neparduodu gaidžio! Ko lendate?!

Netrukus vėl pasirodė dvasia ir sako:

— Kodėl neištylėjai? Ir šitą kartą dar dovanoju. Eime toliau.

Dabar ji nuvedė artoją prie šulinio.

— Stovėk,— sako,— čia, ligi sugrįšiu, ir tylėk.

Artojas stovi prie šulinio ir tyli. Kiek palaukus privažiavo žmogus vandens su kiauru kubilu. Pila jis vandenį į kubilą, pila — vandens nė lašelio. Pribėgo didelis klanas, o žmogus vis pila pila ir negali pripilti. Artojas kentė kentė ir prašneko:

— Užkišk,— sako,— kubilą ir pripilsi! Matal, kad
kiauras!

Žmogus užkišo kubilą, prisipylė vandens ir nuva-
žiavo.

Vėl pasirodė dvasia ir sako:

— Neturėjai kantrybės patylėti, tai ir auksinių ne-
gausi.

Tai pasakiusi, dvasia dingo. Nusispiovė artojas ir
vėl grįžo lauko arti.

GYDYTOJAS IR MIRTIS

Kartą tėvai į senatvę susilaukė sūnelio. Apsidžiau-
gė abudu, ir tėvas išėjo ieškotis kūmų. Eina ir susitinka
senelį.

— Kur eini, žmogau? — užkalbino senelis.

— Einu kūmų ieškoti sūnui krikštyti.

— Prašyk mane,— pasisiūlė senelis.

— O kas tu toks? — klausia tėvas.

— Aš esu dievas,— atsakė senelis.

— O, man tokio kūmo nereikia! Kas tu per dievas,
kad tau žmonės nelygūs: vienas turtingas, kitas be-
turtis, trečias visai plikšis,— atrėžė tėvas ir nuėjo to-
liau. Eina eina ir susitinka senelę.

— Kur eini, žmogau? — užkalbino senelė.

— Einu kūmų ieškoti sūnui krikštyti.

— Prašyk mane,— pasisiūlė toji.

— O kas tu tokia? — klausia tėvas.

— Aš esu giltinė,— atsakė moteris.

— O, tu tai būsi man tikra kūma! — tarė paten-

kintas tėvas.— Tu visus lygiai piauni: ir seną, ir jauną, ir turtingą, ir elgetą.

— Ar tu turtingas? — paklausė senė.

— Jei būčiau turtingas, taip toli neičiau kūmų ieškoti. Patys kaimynai pasisiūlytų.

— Tai aš padėsiu tau praturtėti,— pasakė mirtis.— Aš tave padarysiu gydytoju. Gydysi žmones — ir praturtėsi.

— Kad aš nemokytas,— atsakė tėvas.

— Nieko. Ir be mokslo pataikysi. Tik klausyk. Kai nueisi pas ligonį ir pamatysi mane gale kojų, tai žinok, kad tas žmogus pasveiks, o jeigu mane pamatysi gale galvos, tai nepasveiks. Taip ir gydysi.

Po sūnaus krikštynų sunkiai susirgo viena ponia. Žmogelis ir nuėjo gydyti. Žiūri — mirtis stovi gale kojų. Gerai. Jis gydė ir išgydė. Plačiai išgarsėjo žmogelis kaip geras gydytojas. Išgarsėjo — ir praturtėjo.

Po kiek laiko apsirgo labai turtinga dvarininkė. Žmogus apsiėmė gydyti, o ligonė išgijusi žadėjo gausiai atsilyginti. Žiūri — mirtis stovi gale galvos! Negerai. Pagalvojo pagalvojo žmogelis ir apsuko lovą, kad mirtis būtų gale kojų. Mirtis palengva apėjo ir vėl atsistojo gale galvos. Jis vėl apsuko lovą. Taip gydytojas vargino mirtį tris mėnesius. Mirtis negalėjo paimti ponios ir turėjo nusileisti gydytojui.

Išgydęs tą poniją, gydytojas važiavo namo. Važiuodamas per upelį, išgirdo po tiltu verkiantį vaiką. Gydytojas nusiuntė vežėją pažiūrėti.

— Po tiltu verkia maža mergytė,— pasakė vežėjas.

— Atnešk man ją!

Vežėjas atnešė. Gydytojas paėmė mergytę ant kelių ir klausia:

— Ar tu turi tėvą, motiną?

— Neturiu,— atsakė mergytė.

Pagailo gydytojui mergytės, ir jis įsikėlė ją į vežimą.

— Vargšele, našlaitėle...— priglaudė ją prie savęs. Tą valandėlę mergytė pasidarė didelė didelė, išsitraukė dalgį ir nukirto gydytojui galvą. Tai buvo jo kūma giltinė.

GEROJI ŽYNĖ IR MERGAITĖ

Viduryje girios augo senas ažuolas. Po tuo ažuolu buvo didžiulis akmuo. Ant to akmens dažnai ilsėdavos žynė, kuri gyveno toje girioje.

Kartą žynė sėdėjo ant akmens po ažuolu ir pamatė arti mergaitę, renkančią žoles.

— Gal tu, mergaitė, prieitum prie manęs? — tarė žynė.

Mergaitė priėjo. Ji buvo prastais drabužėliais. Savo pintinėlėje turėjo pririnkusi kokių žolių.

— Kam renki tas žoles? — paklausė žynė.

— Iš šitų žolių aš virsiu mamai vaistų. Aš žoliene gydau mamą. Mano mama jau seniai serga ir lovoje guli.

— Kokia liga serga tavo mama? — vėl paklausė žynė.

— Aš nežinau. Ir pati mama nežino. Ji labai silpna. Nors aš ją gydau žolių arbata, bet ji dar nesveiksta.

— Aš žinau vaistą, mergaitė, nuo kurio tavo mama tikrai pasveiktų.

— O, būk gera, senele, pasakyk, kas yra tas vaistas ir kur jį galima gauti?

— Gerai,— atsakė žynė.— Bet dovanai nesakysiu. Tu man už tai turėsi padaryti tris darbus.

— O, viską padarysiu, viską atiduosiu, ko tik norėsi, kad tik mama pasveiktų!

— Tai klausyk,— toliau kalbėjo žynė.— Tu namie turi gražų baltą karvelį, kurį labai myli. Atiduok man jį. Paskui atvesk ožką, kuri tau kasdien pieno duoda, o kai tavo mama pasveiks, tu turėsi ateiti pas mane pagyventi vienerius metus. Bus tau sunku, turėsi daug dirbti... Tai dabar pasakyk, ar sutinki viską padaryti?

Mergaitė pagalvojo ir tarė:

— Taip, taip. Aš viską padarysiu, kad tik mano mama pasveiktų. Aš ir dvejus metus galėčiau tau dirbti. Tik pagydyk mamą.

— Matau, kad tu labai myli savo mamą,— tarė žynė, glostydama mergaitės galvą.— Aš tik juokaudama pasakiau, kad tu man atiduotum karvelį, ožką ir metus tarnautum. Štai tau trys raudonos kruopelės. Kas rytas mama tegul suvalgo po vieną. Pasveiks. Dabar skubėk namo ir gydyk mamą.

Praėjo keturios dienos, ir ligonė atsikėlė sveika. Ji nuėjo į girią prie akmens po ąžuolu, norėdama padėkoti gerajai žynei už išgydymą. Bet žynės nesulaukė.

BĖDA KAULE

Vienas vargšas nuėjo pas savo brolių turtuolį paprašyti rugių duonai. Turtuolis tuo laiku su šeimyna valgė pietus, padavė broliui tuščią kaulą ir išvarė iš namų. Vargšas atsisėdo prie upės ir ėmė graužti kaulą. Pagraužęs pradėjo čiulpti smegenis. Tą valandą kas

palytėjo jį iš užpakalio. Atsigrižo — gi baisi moteriškė bestovinti prie jo.

— Kas per viena esi, moterie, ir ko iš manęs nori? — paklausė vargšas.

— Aš esu tavo bėda,— atsakė moteris.— Niekur nuo tavęs nesiskiriu. Duok ir man pagrauzti kaulo, baisiai išalkusi esu.

Žmogus blinkt kaulą ant žemės ir tarė:

— Grauzk, kad jau taip nori!

Bėda paėmė kaulą ir brazduoja retais dantimis kaip pagaliais. Pagrauzusi ėmė čiulpti smegenis, bet visų niekaip pasiekti negali. Tada ji ėmė mažėti: mažėjo mažėjo ir sumažėjo tiek, kad lengvai įlindo į kaulą prie smegenų. Susizgribeš žmogus pagriebė šakalį, užkišo kaulą ir, numetęs jį į pakrausę, parėjo namo. Parėjęs jau tą pačią dieną gavo darbo. Vargšas laimingas ėmė dirbti, ir jam pradėjo sektis gyventi. Po truputį jis prasigyveno ir per keletą metų susilygino su broliu.

Nepatiko turtuoliui, kad jo brolis prasigyveno. Dar nelabai seniai buvęs toks vargšas, kad duonos stigdavo, o dabar — jau su juo susilygino. Turtuolis panoro sužinoti, kaip brolis praturtėjo. Jis ėmė gerintis prie jo, ir tas viską pasipasakojo. „Na, palauk, eisiu ir paleisiu tą bėdą,— pagalvojo turtuolis.— Tegul jį vėl pribaugia.“ Jis nuėjo paupin, rado aną kaulą ir paleido bėdą. Įlindo bėda iš kaulo vos gyva ir sako silpnu balsu:

— Tai gerai, drauguži, kad išvadavai mane iš šitos nelaisvės. Dabar aš jau su tavim gyveniu.

Ir ji įsikibo jam į skverną.

Nuo tos dienos turtuoliui pradėjo nebesisekti. Jis

ėmė po truputį smukti smukti, ligi tapo toks vargšas, koks pirmlau buvo jo brolis. Ir teko jam eiti malonės prašyti pas brolių.

MIRTIS AŽUOLE

Ėjo kartą žmogus miškan malkų kirsti ir sutiko mirtį.

— Žmogau, užporyt aš tave imsiu,— tarė mirtis.— Pasiruošk.

— Gerai, kad pasakei,— atsakė žmogus.— Aš nuo tavęs pasislėpsiu.

— Niekur tu nuo manęs nepasislėpsi,— tarė mirtis.— Aš ir pro mažiausią plyšelį įlindu.

Tuo tarpu žmogus susigraibė kišenėje gražtelį, išgrėžė ažuole skylutę, nusidrožė šermukšnio kuolelį ir tarė mirčiai:

— Jeigu tu esi tokia landi, tai ar įlįstum į šitą skylutę?

— Įlįsčiau.

— Na, tai įlįsk.

Mirtis susitraukė ir įlindo. O žmogus šmakšt kuoleliu skylę užkišo ir kaukšt kirviu užkalė.

— Dabar lindėk čia,— tarė žmogus nueidamas.

Per kiek lalko jis susitaupė pinigų, nusipirko žemės ir gražiai prasigyveno.

Gyveno žmogus, ilgai ilgai gyveno, net metų skaičių pametė. Ir žmonių pasaulyje pasidarė tirsta, nes niekas nebemirė.

Bet atsirado tokių žmonių, kurie dėl senatvės ar dėl vargų ėmė nebenorėti ilgiau gyventi, pradėjo skųstis, kur mirtis pasidėjusi, kad jų neimanti.

Pagaliau ir tam žmogui, kuris mirtį ažuole užkalė, nusibodo gyventi. Tada jis atsiminė mirtį, nukiūtino miškan ir paleido iš ažuolo. Mirtis tarė:

— Labai sunykau, sudžiūvau. Visai neturiu jėgų. Tik po septynerių metų galėsiu pradėti savo darbą dirbti. Tada ir tave paimsiu.

Ir tikrai po septynerių metų mirė tas žmogus ir pradėjo mirti kiti žmonės.

KUR SENELIS KIŠKĮ NUSIVIJO

Gyveno pamiškėje vienas senelis. Jis nieko daugiau neturėjo, tik gryčelę, daržinėlę ir sklypą dirvos.

Vieną pavasarį senelis pasisėjo avižų. Kai avižos kiek pakilo nuo žemės, įprato vienas kiškis ir ėmė gadinti želmenis. Senelis pamatė, kad kiškis gali sunaikinti jam pasėlį, pasiėmė vieną rytą platų maišą ir išėjo kiškio gaudyti. Nueina senelis prie avižų, o ten jau kiškis betupįs. Kai tik tas pamatė senelį su maišu, pasispardė ir nudūmė į mišką. Senelis vytis. Vijo vijo kiškį ir paklydo. Eina eina senelis, girdi — netoli velėja. Pagalvojo — ten žmonių esama, ir nuėjo į tą pusę. Žiūri — mažas ežerėlis, o ten dvi kultuvės ant tuščios lentos viena prieš kitą tekš tekš, tekš tekš velėja. Nei moterų, nei skalbinių nėra. Pasiėmė senelis tas kultuves ir eina tolyn. Girdi — šuniukai loja. Nudžiugo

senelis rasiąs žmones ir pasiklausiąs, kaip išeiti į ke-
lią. Prieina, gi žiūri — dvi šuniukų galvytės, padėtos
viena prieš kitą, loja am am, am am. Senelis pasiėmė
galvytes ir eina tolyn.

Eina eina senelis, girdi — kažkas groja ir šoka. Pri-
eina prie tos vietos — gi baravykas smuikeliu groja,
o lepšiukai su voveruškėmis šoka. Senelis susikrovė
muzikantą su šokėjais į maišą ir eina tolyn. Eina eina,
žiūri — prasideda pratėgė. Paėjo kiek ta pratėgė, ir
prieš akis atsivėrė plati aikštė, o toje aikštėje didelis
dvaras. Įėjo senelis į dvarą. O dvare — tylu, liūdna,
nei šunys loja, nei gaidžiai gieda. Senelis paklausė,
kodėl dvare taip tylu. Jam atsakė, kad ponias labai
supykusi ir jau seniai nebesijuokianti, o toks ponios
suniūkimas gadinąs nuotaiką visam dvarui. Senelis pa-
galvojo — gal jis pataisytų ponios nuotaiką savo ne-
paprastais radinėliais, ir užėjo pas poną. Ponas tarė:

— Eik, seneli, ir pabandyk savo laimę.

Ponas nuvedė senelį į ponios kambarį. Ponia sėdėjo
ties langu pasipūtus ir susiraukus kaip devyni penk-
tadieniai, rankose laikė siuvinį. Į senelio pasveikinimą
tik galvą linktelėjo ir tiriamai dėbtelėjo baltomis aki-
mis. Senelis atsisėdo ant krėslo prieš ponią, ant kito
krėslo padėjo kultuvytes. Kultuvytės ėmė tekšenti tekš
tekš, tekš tekš. Ponia nė krust. Tada senelis padėjo
ant krėslo šuniukų galvytes. Galvytės ėmė loti am am,
am am. Ponios veidas kiek pragiedrėjo. Bet kai ėmė
ant kėdės groti baravykas ir šokti lepšiukai su vove-
ruškėmis, ponias nebeišlaikė — ėmė balsu juoktis. Iš-
girdęs ponios juoką, pralinksmėjo ir visas dvaras.

Ponas gražiai apdovanojo senelį, pridėjo visokių
gėrybių ir laimingą išleido namo.

VARGAS KARSTE

Gyveno du broliai. Vienas buvo turtais aptekęs, kitas neturėjo nė duonos kąsnelio. Kartą turtingasis pasidarė alaus. Sužinojo varguolis, nuėjo pas jį ir sako:

— Imtum, brolau, ir pavaišintum mane nors alum.

— Alum? — atsakė brolis.— Štai statinaitė, gerk, kiek tik nori.

O statinaitėje buvo vanduo, ne alus. Žmogelis atsigėrė to vandens ir grįžta dainuodamas.

Girdi — kažin kas jam pritaria, tik nieko nematyti.

— Na, kas čia dabar su manim dainuoja? — klausia žmogelis.

— Tai aš,— atsakė kažkas.

— O kas gi tu? — vėl klausia žmogelis.

— Aš, tavo vargas.

— O kur tu eini?

— Aš niekur neinu. Aš tik su tavim.

— Kaip tai su manim?

— Aš visados su tavim vaikščioju. Nepalieku tavęs vieno nė minutės.

Žmogelis pagalvojo ir gudraudamas tarė:

— Aš dabar einu namo ir tuoju mirsiu.

— Na, ir aš su tavim mirsiu,— atsakė vargas.

Žmogelis parėjo namo ir ėmė dirbti karstą. Padarė ir sako:

— Varge, mano varge, gulk į karstą!

Po valandėlės klausia:

— Varge, mano varge, ar jau atsigulei?

— Taip, jau aš karste,— atsiliepė vargas.— Gulk

ir tu.

Žmogelis greit užkalė karstą ir užkasė kapuose.

Nuo tos dienos vargšo gyvenimas ėmė gerėti. Per kelerius metus jis gražiai prasigyveno.

Dabar turtuoliui broliui parūpo, kaip jis pralobo. Kartą susitikęs brolis ir paklausė:

— Pasakyk tu man, kaip praturtėjai?

— Visai paprastai,— atsakė brolis.— Palaidojau savo vargą ir praturtėjau.

— Kaip tai palaidojai savo vargą? — nesuprato brolis turtuolis.

Brolis viską papasakojo.

Tada turtuolis nuėjo ant kapų, atkasė vargą ir klausia:

— Varge, ar tu čia?

— Čia,— atsiliepė vargas vos gyvas.

— Grįžk vėl pas mano brolių, jis jau praturtėjo.

— Labai dėkui, kad mane atkasei,— tarė vargas.— Bet pas jų jau nebeisiu. Jis gali mane visai pribaugti. Toks jau beširdis, kas tai matė gyvą užkasti! Aš dabar eisiu su tavim.

Ir vargas įsikibo į turtingąjį brolių. Turtingasis diena iš dienos pradėjo smukti ir pagaliau visai nusi-gyveno.

VĒTYKLĒ IR KARNOS

Vienas žmogus užsiaugino du sūnus. Vienas buvo protingas, kitas — kvailas. Mirdamas tėvas paliko sūnums visą savo turimą, padalinęs jį pusiau: protingajam — vėtyklę, kvailiui — karnų virtinę. Sūnūs pasi-ėmė tėvo palikimą ir išėjo į pasaulį laimės paieškoti.

Eina protingasis tėvo sūnus per vieną sodžiu, žiū-

ri — vyrai kluone, susėdę ant grendymo, renka grūdus iš pelų.

— Ką jūs čia dirbate? — klausia keleivis.

— Na, matai, grūdus iš pelų renkame,— atsakė vyrai.

— Kas tai per darbas grūdai iš pelų rinkti po vieną! — tarė keleivis.— Eikite pietų, o aš vienas išrinksiu, ligi jūs pavalgysite.

Vyrai nuėjo į gryčią valgyti. Keleivis sėdo su savo vėtykle ir tuojau išvėtė visus javus, kiek jų buvo prikulka.

— Ir kaipgi tu taip greitai grūdus išrinkai?! — stebėjosi žmonės.

— Visai paprastai. Šita štai vėtykle pasėmęs grūdus beriu tolyn, grūdai, kaip sunkesni, nulekia toliau, o pelai krinta arčiau.

— Parduok mums šitą vėtyklę,— ėmė prašyti žmonės.— Mes tiek laiko sugaištame, berinkdami grūdus, ir vis tiek gerai neišrenkame.

— Apipilkite vėtyklę pinigais, tai atiduosiu,— užsiprašė keleivis.

— Gerai, tik atiduok, — džiaugsmingai sutiko žmonės.

Jie atnešė iš namų pinigų ir jais apipylė vėtyklę.

Protinęsis tėvo sūnus parėjo su pinigais į tėviškę, nusipirko žemės ir įsitaisė ūkį.

Kvailys su savo karnomis priėjo ežerą, atsisėdo krante ir ėmė pinti vyžas. Kur buvęs, išlenda iš ežero velnias su kirviu rankoje ir klausia:

— Ką čia dirbi, kvailys?

— Tinklą,— atsakė kvailys.

— O ką gaudysi?

— Jus gaudysiu ir džiausiu pievoje.

— Ne tokiems mus gaudyti ir džiauti,— piktai burb-
telėjo velnias.— Greičiau aš tave padžiausiu.

— Kad jau tu toks gudrus, išmėginkime jėgas,— pa-
siūlė kvailys.

— Gerai,— sutiko velnias.

Velnias turėjo rankose kirvį, tai ir paleido jį aukš-
tyn. Kirvis išlėkė į padanges, tik po valandos nukrito.

— Dabar tu mesk!

Kvailys paėmė kirvį ir dairosi, galvą iškėlęs.

— Ir ko dairais? Mesk greičiau!

— Dairausi, už kurio debesio užmesti,— paaiški-
no kvailys.

— A, tai tu toks,— nusigando velnias.— Atiduok
kirvį, dar kur nudaigosi... Geriau duosiu tau kepurę
aukso, tik mūsų negaudyk ir nedžiauk.

Tai pasakęs, velnias pasinėrė į ežerą. Tuo tarpu
kvailys iškasė duobelę, pradūrė kepurę, uždėjo ant
duobelės ir laukia. Išlindo velnias su maišu pinigų ir
pila į kepurę. Pila pila, o kepurė vis tuščia. Dar ati-
tempė antrą maišą, paskui trečią, kol kepurė ant duo-
belės pasidarė su kaupu. Kvailys susisėmė visus pi-
nigus, pargrižo į tėviškę ir gražiai gyveno.

ŠERMUKŠNIO LAZDA

Viena našlė turėjo sūnų Rimulį. Jiedu gyveno labai
vargingai. Kartą ji ir tarė sūnui:

— Tai ir prigyvenome, kad nebeturime nė paval-
gyti. Eik, vaikeli, darbo kur paieškoti. Jeigu jau nieko
daugiau neuždirbsi, tai nors duonos parneši.

Ir Rimulis išėjo. Kelyje susitiko senelį. Tas ir klausia:

— Kur eini, jaunuoli?

— Darbo ieškoti,— atsakė Rimulis.

— Eik pas mane malkų kapoti. Gerai uždirbsi.

— Gerai, seneli,— apsidžiaugė Rimulis.— Veskis.

Senelis nusivedė Rimulį per plačias pievas į gražius namus, parodė krūvą malkų ir liepė jam visas sukapoti, suskaldyti.

Kai Rimulis sukapojo malkas, senelis paklausė:

— Ko dabar nori už darbą?

— Ką duosi, ir bus gerai,— atsakė Rimulis.

— Duodu štai šitą stalelį,— tarė senelis.

— Gerai bus ir stalelis,— atsakė Rimulis, o duonos paprašyti motinai parnešti ir nedrįso.

— Bet šitas stalelis yra ne bet koks,— toliau kalbėjo senelis.— Kai jam pasakysi: „Staleli, apsidenk“, tuojau atsiras ant jo valgių ir gėrimų, kiek jų reiks, o kai pasakysi: „Staleli, nusidenk“, viskas dings nuo stalelio.

Rimulis padėkojo seneliui, pasiėmė stalelį ant pečių ir išėjo namo. Jis džiaugėsi dabar su motina turėsiąs ko valgyti.

Vakare Rimulis užėjo į vieną pakelės smuklę pernakvoti. Smuklininkas išklausinėjo jaunuolį, kas jis toks, kur buvęs ir ką dirbęs, kad stalelį su savim nešasis. Rimulis viską papasakojo, paskui pasistatė stalelį ir sako: „Staleli, apsidenk“, ir tuojau ant stalelio atsirado gardžiausių valgių ir gėrimų. Rimulis pats pavakarieniavo ir smuklininką pavaišino. Smuklininkas buvo negeras žmogus ir sumanė bernaitį apvogti. Kai Rimulis užmigo, jis greit padirbdino kitą tokį sta-

lelį ir pakeitė. Rytą Rimulis išėjo jau su kitu staleliu.

Parėjęs namo, vaikiną pasigyrė:

— Jau daugiau, mama, nebeteks mums vargti dėl valgio. Žiūrėk, ką uždirbau.

Sūnus pastatė stalelį ir tarė: „Staleli, apsidenk.“ Bet ant stalelio nieko neatsirado. Motina kad ims barti Rimulį:

— Negalėjai duonos paprašyti? Ką gi veiksi su tuo staleliu, kai nėra ko ant jo padėti?

Sūnus nieko neatsakė ir rytojaus dieną vėl išėjo darbo ieškoti. Jis sutiko tą patį senelį. Senelis ir klausia:

— Kur vėl eini, jaunuoli?

— Darbo ieškoti,— atsakė Rimulis.

— Gali pas mane eiti,— pasiūlė senelis.— Turiu rugių kultū.

— Gerai,— apsidžiaugė Rimulis ir nuėjo pas senelį rugių kultū.

Senelis už darbą dabar davė Rimuliui šviesiavilnį avinėlį ir pasakė:

— Šitas avinėlis ne bet koks. Kai pasakysi: „Avinėlio vilna pinigų pilna“, iš jo vilnos pabirs auksiniai pinigai.

Grįždamas Rimulis vėl nakvojo toje pačioje smuklėje, ir smuklininkas naktį pakeitė jam avinėlį. Parėjęs namo, jis norėjo pradžiuginti motiną, bet pinigai nebyrėjo. Motina vėl apibarė sūnų ir išvarė iš namų sakydama:

— Be duonos man nepasirodyk!

Rimulis išėjo liūdnas. Ir trečią kartą jis gavo darbo pas tą patį senelį. Jis kūrė, vėtė, malkas kapojo, gy-

vulius šerė, vandenį nešiojo. Kai darbą pabaigė, senelis paklausė:

— Ko nori už darbą?

Rimulis norėjo paprašyti duonos, bet neišdrįso ir nieko neatsakė. Tada senelis padavė jam šermukšnio lazda ir sako:

— Šita lazda ne bet kokia. Ji bus naudingesnė už duoną. Kai tau kas nusikals ar kas užpuls, tark lazdai: „Šermukšnio lazda, duok“, ir ji ims mušti kaltininką. Kai pasakysi: „Šermukšnio lazda, sustok“, ji sustos mušusi. Su šita lazda tu atgausi ir tai, ką esi praradęs.

Rimulis linksmas išėjo namo, šermukšnio lazda mosuodamas. Smuklininkas maloniai jį sutiko ir neprašomas apnakvino. Dabar jam rūpėjo vaikinio lazda. Jis paklausė, kam toji lazda reikalinga, ir Rimulis atsakė, kad pasakius: „Šermukšnio lazda, duok“, ji gali labai praversti.

Naktį smuklininkas nusinešė jaunuolio lazda į kluoną ir tarė: „Šermukšnio lazda, duok.“ Sulig tais žodžiais lazda išsprūdo smuklininkui iš rankų ir ėmė duoti jam per šonus, per nugarą sakydama: „Atiduok stalelį! Atiduok avinėlį!“ Smuklininkas ėmė baisiai rėkti. Išgirdęs šaukiant, nubudo Rimulis ir šoko gelbėti šeiminko. Norėjo paimti šermukšnio lazda, bet nerado. Nubėgęs į kluoną, žiūri — jo lazda bemušanti smuklininką. Dabar Rimulis suprato, kas buvo atsitikę su staleliu ir avinėliu. Smuklininkas, pamatęs vaikina, ėmė prašyti:

— Gelbėk mane, berneli, gelbėk! O tai užmuš!..

Rimulis atsakė:

— Atiduok stalelį ir avinėlį!

— Kokį stalelį? — gynėsi smuklininkas.— Kokį avinėlį? Aš nieko nežinau!.. Gelbėk!..

Rimulis sušuko lazdai:

— Šermukšnio lazda, duck tam sukčiui, duok gerai, tegul laksto skudurai!

Ir šermukšnio lazda taip pripliekė smuklininką, kad jis tuoju sugražino Rimuliui ir stalelį, ir avinėlį.

Rimulis su visais daiktais parėjo namo. Nuo tos dienos jam nebereikėjo eiti darbo ieškoti — stalelis valgių parūpindavo, avinėlis pinigų pabarstydavo, o šermukšnio lazda gindavo nuo piktų žmonių.

ŽENTAS IŠ STUOBRIO

Kartą medžiojo du broliai grafai. Vienas buvo vedęs, kitas ne. Trankėsi jie per dieną, trankėsi, toli nusitrankė, ir vakaras užklupo. Teko nakvoti pas vieną eigulį. Begulėdami broliai išgirdo kažin ką dviese už lango šnekant. Vienas tarė: „Štai šią valandą pagiryje už upelio gimė dvyniai berniukai.“ Kitas pridūrė: „Vyresnysis bus kurpius, o jaunesnysis — nevedusio grafo žentas.“ Vedęs brolis ir sako kitam broliui:

— Ar girdėjai, su kuo susigiminiuosai?

— Girdėjau, kaip negirdėsi,— atsakė brolis,— bet niekų aš nepaisau.

Nors jaunesnysis grafas taip kalbėjo, tačiau iš tikrųjų ką kita širdin įsidėjo ir tuoju piktą sumanymą surengė. Netrukus jis ėmė ieškoti ir pagiryje rado gimusius dvynukus.

Grafas ėmė prašyti ir už gerus pinigus išprašė iš tėvų jaunesnįjį berniuką, prižadėdamas auginti ir mo-

kyti. Bet grafas melavo. Jis nunešė kūdikį miškan ir stačią įleido poaukštin kiauravidurin stuobrin taip, kaip buvo įtūlotas. Netrukus tuo daiktu ėjo eigulys su šuniu. Šuva, lyg pašauktas, pribėgo prie to stuobrio, uosto uosto aplinkui ir kelia snukį aukštin. Eigulys nuėjo, paklausė ir išgirdo kažką knykdant viduje. Jis palypėjo, pažvelgė į drebę ir pamatė boluojant kažkokį votulą. Tuojuo pasidarė iš medelio kabliuką ir ištraukė tą votulą. Žiūri — mažytis vaikas. Eigulys parnešė kūdikį namo ir sako pačiai:

— Radau stuobryje vaiką. Auginkime. Kai užaugs, tai paleisime savomis kojomis vaikščioti.

— Auginkime,— sutiko pati.

Eiguliai praminė savo rastinuką Stuobryčiu ir ėmė auginti.

Grafas trečiais metais po to, kai kūdikį įleido stuobrin, vedė ir pagyvenęs susilaukė dukrelės.

Kai Stuobrytis užaugo, augintojai išleido jį ant savos duonos. Vienas ponas paėmė Stuobrytį sau vežėju. Jaunuolis gražiai tarnavo, mylėjo arklius, švariai laikė karietas, buvo vikrus, švelnus, žmonių mylimas.

Kartą Stuobryčio ponui teko koku reikalu nuvažiuoti pas seną grafą. Grafui labai patiko Stuobrytis, tat išprašė jį sau. Stuobrytis ėmė tarnauti grafui irgi vežėju. Savo dailumu ir vikrumu jis labai patiko grafui, bet dar labiau grafaitėi.

Sužinojo grafas apie dukters meilę su nelygiu jaunuoliu, supyko baisiai ir nusprendė pakišti Stuobrytį po velėna.

Jis už gerus pinigus susikalbėjo su galvažudžiais, kad jie nudėtų Stuobrytį, vieno sekmadienio rytą einantį į mišką.

— O kaip mes pažinsime? — paklausė galvažudžiai.

— Kas eis pirmas iš dvaro vyrų, nors ir aš pats, tam ir pilkite galvon,— atsakė grafas.

O jis galvojo, kad pirmas eis tik Stuobrytis.

Galvažudžiai miške iškasė šalia tako duobę ir laukia. Grafas tą dieną nieko iš dvaro neišleido, tik vieną Stuobrytį išsiuntė į miestelį. Išėjęs miškan, jis sutiko grybaujantį savo draugą. Tas su savo grybais išvedė Stuobrytį iš tako į šalį, ir jie abudu, kiek pamaklinėję po mišką, kitu taku nuėjo miestelin. Galvažudžiai laukia ir nieko iš vyrų nesulaukia. Po dviejų ar trijų valandų išėjo pats grafas pažiūrėti, ar atliktas sutartas darbas, ir eina taku. Jis priėjo prie duobės ir pasilenkęs žiūri. Tą valandą galvažudžiai pokšt pokšt jam galvon ir užkasė.

Dvaras pasigedo pono. Ponia sakė, kad jis tą ir tą valandą išėjęs į mišką. Ėmė ieškoti. Ieškojo ieškojo ir rado šile užkastą šalia tako.

Grafaitė liko tėvo turtų paveldėtoja, mat, ji buvo vienintelė duktė. Ji pasisakė ir motinai, ir artimiems giminėms mylinti Stuobrytį ir norinti jį turėti sau vyrų. Po kelių dienų buvo iškeltos puikios vestuvės. Gėrė, valgė devynias dienas ir devynias naktis.

SESUO KVAILUTĖ

Gyveno trys seserys. Jaunėlė buvo menko proto ir todėl seserų būdavo skriaudžiama, apvalgoma ir kvailute vadinama.

Vyresnioji turėjo mažą sūnelį.

Kartą vyresniosios seserys nuėjo į upę skalbinių

skalbti ir nusinešė vaikiuką išprausti. Atėjo kvailutė ir sako:

— Kvailės, kam prausiate berniuką taip baltai? Kai pamatys gulbė, tai nuneš kaip savo vaiką.

Seserys nieko kvailutei neatsakė. Jos vaiką išprausė labai baltai, paguldė jį ant kranto ir ėmė skalbti. Tą valandą atskrido ragana, pasivertusi gulbe, ir pagrobė vaiką. Seserys, išlipusios į krantą su skalbiniais, žiūri — nebėra vaiko.

— Kur vaikas? Kur vaikas? — pradėjo šaukti jos.

— Sakiau, neprauskite taip baltai,— atsiliepė kvailutė.— Kai jūs skalbėte, atskrido ragana, pasivertusi gulbe, ir nusinešė vaiką.

— Aš eisiu vaiko ieškoti,— tarė jaunesnioji sesuo, atsipiovė gabalą lašinių, atsirieké abišalę duonos ir išėjo. Jiėjo į tą šalį, kur augo daugybė kriaušių, obelių, vyšnių, net šakos linko nuo vaisių.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man našta,— paprašė kriaušė.

— Neturiu laiko! — atsakė toji ir skubiai nuėjo. Beeidama priėjo obele.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man našta!

— Neturiu laiko! — atsakė sesuo ir skubiai nuėjo. Toliau ji priėjo krosnį, pilną pyragų.

— Mergele sesele, išimk iš manęs pyragus, kad neprikeptų.

— Neturiu laiko! — atrėžė ir skubiai nuėjo.

Pagaliau ji priėjo margą karvę ganykloje.

— Mergele sesele, pamelžk mane ir palengvink man sunkumą,— paprašė karvė.

— Neturiu laiko! — atsakė ji ir skubiai nuėjo.

Beeinant pradėjo temti. Sesuo pamatė žiburį ir nu-

ėjo į tą pusę. Netrukus priėjo trobele. Ten palei duris stovėjo krosnis. Ant krosnies murkė didelis rainas katinas, kampe buvo krūva pagalių. Pačiame gale ant suolo gulėjo ragana ir šalia savęs turėjo pasiguldžiusi vaiką. Ragana pamatė viešnią ir sako:

— Eikš, dukrele, paieškok man galvą. Jeigu nenori rankomis, tai pasiimk pagali iš kampo.

Sesuo pasiėmė pagali ir ieško raganai galvą. Ragana pradėjo snausti ir užmigo. Tada sesuo pasigriebė vaiką ir išbėgo. Nubudo ragana, apžergė ližę ir lapatai lapatai paskui ieškotoją su vaiku. Ieškotoja jau buvo pribėgusi prie karvės ir išgirdo atpūškuojant raganą. Ji pribėgo prie karvės ir sušuko:

— Karvute margute, gink mane nuo raganos!

— Nepamelžei manęs, neginsiu,— atsisakė karvė.

Ieškotoja pribėgo prie krosnies:

— Krosnele, krosnele, gink mane nuo raganos!

— Neišėmei pyragų, neginsiu,— atsisakė krosnis.

Ieškotoja pribėgo prie obelės:

— Obelėle, obelėle, gink mane nuo raganos!

— Nepalengvinai man naštos, neginsiu,— atsisakė obelė.

Ieškotoja pribėgo prie kriaušės:

— Kriaušele, kriaušele, gink mane nuo raganos!

— Nepalengvinai man naštos, neginsiu,— atsisakė kriaušė.

Ragana pasivijo ieškotoją ir atėmė vaiką.

Sesuo parėjo be vaiko ir viską papasakojo. Tada kvailutė atsiliopė:

— Kad tik man duotumėte lašinių ir duonos, tai aš parneščiau vaiką.

Pagalvojo seserys ir sako:

— Na, gali eiti.

Seserys įdavė kvailutei gabalą lašinių su abišale duonos ir išleido.

Eina kvailutė ir valgo lašinius su duona. Priėjo kriaušę.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man našta,— paprašė kriaušė.

— Tai gražumėlis kriaušelių! — nusistebėjo kvailutė.— Gerai, medeli, tuojau.

Ir kvailutė kad ėmė kriaušę purtyti, kad ėmė krėsti, nupurtė nukrėtė didesnę dalį vaisių. Prisdėjo pilną prijuostę kriaušių ir eina gardžiai valgydama.

Paskui ji priėjo obelę.

— Mergele sesele, pasikrėsk mano vaisių ir palengvink man našta,— paprašė obelė.

— Tai gražumėlis obuoliukų! — nusistebėjo kvailutė.— Gerai, obelėle, tuojau.

Ir kvailutė kad ėmė obelę purtyti, kad ėmė krėsti, nupurtė nukrėtė didesnę dalį obuolių. Prisdėjo pilną prijuostę ir eina gardžiai valgydama.

Netrukus kvailutė priėjo krosnį.

— Mergele sesele, išimk iš manęs pyragus, kad neprikeptų,— paprašė krosnis.

— O, kokių puikių pyragų čia besama! — nusistebėjo kvailutė, pažiūrėjusi į krosnį.— Gerai, krosnele, tuojau.

Kvailutė išsiėmė iš krosnies pyragus ir prisdėjo pilną prijuostę.

Pagaliau kvailutė priėjo karvę.

— Mergele sesele, pasimelžk mane ir palengvink man sunkumą,— paprašė karvė.

— Gerai, margute, pamelšiu, šilto pienelio paragausiu,— atsakė kvailutė.

Ji prisimelžė į pyrago kriaušlelį saldaus pienelio, atsigėrė ir eina toliau.

Beeinant pradėjo temti. Kvailutė miške rado raganos trobele. Ragana gulėjo ant suolo ir turėjo šalia savęs pasiguldžiusi vaiką. Ji pamatė viešnią ir sako:

— Eikš, dukrele, paieškok man galvą. Jei nenori rankomis, tai pasiimk pagalį iš kampo.

Kvailutė pasiėmė pagalį ir ieško raganai galvą. Ragana ėmė snausti ir užmigo. Mergelė moliu iš aslos užlipdė raganai akis, katinui padavė dar nesuvalgytus lašinius, paėmė vaiką ir išbėgo. Nubudo ragana ir šoko nuo suolo, bet negalėjo atsimerkti. Suvokus, kad akys moliu užlipdytos, ji sušuko:

— Tai ta nelaboji, kur čia buvo, užlipdė man akis! Katinėli, eikš ir atkrapštyk!

— Nėr, nėr, nėr laiko,— sunarnėjo katinas.— Lašinius ėdu.

— Paskui suėsi, katinėli. Greičiau eikš ir atkrapštyk man akis!

— Nėr, nėr, nėr laiko,— vėl sunarnėjo katinas.— Lašinius ėdu. Kai suėsiu, atkrapštysiu.

Ragana turėjo palaukti, ligi katinas suėdė lašinius. Kai katinas atkrapštė akis, ragana apžergė ližę ir lapatai lapatai paskui kvailutę. Mergelė jau buvo arti karvės ir išgirdo raganą atlekiant. Ji pribėgo prie karvės ir sušuko:

— Karvute margute, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu,— atsakė karvė, užstojo kelią, ėmė badytis ir ilgai neleido raganai joti.

Kvailutė pribėgo prie krosnies:

— Krosnele, krosnele, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu,—

atsakė krosnis ir ėmė plytgaliais mušti raganą, neleidama tolyn joti.

Kvailutė pribėgo prie obelės:

— Obelėle, obelėle, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu,—
atsakė obelė ir ėmė šakomis mušti raganą, neleidama tolyn joti.

Kvailutė pribėgo prie kriaušės:

— Kriaušele, kriaušele, gink mane nuo raganos!

— Kad tu manęs paklausei, ir aš tau padėsiu,—
atsakė kriaušė ir pastojo raganai kelią, šakomis ją stumdydama.

Ragana jau buvo išsimušusi iš jėgų. Ji krito po kriaušę ant žemės ir nusibaigė. Kvailutė laimingai parnešė motinai sveiką vaiką.

V A R I O K A I

Vienam tėvui užaugo trys sūnūs. Du vyresnieji buvo tinginiai ir išpuikę, tik jauniausias darbštus, kantrus ir geros širdies jaunuolis. Nelaimė, jauniausiasis sūnus buvo mažo ūgio, silpnesnės sveikatos ir todėl brolių buvo pajuokiamas, net tėvų ne taip mylimas.

Vieną dieną vyriausiasis sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, eisiu į žmones paieškoti laimės, turtų ir garbės.

— Niekur neisi, vaike,— sudraudė tėvas.— Išėjęs pridarysi juokų ir sarmatos.

Bet sūnus nerimo:

— Eisiu, ir viskas.

Ir tėvas, ilgai prašomas, išleido. Gerą kelio galą

paėjęs, jaunuolis prisėdo užkasti. Žiūri — priėjo elgeta, atsisėdo prie jo ir tarė:

— Sotink dieve! Gal ir man duotum kąsnelį duonutės? Šiandien dar nevalgiau.

— Visokių driskių neprišersiu,— atkirto jaunuolis.— Aš pats keliauju, kai pristigsiu duonos, niekas man neduos.

Elgeta nukiūtino sau. Tą valandą atskrido keli paukščiukai ir taikstėsi prie trupinių, nukritusių ant žemės. Jaunuolis nuvaikė paukščius ir dar akmeniukais pamėtė.

Kiek paėjęs, jaunuolis sutiko seną žmogų. Tas užkalbino keleivį:

— Kurgi, mielasai, taip keliauji?

— Einu pasiieškoti geros tarnybos, noriu įsigyti turtų, o su turtais ir garbės,— atsakė jaunuolis.

— Tu galėtum pas mane įsigyti turtų ir garbės, jeigu norėtum gerai tarnauti,— atsakė senis.— Turėtum mano avis paganyti. Jeigu gerai ganysi, tai rudenį maišą pinigų parsineši.

Patiko jaunuoliui pasiūlymas, ir jis pristojęs pas tą senį avių ganyti. Bet ganė negerai: rékavo ant avių, be reikalo čaižė jas botagu, akmenimis mėtė nekaltus gyvulėlius. Vasara jam prailgo iš tinginio ir nuobodulio. Kai pasibaigė ganymo laikas, šeimininkas nusiavedė jaunuolį į rūšį ir tarė:

— Žiūrėk, vyreli, štai ant suoloelio trys maišeliai: šitas su auksu, šitas su sidabru, o šitas su variu. Rinkis vieną maišelį pagal savo darbą. Tik žinok: jeigu negerai tarnavai, tai naudos neturėsi.

Jaunuolis pasiėmė maišelį aukso ir linksmas išėjo namo. Parėjęs atrišo jį, norėdamas parodyti tėvams ir broliams auksą, bet maišelis buvo pilnas gryno smėlio.

— Ar aš nesakiau, kad tu pridarysi juokų ir sarmatos,— burbtelėjo tėvas ir išbarė sūnų.

Netrukus antrasis sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, ir aš noriu eiti tarnauti ir laimę susirasti.

— Ar taip, kaip tavo brolis? — paklausė tėvas.

— Ne, aš nesiduosiu apgaunamas,— atsakė sūnus.

Bet kad ir tas sūnus nebuvo geresnis, tai elgėsi kaip brolis ir kelionėje, ir netikusiai tarnavo pas tą patį senį, avis ganydamas. Kai jaunuolis pabaigė ganyimą, šeimininkas nusivedė jį į rūsį, parodė tris maišelius pinigų ir tarė:

— Žiūrėk, šitas maišelis yra aukso, šitas sidabro, šitas vario. Rinkis vieną maišelį pagal savo darbą. Tik žinok: jeigu negerai tarnavai, tai naudos neturėsi.

Šis buvo kiek protingesnis už savo brolių, tai pasiėmė maišelį sidabro, nors gerai žinojo, kad ir to ne užsitarnavęs. Parėjo vaikiną namo linksmas. Bet kai namie atrišo maišelį, išvydo ne sidabrą, o smėlį.

Tėvas vėl palingavo galvą ir burbtelėjo:

— Abudu mulkliai. Smėlio ir mano lauke kiek reikia, be jokio vargo, be jokios tarnybos.

Pagaliau jauniausiasis sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, ieškojo laimės broliai, noriu ir aš pabandyti. Tai kas, kad aš menkesnis už juos.

Tėvas išleido sūnų, nieko nepasakęs.

Eina jauniausiasis tėvo sūnus keliu. Sustojė prie kalnelio, kur jo broliai buvo valgę, atsisėdė ir užkandžiauja. Priėjo prie jo elgeta ir tarė:

— Skalsink dieve! Gal ir man, jaunuoli, galėtum kąsnelį? Šiandien aš dar nevalgiau.

— Prašom čionai, sėskis šalia manęs,— atsakė jaunuolis ir davė vargšui gabalą duonos. Netrukus at-

skrido paukštelių, jis pabarstė jiems trupinių ir džiau-
gėsi, kaip tie lesa.

Elgeta padėkojo jaunuoliui už duoną ir nuėjo.

Jaunuolis toliau eidamas sutiko tą patį senį, pas
kurį tarnavo jo broliai. Senis tarė:

— Spėju, kad eini darbo ieškoti. Jei nori, eikš
pas mane tarnauti. Paganytum avis ir užsitarnautum.

— Gerai, dėde, eisiu tarnauti,— apsidžiaugė vyru-
kas ir pristojo pas tą senį avių ganyti. Gerai ganė:
laiku ginė, laiku girdė, laiku namo varė. Jis mylėjo
avis, avys jo klausė. Kai pasibaigė ganyimo laikas, šei-
mininkas nusivedė jaunuolį į rūsį, kur laikė pinigų,
parodė tris maišelius ant suolo ir tarė:

— Čia auksas, čia sidabras, čia varis. Rinkis mai-
šelį pagal savo darbą ir neškis.

Vaikinas atsakė:

— Avys ganyti buvo lengvas darbas. O gyvenau
pas tamstą geriau, negu pas tikrą tėvą. Aš norėčiau
imti tik maišelį su variokais, o ir tai, man rodos, būtų
lyg per daug už tokią lengvą tarnybą.

Tada šeimininkas tarė:

— Gerai tarnavai. Drąsiai imk ir ne tik variokus:
aš tau pridėsiu ir kitus du maišelius — su auksu ir si-
dabru. Su visu šituo turtu grižk sveikas namo, rūpinkis
savo tėvais ir gyvenk laimingai.

— Dėde, kad aš nė nepanešiu...

— Nieko, pakinkysiu arklį, važiuotas parsiveši.

Vyrukas, meiliai šeimininko išleistas, parvažiavo
namo su dideliu turtu. Ir tėvai, ir broliai nustebę jau-
nėlio laime. Broliai akių neturėjo kur dėti iš sarmatos.
Jie pagaliau suprato, kad tik dorai dirbdamas žmogus
pelni laimę, turtus ir garbę.

KARALAITIS VAGIS

Vieną kartą iš mokslų pargrįžo trys karalaičiai. Tėvas pasišaukė vyriausiąjį sūnų ir klausia:

— Pasakyk man, sūnau, ko tu išmokai?

— Skaityti, rašyti, skaičiuoti ir karalystę valdyti,— trumpai atsakė sūnus.

— Gerai, būsi vertas mano vardo,— pagyrė tėvas.

Pasišaukė antrąjį sūnų ir klausia:

— Pasakyk man, sūnau, ko tu išmokai?

— Skaityti, rašyti, skaičiuoti ir karalystę valdyti,— atsakė sūnus.

— Gerai, būsi vertas mano vardo,— pagyrė tėvas.

Jauniausiasis sūnus buvo vadinamas kvaileliu. Tėvas klausia ir jį:

— Na, žiopleli, pasakyk man, ko tu išmokai?

— Botagus vyti, kiaules ganyti ir vogti,— atsakė sūnus.

— Ir vogti išmokai?! — nustebo tėvas, smogė jam kumščiu į sprandą ir išvarė sakydamas: — Eik iš mano akių ir vok. Nuo šios dienos tu man nebe sūnus, aš tau nebe tėvas.

Karalaitis nusivilko karališkus drabužius ir išėjo į miestą. Jis parsisamdė auksakaliui darbininku. Kiek apsibuvęs, vieną dieną tarė savo šeimininkui:

— Mūsų dirbtuvė nemaža, tik aukso, kaip matau, nedaug turime. Aš gerai žinau, kaip galima prieiti prie mūsų karaliaus aukso. Parsineštumėm ir būtumėm turtingi.

Auksakalys greitai susigundė, ir abudu su samdiniu vieną naktį nuėjo į karaliaus dvarą aukso vogti. Kadangi karalaitis gerai žinojo visas karaliaus lobyno paslaptis, lengvai priėjo įjedu prie pinigų ir parsinešė

aukso, kiek tik panešti galėjo. Tą išbaigę, ėjo daugiau. Taip jie per kiek laiko išnešiojo daugybę aukso. Karalaičiai tat pastebėjo ir pranešė tėvui:

— Žiūrėk, tėve, mūsų auksas mažta.

Karalius nusijuokė ir tarė:

— Kad pelės kiek nugraužė, tai jums jau ir mažta!

Bet karalaičiai gerai apžiūrėjo ir užtiko kiaurymę, pro kur galėjo vagys landžioti ir auksą vogti. Jie paspėdė spąstus — ant kiaurymės užstatė statinę dervos, kad vagis lišdamas į ją įstrigtų. Netrukus auksakalys su samdiniu vėl nuėjo aukso vogti. Priėjus prie kiaurymės, samdinys ir sako šeiminkui:

— Kiekvieną kartą aš lišdavau pirmas. Dabar tu pabandyk.

Auksakalys lindo ir įlindo į statinę: įstrigo ligi pusiau krūtinės ir užtroško. Samdinys grįžo namo ir rytojaus dieną ramiai dirbo sau vienas, kaip niekur nieko nebuve.

Rytą karalaičiai atėję rado negyvą auksakalį ir pranešė tėvui:

— Pagavome aukso vagį, tik jau nebegyvą, ir nežinome, kas jis per vienas.

Karalius įsakė sūnams:

— Negyvėlį pavežiokite po miestą, kad atpažintų ir atsišauktų savieji. Tada ir sužinosime, kas vogė mano auksą.

Dervuotą negyvėlį išvežiojo po visą miestą, ir niekas neatsišaukė. Pagaliau privežė prie auksakalio namų. Auksakalio pati prapliupo verksmu ir eina pro duris lavono pažiūrėti. Samdinys tą valandą šast prie šeiminkės, įpiovė jai vieną pirštą ir sako:

— Kai paklaus, ko verki, pasakyk, kad įsipiovei pirštą, o į lavoną nė nepažvelk, bus blogai!

Karalaičiai privažiavę ir klausia auksakalienės:

— Ko verki, moteriške? Gal tai tavo vyras?

— Įsipioviau pirštą ir verkiu,— atsakė auksakalienė, o į lavoną nė nepažvelgė.

Taip lavono niekas ir nepriėmė.

Tada karalius įsakė negyvėlį išvežti už miesto, pakabinti po medžiu trim dienom ir pastatyti sargybą iš dvylikos kareivių.

Auksakalio samdinys ryžosi savo šeimininko kūną paimti ir žmoniškai palaidoti. Jis nusipirko sudžiūvusią kumelę, senus ratus, dvylika vienuoliškų milinių, gėrimo su vaistais, nuo kurių žmogus gali miegoti tris dienas, ir vakare nuvažiavo už miesto, kur po medžiu kabėjo šeimininko kūnas. Arti tos vietos buvo lūgis. Jis tyčia įvažiavo į tą lūgį, įklampino kumelę ligi ausų ir šaukia: „Gelbėkite, vyrai, gelbėkite!“ Subėgę visi kareiviai ištraukė iš lūgio kumelę ir ratus. Atsidėkodamas už išgelbėjimą, vyrukas pamylėjo kareivius skaniu gėrimu su miegamaisiais vaistais, ir jie visi tuojuo kietai sumigo. Tada jis apvilko kareivius vienuoliškomis milinėmis ir paėmė šeimininko kūną.

Trečią dieną po auksakalio mirties karalių turėjo atlankyti dvylika vienuolių. Kaip tik tą dieną nubudo ir kareiviai, saugoję auksakalio lavoną. Jie labai nustebė, nebegalėdami vienas kito pažinti. Visi išrodė kaip vienuoliai. Nebebuvo nė lavono. Tada visi dvylika, nebežinodami ką daryti, nuėjo pas karalių pranešti, kas įvyko. Karalius, manydamas, kad tai laukiamieji svečiai, ypač gražiai juos priėmė. Bet netrukus atvyko ir tikrieji vienuoliai. Kiek čia buvo triukšmo ir sąmyšio, kai tikrieji vienuoliai susipešė su netikraisiais! Kai visa paašškėjo, karalius užsirūstinęs liepė

kareivius žiauriai nubausti, bet tikrojo kaltininko niekas nesurado.

Po kiek laiko valdovas davė jaunam auksakaliui nuliedinti aukso ožį rūmų salei papuošti. Auksakalys padarė gražų ožį. Jis buvo kaip gyvas: mekeno ir spardėsi. Darbas karaliui labai patiko, bet su atlyginimu vis delsė. Norėdamas pasididžiuoti nepaprastu daiktu, karalius leido savo dvariškių vaikams pavedžioti aukso ožį miesto gatvėmis. Jaunasis auksakalys prisipirko saldžių riestainių ir išbarstė ant kelio, kur vaikai vedžiojo ožį. Vaikai pametė ožį ir puolė rinkti riestainius. Tuo metu auksakalys ir nudangino ožį. Vaikai parėjo namo valgydami riestainius ir nemokėjo nieko pasakyti, kaip ir kur dingo aukso ožys. Karalius įsakė iškrėsti visą miestą. Auksakalys naktį prieš krūtą išbėgiojo miestą ir beveik ant kiekvieno namo durų užrašė: „Čia ožys. Čia ožys. Čia ožys.“ Krėtėjai tuose namuose rado po tikrą ožį, o auksinio — kaip nebūta.

Karalius labai gailėjo aukso ožio. Jis nutarė pabandyti tą vagį gudrumu pagauti. Valdovas įsakė ištuštinti vienus didelius namus, nutiesti į juos iš gatvės tiltelį, nubarstyti tiltelį aukso pinigėliais, surinkti visus miesto vaikus nuo aštuonerių ligi šešiolikos metų amžiaus ir tilteliu suleisti juos į tuos namus vienai nakčiai prabūti. Karalius galvojo, kad gudruolis vagis nepraeisias pinigų nečiupęs ir taip būsis jis pagautas. Į tų vaikų skaičių pateko ir jaunasis auksakalys; jisėjo tiktai šešioliktuosius metus. Visi vaikai, eidami nakvoti į tuos namus, rūpestingai nuvalė savo korpelių padus, kad nesuteptų karaliaus pinigėlių, o auksakalys tyčia savo padus išdervavo. Vaikai eidami pinigus po tiltelį išstumdė, išmaišė. Auksakalys savo dervuotais padais nusinešė pinigėlių, kiek jų tilpo ant padų, prieš

guldamas visus susirinko ir paslėpė, tik vieną pinigėlį paliko prie užkulnio. Anksti rytą, vaikams dar miegant, karaliaus tarnas peržiūrėjo visas kurpeles ir prie vienos užkulnio rado prilipusį pinigėlį. Jis tą pinigėlį išpiovė su oda ir nunešė karaliui. Tuo metu auksakalys išpiaustė po skylėlę užkulniuose kas antrai kurpelei ir atsigulė. Atėjęs karalius rado po skylėlę užkulnyje kiekvieno vaiko kurpelėse. Tada karalius gražiuoju paprašė, kad gudruolis pats pasirodytų, žadėdamas jo nebausti. Tada auksakalys išėjo iš būrio į priekį, žemai nusilenkė valdovui ir sako:

— Tai aš, šviesiausias karaliau!

— Arčiau, arčiau, berneli, kad geriau išžiūrėtų mano ūkančtos akys,— paprašė karalius.

Berniokas prisiartino. Karalius pažiūrėjo jam į veidą ir klausia:

— Ar tik ne mano sūnus būsi?

— Taip! — atsakė auksakalys.— Aš esu tavo sūnus, gavęs kumščiu į sprandą ir išvartytas iš namų.

— Tai gal tu ir mano auksą vogei?

— Taip, aš ir auksą vogiau, ir auksakalio kūną iš kareivių paėmiau, ir ožį nujojau, ir tave apgavau.

Nusišluostė karalius ašarą ir tarė:

— Grįžk namo, sūnau. Iš tavęs bus tikras karalius. O vyresniesiems broliams teks iš tavęs pasimokyti mikliai vogti ir karalius apgaulinėti.

PIEMUO IR MILŽINAS

Po didžiulį mišką piemuo kartą ganė galvijus. Tame miške buvo kalnas, o tame kalne gyveno milžinas.

Būdavo, nusivarys piemuo galvijus prie to kalno ir groja rageliu.

Igriso milžinui piemens grojimas. Išlindo jis viena kartą iš to kalno, priėjo prie piemens, paėmė nuo žemės akmenį ir suspaudė — akmuo į smėlį subyrėjo.

— Ir tau taip padarysiu, jeigu nenustosi man čia ausų cypinės,— pasakė milžinas piemeniui.

Piemuo nusigando, bet jis buvo gudrus, tai išsiėmė iš savo krepšelio gabalą minkšto sūriū, suspaudė milžinui panosėje, kad net skystimas pro pirštus iššarvėjo, ir tarė:

— O aš galiu tau padaryti taip, kaip šitam akmeniui padariau.

Į tai milžinas atsakė:

— Kad tu toks stiprus, tai eik pas mane tarnauti. Gerai mokėsiu.

— Galiu pamėginti,— sutiko piemuo.

Jis surado sau pavaduotoją galvijams ganyti ir pristojė kuriam laikui pas milžiną tarnauti. Pirmosios dienos rytą milžinas tarė piemeniui:

— Eisime pasikirsti malkų.

Ir abudu nuėjo. Milžinas išrinko didelį medį, nulenkė jį ligi žemės ir liepė piemeniui palaikyti. Kai milžinas paleido, medis užtelėjo aukštyn ir piemenį išsviedė į padebesius. Milžinas dairosi dairosi: medis stovi kaip stovėjęs, o piemens — nebėra. Tik tą valandą žnekt piemuo ant žemės.

— Kur tu buvai? — klausia milžinas.

— Už debesų pasižvalgyti. Dabar tu pasišokėk į viršų.

Išsigando milžinas, kad nepajėgs šitiek iššokti, ir pasiūlė piemeniui rungtis, kas aukščiau kirvį išmes.

Milžinas kad paleido kirvį aukštyn, tas tik po kokios valandos nukrito.

— O dabar tu mesk kirvį.

Piemuo paleido kirvį aukštyn, bet milžinas nematė, kad jis būtų nukritęs. Mat, piemuo turėjo krepšį užpakalyje, tai užsimojęs ir šmukštelėjo jį ten. Po kokių poros valandų jis išėmė kirvį iš krepšio ir duoda milžinui:

— Še, kirvis įkrito man stačiai į krepšį.

Milžinas, paėmęs kirvį, nukirto medį ir sako piemeniui:

— Padėsi man parnešti. Ką imsi — liemenį ar viršūnę?

— Viršūnę,— atsakė piemuo.

Ir milžinas paėmė liemenį, piemuo — viršūnę. Milžinas tempia visą medį, o piemuo užlipa ant medžio, sėdi ir važiuoja. Kai milžinas sustoja, piemuo nušoka nuo medžio ir eina, rankomis laikydamas viršūnę. Taip milžinas su piemeniu parnešė medį.

Kartą milžinas pasiūlė piemeniui eiti lenkčių valgyti — katras daugiau suvalgys. Milžinas išvirė didžiulį katilą kruopų ir sėdo su piemeniu valgyti. Piemuo nemačiomis prisirišo pasmakrėje odinį krepšį ir srebria kruopas, nešdamas vieną šaukštą į burną, o du tris — į krepšį. Milžinas labai daug prisrėbė ir ėmė pūkšti, o piemuo vis dar tebevalgė.

— Tu laimėjai,— pripažino milžinas.

Piemuo prapiovė krepšį, išpylė kruopas, krepšį vėl susiuvo ir sako:

— Matai, aš galiu pilvą prapiauti, išversti valgi, pilvą susiūti ir vėl valgyti kiek tinkamas.

— Ir aš taip padarysiu,— nutarė milžinas ir prapiovė sau pilvą. Kai tik prapiovė, tuoj krito ant žemės ir mirė.

Piemuo sugrižo pas savo šeimininką ir toliau ramiai ganė galvijus.

PIGŪS BERNAI

Vienas šykštus ūkininkas samdinius rinkdavosi už mažiausią algą, bet darbai apkraudavo juos per akis.

Vienais metais prireikė tam ūkininkui berno, ir jis išėjo ieškoti. Beeidamas kelyje susitiko jauną vyrą su ilgais juodais plaukais, kailine kepure ir šiaudų juosta. Tas vyras, lyg žinodamas, ir klausia:

— Ieškai berno?

— Taip, įspėjai.

— Imk mane,— pasisiūlė vyras.

— O kiek norėsi?

— Tiktai krosnies. Ir tik senos.

— Gerai,— sutiko ūkininkas ir parsivedė berną.

Bernas ir klausia:

— Kas man dabar veikti?

— Nuo malūno nukasi kalnelį.

Bernas nukasė ir klausia:

— Kas dabar daryti?

— Sumalsi penkiolika pūrų javų.

Bernas sumalė.

— Kas dabar daryti?

— Išrausi kelmus skynime ir padarysi dirvą.

Bernas išrovė visus kelmus ir padarė gražią dirvą.

Ir taip jis diena iš dienos rūpestingiausiai darė visa, ką tik ūkininkas liepė. Tuo bernu stebėjosi visi kaimynai, o pats ūkininkas tiktai džiaugėsi turįs tokį pigų ir darbštų berną.

Pagaliau atėjo paskutinė metų diena.

— O kas šiandien man daryti? — paklausė bernas.

— Važiوسي malkų į mišką.

Bernas pasikinkė arklius ir išvažiavo. Netrukus ūki-

ninkas pamatė ir balsiai persigando: jo bernas važiavo su didžiausiu vežimu stačių negenėtų medžių tarytum su mišku. Kur jis važiavo, pakelės medžiai griuvo, namai į šalis traukės. Ūkininkas iš baimės ėmė ir palindo po krosnimi.

Įėjo bernas į gryčią ir sako šeimininkei:

— Tarnybą pabaigiau, imu savo algą ir išeinu, Bernas stvėrė krosnį kartu su šeimininuku ir išbildejo.

* * *

Buvo ir kitas toks ūkininkas. Kartą jis išėjo ieškoti berno ir kelyje susitiko jauną vyrą. Apžiūrėjo nuo galvos iki kojų ir klausia:

— Gal norėtum pas mane bernauti?

— Galiu,— atsakė vyras.

— O kiek algos norėtum?

— Vežimo grūdų.

— Per brangu,— atsakė ūkininkas ir nuėjo.

Toliau eidamas jis susitiko kitą tokį vyrą.

— Gal norėtum,— sako,— eiti pas mane bernauti?

— Galiu,— atsakė vyras.

— O kiek algos norėtum?

— Pasiūdinsi batus, ir užteks.

— Per brangu,— atsakė ūkininkas ir nuėjo.

Dar toliau eidamas susitiko trečią jauną vyrą.

— Gal norėtum,— sako,— eiti pas mane bernauti?

— Noriu,— atsakė vyras.

— O kiek algos norėsi?

— Ką čia su alga,— atsakė vyras.— Kiek pasiimsiu nešti su savim, ir bus man gana.

Ūkininkas suderėjo berną už tokią algą ir parsivedė pas save.

Rytojaus dieną ūkininkas išsivedė berną į lauką ir sako:

— Šiandien šitą lauką suarsi ir kviečiais užsėsi.

— Gerai,— atsakė bernas.

Dar buvo toli ligi pietų, o jau bernas parėjo iš lauko.

— Pietų dar ne laikas,— tarė ūkininkas.— Dar padirbėk.

— Lauką suariau ir kviečiai jau sudygo,— atsakė bernas.— Prašom daugiau darbo.

— Puikus iš tavęs vyras,— pagyrė ūkininkas.— Na, dabar gali eiti tą lauką aptverti.

— O kur medžiaga? — klausia bernas.

— Matai mišką?

— Matau.

— Tai tenai visa medžiaga tvoroms.

— Gerai,— tarė bernas ir išėjo į mišką. Pavakare parėjo ir sako:

— Lauką aptvėriau. Prašom daugiau darbo.

Iš pat pirmųjų dienų ūkininkas buvo labai patenkin-
tas savo bernu. Bet kad jis dirbo pernelyg sparčiai,
ūkininkas pradėjo jo bijoti.

Kartą, kai bernas paprašė darbo ir nebuvo ko duoti,
ūkininkas tarė:

— Šiandien iškasi kūdrą, įveisi žuvų ir atneši man vakarienei dvi dideles ir dvi mažas žuvis.

— Gerai, prašom tik duoti gerą kastuvą,— paprašė bernas.

— Neturiu jokių kastuvų,— atsakė ūkininkas.—
Kask kuo nori.

Bernas nieko neatsakė ir išėjo.

Po pietų ūkininkas nuėjo pažiūrėti, kaip jo bernas dirba. Žiūri — kūdra jau iškasta, ir jau viena auksinė žuvelė plaukioja. Ūkininkas ir sako savo pačiai:

— Ar tik nebus mūsų bernas velnio neštas?

— Gali būti,— patvirtino pati.

Saulė dar nesiekė medžių, ir bernas parnešė keturias žuvis.

— Kas buvo liepta,— sako,— padariau. Prašom daugiau darbo.

— Sunešk į kluoną kviečius nuo lauko,— tarė ūkininkas.

Nepraėjo nė valandėlė, ir kviečiai jau buvo kluone.

— Prašom daugiau darbo! — vėl reikalauja bernas.

— Dabar iškulsi visus javus, pasėsi rugius ir kviečius,— jau drebėdamas įsakė ūkininkas.

Vakare parėjo bernas ir sako:

— Javai iškulti, rugiai ir kviečiai pasėti. Prašom daugiau darbo.

Ūkininkas, neberasdamas darbo, ištraukė iš savo galvos plauką ir sako bernui:

— Neškis šitą plauką į kalvę ir nukalk man grandinę.

Bernas išėjo į kalvę. Ūkininkas su pačia tuo laiku sunešė į daržinę visus savo vertingiausius daiktus ir paslėpė šiauduose, kad bernas nerastų.

Netrukus bernas sugrižo su ilga grandine rankose.

— Ką dabar dirbsi? — klausia ūkininkas.

— Metus jau pabaigiau, tai dabar atėjau algos atsiimti. Kiek susirišiu, tiek ir nešiuos,— atsakė bernas.

Nieko daugiau nelaukęs, jis nuėjo prie daržinės, apjuosė ją grandine, užsimetė ant pečių ir išėjo su visais ūkininko turtais.

BERNAS, VELNIAS IR DUNDULIS

Vienas bernas sumanė vesti. Visko turėjo, tik pinigų trūko.

Bernas ėmė sukti galvą, kur čia gavus pinigų. Ir vieno prašė, ir kito — niekas skolinti nenorėjo. Nusiminė bernas ir tarė sau vienas: „Kad ir velnią sutikčiau, paprašyčiau pinigų paskolinti.“ Nespėjo jis pabaigti žodžio, ir priešais išdygo velnias. Pasikraipė, pasivaipė nelabasis ir sako:

— Aš čia. Galiu tau paskolinti. Tik už tai turėsi mane į vestuves pakviesti.

Bernas sutiko, ir velnias davė jam kapšelį muštinių. Bet vos bernas paėmė į rankas pinigus, tuojau suprato negerai padaręs ir ėmė atsikalbinėti nuo kvietimo į vestuves.

— Kaip aš tave,— sako,— surasiu?

— Matai šitą kryžkelę? — tarė velnias.— Čia ateisi ir mane rasi. Tik pasakyk, kokius dar svečius kviesi?

Bernas, greitai sumojęs, tarė:

— Svečiai kaip svečiai, o muzikantu prašysiu patį perkūnėlį Dundulį.

Velnias pakrapštė nosį ir sako:

— Svečiai kaip svečiai, bet jeigu bus Dundulis, tai aš neisiu. Jau vieną kartą buvau su juo susitikęs, tai va ir dabar esu šlubas — taip jis mane trenkė.

— Tai kaip bus su skola? — paklausė bernas.

Matyt, neblogo būta to velnio, kad ta'p atsakė:

— Kai sudarysi, atiduosi. Ateisi aure pas Būko akmenį pamiškėje, pašauksi: „Būkai, Būkai, atnešiau pinigus“, ir aš ateisiu.

Bernas apsidžiaugė gavęs pinigų ir netrukus vedė

pačią. Nuo tos dienos netruko praeiti ir ketveri metai. Jis gerokai prasigyveno. Sudaręs pinigų, kartą nuėjo pas Būko akmenį ir šaukia:

— Būkai, Būkai, atnešiau pinigus!

Ir atsiliepė balsas giliai iš po žemės:

— Būko jau seniai gyvo nebėra. Tavo muzikantas Dundulis jį užmušė.

Taip ir liko neatiduota velniui skola.

GLÜDULIS IR UOGELĒ

GLŪDULIS IR UOGELĖ

Glūdulis buvo labai geras berniukas. Jis gražiai gane galvijus, mylėjo gyvulius, mylėjo paukštelių, augalus. Ganydamas drožinėdavo iš medžio šaukštus, statulėles, darydavo dūdeles, motinai parinkdavo uogų, grybų.

Vieną gražią vasaros dieną Glūdulis rado prie kelmelio išsirpusią didelę žemuogę. Jis atsisėdo ant kelmelio, pasidėjo ant delno tą žemuogę, žiūri ir šneka pats sau:

— Tai kad dabar iš tos uogos imtų ir pasidarytų graži mergytė. Abudu ganytumėm, dainuotumėm, uogautumėm, žaistumėm.

Sulig tais žodžiais žemuogė staiga nukrito ant žemės, ir prieš berniuką atsistojo graži geltonplaukė mergytė raudona suknele, žaliais kaspinėliais.

Glūdulis net išsižiojo, o mergytė gražiai nusilenkė Glūduliui, meiliai nusišypsojo ir tarė:

— Nebijok manęs, Glūduli. Dabar aš tau padėsiu ganyti, tau su manim nebebus liūdna.

Glūdulis labai apsidžiaugė ir tuojau pasidalijo su mergyte motinos įdėtais pusryčiais. Glūdulis praminė ją Uogele.

Uogelė buvo linksma mergytė. Ji visą dieną su Glūduliu dainavo, žaidė, jam pasakojo gražias miško pasakas.

Taip jiedviem bežaidžiant, atėjo vakaras. Glūdulis ir sako:

— Uogele, jau saulutė ruošiasi miego, laikas galvijams namo. Abudu ginsime. Mano mama gera, tave priims kaip dukrelą.

— Ne, Glūduli,— atsakė Uogelė.— Gink vienas. Aš čia liksiu. Palįsiu po kelmeliu ir prabūsiu naktį. Rytoj atėjęs pašauksi: „Uogele, išei“, ir aš išeisiu iš po kelmelio.

Glūdulis parginė namo, Uogelė liko prie kelmelio.

Rytą Glūdulis atginė galvijus prie kelmelio ir pašaukė:

— Uogele, išei!

Uogelė tuojau išėjo. Ir abudu vėl ganė lig vakaro.

Taip Glūduliui ėjo visos dienos. Greitai bėgo graži vasara. Jau ir ruduo priartėjo. Medžių lapai ėmė gelsti ir kristi. Oras vėso. Miške darėsi vis liūdniau.

Vieną rytą Uogelė tarė Glūduliui:

— Man jau darosi šalta. Aš čia ilgiau nebebūsiu.

— Pabūk dar, Uogele, pabūk dar,— prašė berniukas.— Man be tavęs čia bus nemiela.

Bet Uogelė nesutiko.

Pagaliau atėjo šaltos dienos. Dangus apsiniaukė, ėmė dažniau lynoti. Visa gamta pašiurpo.

Atginė vieną dieną Glūdulis prie Uogelės kelmelio ir šaukia:

— Uogele, išeik!

Bet Uogelė nebeišėjo.

Glūdulis ėmė dairytis aplink kelmelį. Jis rado tik vėjo suglamžytus ir lietaus sumirkytus Uogelės drabužėlius.

Labai pagailo Glūduliui gerosios Uogelės, taip pagailo, kad iš skausmo plyšo jo širdis: berniukas krito ant žemės ir pavirto akmenėliu. Surinko vėjas nuo žemės medžių lapus ir jais apklojo pilką akmenėlį.

Susirinko aplink akmenėlį Glūdulio galvijai ir ėmė raudoti.

Karvės mūkė, avys bliovė, savo piemenėlį šaukė, bet Glūdulis liko akmenėliu žiemos šalčių kentėti ir kitą vasarą savo Uogelės laukti.

GIRDULIS IR RAGANOS

Arti ežero gyveno našlė. Ji turėjo sūnų Girdulį, dar nedidelį berniuką.

Motina nupirko Girduliui valtį ir tinklą. Berniukas per dienas irstydavosi po ežerą ir žvejodavo. Kai motinai prireikdavo Girdulio, ji nueidavo prie ežero ir pašaukdavo:

Girduli sūneli,
Išsiirk į krantelį!
Tave pabučiuosiu,
Baltus marškinėlius duosiu!

Ir Girdulis, būdavo, išsiiria į krantą. Motina jį nu-
prausia, baltus marškinius duoda, pavalgydina ir eina
namo. Girdulis vėl irstosi po ežerą ir žuvis gauda.

Vieną kartą atsibastė ragana ir už kalnelio pasi-
klausė. Ji išgirdo, kaip motina šaukia Girdulį į krantą.
Kitą dieną ragana priėjo prie ežero ir šaukia:

Girduli sūneli,
Išsiirk į krantelį!
Tave pabučiuosiu,
Baltus marškinėlius duosiu!

Girdulis iš balso pažino, kad ne jo motina, ir sako:
— Tai ne mano mama šaukia. Jos balsas plonesnis.

Ragana nuėjo pas kalvį ir prašo:

— Kalvi, būk toks geras, paplok man liežuvį. Gerai
užmokėsiu.

Kalvis paplojo liežuvį. Tada ragana vėl nuėjo prie
ežero ir šaukia kaip motinos balsu:

Girduli sūneli,
Išsiirk į krantelį!
Tave pabučiuosiu,
Baltus marškinėlius duosiu!

Girdulis nesuprato, kad tai ragana šaukia, ir išsi-
yrė. Ragana pastvėrė Girdulį, įsidėjo į maišą ir nešasi
namo kepti. Girdulis nešamas pradėjo dainuoti:

Aukšti kalneliai, žemi kloneliai,
Vai noriu noriu saldaus miegelio!

Ragana ir įsinorėjo miego. Ji atsisėdo po beržu ir
užmigo. Girdulis išlindo iš maišo, pridėjo akmenų ir
nuėjo irstytis po ežerą. Nubudus ragana užsimetė mai-

šą ant pečių ir parėjo namo. Jos trys draugės raganos ir klausia:

— Ką tu čia parnešei?

— Girdulį, našlės sūnelį,— atsakė ragana. — Turėsimė gardžios mėselės.

Ir atrišo maišą, o maiše — vieni akmenys!

Ragana tuojau nudūmė prie ežero ir vėl šaukia:

Girduli sūneli,

Išsiirk į krantelį!

Tave pabučiuosiu,

Baltus marškinėlius duosiu!

Girdulis nesuprato, kad tai ragana šaukia, ir išsiyrė. Ragana už berniuko, į maišą ir nešasi namo kepti. Girdulis vėl uždainavo:

Aukšti kalneliai, žemi kloneliai,

Vai noriu noriu saldaus miegelio!

Bet ragana nebesidavė miegui ir Girdulį parsinešė namo. Krosnis jau buvo iškūrenta. Draugės tuo laiku buvo kur išlėkusios. Ragana pasiėmė ližę ir liepia Girduliui gulti ant jos. Jis atsigulė ir iškėlė ranką. Ragana sako:

— Negerai guli, į krosnį neišausiu!

Girdulis nuleido ranką ir iškėlė koją. Ragana sušuko:

— Sakau, kad negerai guli!

— Na, tai parodyk, kaip reikia atsigulti! — atsakė Girdulis.— Aš nemoku.

Ragana atsigulė ant ližės ir guli. Tą valandą Girdulis čiūkšt raganą į krosnį, taukšt krosniadangte uždare, o pats išbėgo. Žiūri — pareina visos trys raganos. Greitai jis įkopė į aukštą beržą ir pasislėpė.

Raganos išsiėmė iš krosnies kepsnį ir susėdusios prie stalo valgo. Girdulis neiškentė ir uždainavo iš beržo:

Gardumėlis mėsos
Raganėlės tikros!

Raganos ėmė dairytis, kas taip dainuoja. Nagi žiūri — prie jų namų Girdulis berže. Raganos už kirvių ir nudūmė prie beržo. Jau būtų pagavusios Girdulį, bet Girdulis paprašė skridusių pro šalį paukščių, kad duotų jam plunksnų išsigelbėti iš nelaimės. Paukščiai davė jam plunksnų, kiek kuris galėjo. Girdulis pasidarė sparnus ir plast plast iš beržo nuskrido su paukščiais.

RAULO IŠDAIGOS

Raulas buvo mažo ūgio, silpnos sveikatos bernas ir todėl negalėjo nieko kito dirbti, kaip tik ganyti. Jis ir gyveno prie savo turtingo brolio ir ganė jo gyvulius. Per visą savo gyvenimą Raulas buvo susidaręs trisdešimt muštinių. Tuos muštinius jis visados nešiodavosi su savim.

Kartą Raulas ganė pakelėje. Jis pamatė ateinant prekiautoją Samuolį ir sumanė pajuokauti iš jo. Raulas pasišaukė kumeliuką, vieną muštinį pakišo jam po stimburiu, o visus kitus dvidešimt devynis išmėtė žolėje. Pamatęs Samuolis ir klausia:

— Ką tu čia, Raulai, dirbi?

— Argi nematai, kad pinigūs renku! — atsakė Raulas.

— Matyti matau, bet pasakyk, kas tau davė? —
stebisi Samuolis.

— Kas gi duos, jei ne šitas kumeliukas! Jis kiekvieną kartą duoda po trisdešimt muštinių. Tai bent kumeliukas!

Samuolis ėmė žiūrėti, ar tiesą Raulas sakė. Jis ėmė skaičiuoti pinigų ir rado tik dvidešimt devynių muštinių.

— O kur dar vienas muštinis? — klausia Samuolis.

— Gal užsilaikė,— atsakė Raulas, pakėlė kumeliuko stimburį, ir muštinis iškrito.

Samuolis net išsižiojo ir ėmė prašyti:

— Raulai, parduok man tą kumeliuką, aš tau brangiai užmokėsiu.

— Tai kiekgi duosi? — klausia Raulas.

— Duosiu šimtą muštinių,— atsakė Samuolis.— Gal nebus per maža.

— Gerai, mokėk,— sutiko Raulas.

Samuolis tuojau sumokėjo šimtą muštinių ir linksmas nusivedė kumeliuką. Nusivedęs išklojo klėtį paklodėmis, pastatė po indą avižų ir pieno, įvedė kumeliuką ir paliko nakčiai vieną. Kumeliukas ėdė ėdė ir persiėdė, gėrė gėrė ir persigėrė, užvirto ant durų ir nustipo.

Rytą Samuolis nuėjo į klėtį žiūrėti ir negalėjo atidaryti durų. „Na, ar tiek daug pinigų?“ — pagalvojo sau Samuolis ir atsivedė pačią. Bet atidaryti ir abudu neįveikė. Tada į pagalbą pasišaukė kaimyną ir atidarė. Baisiai perširdo Samuolis, radęs kumeliuką negyvą, o pinigų — nė skatiko. Apsisukęs jis tuojau nuklėkė pas Raulą į ganyklą. Raulas buvo atsinešęs gražų narvelį, o narvelyje — varnėną, išmokytą tarti du žodžius: „Gerai žinau.“ Ir tą valandą, kai Samuolis pri-

ėjo prie Raulo, varnėnas čiulbėjo: „Gerai žinau, gerai žinau.“ Nustebo Samuolis ir klausia:

— Raulai, ką čia tas paukštelis gieda, ką jis gerai žino?

Raulas paaiškino:

— Jis viską gerai žino. Jis žino, kur pinigų gauti, kur prekes brangiai parduoti.

Susižavėjo Samuolis varnėnu ir, užmiršęs kumelių, sako Raului:

— Parduok man šitą paukštelį!

— O kiek duosi?

— Šimtą muštinių, tik parduok.

Raulas pardavė Samuoliui varnėną už šimtą muštinių.

Rytojaus dieną Samuolis prisikrovė vežimą prekių ir nuvažiavo į turgų. Vežimą pastatė rinkoje, ant vežimo užkėlė narvelį su varnėnu, o pats nuėjo kur. Varnėnas čiulbėjo: „Gerai žinau“, o žmonės ėmė prekes, ligi ištuštino visą vežimą. Sugrižo Samuolis ir savo akimis nebetiki — vežimas buvo tuščias. Jis paprašė varnėną pinigų, bet tas tik čiulbėjo: „Gerai žinau.“

Vakare Samuolis vėl drožia pas Raulą. Raulas jau buvo parginęs. Pamatęs ateinant Samuolį, jis tuojau įmokė brolių: „Aš einu į seklyčią ir atsigulu. Pasakyk Samuoliui, kad miriau. O jeigu reiks, tai plaktuku pakelsi mane.“

— Kur Raulas? — klausia įėjęs Samuolis.

— Raulas mirė. Jau antra diena, kai mirė. Guli seklyčioje.

Samuolis ėmė pasakoti savo bėdas ir reikalauti dviejų šimtų muštinių. Brolis tarė:

— Jeigu taip yra, kaip sakai, tai eikime pas patį

Raulą. Jis paliko tokį plaktuką. Juo galima atgaivinti mirusį žmogų.

Brolis paėmė plaktuką ir su Samuoliu nuėjo pas Raulą. Sudavė brolis plaktuku į kaktą sakydamas: „Rulai, kelk!“ — Raulas pajudino vieną ranką. Sudavė antrą kartą: „Rulai, kelk!“ — Raulas pajudino kojas. Sudavė trečią kartą: „Rulai, kelk!“ — Raulas atsisėdo. Sudavė ketvirtą kartą: „Rulai, kelk!“ — ir Raulas atsiseto.

— Samuolis prie tavęs su reikalais,— tarė brolis Raului.

Bet Samuolis susižavėjo plaktuku ir, užmiršęs reikalus, ėmė prašyti, kad Raulas parduotų jam tą plaktuką. Ir Raulas pardavė plaktuką vėl už šimtą muštinių.

Samuolis visur pasigarsino prikėliaš mirusius žmones.

Tuo laiku mirė to krašto kunigaikštystė. Tėvas parvežė Samuolį, kad prikeltų dukterį. Samuolis sudavė plaktuku numirėlei į kaktą sakydamas: „Kunigaikštyte, kelk!“ — numirėlė nė krust. Sudavė antrą, trečią kartą — nieko. Kunigaikštis įmetė Samuolį į kalėjimą kaip apgaviką.

Atlikęs bausmę, Samuolis nutarė atkeršyti Raului.

Buvo žiema. Samuolis, nutaikęs gerą laiką, pasiprašė į pagalbą kelis draugus, pagavo Raulą, įkišo į maišą ir nutempė į ežerą skandinti. Bet pirma sumanė jį rykštėmis nuplakti. Visi, palikę Raulą užrištame maiše prie aketės, nuėjo rykščių atsinešti. Tuo laiku pro šalį važiavo kitas toks, kaip Samuolis, prekiautojas su prekėmis. Raulas maiše ėmė šaukti, raudulingai ripuodamas:

Nemoku skaityti,
Nemoku rašyti,
Nori mane karaliūm statyti!

Prekiautojas išsoko iš rogių, priėjo prie maišo ir sako:

Aš moku skaityti,
Aš moku rašyti,
Tegul mane ima karaliūm statyti.

— Gerai, gerai,— sako Raulas.— Prašom į mano vietą!

Prekiautojas išleido Raulą, pats įlindo į maišą, ir Raulas jį užrišo. Prekiautojas liko maiše, o Raulas nuvažiavo su prekėmis į pamiškę. Atėjęs Samuolis su draugais maišą įkišo į aketę. Raulas pamiškėje apsisuko ir važiuoja namo. Susitinka Samuolį su draugais nuo ežero. Nustebęs Samuolis ir klausia:

— Raulai, iš kur tu?!

Raulas ir aiškina:

— O jūs, žiopliai, žiopliai! Kiek ten ežere gėrybių! Tik imk ir krauk į vežimus!..

Ir Samuolis, ir draugai apstulbo. Bet greitai atsipekėjo ir sako:

— Nuvesk ir mus tenai!

— Gerai, nuvesiu,— sutiko Raulas.

Samuolis ir draugai pasiėmė po maišą, nuėjo į ežerą ir sulindo į maišus. Raulas visus užrišo maišuose, rykštėmis smarkiai nupylė kiekvieną ir sukišo į aketę.

Kas per daug nori, visko netenka,

KAIP GURDULIS Į VESTUVES VAŽIAVO

Kadaiše gyveno apykvailis Gurdulis su savo pačia. Kartą Gurdulio giminės kėlė vestuves. Gurdulienė pripirko molinių puodų, pridarė alaus ir išleido vyrą nuvežti giminėms.

Važiuoja Gurdulis su puodais, su alum ir galvoja: „Arkliui sunku vežti tiek puodų, tiek alaus ir dar mane. Reikia palengvinti.“ Išlipo Gurdulis iš vežimo ir eina iš paskos. Ilgai ėjo, net padai įskaudo. „Reikia žemele pavilgyti,— sugalvojo Gurdulis,— bus minkštesnė, ir padai ne taip skaudės.“ Jis ištraukė vienos statinėlės kamštį ir paleido alų. Alus pradėjo bėgti, suvilgė žemę, ir Gurduliui eiti jau nebekieta. Kai statinėlė ištuštėjo, jis ją išmetė, pradėjo leisti kitą.

Privažiavo Gurdulis mišką ir važiuoja pro skynimą. O ten būta daug kelmų. Važiuojant ėmė lynoti. Gurdulis ir sako kelmams: „O, jūs vargšai mano broleliai, lietus lyja, o jūs mirkstate be kepurių.“ Ir Gurdulis apmaustė visus kelmus savo puodais.

Toliau privažiavo Gurdulis jauną epušotėlį. Žiūri — epušėlių lapeliai tik dreba, tik virpa. Gurdulis ir sako: „O, jūs mano seselės, ko jūs drebate? Gal alučio norite? Štai gerkite ir nedrebėkite.“ Ir Gurdulis ėmė laistyti epušaites alum, ligi visą išlaistė. Tuščias statinėles išmetė.

Kai Gurdulis nuvažiavo pas gimines, vežimas buvo tuščias. Giminės labai nustebo ir klausia:

— Kas gi atsitiko, kad be nieko atvažiavai? Gal kas apiplėšė?

— Niekas manęs neapiplėšė,— atsakė Gurdulis.— Puodais apmausčiau broliukus, mat, jiems buvo šalta be kepurių, alų atidaviau sesutėms, mat, jos gerti norėjo.

Giminės nieko nesuprato, ką Gurdulis šnekėjo. Tik-tai žmonės matė pakelėje tuščias statinėles ir daug kelmų su užmaustytais puodais. Tai buvo kelias, kuriuo Gurdulis važiavo į vestuves.

LAIMĖS GRŪDAS

Kartą ūkininkas su bernu kūrė rugius. Bekuliant vienas grūdas tik cakt ir išoko bernui burnon.

— Laimė išoko burnon,— tarė bernas.

— Kokia laimė? — paklausė ūkininkas.

Bernas išėmė iš burnos grūdą ir parodė.

Ūkininkas tik nusijuokė ir tarė:

— Kiek per dešimtį metų tuo grūdą užsėsi žemės, tiek aš jos tau padovanosiu.

Apsidžiaugė bernas ir pasodino savo grūdą. Vasarą iš jo užaugo jau penkios varpos ir davė šimtą grūdų. Rudenį visus tuos grūdus vėl pasodino ir kitą vasarą gavo daugiau kaip tūkstantį grūdų. Taip sėdamas ir augindamas, bernas kas metai vis didino sklypą žemės. Septintais metais jis savo rugius iš lauko jau vežimu parsivežė. Dešimtais metais bernas rugiais užsėjo pusę valako ir grūdų dar liko duonai.

Ūkininkas turėjo atiduoti bernui jo užsėtą žemę.

TINGINYS IR DUONA

Buvo vienas tėvų sūnus labai didelis tinginys. Niekaip negalėdavo jo priversti dirbti. Ilgai vargo tėvas su tuo tinginiu ir nieko neišvargo. Pagaliau jis tarė sūnui:

— Kad nenori dirbti, tai nevalgyk. Eik iš mano akių, bus lengviau ir tau, ir man. O kai nebegausi valgyti, imsies darbo.

Ir tėvas išvarė tinginį sūnų.

Tinginys išėjo iš tėvo namų ir atsigulė pamiškėje. Išalkęs nežinojo, ką daryti. Nuliūdo ir ėmė verkti kaip vaikas. Tuo metu medyje kažkas suūžė ir — pliumpt kepalas duonos nukrito ties tinginiu. Jis ištiesė koją, norėdamas kepalą prisitraukti. Bet kepalas kiek pasirito tolyn. Tada tinginys griebė kepalą rankomis. Kepalas vėl pasirito tolyn. Dabar tinginys atsistojo ir priėjęs norėjo griebti kepalą. Bet kepalas, lyg vėjo nešamas, ėmė riedėti tolyn. Tinginys šoko vytis, kepalas tolyn riedėti. Tinginys taip gaudė duoną, ligi parkrito žemėn iš didelio nuovargio. Tada ir duona sustojo.

Tinginys paėmė duoną ir ėmė valgyti galvodamas: „Matau, kaip sunkiai duona uždirbama. O aš noriu ją valgyti dykas būdamas. Grįšiu pas tėvą ir dirbsiu kaip visi.“

Tinginys sūnus sugrįžo pas tėvą ir ėmė dirbti kaip visi žmonės.

NEKANTRI SENĖ

Kartą senis su sene pasisodino pastalėje pupą. Pupa išdygo ir pradėjo sparčiai augti. Augo augo pupa ir priaugo ligi stalo. Senė ir sako:

— Seni, seni, grėžk stalą!

Senis pragrėžė stalą. Pupa augo augo ir priaugo ligi lubų. Senė ir sako:

— Seni, seni, grėžk lubas!

Senis pragrėžė lubas. Pupa augo augo ir priaugo ligi stogo. Senė ir sako:

— Seni, seni, plėšk stogą!

Senis praplėšė stogą. Pupa augo augo ir priaugo ligi dangaus. Senė ir sako:

— Seni, seni, pragrėžk dangų ir lipkime abudu.

Senis įsidėjo senę į maišą, įsikando į dantis ir lipa ta pupa. Prilipo prie dangaus, pragrėžė skylę, ir įlindo abudu į dangų. Danguje buvo labai gražu. Seniai tik vaikščiojo, tik gėrėjosi. Galop atėjo ir vakaras. Seniai nuėjo pas dievą ir sako:

— Dieve, dieve, mes norime miego. Kur mums gulti?

— Eikite virtuvėn ant krosnies,— tarė dievas.— Tik nelieskite duonkubilio su duonos maišymu.

Seniai nuėjo ir atsigulė ant krosnies. Senis netrukus užmigo, bet senei rūpėjo duonkubilis — kas ten per maišymas. Ji neiškentė — pakabino pirštu maišymo ir paragavo. Tik užt ir išbėgo visas maišymas iš duonkubilio. Rytą atėjo dievas ir ėmė barti senius. Senis atsiliepė:

— Aš kantrus, dieve, bet mano senė tai nekantri. Dievas mostelėjo ranka ir tarė:

— Na, dar paviešėkite danguje.

Vakare seniai nuėjo pas dievą ir sako:

— Dieve, dieve, jau norime miego. Kur mums gulti?

— Eikite sodan,— tarė dievas,— tik nelieskite obuolių.

Seniai nuėjo sodan ir atsigulė. Senis užmigo, bet senei rūpėjo obuoliai. Ji atsikėlė, priėjo prie vienos obelės ir nusiskynė vieną obuolį. Tą valandą tik bar bar visi obuoliai nukrito nuo medžių. Senis pabudo nuo triukšmo. Jis ėmė rauti plaukus senei nuo galvos ir raišioti obuolius prie šakų. Dirbo, ligi prašvito. Rytą dievas ėmė bartis:

— Prašiau neliesti, neklausėte.

Senis atsiliepė:

— Aš kantrus, dieve, bet mano senė tai nekantri.

— Na, dar galite pabūti danguje,— leido dievas.—
Bet jeigu dar ką padarysite, išvarysiu.

Atėjo vakaras, seniai ir sako:

— Dieve, dieve, norime miego. Kur mums gulti?

— Eikite daržinėn,— tarė dievas.— Tik nelieskite
mano ratukų.

Seniai nuėjo daržinėn ir atsigulė. Senis laikė savo
pačią už sijono, kad gulėtų, o senė laukė, kad senis
greičiau užmigytų. Kai senis užmigo, ji tykiai atsikėlė ir
įsilipo į dievo ratukus. Kad pradės ratukai važiuoti po
sienas, po pastoges, kad ims trankytis po debesis! Nu-
budęs senis ėmė rėkti ant savo senės. Išgirdo dievas
ir sako:

— Tokių svečių man nereikia. Eikite iš kur atėję!

Senis įsidėjo maišan savo senę, įsikando į dantis ir
lipa pupa atgal žemėn. O senė vis klausia: „Seni, ar
toli žemė? Seni, ar dar toli žemė?“ Senis išsižiojo, norė-
damas pasakyti, kad dar toli, maišas ištrūko iš dantų,
senė iškrito ir užsimušė. O senis, grįžęs namo, rado
pragrežtą stalą, kiauras lubas, praplėštą stogą, tik
nekantrios senės neberado.

MATIJOŠIAI IR DEŠRA

Kartą vargšas žmogelis su pačia valgė vakarienę —
srėbė paprastą, nedarytą bulvienę su duona. Negardi
buvo bulvienė, ir Matijošius valgėdamas burbėjo sau:

— Labai nelygu pasaulyje. Vieni turtingai gyvena, gardžiai valgo, gražiai nešioja, visko turi, nieko jiems netrūksta. Kiti — vos galus su galais suveda, badmiriauja, lakdami šunišką lakalą... Labai nelygu pasaulyje, labai... Aš kitaip sutvarkyčiau...

Tą valandą jie išgirdo paslaptinę balsą:

— Tik panorék kokių trijų daiktų ir tuojau turési. Bet tik trijų, ne daugiau.

Žmogelis émé galvoti, kokių čia daiktų panorėjus. Niekto nelaukus, jo pati pliaukšt liežuvium ir sako:

— Kaip gera būtų gavus riebios dešros, nors kartą metuose lūpas suteptumém!

Vos tik ji išsižiojo, o ant stalo jau gulėjo didžiulė stora dešra.

— A, kad tau šita dešra prie nosies priliptų! — sukeiké pats.— Argi nebuvo galima vertingesnio daikto panorėti?

Po tų žodžių dešra skykt nuo stalo ir lept pačiai prie nosies. Moteris traukia šiaip, tempia taip — niekaip nenupléšia dešros nuo nosies. Išsigando jos vyras, matydamas pačią su dešra ant nosies, ir prašvebleno:

— Tai kad ta dešra nuo nosies nukristų!

Su tais žodžiais dešra slinkt nuo nosies ir nukrito. Dabar jau buvo pasakyti visi norai, ir žmogeliai kaip ir pirma srébé juodą putrą.

BERŽAS JAUTĮ NUPIRKO

Buvo trys broliai — du protingi, trečias kvailas. Kartą broliai, neturédami laiko, išsiunté kvailį su jaučiu į turgų, įsakę parduoti už penkias dešimtis muštinių.

Kvailys veda jautį per mišką ir girdi — vienoje pusėje kas girgžda: girgžt girgžt girgžt. Jam pasigirdo: pirkt pirkt pirkt. Tįmptelėjo kvailys jautį ir veda į tą vietą. Žiūri — senas, papuvusiais pašakniais, išdrevėjęs beržas, vėjo judinamas, trinasi į kitą medį ir girgžda. Kvailys pamanė, kad beržas nori iš jo pirkti jautį, ir klausia:

— Ka? Nori iš manęs pirkti jautį?

— Girgžt,— girgžtelėjo beržas.

— Tikrai nori pirkti?

— Girgžt.

— Duosi penkias dešimtis muštinių?

— Girgžt.

— Kada? Rytoj atiduosi pinigus?

— Girgžt.

— Tai gerai. Pinigų ateisiu rytoj rytą.

Kvailys pririšo jautį prie beržo ir sako:

— Aš einu namo. Žiūrėk, kad rytoj rytą būtų man visi pinigai!

— Girgžt,— atsakė beržas.

Ir kvailys ramus parėjo namo. Broliai vakare, grįžę iš darbo, paprašė pinigų už jautį.

— Kad aš pinigų dar negavau,— atsakė kvailys.— Rytoj rytą gausiu.

— Kam pardavei jautį?

— Beržui.

— Kokiam beržui?

— Nagi beržui, miške. Pinigus prižadėjo rytoj atiduoti. Jautį pririšau prie beržo ir palikau.

— Tuoju eik ir parvesk jautį! — supyko broliai.

— Kurgi dabar naktį eisiu! Rytoj, kaip susitariau, nueisiu ir parnešiu pinigus.

Broliai daugiau nieko nebesakė, tiktai gailėjosi kvailį su gyvuliu išsiuntę.

Rytojaus rytą, vos išaušus, kvailys nuėjo į mišką pas beržą pinigų. Žiūri — prie beržo karo virvė su ragais, žemėje — kaulai, ne pinigai. Mat, naktį vilkai jautį suėdė. Vėjas buvo aptykęs, ir beržas nebegirgždėjo. Kvailys iširdo ir rėkauja ant beržo:

— Suėdei jautį ir dabar tyli! Aš tau nedovanosiul! Aš tau galą padarysiul! Pamatysi, kad aš juokų nepažįstu!

Kvailys parėjo namo, pasiėmė kirvį ir sugrižęs kerta beržą. Greitai pakirto, ir beržas nugriuvo su dideliu trenksmu. Kvailys žiūri — iš kiaurymės sužvilgėjo muštinal. Jis tuos pinigus susisėmė ir parnešęs numetė broliams sakydamas:

— Štai jums ir pinigai už jautį!

Broliai išpūtė akis ir nežinojo, ką sakyti.

VAIDUOKLIS

Buvo rudens vakaras. Vienas ūkininkas priėmė į nakvynę seną elgetą. Sutemus šeimininkė paguldė jį kamaroje.

Kamaroje stovėjo girknos. Mat, seniau, kai malūnų buvo reta, sodžių gyventojai viską maldavosi namie. Paprastai maldavo anksti rytais.

Rytą ūkininko merga nuėjo į kamara kruopų plėšti. Ji iš vakarykščios dienos tebebuvo labai nuvargusi ir naktį nepasilsėjusi, tai labai norėjo miego, vos galėjo pastovėti ant kojų. Merga sumanė truputį numigti ant maišo miežių. „Kam čia man taip vargti vidurnaktį,

apie parytį šoksiu ir perplėšiu tuos miežius",— pagalvojo ji. Užmigus merga ėmė sapnuoti miežius ir balsu šnekėti: „Šoksiu ir perplėšiu... Šoksiu ir perplėšiu." Pabudo elgeta ir girdi kažin ką šnekant: „Šoksiu ir perplėšiu." Išpūtė akis, bet buvo tamsu, tai nieko nematė. Elgeta pagalvojo, kad vaidenasi, o merga miegodama tebeniurnėjo: „Šoksiu ir perplėšiu." Elgeta pagalvojo, kad kas nori jį perplėšti. Jis skubiai apsirengė, pasiėmė krepšius ir spruko pro duris. Duris trinktelėjo ir privėrė savo krepšius, o jam pasirodė, kad jį kas tarpduryje jau pačiupo. Elgeta ėmė balsu šaukti:

— Gelbėkite, vaiduoklis užpuolė! Gelbėkite!

Atbėgo šeiminkai žiūrėti. Ir mato — elgetos krepšiai priverti, o kamaroj merga knarkia. Tai buvo gardaus juoko iš elgetos vaiduoklio visiems namams, o paskui ir visam sodžiui.

EŽYS IR PONIA

Kartą ėjo keliu ežys ir rado skatiką. Pasiėmęs pinigą, eina ir džiaugiasi:

— Turtingas keliu eina! Turtingas keliu eina!

Važiavo ponia. Ji išgirdo bambantį ežį ir klausia vežėjo:

— Ar girdi, ką jis ten bamba?

Vežėjas atsakė:

— Jis sako: „Turtingas keliu eina."

— Atimk, ką jis ten turi.

Vežėjas iššoko ir atėmė iš ežio skatiką.

Ežys dabar eina ir sako:

— Kad neturėjo, tai atėmė. Kad neturėjo, tai atėmė.

Ponia padavė vežėjui skatiką ir liepė gražinti ežiui. Atgavęs skatiką, ežys eina ir kalba:

— Kad pabijoję, tai atidavė. Kad pabijoję, tai atidavė.

Ponia liepė vežėjui sudrožti arkliams po botagą ir nuvažiavo, užpykusi ant ežio.

GERIAUSIA IŠ GERIAUSIŲ

Viename kieme užaugo sūnus ir keturios dukterys. Trys pirmosios seserys ištekėjo viena paskui kitą, o ketvirtoji, jauniausioji ir pati gražiausioji, liko pas tėvus. Ne vienas jaunikaitis norėjo prašyti jos rankos, bet nedrįso. Mat, toji mergelė buvo labai užsispyrusi ir baidė nuo savęs jaunus vyrus.

Tačiau vis dėlto atsirado toks jaunikaitis, vyras kiek prie staliaus amato, ir jai pasipiršo. Tėvas ir sako tam vyrui:

— Būsi ar nebūsi mano žentas, bet aš turiu iš anksto tave perspėti, kad paskum nepyktum ant manęs. Mano dukrelė baisiai užsispyrusi. Bijau, kad neturėtum su ja per daug vargo.

Jaunikaitis vis tiek vedė Kristelę. Jis buvo rimtas vyras. Atėjus darbymečiui, prakaituodavo prie ūkio darbų, kai jų pritrūkdavo, dirbdavo prie varstoto.

Buvo priešpavasaris. Vieną dieną vyras dirbo prie savo varstoto. Kristelė, eidama iš lauko gryčion, nepriverė durų. Kur buvę, kur nebuvę šmukšt gryčion

trys paršiokai ir pradėjo knaisioti skiedras ir drožles.

— Jukš, paršai, laukan! — riktelėjo vyras ant paršų. Paršai nė ausimis nepakrutino.

— Sakau, jukš, paršai, laukan! — dar sykį suriko jis ant paršų.— Trečio karto nelaukite!

Paršai darė savo. Tą valandą vyras pagriebė pagalį ir pokštelėjo vienam galvon. Paršas kaps kaps ir guli nebegyvas.

— Kristele, pasiruošk, sutvarkysime, bus paršienos,— pasakė jis pačiai.— Na, ką padarysi, kad paršas neklauso.

Atėjo balandžio mėnuo. Vyras kurią dieną virė klijų ir prirūkė gryčią. Pravėrė duris dūmams išeiti. Kristelė verpė. Kur buvęs įžingsniavo gaidys, toks diktas, išdidus, stryktelėjo ant varstoto ir gieda.

— Lipk nuo varstoto! — riktelėjo vyras gaidžiui.

Gaidys nė negirdi ir tol'au varo savo giesmę.

— Sakau, lipk nuo varstoto! — pakartojo vyras.— Ir trečio karto nelauk.

Gaidys vis tiek neklauso. Tada jis kaukštelėjo pagaliuku gaidžiui galvon, ir tas nuspurdėjo nebegyvas.

— Kristele, nupešk ir sutvarkyk, bus gaidienos sekmadieniui. Ką padarysi, kad gaidys neklauso.

Gražiai praėjo pavasaris ir vasara. Rudens pabaigoje užėjo vyrui užburys — jis pardavė gerą arklį ir nusipirko lyg pajuokai menkiausią kuiną, vos belaikantį kaulus odoje. Oras visai subiuro: tai lįjo, tai sniegas dribo — dar labiau žliugino žemę. Keliai pasidarė nei ratams, nei rogėms. Vieną tokią dieną vyras ir sako pačiai:

— Kristele, užporyt važiuosime pas uošvius. Pasiruošk.

Buvo jau advento pradžia, oras niekam tikęs, keliai nebeišvažiuojami. Tokiu laiku tik namie lindėti, o ne kieminėti. Kristelė nebegalėjo suprasti, ką vyras darė — nebent pasijuokti iš ko norėjo, bet ji nieko nesakė.

Vyras su pačia išvažiavo pas uošvius.

Išvažiavo ratais. Ratai klimpsta, kuinas vos traukia. Privažiavo molynės kalnioką — arklys ir sustojo.

— Na, na! — ragina vyras arklių ir šmaukšt pašmaukšt šnioja jam botagu per šonus.

Arklys nė iš vietos.

Vyras išlipo iš vežimo.

— Na, na! — antrą kartą suragino, timpt timpt vadelėmis, šmaukšt pašmaukšt botagu.— Na, na! Trečio karto nelauk!

Arklys stovi vietoje, nė ausimis nekarpo. Vyras kaip smogė botkočio drūtgalium arkliui smilkinin — ir užmušė.

— Kristele,— sako,— eikš, padėsi vežimą ištraukti iš purvyno. Ką padarysi, kad arklys neklauso.

Kristelė paėmė už vienos ienos, vyras už kitos, ir ištraukė vežimą į kraštą. Abudu išsipurvino rankas, išsimaknojo kojas.

Vyras, užėjęs pas žmogų, pasiskolino arklių ir, užkasęs savo kuiną, pargrižo su pačia namo.

Po kiek laiko jis nusipirko gerą arklių, daug geresnių, negu buvo turėjęs anksčiau.

Tarpušvenčiu vyras su Kristele nuvažiavo pas uošvius. Tenai rado lyg tyčia sukviestus visus gimines. Valgyti — stalai lūžo, gerti — ąsočiai aluje skendo, o juokams ir pokštams — pilni maišai buvo. Iš visų šnekų ir erzelių atėjo į galvą padaryti puotą pirtyje — gerai išsivanoti ir visus griekus tenai palikti. O uoš-

viai turėjo gerą pirtį įsitaisę. Tuoju pirtis buvo iškūrenta ir vanonės pradėtos. Pirmieji išsivanojo vyrai. Paskum nuėjo moterys. Gryčioje likę vieni vyrai ėmė, niekieno nekliudomi, šnekėti apie savo pačias. Taip uošvis ir klausia:

— Na, mano mieli ženteliai, čia moterų nėra, tai pasakykite, kurio jūsų geriausia pati?

Trys žentai, vyresniųjų dukterų vyrai, kiekvienas gyrė savąją ir vadino geriausia pačia.

Ketvirtasis tarė:

— Ne, mano pati yra geriausia iš geriausių.

Uošvis nustebo:

— Kaip tai, ženteli, tavo pati geriausia iš geriausių?

Tas atsakė:

— Aš įrodysiu. Tik padarykime štai ką. Dabar mūsų moterys turškiasi pirtyje. Na, tegul kas nors pašaukia kurio pačią kuo greičiausiai parbėgti gryčion, kad vyras labai kam reikalaujas. Pažiūrėsime, kas bus.

Vyrai taip ir padarė. Pirmąją pašaukė vyriausiąją seserį. Toji atsakė:

— Nagi, tenai gal dar niekas nedega! Kai išsiprausiu, ir pareisiu!

Panašiai atsakė ir kitos seserys, dargi parūgodamos ant vyrų.

Bet kai buvo pašaukta jauniausioji: „Kristele, tuojau bėk gryčion, vyrui labai kažin kam reikia“, ji be matant šoko nuoga ir šlapia, įsisupo tik paklodėlėn, įbėgo gryčion ir klausia:

— Kas atsitiko, kad taip prireikė manęs?

— Nieko neatsitiko, Kristele,— atsakė vyras.— Aš tik norėjau įrodyti, kad tu esi man pati geriausia iš geriausių. Dėkui tau, Kristele!

Kristelė grįžo pirtin baigti praustis.

Tėvas tarė:

— Aš tik galiu džiaugtis, kad —

Kirvis kotą atitiko

Ir gyvenimui pritiko.

KO DAUGIAU ŽEMĖJE

Vienas žmogus kažin kaip per daug nuskuro. Kartą pasidarė taip, kad nė pavalgyti tam sykiui nebeturėjo. Nuėjo jis pas savo brolių, išgyvenusį žmogų, ir sako:

— Broli, padėk man. Šiandien nebeturiu nė ko pavalgyti. Atsilyginsiu, kuo galėsiu.

— Negaliu,— atsakė brolis.— Aš taip pat ne iš oro imu. Juk mes abudu su lygiomis dalimis išėjome iš po tėvų sparno. Matyt, gyventi nemoki.

— Na, gal prasigyvensiu kaip nors, o šiandien padėk,— prašė neturtingasis.

— Eik iš akių! — kaip kirviu nukirto brolis.

Išėjo vargšas labai nuliūdęs. Jis dar bandė prašyti vieno kito kaimyno — irgi nieko negavo. Javų laukai dar žaliavo, bulvės tik žydėti pradėjo — negi ko pasilukštensi ar pasikasi, o pilvas valgyti prašo. Nė ko užsidirbti tokiu laiku nėra kur. Žmogui tikra bėda. Išėjo į laukus, parūgštyniavo, pati išvirė lapienės, kiek pasrėbė. Bet jo galvoje tai devyni verpetai sukosi ir nieko negalėjo išsukti nei rytojaus, nei porytojaus dienai. Nors eik — ir pasikark.

Atėjo naktis — nė miegas žmogaus neima. Varg-

šas džiovina smegenis, vartosi nuo šono ant šono. Ir čia nė nepajuto, kaip ėmė sapnuoti. Rodės, kad jis sėdi pašalėje gražią dieną ir galvoja apie savo vargus. Žiūri — prieina koks nematytas vyras ir sako: „Prigyvenai, nė ką daryti. Bet kartis neskubėk. Jeigu nori prasigyventi, tai rytoj vakare nueik Velnynės miškan, įsisėsk plačiašakin ažuolan ties Undinių ežerėliu ir lauk. Tik neužmik. Jeigu užmigsi — nieko nepėši.“

Žmogus, patikėjęs sapnu, sakytą vakarą nuėjo tan miškan, įlipo plačiašakin ažuolan, patogiai atsisėdo šakume ir laukia, pats nežinodamas ko. Jau pradėjo imti miegas. Išgirdo — smarkiai ūžia, ūžia artyn artyn, jau aplink ažuolą. Žmogus dairosi pro šakas. Žiūri — prieš jį po ažuolu sustojo koks vokietukas su plunksnele už skrybėlės ir klausia:

— Žmogau, ar tu miegi?

— Ne, nemiegu,— atsakė jis.

— Tai ką veiki?

— Galvoju.

— Ką galvoji?

— Galvoju, kokių medžių daugiau žemėje — tiesių ar kreivų?

— Bėgsiu patikrinti,— tarė vokietukas ir pranyko.

Žmogus sėdi ir laukia aušros. Miegas vėl pradėjo imti, net knaptelėjo keliskart. Ir vėl pradėjo ūžti, vėl pasirodė po ažuolu tas pats vokietukas ir klausia:

— Žmogau, ar tu miegi?

— Ne, nemiegu.

— Tai ką veiki?

— Galvoju.

— Ką galvoji?

— Galvoju, ko daugiau pasaulyje — žemės ar vandens?

— Bėgsiu patikrinti,— šūktelėjo vokietukas ir galvotrūkčiais nudūmė.

Žmogus sėdi ir laukia aušros. Miegas lipdo blakstienas, net saldu pasidarė, gal ir snustelėjo kokią vandandėlę, tik vėl pasirodė vokietukas ir klausia:

— Žmogau, ar tu miegi?

— Ne, nemiegu.

— Tai ką veiki?

— Galvoju.

— Ką galvoji?

— Galvoju, ko daugiau žemėje — bobų ar mergų?

Vokietukas, uždusęs ir nusiplūkęs, tik blinkt žemėn numetė sunkų maišelį ir tarė:

— Nebeturiu kada patikrinti. Še, pasiimk. Laimėjai už savo gudrumą.

Žmogus pasiėmė maišelį ir parėjo namo linksmas, mat, maišelyje pinigų būta.

Nuo tos dienos jis jau nebeskurdo ir kartis nebe-manė.

GYVA EGLUTĖ

Atėjo trumpiausios ir liūdniausios dienos, ėmė snyguriuoti — prasidėjo žiema.

Šilas stovėjo nusimineš, liūdnei gaudė.

Vieną dieną popiečio metu gražiausioje šilo aikštelėje pasirodė keli žmonės. Jie pavaikščiojo po aikštelę, kurios jau seniai niekas nebelankė, pasidairė po eglutes ir sustojo ties viena. „Ši bus tinkamiausia“, — tarė žmonės. Nusigando eglutė ir sudrebėjo visomis šakelėmis. Kaimynai medžiai ir medeliai smalsiai su-

žiuro. Kas bus? Ar tik nebus toji eglutė kertama ir gabenama į miestą, kaip kasmet žiemą? Bet ne. Tie žmonės buvo be kirvių, tik su krepšiais kokių nematytų gražių daiktelių, o vienas — su kopėtelėmis. Žmonės tuojau apstojo eglutę ir ėmė ją puošti. Apkabinėjo, apkarstė visas šakeles įvairiaspalviais blizgučiais, žvakutėmis. Kad pasidarė graži eglutė, kad pasidarė puiki, kaip pasakų karalaitė, net su karūna ant pačios viršūnėlės! Visi medžiai, kurie stovėjo aplinkui, negalėjo atsižiūrėti ir suprasti, kas darėsi. Dar niekuomet nėra taip buvę šile.

Pradėjo brėkšti vakaras. Nuo miesto pusės suskambo muzikos garsai ir pasirodė didelis margas būrys linksmų puošnių žmonių — vaikų ir suaugusių — su žibintuvėliais, su krepšeliais rankose. Visi tie žmonės atėjo prie eglutės ir apstojo ją ratu. Sužibo žvakutės ant medelio, sublizgo žaisleliai ir blizgučiai ant šakelių. Suskambo gražios, linksmos dainos, suklego vaikai. Pradžiugo ir šilas, lyg pabudo iš snaudulio. Net paukščiai ir žvėreliai iš tolo žiūrėjo ir stebėjosi nematytais gražumėliais. Netikėtai pasigirdo keistas balsas. Žmonės sužiuro į tą šalį. Iš miško tamsos iškiūtino nematytas neregėtas žmogus su balta kaip sniego pusnis barzda, su pilnu maišu ant pečių ir priėjo prie eglutės. Jis pasveikino vaikus ir visus svečius. Tai buvo Naujų Metų senelis su dovanomis. Jis apdovanojo visus vaikus, kiek tik jų buvo, ir nuėjo, kur jam reikėjo.

Šilas jau skendėjo gūdžioje nakties tamsoje. Žmonės prie eglutės sujudėjo suklegėjo ir su margais žibintuvėliais nužiburiavo, nuskambėjo per šilą į miestą. Vaikai krykštė, triuškino dantukais saldėsius, svaidėsi sniego gniūžtėmis. O eglutė, prie kurios buvo atšvęsta

graži šventė, liko sau miške augti ir kitų metų laukti gyva ir sveika. Ji ir dabar tebeošia kaimynams medžiams pergyventas laimės valandas. Tai buvo tikrai laiminga eglutė. Tokių esama tik pasakoje.

SVEČIAI

Užėjo pas turtingą poną pavargėlis nakvynės pasiprašyti.

— Čia ne viešbutis,— šiurkščiai atsakė ponas.

Pavargėlis tarė:

— Labai atsiprašau, bet aš norėčiau paklausti, kas šiuose rūmuose gyvena prieš tamstą?

— Mano tėvas.

— O prieš tėvą?

— Mano tėvo tėvas.

— O kas čia gyvens po tamstos?

— Tikiuosi, mano sūnus.

— Tai matai tamsta, kad šiuose rūmuose žmonės gyvena tik tam tikrą laiką, kaip svečiai, vadinasi, šitie rūmai tikras viešbutis,— pabaigė pavargėlis.

Ponas susigėdo ir įsakė rūmų rikiūnui apnakvinti užėivį.

DEVYNI PYRAGAIČIAI

Devyni broliai išjojo į karą. Namie liko nuliūdusi seselė.

Kuriam laikui praėjus, sesuo sumanė eiti brolių

pasitikti. Išsikepė ji devynis pyragaičius ir išėjo. Eidama per mišką, mergaitė sutiko vilką. Vilkas paklausė:

— Mergaite, kur eini?

— Pas brolius.

— Ką jiems neši?

— Devynis pyragaičius.

— Atiduok man devintą pyragaitį. Jeigu neatiduosiu, aš tave suėsiu.

Mergaitė ėmė ir atidavė vilkui vieną pyragaitį.

Vilkas užuolanka užbėgo mergaitei iš priekio ir klausia:

— Mergaite, kur eini?

— Pas brolius.

— O ką jiems neši?

— Aštuonis pyragaičius.

— Atiduok man aštuntą pyragaitį. Jeigu neatiduosiu, aš tave suėsiu.

Mergaitė ėmė ir atidavė vilkui kitą pyragaitį.

Vilkas vėl užuolanka užbėgo mergaitei iš priekio ir klausia:

— Mergaite, kur eini?

— Pas brolius.

— O ką jiems neši?

— Septynis pyragaičius.

— Atiduok man septintą pyragaitį. Jeigu neatiduosiu, aš tave suėsiu.

Mergaitė atidavė vilkui pyragaitį.

Ir taip vilkas po vieną išprašė iš mergaitės visus devynis pyragaičius.

Kai mergaitė atidavė paskutinį pyragaitį, tai įkopė į medį, mat, bijojo, kad vilkas jos nesuėstų. Vilkas ban-

dė lipti paskui ją, bet negalėjo. Tą valandą jis išgirdo ką dundant ir paklausė:

— Mergaitė, kas ten dunda?

— Šilai dega, pipirai sproginėja,— atsakė mergaitė.— Tai mano broleliai atjoja.

Netrukus tikrai atjojo mergaitės broliai. Jie nušovė vilką, pasiėmė seserį, ir visi pargrįžo namo.

NEPATAIKĖ

Keliuėjo vienas žmogus ir rado sermėgą. Apsidžiaugė žmogus radiniu ir garsiai kalba sau vienas: „Kad ir kitą! Kad ir kitą!“ Sutinka atlydint numirėlį. O žmogus vis sako sau: „Kad ir kitą!“ Vežėjas sušniojo botagu jam per sprandą sakydamas:

— Visi lydėtojai verkia, gaili mirusiojo, o tu nori, kad ir kitas mirtų! Sakyk: „Kad nemirtų.“

Eina žmogus tolyn ir kalba: „Kad nemirtų! Kad nemirtų!“ Sutinka važiuojant kūmus su kūdikiu į krikštą. Kūmams pasigirdo: „Kad numirtų.“ Kūmas sukirto jam botagu per pečius sakydamas:

— Mes norime, kad kūdikis gyventų, o tu sakai, kad numirtų. Sakyk: „Kad didelis užaugtų.“

Žmogus eina tolyn ir kartoja: „Kad didelis užaugtų! Kad didelis užaugtų!“ Sutinka vyrą su gumbu ant nosies. Tas subarė:

— Ko tyčiojies iš mano nelaimės? Geriau sakytum: „Kad pranyktų.“

Žmogus eina ir kartoja: „Kad pranyktų! Kad pranyktų!“ Tuo laiku prie kelio ūkininkas sėjo žirnius. Jis išgirdo tokius žodžius ir ėmė bartis:

— Sėju, kad užaugtų ir būtų nauda, o tu sakai, kad niekais nueitų. Geriau sakytum: „Kad didelis užaugtų ir kluoną pasiektų.“

Toliau pakelėje užsidegė gyvenamas namas. Subėgo žmonių gaisro gesinti. Keleivis sustojo gaisro pažiūrėti ir kartoja: „Kad didelis užaugtų ir kluoną pasiektų.“ Gesintojai, išgirę tokią kalbą, nutvėrė jį ir bara:

— Tu nori, kad ir kluonas užsidegtų? Eik sau šalin ir sakyk: „Kad užgestų.“

Vakare keleivis užėjo pas vieną gyventoją pasiprašyti nakvynės. Kieme rado šeimininkę. Šeimininkė įsivedė jį į gryčią ir ėmė žiburį žiebtį. Keleivis atsisėdo ant suolo ir pusbalsiu kalba: „Kad užgestų! Kad užgestų!“ Šeimininkė žiebė lempą ir negalėjo įžiebtį: ar žibalo trūko, ar dagtis buvo nudegęs. Šeimininkė labai supyko ir šluota nutvojo keleivį sakydama:

— Aš tave kaip gerą priėmiau nakvoti, o tu čia darai kokius burtus, kad nė lempos negaliu įžiebtį. Greičiau iš mano namų!

Ir šeimininkė išvarė keleivį. Bet kad ji nieko tam žmogui neliepė sakyti, tai ir nežinia, ką toliau jis besakė ir bedarė.

PROTĄ NUPIRKO

Kartą per miestąėjo senas apdriskęs žmogus ir šaukė:

— Protą parduodu! Pirkite iš manęs protą! Kas norite, pirkite protą!

Tuo laiku važiavo karalius, sustojo ir klausia:

— Kiek nori?

— Du šimtu muštinių,— atsakė senis.

— Kaip aš paimsiu protą, kad jis rankomis nepaimamas? — vėl paklausė karalius.

— Aš pasakysiu, karalius žinos, ir bus viskas,— paaiškino senis.— Tik pirma reikia sumokėti.

Karalius sumokėjo, o senis ir sako:

— Dabar, karaliau, turi sakyti: „Ką darai, daryk, tik žiūrėk, kas paskum bus.“ Taip reikia dažnai sakyti.

Praėjo nedaug laiko. Dvariškiai, kažin kuo nepatenkinti, susitarė karalių nužudyti. Tas darbas padaryti buvo pavesta karaliaus kirpėjui.

Sutartą dieną kirpėjas nuėjo pas karalių barzdos skusti. Karalius, sėsdamas krėslan, tarė sau garsiai: „Ką darai, daryk, tik žiūrėk, kas paskum bus.“ Kirpėjas pagalvojo, kad karalius tuos žodžius būsiąs jam taikęs — kad jis jau žinaš piktadarių sąmokslą. Puolė kirpėjas karaliui į kojas ir prašo dovanojamas.

— Už ką turiu aš tau dovanoti? — klausia karalius.

— Juk vis vien žinai, karaliau, kad aš esu kaltas,— prisipažino kirpėjas ir išaiškino visą sąmokslą.

SENI GRYBAI

Gyveno senelis ir senelė. Senelė buvo labai pikta ir vis bardavo senelį.

Kartą jiedu išėjo grybauti ir rado didelį seną baravyką.

— R auk, seni, šitą baravyką!— įsakė senelė.— Toks didelis, užteks visai savaitei valgyti.

— Kad toks ištižęs,— sako senelis.— Menka iš jo nauda. Rasime geresnių.

— O, kad tu ištižtum kaip tas baravykas! — sukeikė senelė.— Dar tu čia man priešinsies?! R auk greičiau!

— Kai aš ištišiu kaip baravykas, tai tu ištiši kaip lepšė,— atsakė senelis ir supykęs atsisėdo po medžiu.

Senelė žvilgtelėjo į senelį ir pamatė jo vietoje pūpsant didelį ištižusį baravyką.

Nusigando senelė, atsisėdo ant kelmø ir ėmė verkėti — verkė verkė ir pavirto lepše.

ŽIRNIŲ VOLIOTOJAS

Senis našlys vieną vasarą pamiškėje buvo pasisėjęs pūrą žirnių. Kai žirniai užaugo, senis pastebėjo, kad jie buvo keliose vietose išvolioti. Jis vakare ir sako savo vyriausiajai dukteriai:

— Kažin kas naktimis volioja mūsų žirnius, reikia pasaugoti. Šianakt tu eisi žirnių saugoti.

Sutemus duktė nuėjo. Vidurnaktį ji išgirdo kažin ką atbildant atidundant iš miško. Ir pamatė atklypuojant kokį nematytą sutvėrimą viena akimi, viena koja, lazda pasiramsčiuojantį. Atėjo tas, žirnius pavoliojo pavoliojo ir pagrobęs nusinešė saugotoją į mišką.

Antrai nakčiai žirnių saugoti tėvas išsiuntė antrąją dukterį. Žirnių voliotojas ir tą nusinešė į mišką.

Trečiai nakčiai tėvas išsiuntė paskutinę dukterį — ir toji negrižo.

Tėvas suprato, kad jo dukterys pagrobtos, ir išėjo ieškoti.

Eina senis ir susitinka riedančią gilę.

— Sveikas, seneli! — pasveikino gilė.— Kur eini?

— Einu dukterų ieškoti,— atsakė senis.

— Ir aš eisiu padėti,— pasisiūlė gilė.— Aš žinau kelią, kur tavo dukterys nugabentos. Ar priimi?

— Prašom, prašom,— nudžiugo senis,— bet tik gali padėti.

Senis su gile beidami susitiko virvę.

— Sveiki, keleiviai! — pasveikino virvė.— Kur einate?

— Dukterų ieškoti.

— Ir aš eisiu padėti,— pasisiūlė virvė.— Ar priimate?

— Prašom, prašom. Bus smagiau.

Toliau keleiviai susitiko lazda.

— Sveiki gyvi, keleiviai! — pasveikino lazda.— Kur einate?

— Dukterų ieškoti.

— Ir aš eisiu padėti,— pasisiūlė lazda.— Ar priimate?

— Prašom, prašom. Bus smagiau, drąsiau.

Netrukus visi keturi įėjo į mišką. Apsidairė ir pamatė trobelę. Įėjo keleiviai į vidų, žiūri — visos trys tėvo dukterys besančios, pabaisai košę beverdančios. Jos papasakojo, kad pabaisa netrukus grįš ir visiems prastai būsią.

— Nebijok, tėvai, mes tau padėsime dukteris išvaduoti,— pasisiūlė gilė, virvė ir lazda.

Vakarui atėjus, senis atsigulė ant krosnies, lazda užsikorė viršum durų, virvė susirangė tarpduryje, o gilė įlindo į košės puodą.

Naktį atbildėjo atpyškėjo vienakis sutvėrimas ir prisėdo prie puodo košės kabinti. Gilė tik spykt iš košės į akį — ir išmušė. Tas sutvėrimas pasileido bėgti pro duris, tarpduryje įsipainiojo į virvės kilpą ir

parvirto, tada lazda iš viršaus kad trenkė, ir baidyklė visai nusibaigė.

Tėvas su dukterimis padėjojo talkininkėms už pagalbą ir parėjo namo.

Senio našlio žirnių daugiau niekas nebevoliojo ir jo dukterų niekas nebevogė.

GOBŠAS IR KVAILIO ŽVĖRYS

Du broliai pasidalijo savo tėvo ūkį. Vyresnysis brolis, didelis gobšas, pasiėmė visą turtą, o jaunėliui, kvailam bernui, atidavė tik vieną pirtį.

Kartą kvailys susijusė virve ir išėjo į turgų pasižiūrėti. Keliu eidamas pagavo kiškį, pririšo prie virvės ir vedasi. Susitinka kvailį vyresnysis brolis ir klausia:

— Ką tu čia vedies?

— Kopūstų piaustytoją,— atsakė kvailys.— Pirk, kad nori. Įleisi į daržą, ir supiaustys kopūstus, nereiks šeimininkei.

Brolis nupirko kiškį ir įleido į kopūstų daržą. Kiškis apgraužė visus kopūstus ir išbėgo.

Supykęs brolis norėjo kvailį primušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei jam valgyti? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau,— atsakė brolis.

— Tai ir apgraužė kopūstus,— paaiškino kvailys.— Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas,— prisipažino brolis ir kvailiui nieko nedarė.

Kitą kartą kvailys pagavo lapę. Pamatė brolis kvailį su lape ir klausia:

— Ką tu čia parsivedei?

— Žąsiaganę,— atsakė kvailys.— Pirk, kad nori. Nereiks žąsiaganės samdyti.

Brolis nupirko lapę ir nuvedė žąsų ganyti. Lapė visas žąsis išpiovė, dvi suėdė ir pabėgo. Brolis nuėjo kvailio mušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei žąsiaganei valgyti? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau,— atsakė brolis.

— Užtat ir išpiovė žąsis,— paaiškino kvailys.— Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas,— prisipažino brolis ir kvailiui nieko nedarė.

Po kiek laiko kvailys pagavo vilką. Brolis ir klausia:

— Ką tu čia parsivedei?

— Avių kirpėją,— atsakė kvailys.— Pirk, kad nori. Gražiai avis nukirps.

Brolis nupirko vilką ir įleido į avidę. Vilkas išpiovė visas avis ir pabėgo. Brolis nuėjo kvailio mušti, kam jį apgavęs.

— Bet ar tu davei kirpėjui valgyti? — paklausė kvailys.

— Ne, nedaviau.

— Tai ir išpiovė avis,— paaiškino kvailys.— Reikėjo papenėti.

— Taip, aš kaltas,— prisipažino brolis.

Netrukus kvailys parsivedė iš miško lokį.

— Ką gi dabar tu čia parsivedei? — paklausė brolis.

— Bitininką,— atsakė kvailys.— Pirk, kad nori. Pukiai sutvarkys tau bityną.

Brolis nupirko lokį ir nuvedė į savo bityną. Lokys suėdė visus korius su medum ir bitėmis.

Brolis tik už galvos susiėmė ir davė sau žodį daugiau su kvailiu reikalų nebeturėti, o žvėrys atsidėjo kvailiui ir prinešė jam pilną pirtį visokių miško gėrybių.

LAIMĖ IŠ MIŠKO

Vienas žmogus nuvažiavo į mišką malkų. Padirbėjęs atsisėdo ant kelmo ir valgo duoną su sūriu. Jam bevalgant, priėjo koks vyras.

— Sotink dieve! — pasveikino jis.

— Dėkui ir prašom,— atsakė žmogus.

Vyras ir atsisėdo prie jo. Žmogus pasidalijo su juo duoną ir sūrį. Kai užkandą suvalgė, vyras tarė:

— Matau, esi geras žmogus. Už tai prašyk iš manęs kokių nori trijų daiktų, gausi.

Žmogus pagalvojo ir sako:

— Aš turiu negerą kaimynę. Ji man vis pikta daro. Norėčiau, kad ji taptų geresnė.

— Gerai,— atsakė vyras.— Kaimynė bus geresnė. O ko daugiau nori?

— Aš turiu turtingą brolių. Jau septyneri metai, kai jis pas mane nebeužėina. Norėčiau, kad jis nors kartą mano slenksčius peržengtų.

— Gerai,— atsakė vyras.— Brolis bus geresnis ir pas tave lankysis. Ko daugiau nori?

— Aš turiu ant aukšto skrynią. Kadaisė laikiau joje rugius. Bet dabar ji vis tuščia. Norėčiau, kad skrynioje vis būtų rugių.

— Gerai,— atsakė tas.— Kai parvažiuosi, rasi skrynią pilną rugių.

Žmogus padėjo ir parvažiavo su malkomis. Pasitiko jį pati ir džiaugsmingai sako:

— Kad tu žinotum, šiandien buvau susitikusi su mūsų kaimyne. Tokia buvo meili maloni, kaip nebe ta. Kažin kodėl jau tokia gera? Ir brolis buvo užėjęs. Norėjo su tavim pašnekėti. Kažin kas jam pasidarė? Per tiek metų pirmą kartą koją į mūsų namus įkėlė.

— Užlipk ant aukšto, pažiūrėk, kas yra skrynioje,— tarė žmogus pačiai.

— Jau seniai nieko skrynioje nėra, ko ten žiūrėti,— atsakė pati.

— Užlipk ir pažiūrėk, kad sakau,— subarė vyras.

Pati užlipo ir akis išpūtė — skrynja buvo pilna rugių.

Dabar vyras viską papasakojo pačiai.

Netrukus jiedu malūne susimalė rugių duonai, kelis sykus pardavė malūnininkui, nusipirko mėsos, cukraus. O skrynioje rugių nemažėjo — vis buvo pilna ir pilna.

Kaimynė taip pat buvo gera. Brolis irgi užeidavo, pašnekėdavo. Netrukus jis jau žinojo, ir kaip jo vargšas brolis pralobo. Parėjęs namo, pačiai irgi apsakė. Toji ir savo vyrą išvarė vieną dieną į mišką.

— Važiuok ir tu,— sako ji.— Gal ir tau pasirodys laimė.

Ir brolis išvažiavo. Padirbėjęs atsisėdo ant kelmo ir valgo duoną su sūriu. Prieina prie jo koks žmogus.

— Sotink dieve! — pasveikino.

— Dėkui ir prašom,— atsakė brolis.

Vyras ir atsisėdo šalia. Brolis davė jam duonos ir sūrio. Po užkandos tas vyras tarė:

— Už tai, kad man davei valgyti, prašyk iš manęs kokių nori trijų daiktų, gausi.

— Norėčiau pirma su savo pačia pasitarti,— atsakė žmogus.

— Gali,— sutiko vyras. — Bet tik ligi vakaro viską pasakyk.

Parvažiavo brolis namo ir pasipasakojo pačiai. Pati ir sako:

— Kad mūsų baltajai baužei išaugtų gražūs ragai. Tuo laiku įbėgo į gryčią piemenė ir šaukia:

— Mūsų baužei išaugo ragai! Tokie gražūs du ragai!

Nuėjo abudu pažiūrėti.

— Kažin ar stiprūs ragai, taip greitai išaugę, — tarė šeimininkė ir kaukšt kaukšt sudavė klumpe per ragus.

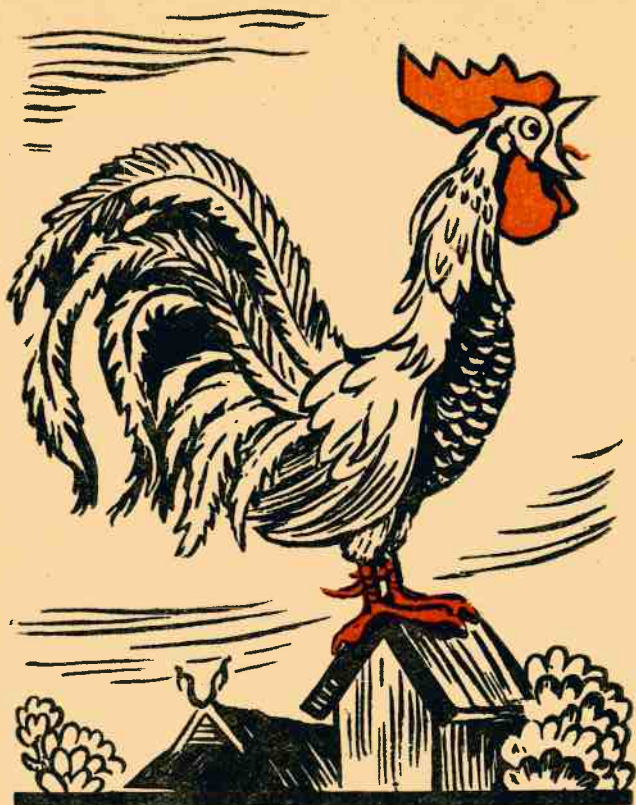
Abudu ragai pliumpt ir nukrito.

— Ir ką tu dabar padarei?! — ėmė bartis vyras.— Vos spėjo užaugti ragai, o tu juos numušei. Kad tau dabar tie ragai ant kaktos priaugtų!

Tik vyras tai pasakė, ragai skykt skykt prie šeimininkės kaktos ir priaugo. Moteris ėmė rėkti. Subėgo visas sodžius — nematyti dyvai! Vyras nežinojo, ką daryti su raguota pačia, ir tarė nusiminęs:

— Tai kad nukristų tie ragai!

Ir abudu ragai nukrito nuo pačios kaktos. Taip ir pasibaigė gobšo brolio visi trys norai.

GAIDELIS IR PONAS

GAIDELIS IR PONAS

Gyveno senelis ir senelė. Senelis turėjo gražų gaidelį, o senelė — dailią vištelę.

Kartą seneliai išleido gaidelį ir vištelę į mišką riešutauti. Gaidelis įlipo į lazdyną ir skina riešutus, o vištelė bėginėja žemėje ir karkia:

— Kar kar kar, gaideli, numesk ir man bent vieną kekele! Aš negaliu įlipti į lazdyną.

Gaidelis metė vieną kekele ir išmušė vištelei akele. Vištelė parbėgo namo visa gerkle rėkdama:

— Senele, senele, gaidelis išmušė man akele!
Senelė apkūlė gaidelį ir išvarė iš namų.

Gaidelis išėjo į dvarą.

Eina gaidelis ir sutinka šešką.

— Kur eini, gaideli? — klausia šeškas.

— Į dvarą.

— Aš tave suėsiu! — sako šeškas.

O gaidelis tan jo žodin:

— Līsk man į gūžį!

Šeškas kivinkšt kūlversčia ir įlindo.

Eina gaidelis ir sutinka lapę.

— Kur eini, gaideli? — klausia lapė.

— Į dvarą.

— Aš tave suėsiu! — sako lapė.

O gaidelis tan jos žodin:

— Līsk man į gūžį!

Lapė kivinkšt kūlversčia ir įlindo.

Eina gaidelis toliau ir sutinka vilką.

— Kur eini, gaideli? — klausia vilkas.

— Į dvarą.

— Aš tave suėsiu! — sako vilkas.

O gaidelis tan jo žodin:

— Līsk man į gūžį!

Vilkas kivinkšt ir įlindo.

Įėjo gaidelis į dvarą ir ėmė kapstyti po šiukšlyną. Tuo laiku ėjo pro šalį ponas ir lazda mojuodamas nuvijo svetimą gaidelį. Gaidelis užšoko ant tvoros ir užgiedojo:

Kakarieko!

Aš nebijau nieko!

Aš ir pono nebijau —

Ir tuojau jį suraitau!

Supyko ponas ir liepė dvarokams gaidelį įmesti nakčiai į vištidę, kad gaidžiai užkapotų. Gaidelis suriko:

— Šeškai, šeškai, iš gūžio ir piauk vištas!

Išlindo šeškas ir išpiovė visas vištas.

Rytą dvarokai atidarė vištidę, gaidelis purpt pro duris, šast ant tvoros ir gieda:

Kakariekol!
Aš nebijau niekol
Aš ir pono nebijau —
Ir tuojau jį suraitau!

Ponas liepė dvarokams gaidelį įmesti nakčiai į žąsidedę, kad žąsys užžnaibytų. Gaidelis suriko:

— Lape, lape, iš gūžio ir piauk žąsis!

Išlindo lape ir išpiovė visas žąsis.

Rytą dvarokai atidarė žąsidedę, gaidelis purpt pro duris, šast ant tvoros ir gieda:

Kakariekol!
Aš nebijau niekol
Aš ir pono nebijau —
Ir tuojau jį suraitau!

Tada ponas liepė dvarokams gaidelį įmesti nakčiai į arklidedę, kad arkliai sutryptų. Gaidelis suriko:

— Vilke, vilke, iš gūžio ir piauk arklius!

Vilkas išpiovė visus arklius.

Rytą dvarokai atidarė arklidedę, gaidelis purpt pro duris, šast ant tvoros ir gieda:

Kakariekol!
Aš nebijau niekol
Aš ir pono nebijau —
Ir tuojau jį suraitau!

Ponas liepė dvarokams gaidelį įmesti nakčiai į šulinį, kad prigertų. Gaidelis suriko:

— Vandenie, vandenie, man į gūžį!

Ir vanduo subėgo jam į gūžį.

Rytą dvarokai atidengė šulinį, gaidelis purpt sausas ant svirties drūtgalio ir gieda:

Kakarieko!
Aš nebijau nieko!
Aš ir pono nebijau —
Ir tuojau jį suraitau!

Ponas liepė dvarokams gaidelį sudeginti krosnyje. Dvarokai pakūrė krosnį ir įmetė gaidelį. O jis suriko:
— Vandenie, vandenie, iš gūžio ir ant ugnies!
Kad ėmė vanduo žliaugti iš gūžio, kad ėmė bėgti, bemat užgesino ugnį, pritvindė aslą.

Gaidelis purpt pro langą, šast ant tvoros ir gieda:

Kakarieko!
Aš nebijau nieko!
Aš ir pono nebijau —
Ir tuojau jį suraitau!

Ponas liepė dvarokams gaidelį jam atnešti. Jis gaidelį uždarė nakčiai į skrynią, kur laikė pinigus, kad užtrokštų. Gaidelis tarė:

— Pinigai, į gūžį!

Ir visi pono pinigai suterškėjo gaideliui į gūžį.

Rytą ponas atidarė skrynią, gaidelis purpt ant lango, nuo lango ant tvoros ir gieda:

Kakarieko!
Aš nebijau nieko!
Aš ir pono nebijau —
Taip gražiai jį suraičiau!

Gaidelis daugiau nebesidavė pagaunamas, išėjo iš dvaro ir parėjo namo.

Priėjo jis prie durų ir sugiedojo:

Kakarieko, mielas seneli,
Įsileiski savo gaidelį
Ir patiesk margą marškele!

Senelis atidarė duris, įleido gaidelį ir patiesė margą maršką. Gaidelis suriko:

Kakarieko!
Pinigai ant marškos!

Ir pabiro iš gūžio pinigai. Pribyrėjo pilna marška. Senelis iš karto tapo turtingas.

Senelė pradėjo pavydėti seneliui ir išsiuntė iš namų savo vištelę įsakydama:

Eik, vištele, geltonskiauterėle,
Ir parnešk man pinigėlių
Daug daugiau, nekaip seneliui
Parnešė tas jo gaidelis.

Vištelė pavaikščiojo po sodybą aplink namus, pri-rankiojo visokių kirmėlių ir vabalų, priėjo prie durų ir karkia:

Kar kar kar, miela senele,
Atidaryk duris vištelei
Ir patieski jai marškele!

Senelė įleido vištelę ir patiesė baltą maršką. O ji prileido visokių kirmėlių, vabalų. Senelė užpyko, ap-mušė vištelę ir išvarė į tyrus laukus.

Kartą įsišneko dramblys su ožka, katras daugiau suėda. Dramblys tarė:

— Aš daugiau suėdu.

— Ne, aš daugiau,— spyrėsi ožka.

Abudu susiginčijo taip smarkiai, kad niekaip negalėjo nusileisti. Tada jie paprašė liūtą, kad jis nuspręstų, katras jų teisus. Liūtas pagalvojo ir tarė:

— Išeikite rytoj anksti rytą į pievą ir imkite esti žolę. Aš pasižiūrėsiu, katras daugiau suėsite, ir sutvarkysiu taip, kad tas, katras daugiau suės, gyvens prie žmonių, o katras mažiau — gyvens miške ir vengs žmonių.

Ir dramblys su ožka anksti rytą išėjo į pievą. Liūtas nusekė paskui. Vakare jis liepė gyvuliams pasilsėti. Abudu atsigulė šalia didžiulio akmens. Dramblys pradėjo snausti, o ožka sau gromulą gromuliuoja. Liūtas pasižiūrėjo į ožką ir klausia:

— Ką tu čia dabar ēdi?

— Ogi visą dieną ēdžiau, ēdžiau ir vis alkana,— atsakė ožka,— tai dabar dar kiek akmens pagraūšiu.

— Ką tu sakai?! — nustebo liūtas.

— Tikrai,— sumekeno ožka.— Kai sugraūšiu šitą akmenį, griebsiu dramblių.

Išgirdęs dramblys tuojau pašoko ir, kaip galvon duotas, nulėkė į mišką, o liūtas, nieko nebetaręs, nudyrino į tankumyną.

Nuo to laiko ožka gyvena prie žmonių ir viską ēda, tik ne akmenį, o dramblys gyvena miške.

G E G U Ž Ė

Kai dar Perkūnas valdė žvėris ir paukščius, tai kiekvienam paukščiui ir vietą gyventi paskyrė: gandrui — aukštą medį, ančiai, žasiai, narui — vandenį, pempei — kupstyną, vyturiui — dirvoną, tilvikui — balą, strazdui, varnai, zylei, gegužei, dudučiui — mišką, šarkai — karklyną, startai, pečialandai, kurapkai — krūmus, kregždei, žvirbliui — pastogę ir taip toliau. Visi paukščiai apsigyveno skirtose vietose, tik viena gegužė murmėjo:

— Aukštas medis — perdaug atlapa vieta, vanduo — drėgnas, kupstynas — liūdnas, dirvonas — kietas, miškas — klaikus, pastogė — tvanki... Aš norėčiau gyventi, kur būtų šviesu, šilta, linksma, lengva, malonu, nepavojinga...

Perkūnas supyko ir sako gegužei:

— Kad taip, tai ir gyvenk vietas sau nerasdama.

Ir po šiai dienai gegužė sau tinkamos vietas neišsirrenka. Jeigu kur sustoja, tai nepagyvena ilgiau kaip vieną vasarą. Kiekvieną naktį nakvoja vis kitame medyje, todėl ir lizdo sau nesuka, vaikų neperi, o kiaušinius deda į kitų paukščių lizdus. Svetimi paukščiai išperi ir užaugina jos vaikus.

Taip gegužė ir gyvena be namų, be šeimos, vis kažin ko ieškodama, vis dejuodama, vis gailiu balsu kukuodama.

Š I K Š N O S P A R N I S

Kadais paukščiai ir žvėrys didelį karą kariavo. Tik šikšnosparnis bijojo kariauti. Katra šalis ėmė viršų, jis prie tos šalies ir dėjosi. Jis galvojo: „Vis tiek vieni katrie nugalės, tai aš su tais ir liksiu.“

Bet išėjo visai kitaip. Žvėrys su paukščiais, nebaigę karo, susitaikė ir šikšnosparnio nei vieni, nei kiti į savo tarpą nepriėmė. Ir liko jis klajoti pats sau vienas. Ir dabar jis nei paukštelis, nei žvėrelis. Visi jo nemėgsta, veidmainiu vadina. Šikšnosparnis medžioja tik naktį, kada paukščiai ir žvėrys miega. Vos ryto aušra nušviečia padangę, jis lekia kur į pakraikes, į išpuvsius medžius, kur tamsu, ir slepiasi. Kai saulė šviečia, gėlės žydi, jis kiūto kur išpuvusioje drevėje vienas ir nusiminęs. Mat, bloga pasaulyje veidmainiui, gėda apsimetėliui.

ŠUNYS IR PIPIRAI

Kitados mūsų šunys labai mėgo pipirus ir visuomet jų turėjo užtenkamai. Bet vieną kartą ėmė šunys ir pristigo pipirų. Tada jie susibūrę išrinko vieną šunį ir išsiuntė į Prūsus parnešti pipirų. Mat, buvo girdėję, kad Prūsų karalius turįs daug pipirų. Pasiuntinys vieną dieną ir išbėgo į Prūsus. Išbėgo ir negrižo.

O šunys laukė savo pasiuntinio iš Prūsų su pipirais. Jie ir po šiai dienai tebelaukia to savo pasiuntinio su pipirais, o sutikę nepažįstamą šunį, tuojau apuosto, ar kartais tas neturįs pipirų iš Prūsų, bet suuodę, kad be pipirų, tuojau piauna ir veja į Prūsus.

VILKAS ATGAILOTOJAS

Paseno vilkas ir jautė, kad jam ateina galas. Jis nutarė atgailėti savo piktus darbus ir daugiau nebe-
piauti jokių gyvulių, o misti tik žolėmis ir vaisiais.

Vieną dieną vilkas atgailotojas sutiko savo gerą pažįstamą vilką, einantį medžioti.

— Eime kartu, padėsi man pamedžioti,— prakalbino draugas.

Vilkas atgailotojas pagalvojo sau: „Artimui padėti galima“, ir sako:

— Gerai, padėsiu.

Ir abudu vilkai papiovė du veršius.

— Valgyk ir tu, — tarė atgailaujančiam vilkui anas.— Kartu medžiojom, kartu ir valgykim.

Vilkas pagalvojo: „Paniekinti draugo prašymas negražu“, ir abu sukirto du veršius.

Eina vilkas atgailotojas ir sutinka paklydusį avinėlį. „Jis tėvų neklauso, reikia jį už tai pagąsdinti“,— tarė sau vilkas, pagavo avinėlį ir begąsdindamas pasmaugė. „Palikti dievo dovaną negalima“,— pagalvojo sau ir suėdė avinėlį.

Toliau eidamas vilkas sutiko nuo karvės nuklydusį veršelį ir jį suėdė. Dar toliau jis užėjo seną jautį. „Jau pasenęs jis, niekam nebereikalingas, ir jam pačiam sunku gyventi“,— pagalvojo vilkas ir papiovęs jautį suėdė.

Taip tas vilkas piovė ir ėdė gyvulius, kol šaulys jį nušovė.

VILKAS RATUOSE

Pamiškėje žmogus arė lauką. Kumelė buvo menka, tai vos galėjo žagrę traukti. Žmogus piktai ragino kumelę: „Na, kad tave vilkas! Na, kad tave vilkas!“

Netoli valkiojosi vilkas. Išgirdęs tokius žmogaus žodžius, jis nustyrino prie artojo ratų, atsitūpė ir laukia.

— Na, ko čia dabar, vilke, tupi prie ratų? — paklausė žmogus.

— Laukiu kumelės,— atsakė vilkas.

Nusigando žmogus ir tarė:

— Gerai, atiduosiu, tik palauk, ligi užarsiu paskutines varnas.

Netoli už krūmų, lyg tyčia, ir lapė slankiojo. Ji sumanė ką laimėti iš žmogaus nelaimės, pribėgo prie artojo ir sako:

— Žmogau, žmogau, ką tu man duotum, jeigu aš tave išgelbėčiau iš nelaimės?

— Porą vištų,— atsakė žmogus.

Lapė atsitūpė gale varsnų ir, kai žmogus tolėliau nusivaré, klausia:

— Žmogau, žmogau, kas ten palei tavo ratus riogso? Vilkas atsiliepė:

— Žmogau, žmogau, sakyk, kad kaladė.

Žmogus ir sako:

— Nagi kaladė.

Lapė:

— Kad būtų kaladė, tai būtų į ratus įkelta.

Vilkas:

— Žmogau, žmogau, įkelk mane į ratus.

Žmogus įkėlė vilką į ratus ir vėl aria.

Lapė vėl sako:

— Žmogau, žmogau, kas ten tavo ratuose riogso?

Vilkas:

— Žmogau, žmogau, sakyk, kad kaladė.

Žmogus:

— Nagi kaladė.

Lapė:

— A, kad būtų kaladė, tai būtų prie ratų pririšta.

Vilkas:

— Žmogau, žmogau, pririšk mane prie ratų.

Žmogus vadelėmis pririšo vilką prie ratų.

Lapė vėl šaukia:

— Žmogau, žmogau, kas ten tavo ratuose riogso?

Vilkas:

— Žmogau, žmogau, sakyk, kad kaladė.

Žmogus:

— Nagi kaladė.

Lapė:

— A, kad būtų kaladė, tai būtų kirvis įkirstas.

Vilkas:

— Žmogau, žmogau, įkirsk į mane kirvį.

Žmogus paėmė kirvį, činkt vilkui į galvą ir užmušė.

Lapė linksma šoka ir laukia vištų. Žmogus, pabaigęs arti, įsikinkė kumelę ir važiuoja namo. Ir lapė seka paskui. Prie vartų žmogus tarė lapei:

— Tu čia palūkėk, aš atnešiu vištas.

— Gerai, palūkėsiu,— atsakė lapė ir tupi už vartų — laukia vištų.

Žmogus įkišo į maišą du šunis, išnešė už vartų ir atidavė lapei.

Nešasi lapė maišą ir džiaugiasi:

— Sunkios vištos, turėsiu daug mėsos.

Išsinešė lapė maišą į lauką ir atrišo, o iš maišo — du šunys am am, au au ant jos ir sučiupę sudraskė.

ŽIOGAS IR VEŽIMAS

Kartą sodietis pievoje prikrovė vežimą šieno. Vežimas buvo didokas, ratai įsistovėjo, ir arklys negalėjo iš vietos ištraukti. Sodietis ir ragino, ir bo-tagu supylė kelis kartus — arklys nė krust.

Ant vežimo sėdėjo žiogas ir matė, kas darėsi. „Ne, taip netinka,— tarė sau žiogas,— aš esu per sunkus arkliui.“ Žiogas strykt ir nušoko nuo vežimo.

Tą valandą sodietis pasikvietė kaimyną ir išjudino vežimą iš vietos.

— O matai! — išdidžiai sušuko žiogas sodiečiui.— Kad nebūčiau nušokęs nuo vežimo, tai arklys nebūtų jo išvežęs.

STIKLINIAI BATELIAI

Pasaka seka, kad kiškiai kitados buvę jaukūs žvėreliai ir su žmonėmis gražiai sugyvenę. Bet vienas kvailas kiškis savo nedoru pasielgimu sugadinęs tuos gerus santykius. O buvę taip.

Viena senutė nešė savo anūkeliui stiklinius batelius dovanų. Kelyje susitiko kiškį.

— Sveika gyva, senutėle! — pasveikino kiškis.— Kur eini? Ką čia neši?

— Einu pas dukterį ir nešu anūkeliui stiklinius batelius.

— Parodyk man tuos batelius,— paprašė kiškis.— Pažiūrėsiu, gal tiks, tai ir aš tokius įsitaisysiu.

Senutė parodė batelius.

— Kokie gražūs, kokie dailūs bateliai! — grožėjosi kiškis.— Kažin ar jie tiktų mano kojoms?

Ir kiškis užsimovė batelius.

— Vaje, kaip tinka bateliai, kaip gerai tinka! — gėrėjosi kiškis ir su tais žodžiais šiūst į šalį ir nupyškėjo su bateliais į mišką.

Senutė papasakojo savo kaimynams, kaip kiškis ją

apgavo. Supykę kaimynai pastėmė svaidokus ir su šunimis išėjo gaudyti to kiškio. Daug kiškių jie tą dieną prišaudė, tik nežinia, ar kliuvo kiškis apgavikas — tarp nušautųjų jie nerado jokio batuoto kiškio. Gal bebėgdamas stiklo batelius sukūlė.

Nuo to laiko žmonės ir pradėję kiškius šaudyti, o šunys gaudyti.

STRIUKIS BUKIS BEUODEGIS

Kartą vienas vilkas nuėjo pas liūtą ir sako:

— Karaliau, aš noriu žmogienos. Leisk man pasi-
piauti vieną žmogų.

— Ar labai nori? — paklausė liūtas.

— Labai.

— Tai leidžiu, — atsakė liūtas. — Tik piauti imsi tą,
kurio skiedros lekia toliausia.

Patenkintas vilkas eina per mišką į tą vietą, kur
kirviai poška. Pridyrino vilkas per krūmus ir žiūri,
kurio kirtėjo skiedros lekia toliausia. Jis įsižiūrėjo
tokį vieną kirtėją, priėjo arčiau ir sako:

— Žmogau, mūsų karalius liūtas leido man tave
piauti.

Žmogus atsakė:

— Jeigu jau tokia jūsų karaliaus valla, tai aš ne-
galiu priešintis. Piauk. Tik pirma leisk nusiprausti.

— Prauskis! — leido vilkas.

Žmogus nuėjo prie upelio, išsikirto gerą beržuklį,
nusiprausė ir sugrįžo prie vilko.

— Nusiprausiau, dabar duok man savo uodegą
nusišluostyti, — paprašė žmogus.

Vilkas vinkt ir atsuko uodegą. Žmogus paėmęs užsivyniojo tą uodegą ant kairės rankos ir kad ėmė duoti vilkui beržukliu, kad ėmė jį pliekti, net gaurai padulko. Vilkas pasispurdė iš visų jėgų, nutraukė uodegą ir staugdamas nudelgė per mišką. Į jo balsą susirinko daugybė vilkų. Striukis bukis pasisakė savo nelaimę, ir visi nutarė atkeršyti. Staugdami, kaukdami vilkai pasileido prie kirtėjo. Pamatė žmogus atūžiančius vilkus, stvėrė kirvį ir įsilipo į aukštą eglę. Vilkai apsupo medį, apuostė, apžiūrėjo ir ėmė lipti: vienas lipa, antras tą kelia, trečias iš apačios tuos du kelia, ir taip vienas paskui kitą tik lipa, tik karias aukštyn ir aukštyn. Žmogus pamatė, kad paskutinis visus vilkus kelia striukis beuodegis, ir sušuko: „Kam klius, kam neklius, bet striukiui bukiui beuodegiui tai vis klius!“ Striukis beuodegis išgirdęs kad šoks iš apačios ir paleido vilkus. Vilkai tiktai šlumu šlumu, plumpu plumpu ir visi ėmė kristi žemėn. Kuris sprandą nusisuko, kuris kojas nulūžo, kuris ir visai užsimušė, o kas liko gyvas, tai taip dūmė į mišką, kad tiek kirtėjas ir tematė.

LYŠIAI

Kartą nuėjo į kluoną apykvailis bernas lyšių nešti į svirną. Patiesė maišą prie krūvos ir sako:

— Lyšiai, lyšiai, visi man į maišą!

Nė vienas lyšis nesujudėjo ir į maišą neįėjo. Išgirdo bernas šalinėse peles čezant ir sako:

— Pelės, pelės, eikšekite lyšių ėsti, jie neina man į maišą!

Pelės ramiai sau čežėjo po šiaudus lukštendamos grūdus ir nėjo lyšių ėsti.

Tada bernas nuėjo pas katiną ir prašo:

— Katine, katine, eik pelių gaudyti, jos neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Katinas buvo priėdęs sūrio, gulėjo ant šiltos krosnies ir nėjo pelių gaudyti.

Bernas nuėjo pas žilvitį prie upelio ir prašo:

— Žilviti, žilviti, eik katino lupti, jis neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą.

Žilvitis ramiai sau ošė ir nepajudėjo iš vietos.

Bernas nuėjo pas ožką:

— Ožka, ožka, eik žilvičio graužti, jis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Ožka skabė sau karklelius brūzgyne ir nėjo žilvičio graužti.

Bernas nuėjo pas vilką:

— Vilke, vilke, eik ožkos piauti, ji neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Vilkas buvo ką tik suėdęs ėriuką, gulėjo sau po eglele prieš saulę ir nėjo ožkos piauti.

Bernas nuėjo pas medžiotojus:

— Medžiotojai, medžiotojai, eikite vilko šauti, jis neina ožkos piauti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Medžiotojai medžiojo kiškius ir nėjo vilko šauti.

Bernas nuėjo pas ugnį:

— Ugnie, ugnie, eik medžiotojų deginti, jie neina

vilko šauti, vilkas neina ožkos plauti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Ugnis gražiai trateno sau malkose ir nėjo medžiotojų deginti.

Bernas nuėjo pas tvenkinį:

— Tvenkiny, tvenkiny, eik ugnies gesyti, ji neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos plauti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Tvenkinys ramiai sau tyvuliavo ir nėjo ugnies gesyti.

Bernas nuėjo pas jautį:

— Jauti, jauti, eik tvenkinio gerti, jis neina ugnies gesyti, ugnis neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos plauti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Jautis ėdė žolę ir nėjo tvenkinio gerti.

Bernas nuėjo pas lazda:

— Lazda, lazda, eik jaučio mušti, jis neina tvenkinio gerti, tvenkinys neina ugnies gesyti, ugnis neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos plauti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ėsti, lyšiai neina man į maišą!

Lazda stovėjo sau kampe ir nėjo jaučio mušti.

Bernas nuėjo pas kirmėlės, kurios varpė supuvusį stuobrį:

— Kirmėlės, kirmėlės, eikite lazdos varpyti, ji

neina jaučio mušti, jautis neina tvenkinio gerti, tvenkinys neina ugnies gesyti, ugnis neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos piauoti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ésti, lyšiai neina man į maišą!

Kirmélés rausési po stuobrį ir néjo lazdos varpyti.

Bernas nuéjo pas vištas:

— Vištos, vištos, eikite pas stuobrį kirmélių lesti, jos neina lazdos varpyti, lazda neina jaučio mušti, jautis neina tvenkinio gerti, tvenkinys neina ugnies gesyti, ugnis neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos piauoti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ésti, lyšiai neina man į maišą!

Vištos buvo miežių prilesusios ir néjo kirmélių lesti.

Bernas nuéjo pas vanagą:

— Vanage, vanage, eik vištų draskyti, jos neina kirmélių lesti, kirmélés neina lazdos varpyti, lazda neina jaučio mušti, jautis neina tvenkinio gerti, tvenkinys neina ugnies gesyti, ugnis neina medžiotojų deginti, medžiotojai neina vilko šauti, vilkas neina ožkos piauoti, ožka neina žilvičio graužti, žilvitis neina katino lupti, katinas neina pelių gaudyti, pelės neina lyšių ésti, lyšiai neina man į maišą!

Vanagas buvo alkanas. Jis puolé vištas, vištos puolé kirméles, kirmélés lazda, lazda jautį, jautis tvenkinį, tvenkinys ugnį, ugnis medžiotojus, medžiotojai vilką, vilkas ožką, ožka žilvitį, žilvitis katina, katinas peles, pelės lyšius, lyšiai siüst siüst ir suéjo bernui į maišą.

VILKAS VESTUVĖSE

Paseno Margis ir nebepajėgė gerai tarnauti savo šeimininkui. Dantys nudilo — nebegalėjo gerai ęsti ir kaulų graužti. Akys ir ausys nusilpo — nebeprimatė ir nebeprigirdėjo. Šuva pasidarė žmogui menkai be-naudingas ir jau nebereikalingas.

Vieną dieną šeimininkas tarė savo sūnui:

— Išveskite Margį į mišką ir pakarkite. Jis tik po kojomis mums besipainioja.

Išgirdo Margis tokią šeimininko kalbą ir galvoja sau: „Mat, ką užsidirbau, ištikimai betarnaudamas dvylika metų. Ne, nenoriu tokio galo. Geriau išeisiu, kur akys ves ir kojos neš. Noriu numirti savo mirtimi.“ Ir Margis išėjo iš šeimininko namų. Išėjo galvą panėręs, uodegą paspraudęs, lyg koks nusikaltėlis.

Eina Margis mišku, galvodamas apie savo dalį. Žiūri — priešais vilkas atkiūtina.

— Kurgi dūlini, šuneli, toks liūdnas? — klausia vilkas.

— Einu sau ir nežinau kur. Nebėra man gyvenimo pas šeimininką. Už ilgų metų tarnybą jis nutarė mane pakarti kaip jau seną ir niekam nebereikalingą.

Vilkas ir sako:

— Jeigu man gerai atlygintum, tai aš tave pamokyčiau taip padaryti, kad tavo šeimininkas vėl tave pamėgtų ir tu vėl galėtum pas jį gyventi.

— Dėkui tau už gerą širdį ir prietelišką žodį,— atsakė Margis.— Bet aš dabar toks vargšas, kad negaliu nė pagalvoti apie kokį atlyginimą nors ir už geriausią pagalbą.

— Vis tiek klausyk,— tarė vilkas.— Einam į palaukę. Tenai tavo šeimininkas su šeimyna piauna ru-

gius. Marti yra išėjusi su mažu kūdikiu. Kūdikis guli po guba, eikime tenai. Aš pastversiu kūdikį ir nešiu į mišką, o tu pulsि mane, ir aš vaiką numesiu. Pamatysi, kaip šeimnininkas tave vėl priims.

Taip abudu ir padarė. Išėjo į palaukę, vilkas pastvėrė kūdikį ir neša į mišką. Margis lodamas puolė vilką ir atėmė vaiką. Šeimnininkas su visa šeimyna pradėjo girti Margį, pradėjo glostyti, vaišinti kuo turėdami. Už kūdikio išgelbėjimą šeimnininkas nutarė laikyti šunį ligi mirties.

Taip praėjo dveji metai. Margio šeimnininkas kėlė vestuves antrajam sūnui. Tada šuva atsiminė savo geradarį vilką ir pavakariu nuėjo į mišką pakviesti jo į vestuves. A-ūūū! — sustaugė Margis. Kur buvęs, kur nebuvęs priėjo vilkas ir klausia:

— Na, ko čia dabar taip staugi? Ar ir vėl kokia nelaimė tau?

— Ne, nieko blogo neatsitiko,— atsakė šuva.— Aš atėjau tavęs kviesti į vestuves. Noriu nors kiek atsilyginti tau už pagalbą anais man sunkiais metais. Šiandien mano šeimnininko sūnaus vestuvės. Yra mėsos, kaulų, plutgalių — galima gerai pasivaišinti. Jeigu nori — einam.

— O, žmonių vestuvėse dar nesu buvęs! Galiu eiti.

Ir Margis pritemus nusivedė vilką į sodžių. Patvoriais, patrobiais jie įdūlino į kiemą, kur buvo vestuvės. Šuva ir sako vilkui:

— Tu čia dilgynėse palindėk, o aš atnešiu tau mėsos, kaulų, ko tiktai gausiu.

— Gerai. Tik labai negaišuok.

Vilkas lindėjo dilgynėse už tvoros, o šuva tempė jam ką nutverdamas.

Priėdė priputo vilkas ir sako:

— Kad tu žinotum, drauguži, kaip noriu pamatyti vestuves. Įvesk mane į gryčią.

— Nors nelabai patogu, bet kad tu jau taip nori, galim eiti.

Pakraščiais, pasteniais jie įslinko į priemenę, iš priemenės — į gryčią ir atsidūrė pastalėje. Niekam nė galvoj, kad tai buvo vilkas — šuva, ir tiek.

Tuo metu piršliui iškrito iš rankų butelys degtinės ir sudužo. Degtinė išsiliejo pastalėje klanu. Vilkas paragavo ir sako šuniui:

— O, kaip gardu! Gerkime.

— Nenoriu,— atsakė šuva.— Aš visai negeriu nei degtinės, nei vyno, nei alaus; nesveika gerti.

Vilkas vienas sulakė visą degtinę ir pasigėrė. Pasigėręs kužda šuniui:

— Kad tu žinotum, drauguži, man pasidarė labai linksma. Vestuvininkai dainuoja, ir aš noriu dainuoti.

— Ne, nedainuok,— draudžia šuva.— Bus blogai!

— Negaliu išlaikyti, dainuosiu, taip smagu pasidarė.

— Smagu nesmagu, bet tau čia ne vieta dainuoti,— vėl draudžia šuva.— Paklausk manęs. Bet jeigu jau taip nori dainuoti, tai išeikime į lauką.

— Ne, aš čia noriu dainuoti. Čia vestuvininkai dainuoja, ir aš dainuosiu, jiems nors pritarsiu.

— Kaip sau žina! Bet ant manęs nepyk, jeigu kas negera atsitiks...

Ir vilkas — a-ūūū! — užtraukė visa gerkle.

Kadgi šoks vestuvininkai nuo stalų! „Vilkas, vilkas pastalėje!.. Vilkas, kad jį kirmėlės!“ Vieni spruko pro duris, kiti pro langus! Kilo baisus sumišimas. Ir Margis išstyrino. Gryčioje liko tik vienas vilkas pastalėje

ir — dalnavo. Drąsesnieji vyrai grįžo su basliais ir kad ėmė duoti vilkui, kad ėmė pliumpinti! Sumušė vargšą, sububino kaip obuolį. Iš pradžios vilkas dar rėkė, bet paskiau tilo ir nutilo. Vestuvininkai ištempė vilką iš gryčios ir užmetė ant malkinės stogo, ketindami paskui nulupti jam kailį.

Bet vilkas dar nebuvo visai užmuštas, tik gerokai prisvaigintas. Per naktį jis atsipeikėjo ir nusirito nuo stogo. Atsidūręs žemėje, ir sako Margiui:

— Matai, šunie, atvedei mane kaip geras, bet ėmel, lyg tyčia, ir užleidi mušeikomis. Ko galo nepadarė!

— Tai kodėl gi tu manęs neklausei? Aš tau gražiai sakiau: „Nedainuok po stalu, bus blogai.“ Neklausei...

— Sakei ar nesakei, aš nieko nebeatsimenu... Bet kad nukentėjau per tave, tai aišku. Taip sumušė, taip sudaužė... Visi kaulai, visi raumenys degte dega... Aš negaliu tau dovanoti... Ir nedovanosiu... Eisime į teismą... Kaip nuspręs aukščiausias miškų viršininkas, taip ir bus...

Kaip vilkas pasakė, taip ir padarė. Teismui vieta buvo paskirta miško aikštėje ties plačiašakiu ąžuolu. Vilkas liudininkais pasiprašė lapę su barsuku, o Margis — katina su gaidžiu.

Bet Margis skirtą valandą neatėjo į teismą. Vilkas ėmė nerimauti, kodėl šuva neateina. Lokys, jį ramindamas, tarė:

— Aš palypėsiu į eglę pažiūrėti, ar neateina.

Lokys įsirepečkino į aukštą eglę, pasidairė ir sako:

— Jau ateina su kažin kokiais dviem nematytais sutvėrimais. Vienas neša kartį ant pečių, kitas — visas raudonas, su ugnies kepure, su glėbiu piautuvų. Tas

raudonasis šaukia: „Kad kad kad tik raaastumėm! Kad kad kad tik raaastumėm!”

— A-ūūū! — sustaugė vilkas.— Aš bijau!

— Au, au! — sulojo lapė.— Ir man baisu. Pasislėpkime ir iš slėptuvių žiūrėkime, kas per vieni tie sutvėrimai...

— Gerai lapė sako,— virpėdamas atsiliepė barsukas.— Pasislėpkime.

Vilkas įsirangė į karklų krūmą, barsukas susigūžė po kadagių, o lapė palindo po krūva žagarų. Lokys jau lindėjo eglės viršūnėje. Ir visi keturi laukė kaltinamojo.

Netrukus atėjo Margis su savo liudininkais ir dairosi po aikštę — nieko nematyti. Katinas klausia: „Kurrr jie? Kurrr jie?” Gaidys sako: „Kad kad kad nieko nematyyyt! Kad kad kad nieko nematyyyt!” Tą valandą iš po žagarų suvizgėjo lapės uodegos galas. Katinas pamanė, kad pelė, stryktelėjo į tą vietą ir suleido nagus lapei į uodegą. Lapė kad šoks kaip įgelta ir pasileido bėgti. Katinas nusigandęs purkšt purkšt nuo žagarų ir drykst drykst į eglę, kur sėdėjo lokys. Tas — virtinkš virtinkš kaip kūlys iškrito iš medžio ir atsikėlęs nudribsėjo paskui lapę. Vilkas su barsuku taip pat nukūrė per mišką. O gaidys užšoko ant ažuolo šakos ir šaukia: „Laikyyykite! Laikyyykite!”

Margis pasidairė pasidairė ir sako:

— Jie visi išbėgiojo, tai ir mes čia nebereikalingi. Grįžkime namo.

Ir Margis su savo liudininkais parėjo į savo šeimininko kiemą. Gaidys užšoko ant tvoros, suplojo sparnais ir užgiedojo:

— Mes laimėėėėjomeee!

AVELĖ, LAPĖ IR VILKAS

Turėjo žmogelis netikusią avelę. Ji vis būdavo nepatenkinta, vis bliudavo, ir niekas negalėdavo jai įtikti. Viena rytą žmogelis perpykęs ėmė ir išvarė avelę elgetauti. Avelė nuėjo į mišką ir kiūtina. Kur buvus, nebuvus išlindo lapė priešais.

— Kur eini, buriute? — klausia lapė.

— Šeimininkas išvarė mane elgetauti, tai ir einu,— atsakė avelė.

— Mane lapinas išvarė elgetauti, eikime kartu.

— Eikime,— apsidžiaugė avelė.— Dviese bus smagiau.

Eina avelė su lape mišku ir sutinka vilką.

— Kur, kūmutės, taip einate? — klausia vilkas.

— Avelę šeimininkas išvarė elgetauti, o mane lapinas, tai ir einame abidvi,— atsakė lapė.

— O mane vilkė išvarė elgetauti. Eikime kartu.

— Eikime,— sutiko tos.— Trise bus smagiau.

Beeinant vilkui baisiai parūpo avelė. Žvilgčiojo žvilgčiojo ir neiškentęs puolė prie jos. Bet lapė šoktelėjo tarp jų ir abudu perskyrė.

— Kur lendi, kūmai?! Argi gražu taip? — subarė ji vilką.

— Kūma,— tarė vilkas,— kažin ar tik ji ne mano tėvo kailiniais vilki? Norėčiau aš juos atsiimti.

— Ne, ne tavo,— atsakė lapė.— Ji savo kailiniais vilki.

Nutilo vilkas, ir vėl eina visi trys mišku, bet pilkiui vis tiek rūpi avelė, kaip čia ją suėdus.

— Kūma,— vėl sako vilkas lapei,— kažin ar tik ne mano tėvo kailiniais avelė vilki? Aš norėčiau tuos kailinius atsiimti.

— Ne, ne tavo tėvo,— atsakė lapė.— O jei gu netiki, tai galime gale miško padaryti priesaiką. Jei gu bus tavo tėvo kailiniai, galėsi juos atsilmti.

— Gerai,— sutiko vilkas.

Netrukus visi trys priėjo miško galą ir rado kilpas vilkams gaudyti. Lapė ir sako vilkui:

— Kišk galvą į kilpą ir pamatysi, ar avelė tavo tėvo kailiniais vilki, ar ne.

Vilkas, nieko nežiūrėjęs, šmukšt galvą į kilpą ir nebeištraukia. Tą valandėlę pasirodė žmogus su šunim.

— Kūma, kas ateina? — klausia vilkas lapės.

— Kunigas,— atsakė lapė.

— O kas pirma jo bėga?

— Tarnas.

— O ką neša tarnas?

— Šlakstytuvą.

— O ką šlakstys?

— Gi tave,— atsakė lapė ir spruko su avelė į mišką.

Bėga lapė su avelė mišku, žiūri — lapėms gaudyti kilpos, o kilpose — laukinė vištelė. Apsilaižė lapė, išvydusi tokį gardų kąsnį, priėjo prie kilpų ir ėmė šokinėti per jas sakydama: „Kas man tos kilpos, kas man tos kilpos.“ Taip jai bešokinėjant, slystelėjo koja, ir lapės galva šmurkštelėjo į kilpas.

Išsigandusi avelė parbėgo namo ir nuo tos dienos liovėsi bliauti.

BEŽDŽIONĖS IR LIETUS

Kartą medžių šakose mirko per lietų visą naktį būrelis beždžionių. Labai prisikentusi jų vyresnioji paryčiu tarė draugėms:

— Turime prisidaryti lizdų su stogais, tuomet galėsime ramiai nakvoti ir per lietus taip nebevargti.

Visos beždžionės pritarė sumanymui ir laukė dienos. Kai išaušo, vyresnioji tarė:

— Dabar reikia papusryčiauti, kad turėtumėm jėgų darbui.

Ir visos beždžionės išsisklaidė po mišką pusryčiauti. Priėdusios susirinko ant vieno palinkusio medžio. Vyresnioji tarė:

— Daug priėdus, dirbti sunku ir nesveika. Dabar turime pasilsėti. Kai pasilsėsime, darbas geriau eis.

Visos beždžionės sumigo šakose ir taip pramiegojo ligi pavakarės. Sukilusios visos buvo alkanos ir išsiskirstė po mišką maisto pasiieškoti. Ligi priėdė, buvo jau vakaras, tai nebeliko darbui laiko. Tada beždžionės vėl susirinko į savo medį nakvoti, o užėjęs lietus pylė jas visą naktį. Jos mirko, drebėjo ir tarėsi rytojaus dieną statytis lizdus. Bet ir rytojaus dieną jos praleido be darbo. Taipėjo diena paskui dieną, naktis paskui naktį, ligi pasibaigė lietu laikas. O kai nebelijo, tai beždžionėms buvo gera gyventi ir be pastogių.

Taip jos ir ligi šiol tebevargsta be pastogių.

ARTOJAS, VILKAS IR LAPĖ

Aria kartą žmogelis lauką ir vis keikia arklius: „Na, kad jus vilkas! Na, kad jus vilkas sudraskytų!“

Išgirdo tuos žodžius vilkas ir atėjo pas artoją arklių.

Nusigando artojas ir nesumanė, ką daryti. Kuo gi jis dirbs žemę, kai vilkas sudraskys jo arklius? Bandė

aiškintis, kad jis tiktai taip gąsdinęs arklius, gal jie geriau žagrę trauksią, gal bijosią. Bet vilkas nenusileido.

— Ne,— sako,— jeigu geruoju neduosi, tai aš ir arklius, ir tave patį sudraskysiu.

Tą valandą atkiūtino lapė ir klausia vilko:

— Ką tu čia veiki, pilki?

— Nagi, atėjau arklių,— atsakė vilkas.— Žmogus vis prašo, kad sudraskyčiau.

Lapė tuojau sumojo pasinaudoti žmogaus bėda ir pasišokėjusi šnipštelėjo jam į ausį:

— Jeigu duosi man kasdien po vištą, tai vilkas nesudraskys tavo arklių.

— Gerai, duosiu, tiktai gelbėk,— apsidžiaugė artojas.

Lapė tuojau krypt atsisuko į vilką ir sako:

— Ką tu čia, kūmai, draskysi šitas dvasnas! Tik geriau įsižiūrėk — vieni kaulai ir oda. Jeigu jau taip nori mėsos, galiu tave nuvesti į tokią vietą, kur yra ir kiškių, ir stirnų, ir lapių. Tai bent prisikirstum geros mėsos.

Vilkas pagalvojo ir sako:

— Jeigu nemeluoji, tai gerai.

Ir lapė nusivedė vilką į mišką. Ji privedė jį prie gilaus šulinio ir sako:

— Pažiūrėk, kūmai, į šitą šulinį, kiek žvėrių yra dugne. Ana, matau ir lapę, ir vilką... O kiek žvėrių dar už jų!..

Vilkas pažiūrėjo į šulinį. Tikrai, vandenyje buvo matyti vilko ir lapės šešėliai.

— Kiek daug žvėrių! — sušuko vilkas.— Šoku.

— Šok,— paragino lapė ir pastūmė vilką nuo rentinio į šulinį.

Vilkas pūkštelėjo, pasidaužė kojomis po vandenį ir prigėrė.

Rytojaus rytą lapė nubėgo į pamiškę pas žmogų ir klausia:

— Ei, žmogau, ar atnešei man vištą?

— Atnešiau. Štai imk ir valgyk.

Lapė nusinešė vištą į mišką ir suėdė.

Kitą rytą žmogus vėl atnešė lapei vištą. Ir taip jis kasdien nešiojo lapei po vištą, ligi išnešiojo visas, kiek tik turėjo. Žmogus nebesumanė, ką toliau daryti. Jis galvojo galvojo ir galų gale sugalvojo ta lape nusikratyti. Viena dieną jis įsidėjo į maišą tris šunis ir išėjo į lauką arti. Atbėgo lapė ir, kaip visada, klausia:

— Ei, žmogau, ar atnešei man vištą?

— Atnešiau, kaipgi ne! Šiandien jau net visą maišą atnešiau.

Lapė apuostė maišą ir klausia:

— Bet kodėl maišas atsiduoda šuniu?

— Tur būt, šuo buvo gulėjęs, tai maišas ir prisigėrė šunies kvapo,— paaiškino žmogus.

— Tai atrišk ir paleisk vištas,— paprašė lapė.

Žmogus atrišo maišą, o iš maišo — trys šunys! Lapė į mišką, šunys — paskui! Bet lapė laimingai pabėgo ir pasislėpė savo oloje. Atsipeikėjo lapė ir klausia savo kojų:

— Kojos kojėlės, ką jūs darėte, kai mane šunys vijo?

— Mes bėgome kuo greičiau, kad tave išgelbėtume,— atsakė kojos.

— Gerai padarėte,— pagyrė lapė kojas ir klausia akių:

— Akys akelės, ką jūs darėte, kai mane šunys vijo?

— Mes akylai žiūrėjome ir rodėme kojoms kuo trumpiausią kelią į ola,— atsakė akys.

— Gerai padarėte,— pagyrė lapė akis ir klausia ausų.

— Ausys auselės, ką jūs darėte, kai mane šunys vijo?

— Mes klausėme, ar toli skalija šunys, ir raginame kojas kuo greičiau tave nešti į mišką,— atsakė ausys.

— Gerai padarėte,— pagyrė lapė ausis ir klausia uodegos:

— Uodega uodegėle, ką tu darei, kai mane šunys vijo?

— Aš?.. Aš... nieko nedariau, tiktai stipriai laikiausi tavęs, kad neatsilikčiau ir šunims nepatekčiau,— atsakė uodega.

— A, tai tu tiktai kliudei man bėgti?! — sušuko supykusi lapė.— Už tai atiduodu tave šunims!

Ir lapė iškišo uodegą iš olos. Šunys jau buvo čia atbėgę. Jie stvėrė lapės uodegą, ištraukė iš olos visa lapę ir sudraskė.

VIŠTA RUDIKĖ

Buvo višta Rudikė. Vieną dieną po krosnim ji padėjo kiaušinį. Senutė gryčią šlavė ir tą kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Netrukus atskrido varna į mėšlyną pasikapstyti ir nusidegino nagus į kiaušinį.

Pakilo varna nuo mėšlyno ir įsitūpė į beržą. Beržas ir klausia:

— Varna, varna, kodėl tu be nagų?

— Iš gailėsčio, berže,— atsakė varna.— Buvo višta

Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė gryčią šlavė ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Aš nutūpiau į mėšlyną pasikapstyti ir nusideginau nagus į kiaušinį.

Pagailo beržui varnos, ir visus savo lapus nusi-purtė.

Atėjo briedis prie beržo pasikasyti, pamatė jį be lapų ir klausia:

— Berže, berže, kodėl tu be lapų?

— Iš gailesčio, briedi,— atsakė beržas.— Buvo višta Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė šlavė gryčią ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Varna mėšlyne kapstėsi ir nusidegino nagus į kiaušinį. Tai ir aš lapus nusipurčiau.

Briedis ėmė iš gailesčio ragus ir nusilaužė.

Nuėjo briedis į upelį atsigerti. Upelis ir klausia:

— Briedi, briedi, kodėl tu be ragų?

— Iš gailesčio, upeli,— atsakė briedis.— Buvo višta Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė gryčią šlavė ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Varna mėšlyne kapstėsi ir nagus į kiaušinį nusidegino. Beržas iš gailesčio lapus nusipurtė. Tai ir aš ragus nusilaužiau.

Upelis iš gailesčio krauju pavirto.

Atėjo į upelį mergelė su naščiais vandens ir išsi-gandusi klausia:

— Upeli, upeli, kodėl tu krauju pavirtai?

— Iš gailesčio, mergele,— atsakė upelis.— Buvo višta Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė gryčią šlavė ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Varna mėšlyne kapstėsi ir nagus į kiaušinį nusidegino. Beržas lapus nusipurtė. Briedis ragus nusilaužė. Tai ir aš krauju pavirtau.

Mergelė iš gailėsčio kibirus sudaužė ir parėjo su tuščiais naščiais. Šeimininkė ir klausia:

— Mergelė, mergelė, kodėl tu parėjai su tuščiais naščiais?

— Iš gailėsčio, močiute,— atsakė mergelė.— Buvo višta Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė gryčią šlavė ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Varna mėšlyne kapstėsi ir nagus į kiaušinį nusidegino. Beržas lapus nusipurtė. Briedis ragus nusilaužė. Upelis krauju pavirto. Tai ir aš kibirus sudaužiau ir be vandens parėjau.

Šeimininkė tuo laiku minkė duoną, susigraudino ir iš gailėsčio išdrabstė po gryčią visą tešlą, išdaužė langus, išmetė indus, šaukštus.

Parėjo iš lauko šeimininkas ir klausia:

— Pačiute, širdele, kodėl tu tešlą išdrabstei, langus išdaužei, indus ir šaukštus išmėtei?

— Iš gailėsčio, vyreli, iš gailėsčio taip padariau,— atsakė šeimininkė.— Buvo višta Rudikė. Ji po krosnim kiaušinį padėjo. Senutė gryčią šlavė ir kiaušinį su šiukšlėmis į mėšlyną išmetė. Varna mėšlyne kapstėsi ir į kiaušinį nagus nusidegino. Beržas lapus nusipurtė. Briedis ragus nusilaužė. Upelis krauju pavirto. Mergelė kibirus sudaužė. Tai ir aš tešlą išdrabsčiau, langus išdaužiau, indus ir šaukštus išmėčiau.

Nusispiovė žmogus ir sako:

— Kažin ar yra kvailesnių žmonių už jus? Eistu į pasaulį pasižiūrėti.

Ir žmogus išėjo. Eina eina, vienoje vietoje žiūri — žmonės išbėga iš naujo namo su tuščiais rėčiais rankose, pagauda ką ore ir vėl grįžta, išbėga ir vėl grįžta.

— Ką jūs čia taip darote?— paklausė keleivis.

— Matai, pasistatėme naują gryčią, bet labai tamsi, tai norime šviesos prisinešti,— atsakė žmonės.

— O jūs, neišmanėliai! — tarė keleivis.— Ar turite kirvį?

— Turime.

— Ar turite piūklą?

— Turime.

— Duokite juos man!

Padavė jam kirvį, piūklą, ir keleivis išpiovė sienose tris langus. Išpiovęs ir sako:

— Tai šitaip reikia gryčioje pasidaryti šviesos.

Išbarė išbarė tuos neišmanėlius ir einą toliau. Žiūri — žmonės su virvėmis tempia karvę ant stogo ir negali užtempti.

— Ką jūs čia taip darote? — paklausė keleivis.

— Matai, priaugo ant stogo žolės, tai norime užkelti karvę, kad nuėstu,— atsakė žmonės.

— O jūs, neišmanėliai,— tarė keleivis.— Ar turite dalgį?

— Turime.

— Ar turite grėblių?

— Turime.

— Duokite man juos!

Keleivis dalgiu nupiovė žolę ant stogo, grėbliu nu-grėbstė ir padavė karvei sakydamas:

— Tai šitaip reikia daryti.

Toliau eidamas keleivis žiūri — žmonės su šaukštais bėgioja iš gryčios į klėtį, iš klėties vėl į gryčią.

— Ką jūs čia darote taip bėgiodami? — paklausė keleivis.

Žmonės atsakė:

— Matai, išsivirėme tyrės. Tyrė gryčioje, o pienas klėtyje. Šaukštu pasisėmę tyrės, bėgame į klėtį pienu užsigerti.

— O jūs, neišmanėliai,— tarė keleivis.— Ar turite nors porą dubenių?

— Turime.

— Duokite man juos!

Keleivis į vieną dubenį įkrėtė tyrės, į kitą įpylė pieno, pastatė ant stalo ir pamokė valgyti sakydamas:

— Tai šitaip reikia valgyti tyrė su pienu, sėdint prie stalo.

Dar toliau keleivis rado senę mušant vištą. Senė kad pliekia, kad pliekia, o višta kad rėkia, kad klykia!

— Kam tu muši tą vištą? — paklausė keleivis.

— Na, kaip nemušti, kaip nepliekti,— atsakė senė.— Prisiperėjo viščiukų ir dabar nežindo jų. Alkani tiktai čypsi, tiktai rėkia ir neramumą kelia.

— O tu, neišmanėle! Ar turi kruopų?

— Turiu.

— Duok man čia tų kruopų ir vandens!

Senė atnešė. Keleivis pamirkė kruopas ir pabarstė viščiukams. Viščiukai ėmė lesti.

— Tai taip reikia viščiukus lesinti,— pamokė keleivis.

Toliau žmogus jau nebekeliavo. Jis pargrižo namo ir papasakojo, ką buvo matęs ir girdėjęs pasaulyje. Jo moterys susigėdo ir tuojau namuose padarė tvarką. Jos nenorėjo būti paskutinės neišmanėlės.

KEPALĒLIS IŠ PAŠLAVĒLIŲ

Kartą senelis su senele pristigo duonos. Ir pinigų tuo laiku neturėjo. Senelė ir sako:

— Seneliuk, balandžiuk, nebeturime duonutės. Kas daryti?

— Tai nedidelė bėda,— ramiai atsakė senelis.— Pašlavinėk po aruodus, permalk per girneles, ir bus duonutės.

Senelė pašlavinėjo po aruodus ir prišlavė grūdagalėlių, permalė per girneles ir iškepė kepalėlių duonos.

Senelis padėjo kepalėlių ant lango, kad praaušų. Kepalėlis nusirito nuo lango ir pabėgo. Bėga rieda kepalėlis lygiais laukais, kiek tiktai gali. Susitinka kiškį. Kiškis pastoja kelią ir sako:

— Sustok, kepalėli, aš tave suvalgysiu!

— Nevalgyk manęs, pilkasai kiškeli,— atsakė kepalėlis.— Geriau aš tau padainuosiu. Pasiklausyk!

Ir kepalėlis uždainavo:

Aš duonutės kepalėlis

Iš aruodų pašlavėlių.

Mane iškepė senelė,

Mane aušino senelis.

Aš pabėgau nuo senelių —

Ir pabėgsiu nuo kiškelio.

Kiškis klausės klausės ir užsiklausė. Kepalėlis siūst į šalį ir pabėgo.

Bėga rieda kepalėlis lygiais laukais. Susitinka vilką. Vilkas pastoja kelią ir sako:

— Sustok, kepalėli, aš tave suvalgysiu!

— Nevalgyk manęs, pilkasai vilkeli,— atsakė kepalėlis.— Geriau aš tau padainuosiu. Pasiklausyk!

Ir kepalėlis uždainavo:

Aš duonutės kepalėlis
Iš aruodų pašlavėlių.
Mane iškepė senelė,
Mane aušino senelis.
Aš pabėgau nuo senelių,
Aš pabėgau nuo kiškėlio —
Ir pabėgsiu nuo vilkėlio.

Vilkas klausės klausės ir užsiklausė. Kepalėlis siūst į šalį ir pabėgo.

Bėga rieda kepalėlis lygiais laukais. Susitinka lokį. Lokys pastoja kelią ir sako:

— Sustok, kepalėli, aš tave suvalgysiu!

— Nevalgyk manęs, gauruotasai lokeli,— atsakė kepalėlis.— Geriau aš tau padainuosiu. Pasiklausyk!

Ir kepalėlis uždainavo:

Aš duonutės kepalėlis
Iš aruodų pašlavėlių.
Mane iškepė senelė,
Mane aušino senelis.
Aš pabėgau nuo senelių,
Nuo kiškėlio ir vilkėlio —
Ir pabėgsiu nuo lokėlio.

Lokys klausės klausės ir užsiklausė. Kepalėlis siūst į šalį ir pabėgo.

Bėga rieda kepalėlis lygiais laukais, plačiomis pievomis, aukštais kalnais per margą pasaulį! Kas tik pastoja kelią, visiems dainuoja tą pačią dainelę ir vis bėga rieda. Pagaliau susitinka kepalėlis lapę prie gilaus griovio. Lapė pastoja kelią ir sako:

— Sustok, kepalėli, aš tave suvalgysiu!
— Nevalgyk manęs, vikrioji lapele,— atsakė kepa-
lėlis.— Geriau aš tau padainuosiu. Pasiklausyk!
Ir kepalėlis uždainavo:

Aš duonutės kepalėlis
Iš aruodų pašlavėlių.
Mane iškepė senelė,
Mane aušino senelis.
Aš pabėgau nuo senelių,
Nuo kiškelių, nuo vilkelio...

Kepalėlis nepabaigė dainelės, nes lapė pertrauk-
dama tarė:

— Mielasai, tiktai pažiūrėk, koks gražus griovys
prieš tave, kaip būtų gera tau juo pariedėti.

Kepalėlis pasižiūrėjo į griovį, galvelė apsisuko, pa-
sverdėjo ir įkrito į patį dugną. O lapė liuokt paskui
kepalėlį, išsinešė į krantą ir gardžiai suėdė.

SENELĖ IR VERPSTELĖ

Gyveno kartą senelis ir senelė. Jie turėjo tiktai vie-
ną karvę, vieną žąsį ir vieną vištą.

Kartą senelė pristigo siūlų ir neturėjo kuo jų pra-
siverpti. Ji nuėjo į girią pas vilką pasiskolinti verpste-
lės. Vilkas paskolino sakydamas:

— Rytoj atneši man verpstelę. Jeigu neturėsi laiko,
tai aš pats ateisiu atsiimti.

Senelė parsinešė verpstelę ir ėmė verpti.

Rytojaus rytą senelė žiūri — ateina vilkas. O jos

verpalas dar nebuvo baigtas. Ji atsistojo ties langu ir galvoja, ką galėtų duoti vilkui, kad jis dar palauktų verpstelės. Vilkas priėjo prie lango ir dainuoja:

Bobut, bobut, duok verpstelę,
Jau prisiverpei siūlelių.
Kad neduosi, aš įlįsiu
Ir tave tuoj sudraskysiu.

Senelė pro langą išmetė vilkui verpstelę. Bet vilkas neatsitraukia ir dainuoja:

Bobut, bobut, duok karvelę,
Atsilygink už verpstelę.
Kad neduosi, aš įlįsiu
Ir tave tuoj sudraskysiu.

Senelė atidavė vilkui karvę. Vilkas suėdė karvę ir vėl dainuoja:

Bobut, bobut, duok žąsę,
Atsilygink už verpstelę.
Kad neduosi, aš įlįsiu
Ir tave tuoj sudraskysiu.

Senelė atidavė vilkui žąsį. Vilkas suėdė ir dainuoja:

Bobut, bobut, duok vištelę,
Atsilygink už verpstelę.
Kad neduosi, aš įlįsiu
Ir tave tuoj sudraskysiu.

Senelė atidavė vilkui vištą. Vilkas suėdė ir dainuoja:

Bobut, bobut, duok senelį,
Atsilygink už verpstelę.
Kad neduosi, aš įlįsiu
Ir tave tuoj sudraskysiu.

Viską galėjo senelė vilkui atiduoti, bet senelio tai jau ne. Ji griebė kažergą ir tvojo vilkui per galvą. Vilkas išgaišo, o karvė, žąsis ir višta grįžo pas senelę.

DU PUODELIAI

Du molio puodeliai — rudžius ir balčius — susitarę išėjo į miestą pasilinksminti.

Taip ir eina puodeliai šaligatviu. Žiūri — rūsysis atviras, o rūsyje — pilna statinių.

— Matai, drauguži? — tarė rudžius. — Tenai statinės raudonojo vyno. Eime pasivaišinsime.

— Gerai, — pritarė balčius.

Ir abudu puodeliai įėjo į rūšį. Prisimaukė vyno, net per kraštus jiems nubėgo. Kai išėjo iš rūšio, tai kojytės jau linkčiojo, o galvos pasidarė sunkios kaip arbūzai.

— Man bloga, — sudejavo balčius.

— O, nebijok nieko, bičiuli, — padrašino rudžius, — su žmonėmis irgi taip esti.

Rudžius stvėrė balčių, norėdamas su juo pašokti. Bet kad galvos buvo sunkios, o kojos silpnos, tai ėmė abudu ir sugriuvo ant grendymo, sugriuvo ir sudužo, net šukelės išsibarstė.

DUONA — GERIAUSIAS DAIKTAS

Jaunas valdovas vedė pačią. Po vestuvių jis parodė jai savo turtus — brangius daiktus, gyvulius, dvarus, laukus, miškus. Jaunoji moteriškė ir sako:

— Visi daiktai, kuriuos man parodei, labai geri. Bet man atrodo, kad geriausias daiktas yra duona.

Valdovui nepatiko toks pačios pasakymas. Tačiau ji nė nemanė nusileisti — jai duona atrodė geriausias daiktas, ir gana.

Po kiek laiko valdovas medžiojo girioje ir paklydo. Eina šen, eina ten — niekur iš girios nebeišeina ir jokio žmogaus nebesutinka. Valgyti jau nieko nebeturi, o žarna žarną ryja. Nieko daugiau nebegalvoja, kaip tik apie valgį. Laimė, užėjo varguolio lūšną.

— Pasigailėk manęs,— tarė valdovas,— duok man ko nors užvalgyti. Badas mane baigia.

— Neturiu nieko, tik juodos duonos,— atsakė žmogus.

— Duok nors kąsnelį, kad tik nutildyčiau alkį!

Varguolis padavė gabalą juodos duonos. Valdovas gardžiai suvalgė ir kiek atsigavo.

Pargrižęs namo, karalius tarė savo pačiai:

— Tavo tiesa: duona geriausias daiktas.

MĒLAGIŲ TILTAS

VAŠKO KUMELAITĖ IR BUROKO RATELIAI

Aš jau buvau piemuo ir ganiau motutės vištas. Norėjau ganyti ir galvijus, kaip ganė juos kiti kaimo vaikai, bet motutė neleido. Ji sakydavo: „Palauk dar dvejus metus, kai paūgėsi, ganysi ir galvijus, ir avėles.“

Motutė turėjo daug bičių. Jos prinešdavo daug medaus ir vaško.

Kartą motutė nulipdė man iš vaško kumelaitę, padarė buroko ratelius su virkščių drangomis, pakinkė tą kumelaitę, apvilko mane grietinės drabužiais, apavė stiklo bateliais, ant galvos užmovė cukraus skrybėlaitę, įsodino į ratelius ir išleido pasivažinėti sakydama: „Tiktai žiūrėk, kad sugrižtum sveikas su viskuo.“

Aš išvažiavau. Bevažiuojant kumelaitė kažin ko pasibaidė, nupyškėjo per laukus, per pievas už devynių kaimų ir, gerokai privargus, sustojo ties smukle pakelėje.

Ligi aš atsipeikėjau, atėjo smuklininko ožkos su kiaulėmis ir suėdė mano ratelius. Vos vos suskubau užšokti ant kumelaitės ir parjojau namo raitas.

Motina pasitiko mane su dideliu ražu ir kad ims rėkti, kad ims bartis ant manęs, kam aš pargrižęs be ratelių. Aš išsigandau ir leidaus bėgti. Peršokau per tvorą ir nukūriau į girią. Belekiant bateliai sudužo, drabužiai nutekėjo, skrybėlaitė sutirpo.

Įbėgau į girią, įlipau į ažuolą ir sėdžiu. Žiūriu — uodai aplink mane zirzia: vienas — treigys, kitas — penkergis. Aš užsėdau ant penkergio, ir jis užkėlė mane į gandrąldį.

Ten buvo prinešta visokių šakelių, skurlių, pakulų. Taip aš įsisukau į kezulį pakulų ir ėmiau snausti. Tą valandėlę atėjo medžiotojas, paėmė iš gandrąldžio pakulas kartu su manim, įkišo į šautuvo vamzdį, gerai sugrūdo ir kad šovė, tai aš nuzvimbiau net prie savo namų, krisdamas pramušiau stogą su lubomis ir atsidūriau savo lovoje.

KAIP SENELIAI BUVO SUSIPYKĘ

Senelis ir senelė turėjo žal margę karvutę. Kartą seneliai valgė pietus, o karvutė stovėjo prie atviro lango ir atrajojo. Senelis parodė senelei karvutę ir juokais tarė:

— Žiūrėk, bobut, karvutė tave mėgdžioja.

Senelė supyko ir kaukšt kaukšt šaukštu karvutei į kaktą. Karvutė keberiokšt išvirto ir nusispardė. Supyko senelis ant savo senelės, įdavė jai lazda su krepšiu ir išvarė iš namų.

Apsiverkė senelė ir išėjo. Pavaikščiojo pavaikščiojo po žmones ir niekur nerado vietos prisiglausti. Pavaikare senelė įkiūtino į mišką. Tankumyne ji rado baltą namelį, kur gyveno ožka. Namelis buvo nepaprastas: sienos iš sūrių, stogas iš sklindžių, krosnis iš sviesto. Senelė įėjo į vidų.

— Labas vakaras, mieloji ožkele,— tarė senelė.— Visą popietę išvaikščiojau ir niekur vietos prisiglausti neradau. Gal tu, ožkele, priimtum mane į savo pastogę nors vienai naktelei prabūti.

— Prašom, prašom, senele, vietos užteks,— priėmė ožka senelę.

Senelė pernakvojo pas ožką.

Rytą ožka tarė:

— Aš išeinu į mišką. Tu, senele, pasaugok mano namelį, ligi pareisiu.

— Gerai, pasaugosiu,— sutiko senelė.

Bet senelė neturėjo ko veikti. Ji truputį prigulė. Kai prigulė — ir visai užmigo. Per miegą senelė girdi — kas brazduoja. Nubudo ir pamatė — trys stirmos namelį kad graužia. Jau visas kampas nuėstas, net laukas šviečia. Nusigando senelė, greitai apsirengė, nusilaužė gabalą sūrio nuo namelio kampo, pasikabino sviesto nuo krosnies ir lapatai lapatai per girią namo.

Seneliui nematant, užsilipo ant aukšto, atsisėdo kampe ir sėdi.

Senelis pasikabino katilėlį ant vaškaro priemenėje ir verdasi vakarienę. Senelė nugnybo gabalėlį sviesto ir pliumpt į katilėlį. „A, štiš, raganos, katilėlį man pri-

bersite!"— pasibarė senelis ant vištų, kurios tupėjo ant aukšto. Kiek palūkėjus, senelė vėl nugnybo gabalėlį sviesto ir pliumpt į katilėlį. „A, štiš, biaurybės!"— vėl šūktelėjo senelis ant vištų. Senelė trečią kartą įmetė gabalėlį sviesto. Senelis visai išėjo iš kantrybės, pasiėmė žalgą ir lipa ant aukšto sakydamas: „Jau kad duosiu, tai duosiu toms vištoms, tai jos čia nemėtys, ko nereikia!" Užlipęs žiūri — ogi jo senelė viename kampe sėdi susitraukus ir dreba. Pagailo seneliui senelės, nusivedė ją nuo aukšto šiltos vakarienės valgyti ir vėl gražiai gyveno.

MENTURIS

Vienas jaunas vyras vedė pačią. Jauna šeimininkė liepė vyrui padaryti menturį. Vyras paklausė, pasikinkė porą arklių, įsidėjo kirvį ir išvažiavo į mišką menturio.

Privažiavo vyras prie eglės ir kerta. Baigiant kirsti, eglė virto ant ratų — ratus sulaužė ir arklius užmušė. Vyras pasiėmė kirvį ir liūdnas eina namo. Eidamas galvoja: „Ką dabar pasakys man pati?"

Eina vyras pabaliu. Žiūri — plaukioja antis. Sviedė kirviu į antį. Nepataikė. Kirvis nuskendo, antis nuplaukė. Dabar vyras sugalvojo kirvį išimti. Jis nusi-rėngė nuogai ir įbrido į balą kirvio ieškoti. Braidžiojo braidžiojo, bet nerado. Išėjo iš balos, dairo dairo — drabužių nebėra.

Taip vyras nuogas ir parėjo namo. Parėjęs nediršo stačiai eiti į gryčią ir užlipo ant aukšto. Ten stovėjo

kubilas plunksnų. Jis įlipo į tą kubilą ir žiūri pro atdarą aukštinį, kaip pati deda tyrę į dubenį. Kubilas pasviro, ir vyras su juo dun dun dun pro aukštinį tiesiai ant tyrės ir visą ištėškė. Pati labai persigando. Žiūri — jos vyras nuogas. Ji tuojau padavė kitus drabužius, ir vyras apsirengė.

Pati norėjo duoti vyrui valgyti, bet tyrės jau nebuvo. Ji prisiminė, kad kamaroje buvo nuo vestuvių likusio alaus. Atriekė ji riekę duonos ir padavė vyrui. „Eik,— sako,— į kamara, ten yra alaus, ir pavalgysi.“ Vyras nuėjo į kamara, duoną pasidėjo ant slenksčio ir ėmė leistis alaus iš statinėlės. Tą valandą atėjo kiaulė ir pagriebė duoną. Vyras šoko vytis kiaulę. Tuo laiku iš statinėlės išbėgo visas alus. Vyras nusigandęs pagalvojo: „Ką dabar man pati pasakys?“ Žiūri — kampe stovi kubilėlis miltų. Jis paėmė tuos miltus ir supylė į klaną alaus, kad nebūtų šlapia.

Pati labai supyko ir tarė:

— Žmonės sako: pati laiko tris namų sąsparas, o vyras — tik vieną. Nuo šiol namuos bus mano valia.

DRAMBLYS RATELIUOSE

Kartą einu keliu į turgų. Žiūriu — ir savo akimis netikiu: važiuoja dramblys rateliuose, įsikinkęs svirplį.

— Kurgi taip važiuoji, drambly? — paklausiau.

Jis man atsakė:

— Ogi į tą kraštą, kur jaučiai ir asilai midų vyną geria, upės pienu plaukia, duona paskui žmones sekioja, pinigai ant medžių auga, kepti karveliai patys į burną lekia, dangus su žeme susisiečia plačiu vieš-

keliu, o tuo vieškeliu galima lengvai nuvažiuoti į dangų.

Aš tik išsižiojau išgirdęs ir paklausiau:

— O ar aš negalėčiau su tavim į dangų važiuoti?

— Na, sėskis, kad taip nori,— atsakė dramblys.

Linksma įsisėdau, svirplys trūkt smarkiai patraukė, aš keberioškšt per galvą žemėn ir likau, o dramblys kaip važiavo, taip ir nuvažiavo į stebuklą kraštą.

EŽYS ŠIENPIOVYS

Vienais metais sodiečiui lietūs nunešė visą šieną iš pievų.

Kartą to sodiečio vaikai uogaudami miške rado ežį ir parsinešė namo. Nepatenkintas tėvas sumurmėjo:

— Nebėra šieno nė kuokštelės, o čia reikės dar ežys šerti.

Ežys išgirdo tuos sodiečio žodžius ir nutarė jam padėti. Atėjus nakčiai, užsiriti ant krosnies ir su balana tiek pripiovė šieno, kad vos į daržinę sutilpo. Sodietis buvo patenkintas ežiu ir gerai jį šėrė: kasdien penėdavo pelenų ir medaus tyre, o migdė tabokinėje.

KARVĖS KAILIS ANT STOGO

Kartąėjau pro vienos senelės gryčelę. Žiūriu — ant samanoto tvarto stogo guli karvės kailis, o žemėje stovi senelė ir verkia.

— Ko verki, dėdienyte? — paklausiau.

— Kaip aš neverksiu,— atsakė.— Parsivedžiau pietums karvutę pasilsėti ir pririšau prie sienos. Ji pamatė žalias samanas ir užšoko ant stogo. Bet kai reikėjo nulipti, tai nebemokėjo. Tada ji išsinėrė iš kailio ir dingo kažin kur, o kailis liko ant stogo. Kaip dabar aš begyvensiu be karvutės?

KAIP MANO DIEDUKAS BUVO IŠŠAUTAS

Kai mano diedukas dar buvo mažas, vieną dieną užėjo pulkas kareivių su armota į sodžių. Namie nieko nebuvo, tik diedukas. Jis labai nusigando tų kareivių, užbėgo ant gurbo ir pasislėpė pakulose.

Kareiviai landžiojo po visus namus ir ko ieškojo. Du užlipo ir ant gurbo, kur buvo pasislėpęs diedukas, paėmė pakulas, o su pakulomis ir dieduką, nusinešė žemėn, įdėjo į armotą didelę kulipką ir užkišo tomis pakulomis kartu su dieduku. Kareiviai iššovė, kulipka išlėkė, kartu išlėkė ir diedukas. Išlėkė aukštai aukštai, ko tik saulės nepasiekė. Kulipka kažin kur pasidėjo, o diedukas ėmė leistis žemėn ir įkrito tiesiai dėdės kaminan, pro kamina išlindo gryčion visas juodas, kaip iš pragaro ištrauktas. Visi namiškiai išsigandę išbėgiojo iš gryčios. Diedukas ėmė šaukti: „Nebijokite! Tai aš!“ Dėdė tuojau dieduką pažino, dėdienė išprausė išvanojo, ir pavaišinę pasiuntė namo.

KIŠKIO IR VILKO IMTYNĖS

Kartą nuėjau į mišką vytelių pintinei nusipinti. Išgirdau — netoliese kažin koks gyvulys taip baisiai staugia, kad net medžiai siūbuoja. Nuėjau į tą vietą, kur bliovė, žiūriu — kiškis pasiritęs vilką kad volioja, kad raičioja visomis keturiomis, o vilkas, akis išvertęs iš baimės, kad staugia, kad rėkia ir nepajėgia pasprukti. Priėjau artyn. Kiškis manęs išsigando ir atšoko nuo vilko, tiek jį ir mačiau, o vilkas atsikėlė visas aplamdytas ir su didele sarmata nudyrimo į tankumyną.

KURPIUS ASTRONOMAS

Viename sodžiuje gyveno kurpius. Gerai siuvo jis ir batus, ir nagines ir dar mėgo skaityti knygas apie tolimus kraštus, apie dangų, apie žvaigždes.

Kartą kurpius ėmė ir sumanė pakeisti savo amatą geresniu. Jis sumanė tapti astronomu, taip, kaip knygoje rašė.

Vieną dieną jis pasiėmė nebaigtų batų ilgą aulą, užsilipo ant savo gryčios stogo, atsisėdo ant šelmens, nustatė aulą į dangų ir nutaikė į arčiausią žvaigždę — Marsą. Žiūri ir mato: gražūs laukai, žali miškai, aukšti kalnai, tiesūs keliai, visokie miestai ir miesteliai. Visur žmonės tik vaikščioja, tik važinėja, įvairiausius darbus dirba — lygiai kaip ir mūsų Žemėje. Labai patiko naujam astronomui naujas pasaulis.

Dar pasukiojęs aulą, žiūri — būrys kareivių mokosi šaudyti iš armos. Deda kareiviai į armotą kulipkas didumo kaip arbūzus ir šauna — bum bum bum duoda

ir duoda. Kulipkos kažkur lekia ir dingsta. Paskui kariviai pasuko armotos vamzdelį į Žemę ir iššovė. Tik pamatė kurpius — kulipka vir vir vir į žemę ir hiii pliumpt jam į aulą, pro aulą — į nosį. Vargšas virtinkšt virtinkšt kūliu nuo stogo ir žnekt ant žemės. Nosis tuojau užaugo kaip arbūzas.

Nusispiovė kurpius tris kartus ir tarė:

— Neverta būti astronomu.

Metė jis astronomiją ir vėl pradėjo batus siūti.

LABAI ILGAS IR LABAI JUODAS

— Aš mačiau tokį ilgą žmogų, kad jis, permirkęs kojas pavasari, slogą gavo tiktai rudenį.

— O aš mačiau tokį juodą žmogų, kad jis pamatyti buvo galima tik su žiburiu.

LUOŠIAI IR KIŠKIS

Aklas, beliežuvis ir kurtinys kartą susitarė pasigauti kiškį ir pasitaisyti šviežienos. Viena dieną eina jie lauku ir dairosi. Iš vieno paežio pakilo kiškis bėgti. Akklasis pirmas jį pamatė, beliežuvis šūktelėjo kurtiniui, visi greitai apsupo kiškį ir pagavo.

MELAGIŲ TILTAS

Vienų tėvų sūnelis buvo didelis melagis.

Kartą jis išėjo su tėvu pasivaikščioti. Abudu pamatė didelį šunį. Tėvas ir tarė:

— Žiūrėk, vaikeli, koks didelis šuva.

Sūnus pasigyrė:

— Vakar aš mačiau daug didesnę. Didumo sulig karve.

Po valandėlės tėvas tarė:

— Dabar mes eisime per melagių tiltą.

— Melagių? — nustebęs paklausė berniukas.— Kodėl jis taip vadinamas?

— Matai, kai per tą tiltą eina melagis, tiltas ilūžta, ir melagis įkrinta į upę.

Berniukas išsigando ir pasakė:

— Tėveli, tas šuva, kurį mačiau vakar, nebuvo toks didelis kaip karvė, tik kaip telis.

Tėvas nusišypsojo ir tarė:

— Melagių tiltas nebetoli.

Berniukas sumurmėjo:

— Tėveli, tas šuva nebuvo didelis nei kaip karvė, nei kaip telis, tai buvo paprastas šuva, dar mažesnis nekaip tas, kurį dabar matėme.

MELŲ DAINA

Trys uodai sukibę dramblį parsirito —

Tarias mėsinėti ir dešras daryti.

Avinas nusprogęs kailinius sau siuvos.

Karvė laivu plaukė — debesų užkliuvo.

Pykšt šaulys kiškeli, o jis strykt mėnulin:

Ten kopūstus graužia ir po kelmu guli.

Lapė atsisėdus ant laktos užgrojo —

Tuoju pulkas vištų suktiniui sustojo.
 Dviračiu sau gervė leidžias nuo kalnelio.
 Žiogas gano briedžius ežere prie kelio.
 Sraigė su kuprine aplink žemę eina,
 Rūko sau cigarą ir dainuoja dainą.
 Pelės stato miestą viršum vandenyno,
 Vėžys kelias Marsan ant kupros banginio.
 Daugybės lentelę genys baloj mokos,
 O aplink jį varlės klumpakojį šoka.
 Voverė su geniu pirtyj balių kelia,
 Trys apuokai šoka, kėkštai midų geria.
 Vorai gulbes gaudo po tuščias palėpes,
 Strazdas žvaigždes tiria bačkoj pasislėpes.
 Kiaunė kepa duoną — kvepia visas šilas;
 Silkės krūmuos gieda, o lakštutė — tyli.

P A S K U R P I Ū

Kartą vienas žmogelis pastatė slastus. Kur buvus, nebuvus ėmė ir įkliuvo žiurkė. Apsidžiaugė žmogelis, nuėmė kailiuką ir nunešė pas kurpių, kad pasiūtų jam batus.

Kurpius ėmė matuoti koją. Žiūri — gi žmogelis be kojų.

— Na, kurgi tavo kojos? — paklausė kurpius.

— Vaje tu mano! — nustebo tas. — Abidvi pasiliko namie ant krosnies, kai gulėjau naktį.

Žmogus nukūrė namo kojų atsinešti. Kai sugrižo, rado kurpių gulintį be žado.

— Na, kas gi pasidarė, kad taip išsitiesei? — paklausė žmogelis.

— Nė neklausk,— atsakė kurpienė.— Skrido akla musė, pataikė vyrui kakton, ir matai, kas pasidarė.

Žmogelis parsinešė kailiuką namo ir padžiovė ant krosnies. Kailiukas džiūvo ir į pačius niekus sugruzdė.

GIEDANTIS VĖŽYS

Kartą buvau nuėjęs į ežerą pameškerioti. Užmečiau meškereę ir laukiu. Žiūriu — trukt trukt plūdelė. Aš kilst meškereę, tik spurdu spurdu koks didelis daiktas ant vašelio užkibęs. Net krūptelėjau. Žiūriu — gi varna. Galvoju, kaip tai galėjo atsitikti. O tą valandą kad ėmė rėkti kas man viršum galvos, kad ėmė rėkti. Pakelium galvą — gi lydys kad vejasi aukšlę, kad vejasi, o toji kad rėkia, kad šaukia, net laukai plyšta. Laimė, aukšlė suskubo pasprukti į mišką ir taip išliko gyva.

Ligi aš žiūrėjau, kaip aukšlė lėkė nuo lydžio, meškereę buvau drūtgaliu įrėmęs į žemę. Aš tą meškereę jau imsiu, o čia ji jau beauganti, giliai šaknis suleidusi į žemę, bešakojanti, belapojanti. O jos šakose kad gieda kas, kad čiulba taip gražiai, gražiau nekaip lakštingala. Pakelium galvą — nagi ant vieno lapo tupi didžiulis vėžys ir gieda.

Parsinešiau vėžį namo — jis ir šiandien tebegieda.

ŠIMTAS VILKŲ

Kartą vaikas parėjo iš miškelio ir sako tėvui:

— Žinai, tėveli, miške mačiau šimtą vilkų.

— Negali būti,— atsakė tėvas.— Mūsų krašte vilkai šimtais nevaikščioja.

- Na, tai vis dėlto buvo kokios penkios dešimtys.
- Negali būti.
- Trys dešimtys tai jau buvo.
- Negali būti.
- Dešimt tai jau tikrai buvo.
- Ir tiek negalėjo būti.
- Na, tai kas tenai lapuose čežėjo?

KAIP ŽMOGUS GYVULIUS PIRKO DANGUJE

Ėjo kartą žmogus mišku ir pamatė aukštą aukštą medį. Tas medis siekė net dangų. Žmogus panorą pažiūrėti dangaus ir ėmė lipti tuo medžiu. Lipo ir įlipo į dangų. Žiūri — didelis gyvulių turgus besąs. O pigumėlis tų gyvulių — arklius pardavinėja tik po vieną musę, o karves — po vieną uodą. Žmogus sumanė pasipelnyti, bet danguje nebuvo nei musių, nei uodų. Tada jis sugrįžo atgal žemėn, prisigaudė maišą musių ir uodų ir vėl įlipo į dangų.

Žmogus prisipirko danguje daug daug gyvulių ir varosi debesėliais prie to aukštojo medžio. Žiūri — medis audros išverstas. Nusiminė žmogelis. Nei gyvulių parsivaryti, nei pačiam danguje likti. Pagalvojo pagalvojo ir paėmęs išpiovė visus savo gyvulius, nulupo kailius, iš kailių nusivijo ilgą ilgą virvę, vieną galą pririšo prie angos krašto ir ėmė leistis žemėn. Leidosi leidosi, jau nusileido netoli žemės, tik — ir pritrūko virvės.

Kaba žmogus tarp dangaus ir žemės ir galvoja, kas daryti. Tuo laiku apačioje žmonės kėlė, vežė javus,

ir aukštyn kilo dulkės. Ką darys žmogelis? Ėmė jis tas dulkes gaudyti ir durstyti savo virvę. Pagaliau išbaigė visas dulkes, o žemės vis dar nepasiekė. Netrukus kilo didelis vėjas ir ėmė žmogų ant virvės mėtyti po orą. Virvė trūko, ir jis nukrito žemėn. Nukrito ir pataikė į didelę pelkę. Grimzdo grimzdo, ir tik viršugalvis buvo matyti. Taip jis pralindėjo visą rudenį ir žiemą.

Pavasarij viena pora laukinių žąsų susikrovė lizdą ant žmogaus galvos, lyg ant kupsto, sudėjo aštuonis kiaušinius ir išperėjo aštuonis žasiukus. Žąsys labai apsidžiaugė, sulaukė šeimynos, ir pasikvietė uodą į vaišes. Atskrido uodas, nutūpė į lizdą ir jau ruošiasi alutį gerti. Tuo laiku žmogus šmakšt ištraukė ranką iš pelkės, griebė uodą už kojos, tas išsigandęs pasileido skristi ir ištraukė žmogų iš pelkės.

JONINIŲ BULVĖS

Joninių naktį aš su kaimo bernais ganiau arklius miške. Kūrenome ugnį ir sekėme pasakas apie tos nakties stebuklus. Vienas bernas atsinešęs tris bulves sukijo į pelenus, kad iškeptų. Po valandėlės žiūrime — iš pelenų lenda bulvių diegai, iš diegų keliasi stiebai su lapais, ant stiebų kraunasi žiedai, žiedai krinta, lieka sėklų obuoliukai ir bulvienojai jau gelsta. „Jeigu nesapnuojame, — tariau, — tai pažiūrėkime, kas yra po kerais.“ Prapakstėme pelenus — gi krūvos gražių kvepiančių bulvių. Traukėme iš pelenų iškepusias bulves, traukėme ir valgėme, valgėme ir laižėmės iš didelio

gardumo. Mes visi, kiek mūsų tenai buvo, prisivalgėme bulvių trim dienom ir dar namo parsinešėme pilnus milinių skvernus.

VARNIOKAS VERŠĮ PRARIJO

Vienais metais per sekmines aš ganiau galvijus už mūsų piemenį. Keli bimbalai pasisukeliojo aplink galvijus, ir vienas įgėlė veršiui į pasturgalį. Tas tiktai pasispardė, pakėlė uodegą ir lapatai lapatai nukūrė į mišką. Aš vytis. Ieškau ieškau — niekur neberandu. Girdžiu — viršum medžių dvi varnos išsižiojusios rėkia: „Pakart! Pakart!“ Pakeliu galvą aukštyn, ogi mūsų veršis stovi varnų lizde ir bimbalais peni varniokus. Varniokai kapt kapt ryja tuos bimbalus. Bet vienam varniokui neteko dalies. Užpykęs jis kad stryktels, kad griebis veršį ir prarijo. Prarijo veršį kaip niekur nieko. Aš nudūmiau pas galvijus, bijodamas, kad ir manęs neprarytų.

ZYLĖ LAŠINIUS PAVOGĖ

Viename sodžiuje žmogus užsiaugino didelę kiaulę, tokią didelę, kad jos skersti susikvietė devynis vyrus. Kai vyrai suėjo, kiaulė prapuolė. Ieško ieško, o ji palindusi po šluota ir kiūto. Daug darbo vyrai turėjo, ligi ją iš po šluotos ištraukė ir paskerdė. Šeimininkas su pačia kiaule išdarė, mėsą sutvarkė ir susūdė lovyje.

Kai kiauliena išūrėjo, šeimininkas lašinius, kumpius ir dešras sukabino gryčios aukšte rūkytis, mat, gryčia buvo dūminė, tai aukštas gerai tiko rūkykla būti.

Aukšto skliautuose buvo langelis dūmams išeiti. Viena dieną pro tą langelį įskrido zylė ir išnešė visus lašinius. Šeimininkas vijo, bet nepavijo — zylė nuskrido į mišką ir dingo su lašiniais. Gal ir šiandien tuos lašinius tebelesa.

PLĒŠIKAS ČERPĒ

MOKAS, MOKIENĖ IR MOKIUKAS

Iai akmenų milžinų šeima — pats, pati ir jo sūnus. Didžiausias — Mokas: septyni metrai ilgio, penki — pločio ir trys — aukščio. Mokas ir Mokiukas guli kairiajame Šventosios upės krante, Sukinių kaimo laukuose, keturi kilometrai aukšty nuo Veprių.

Mokai kitados esą buvę dešiniajame Šventosios krante, Kalvelių kaimo laukuose. Kaimo vaikai laipiodavę ant Moku, žaisdavę, daužydavę juos, laužus ant jų kūrendavę. Mokams tai nepatiko, ir jie susitarė pereiti kairiajan upės krantan. Viena kartą Mokai išsijudino iš vietų ir ėmė eiti. Priėjo Šventąją, reikėjo bristi. Mokas ir Mokiukas laimingai perbrido, o Mokiėnė ėmė ir nugrimzdo dugnan. Aštuonias dienas ir naktis Mokiėnė šaukėsi pagalbos. Deja, niekas neišdrįso prisiartinti, ir taip liko ji nuskendus. Bet Mokas ir Mokiukas toliau nuo upės nebėjo — jie liko krante amžinai gedėti Mokiėnės.

Sako, kad po Moku esama paslėptų pinigų. Vienam žmogui buvę net prisisapnavę. Bet kai jis nuėjęs pas Moką, tai radęs ant jo rupūžę, didelę kaip veršį. Toji tarusi jam žmogaus balsu: „Pabučiuok mane, tai paiksi pinigus.“ Žmogus sukeikęs: „Eik tu skradžiais, kad aš tave bučiuočiau!“ — ir rupūžė nužvangėjusi po akmeniui, o žmogus pinigų nė pauostyt negavęs.

Vienas girnakalys norėjęs iš Moko padaryti girnų. Jau buvo pradėjęs akmenį skelti, bet vienu metu apėmęs žmogų toks didelis miegas, kad jis ten pat priguļęs ir užmigęs. Per sapną Mokas pasakęs jam: „Jeigu tu mane suskaldysi, apaksi.“ Žmogus metęs darbą. Nuo to laiko Moko niekas nebeliečia. Kur žmogus buvo pradėjęs skelti, tebėra ženklas.

Senovėje gyventojai ant Moko nešdavę aukas, o jų žyniai nuo jų mokydavę. Ir dabar žmonės, supykę ant kokio nemokšos, barasi: „Eik pas Moką pasimokyti.“

PAŠVENTUPIS

Iš rytinės Pakuonio krašto dalies į Nemuną bėga Šventupio upelis. Prie upelio žiočių stovi senas Pašventupio kaimas, o kaimo laukuose stūkso Pašventupio piliakalnis.

Kur dabar yra Pašventupio kaimas, senovėje gyvenęs labai turtingas ponas. Jis turėjęs daug dvarų, o girių tiek, kad nė sienų nežinojęs. Didžiausias ir gražiausias jo dvaras buvęs prie Šventupio upelio.

Dvarponis dėl savo besaiklių lėbavimų buvo pradėjęs smukti. Tada jis susizgribęs panoro pataisyti pašlijusį savo gyvenimą ir ėmė spausti baudžiauninkus,

kad galėtų gauti iš jų kuo daugiau naudos. Jis lažą baudžiauninkams pakėlė nuo šešių dienų ligi aštuonių, paskiau ligi dvylikos dienų, medaus, grybų, riešutų, uogų, žvėrelių kailiukų duoklę padvigubino. Už lažo darbų, už duoklių ir kitokių pareigų neištesėjimą plakė žmones rykštėmis ir bizūnais ligi kraujų, ligi mirties, atiminėjo gyvulius, išvarinėjo nuo žemių. Baudžiauninkai visai nuskurdo — trobos išklypo, stogai prakiuro, langai skarmalais užsikamšė, tvoros išgriuvo, gyvuliai sunyko, žemė nualo, žmonės nuplyšo. Apsiniaukė Pašventupio padangė aimanomis, nutilo jaunimo dainos ir vaikų kryžstavimai, nustojo čiulbėję paukščiai, net ir gaidžiai nebenorėjo giedoti.

Atokiai nuo Pašventupio dvaro — per kokius keturis kilometrus — gyveno jauna moteris baudžiauninkė, našlė su mažais vaikais. Kartą ji, ligi sutvarkė savo vaikus namie palikti, nesuskubo laiku nueiti į lažą, tai ponas įsakė nuplakti ją rykštėmis. Moteris buvo nuplakta taip baisiai, kad ji po to tuojau sunkiai susirgo ir mirė. Vargšė motina, mirdama prie savo klykiančių mažų vaikų, prakeikė poną taip, kad jis netrukus su visu Pašventupio dvaru nuėjo skradžiais žemę. Dvaro vietoje iškilo keli nedideli kalneliai. Didžiausias vadinamas iki šiol piliakalniu.

Kitados piliakalnio viršuje yra buvusi skylė. Kartą Pašventupio jaunimas linksminosi prie piliakalnio. Vienas bernas įmetė piliakalnio skylėn piemens kepurę. Tas ėmė verkti. Tada keli jaunuoliai virve įleido piemenį ton skylėn. Kai piemenį ištraukė, jis išsinešė pilną kepurę aukso. Piemuo papasakojo matęs piliakalnyje varinį šunį, žmonių blizgančiais drabužiais, gražią salę. Tada kitas bernas, pasigobėjęs piemens

laimės, tyčia įmetė piliakalnin savo kepurę ir paskum nusileido į vidų, tai gyvas nebegrižo — buvo ištrauktas sudraskytas. Jaunimas išsigando ir kuo greičiausiai išbėgiojo nuo piliakalnio.

Kitas sodietis, kurio žemėje buvo piliakalnis, buvo arti kalno pasistatęs sodybą. Jis ten negalėjo ramiai gyventi. Dažnai per miegus girdėdavo iš piliakalnio dainavimus, šūkavimus, visokius rėksmus, moterų velėjimus. Per sapnus jam kažkas liepdavo trobas nusikelti tolyn nuo piliakalnio. Bet sodietis buvo drąsus žmogus, sapnų nepaisė ir net ėmė kasinėti patį piliakalnį. Tada pradėjo jam dvėsti gyvuliai: vieną naktį iš karto krito dvi karvės ir vienas arklys. Žmogus nusigando ir trobas nuo piliakalnio nusikėlė kiton upelio pusėn. Ir tada jau ramiai gyveno.

Kartą Pašventupio sodiečiai buvo susitarę kasti piliakalnį, manydami rasti plytų. Kiek dieną iškasdavo, tiek naktį užgriūdavo. Vyras kasė pusę vasaros ir prie nieko neprisikasė.

Upelio, kaimo ir piliakalnio gražūs vardai — Šventupis, Pašventupis — rodo, kad toji vieta buvo kadaise žmonių laikoma šventa.

DIELIŲ EŽERO PASAKA

Netoli Kietaviškių, arti Vindziulių sodžiaus, palei Skerdimų mišką tvokso nedidelis Dielių ežeras. Iš senų laikų po apylinkę ėjo kalbos apie Dielių ežere nuskandintą skrynią su pinigais. Iš devynioliktojo amžiaus paskutinio dešimtmečio sekama apie tuos pinigus šitokia pasaka:

Kartą viena Vindziulių gyventoja Ramonienė su šešiomis kaimynėmis grybavo Skerdimų miške palei Dielių ežerą ir pamatė viršum vandens plūduriuojančią skrynį. Kaimynė sušuko:

— Ana, ežere pinigai plūduriuoja!

O Ramonienė tan žodin:

— O, kad man tie pinigai tektų, tai būtų gana ir man, ir mano vaikams, ir vaikų vaikams!

Tą naktį kažin kas pastukseno Ramonienei į langą, ir ji išgirdo balsą: „Ramonien, eik Dielių ežeran ir pasiimk pinigus!“ Ramonienė buvo drąsi moteris, tai rytą ir nuėjo prie ežero. Žiūri — netoli kranto plūduriuoja ta pati skrynja, tik ant skrynios sėdi koks senis su šuniu. Senis ir sako jai:

— Duok man galvą ir imkis pinigus su visa skrynja.

Ramonienė pažiūrėjo, pastoviniavo ir, nieko neatsakiusi, parėjo namo, galvodama apie pinigus ir, svarbiausia, apie galvą.

Kitą rytą Ramonienė nukirto vienai vištai galvą ir eina prie ežero. Mato, skrynja plaukia su seniu ant antvožo prie kranto.

— Tai atnešiau galvą,— tarė Ramonienė.

— Man reikalinga tavo, ne vištos galva,— atsakė senis nuo skrynios, net jo šuva suurgė.

Ramonienė pagalvojo: „Kai aš nebeteksiu galvos, ir pinigai man bus nebereikalingi.“ Ir ji parėjo namo.

Tačiau Dielių ežero pinigai nedavė Ramonienei ramybės. Vis kažkas stuksendavo jai į langą ir ragindavo atsiimti iš ežero pinigus. Sako, kad stuksenimus ir kaimynai girdėdavę, nors nieko nematydavę. Kelis kartus Ramonienė vaikščiojo pas ežerą pinigų ir vis negalėjo susikalbėti su seniu nuo skrynios. Iš to neramumo Ramonienė ėmė nykti nykti, ligi visai sunyko ir mirė.

Po Ramonienės mirties, jai dar tebegulint ant lentos, naktį kažkas pastukseno į langą kaimynui Adomui, ir jis išgirdo: „Adomai, Ramonienė numirė, tai Dielių ežero pinigai tau liko. Eik ir pasiimk juos.“ Adomas sukeikė: „A, kad jie skradžiais nueitų, tie pinigai! Ir man nebus nuo jų ramybės, kaip tai Ramonienei.“ Po tų jo žodžių sudundėjo namų durys, nužvangėjo langai ir nušvilpė per kiemą smarkus vėjas.

Rytą Adomas su keliais vyrais nuėjo pas Dielių ežerą ir rado krante išraustą gilią duobę. O pinigų skrynias su seniu daugiau ežere nebepasirodė.

LUPONIŲ RAGANOS

Šiaulių krašte, netoli Kužių miestelio, yra Luponių kaimas, o tame kaime stūkso piliakalnis.

Pasakojama, kad senovėje Luponių piliakalnyje gyvenusios raganos. Pro piliakalnį dabar eina senovės vieškelis. Tai jos daug ko nepraleisdavusios ramiai pro kalną pravažiuoti, praeiti: pėsčius pavedžiodavusios laukais aplink kalną, o važiuotus net ant kalno užvilkdavusios ir nuo jo paleisdavusios, kai kam ir sprandas nutrūkdavęs. Taip darydavusios raganos, jeigu kas neišpildydavęs jų noro. Ypač gaudavę įsigėrę pakeleiviai, kurie vėlai eidavę ar važiuodavę.

Vieną kartą važiavę pro Luponis linksmi vestuvininkai. Raganos pastojusios jiems kelią ir pareikalavusios išsipirkti pravažiamą. Kokio išsipirkimo jos pareikalavusios, nežinia. Vestuvininkai ar nieko neturėjo, ar visai nenorėjo ko duoti, tik supylė arkliams botagais ir norėjo pralėkti. Raganos kažin kaip nesu-

skubusios pastverti už apynasrių ar vadžių ir pamačiusios, kad važiuotojai pasprunka. Tada viena ragana pastvėrusi didelį akmenį, didumo kaip šieno kupeta, ir sviedusi į bėgančiuosius. Bet nepataikiusi — akmuo nukritęs šone vieškello. Tas akmuo ilgai ilgai gulėjęs prie vieškello ir nepaprastu savo didumu stebinęs žmones. Statant Kužių bažnyčią, tas akmuo buvo suskaldytas ir sudėtas į statybą.

Piliakalnį puošia didelės vinkšnos. Žmonės jų neliečia — bijo. Mat, pasakojama, vienas Luponių sodietis vieną vinkšną nukirtęs, tai naktį nuėjusi ragana prie to žmogaus, prikėlusi jį iš miego ir pasakiusi: „Tu sunaikinai mano gyvybę, tai rytoj pats mirsi.“ Ir tikrai rytojaus dieną tas žmogus miręs.

PLĖŠIKAS ČERPĖ

Senovės Trakuose buvo pagarsėjęs plėšikas, vardu Čerpė. Jis savo piktais darbais buvo gyventojams įgrišęs ligi gyvo kaulo. Išėję iš kantrybės, žmonės vieną naktį užklupo Čerpę namie lovoje begulintį, surišo, nugabeno į Trakų pilies salą, ten įmetė į gilų urvą ir angą užrito dideliais akmenimis. Čerpė persivertė per galvą keliais kūliais ir žnektelėjo dugnan, bet neušimušė, tik prisitrenkė.

Atsipeikėjęs Čerpė negalėjo susivokti, kur besas ir kaip tenai atsidūręs. Apgraibomis pradėjo ieškoti išėjimo, bet ilgai negalėjo prieiti nieko gero. Netikėtai jis pamatė toli spingsint šviesą ir ėmė eiti į tą pusę. Priėjęs žiūri — bestovinti geležimis apkaustyta skrynčia, prie skrynios — senis baltais drabužiais, o šalia jo —

didžiulis šuva, grandine pririštas prie skrynios ir viena koja laikąs žvakę. Pamatęs Čerpę, šuva ėmė loti.

— Kas tu, iš kur tu ir ko tu čia atėjai? — prikimusių balsu paklausė Čerpę senis.

Čerpė papasakojo seniui viską, kaip buvo ir kaip yra. Seniui patiko Čerpės kalba, ir jis tarė jam:

— Gerai, kad nemeluoji. Duok žodį, jog daugiau nebeplėšikausi, tai laimingai gyvensi.

— Duodu žodį, jog pradėsiu kitaip gyventi, kad tik gyvas ir sveikas iš čia išeičiau,— atsakė Čerpė.

— Gerai. Išeisi iš čia ir puikiai gyvensi. O dabar štai pasisemk iš šios skrynios aukso kiek nori ir eik kur nori.

Senis atidarė skrynią, pilną raudonųjų.

— Kad neturiu kur dėti,— tarė Čerpė.

— Į užantį,— patarė senis.

Čerpė prisipylė pinigų kiek tik galėjo ir, šunies lydima, nuėjo urvu. Netrukus priėjo didelį akmenį. Šuva koja paspaudė akmenį, akmuo pariedėjo, ir atsidarė urvo anga.

Čerpė išėjo iš urvo ir atsidūrė už penkių varstų nuo pilies mūrų. Jis atlygino žmonėms visas jo padarytas skriaudas ir pradėjo dorai gyventi.

UGNIMI KŪLĒ

SKAISTŪS RŪMAI

Vienas turtuolis statydinosi gražius rūmus. Senu papročiu jis paklausė statytojų:

— Kokia bus šitų rūmų pabaiga?

— Jie stovės, ligi supus,— atsakė statytojai.

— Tai negarbinga pabaiga,— tarė supykęs turtuolis, atleido darbininkus ir pasamdė kitus.

— Kokia bus šitų rūmų pabaiga? — paklausė turtuolis naujų statytojų.

— Rūmai bus tokie skautūs, kad bus matyti per septynias mylias,— atsakė tie.

— Tai gerai,— buvo patenkintas turtuolis.

Po metų rūmai sudegė. Kai jie degė, buvo tokie skautūs, kad buvo matyti aplinkui per septynias mylias.

MOKSLININKAS IR KARALIUS

Pas vieną galingą karalių tarnavo mokslininkas.

Kartą karalius paklausė mokslininką vieno dalyko. Bet mokslininkas nežinojo ir atsakė:

— To aš nežinau, karaliau.

— Tu imi iš karaliaus atlyginimą už savo mokslą ir nežinai dalyko, kurio aš paklausiau,—tarė nepatenkintas karalius.

— Taip, tamsta moki man už tai, ką aš žinau, bet ne už tai, ko nežinau,— pasiteisino mokslininkas.

PAVARGĖLIS IR KIŠKIS

Kartą ėjo pavargėlis per mišką. Žiūri — guli skersai kelio ką tik išvirtęs senas ažuolas su išpuvusiu kamieniu. Jis priėjo prie medžio ir atsisėdo pailsėti. Atsisėdo ir galvoja: „Gyveno ažuolas, šimtus metų stovėjo, viršūne vėjus skirstė. O kirminas įsimetė — ir medis nudžiūvo.“ Tą valandą žmogus išgirdo kažką cypiant. Apsidairė ir pamatė tarp ažuolo šakų kyšant dvi ilgas ausis.

— A, tai tu, žvairy,— tarė pavargėlis.

Bet kiškis nebėgo, tik graudžiai cypė: ažuolo šaka buvo prispaudusi jam pasturgalinę koją.

Žmogus atsiklaupė prie kiškio ir peiliu ėmė kasti žemę po šaka toje vietoje, kur buvo prispausta koja. Prakashė duobelę, kiškis kad šoko, apsvirtė porą kartų ir sveikas nudūmė per mišką.

Net nusijuokė žmogus ir pažiūrėjo į duobelę. Ten

jis pamatė kažką blizgant. Dar kiek prakasė — gi butelys. Išėmė, žiūri — pilnas pinigų.

— Tai kiškis man atlygino,— tarė sau pavargėlis.

Dabar abudu buvo patenkinti: ir kiškis, atgavęs laisvę, ir pavargėlis, netikėtai pabaigęs savo vargą.

PILVAS TRŪKO

Vienas piemuo parginė gyvulius pietų. Šeimininkė padavė jam valgyti rūgusio pieno su bulvėmis. Išvalgęs vieną dubenį, jis paprašė daugiau. Šeimininkė tarė:

— Gerai, pripilsiu dar dubenį, bet žiūrėk, kad išvalgytum, jeigu neišvalgysi, gausi į kailį.

Ir šeimininkė pripylė piemeniui antrą dubenį rūgusio pieno.

Piemuo valgė, valgė. Žiūri — nebeįstengs suvalgyti. Nusigando berniokas. Kai šeimininkė iš gryčios išėjo, jis ėmė nesuvalgytą pieną ir supylė sau užantin. Jai sugrįžus, piemuo atsikėlė nuo stalo ir tarė:

— Dėkui, tai prisikirtau, kad tik pilvas netrūktų.

Jis jau buvo beeinąs iš gryčios, bet tą valandą diržas pokšt trūko ir pienas išbėgo iš užančio ant žemės. Piemuo ėmė bėgti. Nusigandusi šeimininkė vytis. Ji manė, kad dėl jos berniukui pilvas trūkęs. Piemuo nusigando besivejančios šeimininkės ir leidosi iš visų jėgų per lauką. Nežinia, kaip ilgai būtų jis bėgęs, kad ne šeimininkas. Tik tas, sušaukęs kaimynus į talką, piemenį sugavo, ir tada visi pamatė, kad pilvas jam nebuvo trūkęs.

PINIGAI IR MAIŠAS

Buvo trys broliai — du protingi, trečias kvailas. Kartą visi trys ėjo giria ir rado krūvą pinigų, tik neturėjo kur tų pinigų susisemti. Tada protingieji ir sako kvailiui:

— Eik į sodžių ir gavęs atnešk maišą pinigams.

Kvailys nuėjo į sodžių. Kaip nuėjo, taip ir sugaišo ligi pavakario ir sugrižo be maišo.

— O kur maišas? — klausia broliai.

— Negavau,— atsakė kvailys.

BroLIAI apibarė kvailį ir sako:

— Dabar tu pasaugok pinigus, o mes eisime maišo.

Kai broLIAI nuėjo, kvailys nusimovė apatines kelnes, galus užrišo, susipylė pinigus ir nusinešė sau.

SENELIS IR MOKSLAS

Vienas senelis, jau eidamas aštuntą dešimtį, kartą paaيمانavo sau vienas: „Turtingi ir laimingi daugiau sia yra tik mokyti žmonės. Štai aš negavau mokslo — ir esu toks neturtingas ir nelaimingas. Kai buvau mažas, tamsūs tėvai neleido mokyti, kai paūgėjau — laiko nebeturėjau. Dabar, kai sūnus padeda gyventi, atrodo, galėčiau pasimokyti, laiko turiu. Sakoma, kad mokyti niekada nesą vėlu.“

Ir senelis nutarė eiti į mokyklą.

Mokytojas pasodino senelį vieną į galinį suolą. Nors vaikai kikenė, bet senelis mokykloje išbuvo visą dieną.

Grįždamas iš mokyklos, senelis rado ant kelio odinį

maišelį pinigų. Apsidžiaugė ir nusistebėjo: „Tai kokia mokslo galybė — tik vieną dieną pasimokiau, ir štai kokia laimė mane pasitiko.“ Parsinešė namo pinigus, suskaitė ir rado, kad jų buvo daug.

Trečią dieną senelis, grįždamas iš mokyklos, sutiko ant širmo žirgo didelį poną. Jis buvo aną dieną pametęs pinigus tame kelyje ir dabar jojo paklausinėdamas, gal kas juos radęs. Paklausė ir senelio:

— Ar kartais, seneli, neradai pinigų čia bevaikščiодamas?

— Radau, pone,— prisipažino senelis.— Visą maišelį radau.

— Kada radai?

— Na, kai pirmą dienąėjau į mokyklą,— atsakė senelis.

Ponas tik pažiūrėjo į senelį ir nujojo sau.

SEKOS KURPĖS

Gyveno kadaise labai šykštus pirklys. Jo drabužiai buvo nepanašūs į turtingo žmogaus drabužius, o kurpės šiausėjo lopais tarytum kokie ežiai.

Vieną kartą pirklys nuėjo į pirtį. Pirties tarnai sukeitė kurpes, ir jis išeidamas apsiavė miesto teisėjo kurpėmis. Ilgai vargo pirklys, kol išsiaiškino netyčia apsiavęs svetimomis kurpėmis.

Pirklys užsirūstino ant kurpių ir įmetė jas į upę ties savo namais. Žvejai pagavo kurpes tinklais ir supykę, kad jos perplėšė tinklą, įmetė jas pirkliai pro

langą į kambarį. Kurpės krisdamos pataikė ant brangių indų ir visus sudaužė.

— Prakeiktos kurpės! — sušuko pirklys.— Kiek nuostolių jos man pridarė!

Pirklys išnešė kurpes į daržą ir užkasė. Vienas kaimynas, matydamas pirklių kažką kasant, pagalvojo, kad šis būsiąs užkasęs pinigus. Jis naktį atkasė senas kurpes ir supykęs įmetė pirkliui į kiemą.

Pirklys įsakė tarnui kurpes paslėpti kur giliausiai. Tas jas įkišo į miesto vandens vamzdžius. Kurpės tikrai giliai įlindo, įstrigo siauroje vietoje ir sulaikė vandenį. Vanduo ėmė veržtis, kur nereikia. Mieste kilo triukšmas. Valant vamzdžius, buvo rastos pirklio kurpės. Pirklys turėjo atlyginti pataisymo išlaidas, o kurpės buvo sugražintos, kaip jo daiktas.

— Kas man daryti su tomis kurpėmis? — dejavo pirklys.— Sudeginsiu!

Bet kurpės buvo šlapios, pilnos dumblo. Tada jis liepė tarnui padėti kurpes prieš saulę, kad išdžiūtų. Tarnas padėjo jas ant stogo iš gatvės pusės. Tą valandą katės susipiovė ant stogo palei kurpes ir vieną nuspyrė žemėn. Kurpės nukrito praeinančiai moteriškei ant galvos. Toji parvirto ir susižeidė. Pirkliui vėl teko eiti į teismą ir teisintis, kad nenorėjęs užmušti moters savo kurpėmis. Kai teisėjas perskaitė sprendimą, pirklys graudingai tarė:

— Iškentėsiu ir atlyginsiu visa, ką priteisei. Bet prašau ir vienos malonės: paimti mano nelaimių kaltininką — tas senas kurpes, kitaip jos mane pribaigs.

Teisėjas paėmė pirklio kurpes ir įmetė į šiukšlyną.

SIŪLAI IR MARŠKINIAI

Seniai tėvai ragino savo sūnų vesti, kad namai gautų jauną šeimininkę, o silpna motina užvada. Sūnus vis atsikirsdavo, kad pati vesti tai ne kepurė nusipirkti ar riestainis suvalgyti.

Jis turėjo nužiūrėjęs savo apylinkėje tris jaunas mergeles. Visos jam patiko, ir jis nemokėjo iš jų vienos kurios išsirinkti.

Galvojo galvojo sūnus ir šitaip išgalvojo sau pačią iš tų trijų mergelių.

Jis paėmė kamuoliuką motinos lininių siūlų, visaip sujaukė, suvėlė, nunešė vienai mergelei ir sako:

— Štai radau motinos siūlų. Geri, bet va kas su jais padaryta, ar katės norėjo tinklą pelėms pasidaryti, ar ką. Gal tu išpainiotum man juos. Nesinorėtų numesti.

— Kam čia gaišti, aš geriau naujų tau praverpsiu, jei taip reikia,— atsakė toji.

Vaikinas tuos siūlus nunešė antrajai mergelei.

— Būk,— sako,— tokia gera ir išpainiok man šituos siūlus. Geri siūlai, tik, regi, be pradžios ir be pabaigos.

— Mesk juos,— atsakė ji,— kad nori siūlų, aš tau pakeisiu juos.

Vaikinas nunešė siūlus trečiajai mergelei.

— Gal pajėgtum,— sako,— išpainioti man šituos siūlus. Aš mėginau — dar labiau susinarpliojo.

Ši paėmė siūlus, pradėjo atnarplinėti ir bešnekučiuodama sutvarkė.

Jaunuolis galvojo, kad ji būsianti geriausia šeimininkė, bet vis nedrįso pasipiršti. Jis nutarė dar išbandyti mergeles. Pasisiūdino naujus drobinius marškinius, nunešė juos pirmajai ir sako:

— Man atrodo, kad šitiems marškiniams ko trūksta. Gal pertvarkytum.

— Iš karto matyti, kad prastai pasiūti,— tarė mergelė.

Ji marškinius išardė ir naujai pasiuvo.

Tada vaikinas marškinius nunešė antrajai.

— Kažin ko trūksta šitiems marškiniams,— sako,— tik nesuprantu ko. Gal pataisytum juos.

Ir toji marškinius išardė ir naujai pasiuvo.

Pagaliau tuos marškinius nunešė trečiajai ir sako:

— Gal pertaisytum man šituos marškinius. Čia moterys siuvo, ardė, vėl siuvo — ir vis tiek, man atrodo, nėra su jais tvarkos.

Mergelė apžiūrėjo marškinius, apvartė.

— Gerai,— sako,— sutvarkysiu. Ateik po savaitės.

— Kodėl taip ilgai laikysi? — paklausė jaunuolis.

— Greičiau negalėsiu.

Ji apsilvilko tais marškiniais, panešiojo kelias dienas, paskum išskalbė, išlaidė ir atidavė.

— Imk,— sako,— pertaisiau.

Vaikinas pavartė marškinius, pavartė ir sako:

— Visai nematyti, ką tu būtum jiems padariusi. Nauja gal tik tiek, kad marškiniai švelnesni.

Mergelė atsakė:

— Marškiniai buvo geri, reikėjo tik nešioti, o ne priekabiauti. Taip aš ir padariau: panešiojau, paskui išskalbiau, ir viskas.

Senų tėvų sūnus vedė trečiąją mergelę. Ir neapsiriko: ji buvo tikrai gera pati ir tvarkinga šeimninė.

TĒVO PAMOKYMAS

Senas tēvas mirdamas pamokē savo sūņu:

— Vēlai kelk, anksti gulk, duoną su medum valgyk, visados naujais batais avēk, niekam „padēk dieve” nesakyk. Jeigu taip gyvensi, bus gerai.

Sūnus pradējo pats ūkininkauti ir darē, kaip buvo tēvo pamokytas: vēlai kēlē, anksti gulē, duoną su medum valgē, naujais batais avējo, niekam „padēk dieve” nesakē.

Kaimynai kraipē galvas dēl tokio jaunuolio gyvenimo ir sakē: „Sūnus neina tēvo pēdomis.”

Prāejo treji metai. Vaikinas pats pamatē, kad jo ūkis smunka. Jis net velionī tēvā ēmē minēti kreivu žodžiu — gal jis tyčia mirdamas tokius patarimus jam davēs.

Kartā jaunuolī aplankē jo dēdē. Jis ir sako brolēnui:

— Klausyk, vaike. Tavo tēvas paliko tau gražū ūkī, o tu kuo jī verti? Tavo tēvas dienā naktī dirbdavo, o tu — tik žmones juokini. Kas čia kaltas?

— Tēvas kaltas,— atsakē brolēnas.

— Kaip tai tēvas kaltas? — nustebo dēdē.

— Na, taip, aš gyvenu, kaip tēvas pamokē,— tarē brolēnas ir viskā papasakojo.

— Tu nesupratai tēvo žodžiu, vaike,— atsakē dēdē.— Aš tau paaiškinsiu. „Vēlai kelk, anksti gulk” reiškia — anksti kelk ir vēlai gulk, darbuokis taip, kad, ir anksti atsikēlus, atrodytū vēlai, ir, vēlai einant gulti, atrodytū, jog dar anksti atsigulei. „Duoną su medum valgyk” reiškia — dirbk taip, kad tavo valgoma duona būtū tau tokia gardi, kaip su medum. „Visados naujais batais avēk” reiškia — visados batus valyk ir tai-

syk, tai jie atrodys kaip nauji ir ilgiau laikys. „Niekam „padėk dieve“ nesakyk“ — reikia suprasti taip, kad, anksčiausia išėjęs į darbą, niekur nerasi žmonių ir todėl neturėsi nieko sveikinti, visi tave sveikins.

Nuo to laiko vaikinai pradėjo gyventi taip, kaip dėdė paaiškino tėvo pamokymą.

UGNIMI KULĖ

Užėjo kartą pas kietos širdies ūkininką du seneliai ir paprašė nakvynės. Tas atsakė:

— Turiu pridžioves jaują rugių. Jeigu rytoj rytą juos man iškulsite, tai priimsiu nakvoti. Šiaip aš dovanai nieko į savo namus nepriimu.

— Gerai, iškulsime,— atsakė seneliai.— Tik leisk pernaktvoti.

Rytą seneliai atsikėlė su patamsiu ir, šeimininko vedami, nuėjo į kluoną kultti.

— Tamsta gali eiti į gryčią,— tarė seneliai šeimininkui.— Mes vieni darbą padarysime.

Bet šeimininkas nėjo. Jis atsistojo už kluono ir pro plyšį žiūrėjo, kaip seneliai dirbo. Ir pamatė, ko niekur nebuvo matęs. Seneliai rugius iš jaujos sukrovė ant grendymo stirtele ir, paėmę žarijų iš jaujos židinio, padegė ją iš keturių šonų. Padegę ėmė eiti aplink stirtelę pupėdami pu pu pu, pu pu pu. Rugiai įsidegė, ir grūdai išsiskyrė iš šiaudų. Ugnies nebuvo nė ženklo. Kūlėjai šiaudus suvertė į šalinę, grūdus sustūmė į krūvą ir nuėjo į gryčią.

— Jau iškūlėme, kiek turėjome iškulti,— tarė seneliai.— Dėkui už gerą nakvynę, dabar keliausime toliau.

Ir seneliai išėjo.

Ūkininkas, likęs vienas, pagalvojo: „Gerai, kad žiūrėjau. Dabar ir aš pataikysiu taip kultū.“ Jis tą pačią dieną su bernu pridžiovė rugių, paskum sukrovė ant grendymo stirtele.

— Dėde, nieko nepadarysime, taip storai pridėję, spragilai nepermuš,— tarė bernas.

— Tylėk, pamatysi, kas bus,— atsakė šeimininkas bernui.

Jis paėmė ugnies iš židinio, padegė stirtelę iš keturių šonų ir eina aplink ją pupėdamas pu pu pu, pu pu pu.

— Dėde, sudegs rugiai ir visas kluonas,— išsigando bernas.

— Tylėk ir netrukdyk man kultū,— sudraudė šeimininkas berną.

Ugnis greitai įsidedė iš visų šonų, liepsna iškilo viršum sijų, pasiekė stogą, ir užsidedė visas kluonas. O ūkininkas vis lakstė aplink kluoną bepupėdamas.

VELNIAS STIRTOJE

Pas vienu tėvų dukterį kartą suvažiavo iš karto dveji piršliai. Prasidėjo linksmos šnekos, puikios vaišės.

Gerokai pavakaravus, tėvai abejus svečius nuvedė miego į seklyčią.

Vienas jaunikis buvo apyžioplis ir labai nedrąsus vyras. Jis prie stalo buvo toks drovus, kad nė nepavalgė sočiai, todėl gulti nuėjo pusalkanis. Prie krosnies stovėjo kubilas įmaišyto ragaišio. Jaunikis užuodė kvapą, tykiai prislinko prie kubilą ir prisivalgė mai-

šymo. Atsigulęs pajuto, kad jo veidas tešluotas. Tada jis atsikėlęs susigraibė kertėje kibirą su vandeniu, nusiprausė veidą ir rankove nusišluostė. Bet čia jis užuodė keistą kvapą. Užsibrėžė degtuką ir dirstelėjo į veidrodį. Vaje — visas veidas buvo juodas! Mat, kibire buvo juodi siūlų dažai, ir jis tais dažais nusiprausė. Jaunikis nusigando, pažadino savo piršlį ir klausia:

— Kas dabar man daryti?

Piršlys atsakė:

— Prie kluono, mačiau, yra stirta šiaudų. Eik ten, įlisk į šiaudus ir lauk ryto. Aš anksti išvažiuosiu, tavo paimsiu, ir taip pabėgsime. Kitaip bus sarmata.

Žioplis jaunikis paklausė piršlio, įlindo į stirtą ir guli — laukia dienos. Bet jo piršlys išvažiavo kitu keliu, ne pro stirtą, ir jaunikį paliko.

Naktį antrasis jaunikis girdėjo anų piršlių kalbą ir susigalvojo iškirsti juokų. Rytą jis tarė šeiminkui:

— Žinai, tėvai, tavo kluone yra velnias.

— Gali būti,— tas atsakė.— Dažnai vakarais kažin kas ten beldžiasi, švokščia, kažin kaip bliuana.

— Aš galiu išvaryti tą velnią,— pasisiūlė jaunikis.

— Išvaryk, jeigu tik gali,— nudžiugo šeiminkas.

Visi nuėjo į kluoną. Jaunikis paėmė baslį, šeiminkas — šunį. Jaunikis gudraudamas pokšt pokšt basliu per šiaudus šalinėje ir šaukia:

— Va, va velnias bėga! Va bėga!

— Kad nematyti!..

— Va iš kluono jau išbėgo! — ir jaunikis vejasi.— Ana, jau į stirtą įlindo!..

Visi nubėgo prie stirtos.

— Reikia stirtą padegti,— sako jaunikis.— Kitaip neis.

Zioplųs jaunikis nusigando, iškiša galvą ir vėl įtraukia, nežino ką daryti.

— Ana, ana, velnias kyščioja galvą! — šaukia žmonės.

— Degu stirtą! — sušuko jaunikis.

Tą valandą zioplųs iššoko iš stirtos ir pasileido bėgti per laukus, šuva skalydamas vyti, o žmonės šaukti:

— Velnias bėga! Velnias bėga!

Duktė taip ir teko antrajam jaunikiui, o visi žmonės kalbėjo matę velnią bėgant iš stirtos.

VIRVĖ PASIKARTI

Vienas žmogus buvo tiek nusigyvenęs, kad dažnai net pavalgyti ko nebeturėdavo. Prastumia, būdavo, dieną ir eina pas turtingąjį brolių, kad anas sušelpytų. Nusbodo pagaliau turtingajam kaišioti duonos kąšnius, ir jis nutarė daugiau neduoti nė trupinio. Taip kartą jis, kai atėjo nuskurėlis brolis prašyti pagalbos, ėmė ir pasakė:

— Eik sau, kur nori. Kiek galėjau, daviau, ir kada tu man visa tai atiduosi?

— Tai kaip man dabar gyventi, broli? — sudejavo nuskurėlis.— Jeigu jau tu man nepadėsi, tai kas gi bepadės?

— O kas man darbo! — piktai atkirto brolis.— Jei gu nebeturi iš ko gyventi, tai eik ir pasikark!

— Bet kad aš nė virvės neturiu,— pasiskundė vargšas.

Brolis atnešė iš priemenės pusę senų vadelių ir padavė jam sakydamas:

— Štai ir virvė, kad neturi!

Nuskurėlis padėkojo broliui už virvę ir nuėjo į mišką kartis. Bet niekaip negalėjo tinkamo medžio rasti: vienas buvo per aukštas, kitas — per žemas, trečias — labai šakotas. Jis išvaikščiojo visą mišką ir nerado tinkamo medžio pasikarti.

Pagaliau nuskurėlis atsiminė brolio lauke esant seną laukinę obelę ir nuėjo ten. Ta obelė jam tiko pasikarti. Jis įlipo į obelę, vieną virvės galą pririšo prie šakos, kitą susikilpavęs užnėrė sau ant kaklo ir jau taiko akimirką pasileisti, tik staiga pastebėjo žemiau kojų drevenę medyje. Jam parūpo pažiūrėti į tą drevenę. Įkišo ranką ir ištraukė užsiūtą rankovę su pinigais. Nudžiugo vargšas, nusiėmė nuo kaklo kilpą ir, palikęs virvę medyje, linksmas parėjo namo.

Netrukus jis nusipirko duonos, paskiau arklį, ratus ir pradėjo gyventi. Turtingasis brolis pagalvojo sau: „Ar tik nebus jis kur pinigų radęs, kad ėmė tvarkytis? O gal mano pinigus bus išėmęs iš obelės?“ Ir nuėjo pažiūrėti. Taip, tikrai: obelės drevė buvo tuščia, ten pat kabėjo virvė su kilpa. Ta pati virvė, kurią jis buvo davęs broliui pasikarti. Pakvaišo vyras iš širdgėlos, pinigų netekęs, užsinėrė ant kaklo kilpą ir pasikorė.

NENAUDĖLIS SPIRGELĖ

Kartą viename sodžiuje gyveno pusbernis Spirgelė. Jis buvo našlaitis ir tarnavo pas turtingus žmones.

Kartą jis sumanė nukeliauti į kitą kraštą. Kol Spirgelė priėjo vieną sodžių, jau buvo naktis. Visi žmonės miegojo. Perėjo tą sodžių, perėjo kitą, o kai ėjo

į trečią, iš tolo išgirdo linksmą muziką. Spirgelė suprato esant vestuves ir sumanė užėiti, gal gauslās ko užvalgyti. Priėjęs pamatė visas duris atdaras. Apsidžiaugė Spirgelė ir įėjo į vidų. Jaunimas linksmai šoko, į Spirgelę niekas nė akies nekreipė. Spirgelė, matydamas tiek daug žmonių, nedrīso prašyti valgyti, o buvo labai alkanas. Bet kai jis pamatė šeimininkę benešant pyragus iš kamoros, sumanė pasivogti bent vieną. Taikėsi taikėsi — ir nučiupo vieną pyragą. Tą suvalgęs, nučiupo ir antrą. Bet kai ėmė trečią, šeimininkė jau pamatė. Spirgelė išsigandęs spruko pro duris. Bėgdamas per kiemą, įkrito į šulinį. Jo laimė, šulinys buvo negilus ir nedaug vandens ten buvo. Atsipeikėjęs šulinyje suvalgė pyragą, kur tebelaikė užanty, ir ėmė galvoti, kaip išsikabaruoti iš šulinio. Netrukus išgirdo ką ateinant su kibiru. Spirgelė pakreipė galvą į šalį, kad kibiras neužgautų, o kai kibiras nusileido ligi vandens, įsistojo į kibirą, ir moteriškė net kriokdama ėmė traukti. Kai ištraukė, jis iššoko iš kibiro ir nubėgo. Išsigandusi moteriškė sugriuvo vietoje šaukdama: „Velnias, velnias!“ Subėgo jaunimas, vyrai ir moterys, aplakstė visus pašalius, bet velnio nerado. O Spirgelė įsikasė į kūgį šieno šalia kluono ir tyliai gulėjo. Kai visi nurimo, jis išėjo iš kūgio ir leidosi eiti toliau. Išaušo diena, užtekėjo saulė, jis ir drabužius išsidžiovino.

Beidamas Spirgelė privargo ir atsisėdo po ažuolu pasilsėti. Netoli arė žmogus. Mergaitė jam atnešė pusryčių. Žmogus liepė mergaitei pastatyti valgį prie krūmelio ir eiti namo, o pats dar arė, matyt, norėdamas baigti varsnas. Spirgelė prisitaikęs stvėrė valgį ir pasileido bėgti. Artojas pastebėjo ir šoko vytis. Spir-

gelė užkliuvo koja už kupstelio ir parvirto. Artojas jį pagavo, smarkiai apibarė ir pamokė:

— Negražu, berneli, taip daryti. Esi jaunas ir sveikas, tai valgio gali užsidirbti. O jeigu ne, reikėjo bent paprašyti, ir aš būčiau davęs. Paarėk kiek už mane, tai gausi pavalgyti.

Spirgelė ėmė arti. Kai pabaigė, žmogus davė jam pavalgyti ir dar kelionei pridėjo riekę duonos.

Vakare Spirgelė užėjo į vienus namus ir pasiprašė nakvynės.

— Galiu tik į kluoną leisti, o valgyti tai negausi,— pasakė šeimininkas ir, nuvedęs Spirgelę į kluoną, užrakino duris. Kluonas buvo tuščias, tik viename pasienyje buvo kiek šiaudų. Spirgelė apsidairė, radęs baslį, pasidėjo prie savęs ir atsigulė. Naktį išbudino jį kažkieno žingsniai. Jis šoko iš guolio, suspaudė rankose baslį ir paklausė: „Kas čia?“ Niekas neatsiliepė. Paskui vėl pasigirdo žingsniai. Kažin kasėjo tiesiai prie Spirgelės. „Kas čia?“ — dar garsiau riktėlėjo Spirgelė. Išgirdęs žingsnius visai prie savęs, jis drožė basliu iš visų jėgų. Kažin kas sustenėjo ir nugriuvo ant šiaudų. Prisiglaudė Spirgelė prie sienos ir baimingai laukia aušros. Kai prašvito, Spirgelė pamatė prie sienos begulintį negyvą teliuką. Išsigandęs puolė Spirgelė prie durų. Bet durys buvo užrakintos. Tą valandėlę atėjo šeimininkas.

— O tu ką čia padarei, nenaudėli? — sušuko šeimininkas.

— Ponuli mielas, aš visai nenoromis... Jis mane išgąsdino... Maniau, kad velnias prie manęs eina...

Bet šeimininkas jo neklausė ir už pakarpos nutempė pas seniūną.

— Iš kur tą bernioką atvedei? — klausia seniūnas.

— Na, matai, priėmiau jį kaip gerą žmogų, o jis man teliuką užmušė.

— A, šitaip?! — tarė seniūnas.— Reikia eiti pas teisėją. Kaip nuteis, taip ir bus.

Seniūnas atrišo Spirgelei rankas ir liepė pasėdėti prie krosnies. O ten šeimininkė kepė sklandžius. Spirgelė ėmė ryti seiles. Jis buvo nevalgęs dar nuo vakar dienos. Netrukus visi kažkur išėjo. Tada Spirgelė greit šoko prie sklandžių. Griebė vieną, paklausė — nieko nėra, griebė kitą — nieko nėra, paėmė trečią — ir išgirdo ką ateinant. Beskubėdamas atgal į vietą, užkabino savo skylėtu skvernu statinėlą su medum ir išvertė ant žemės. Aprėkė aprėkė jį visi ir nuvedė pas teisėją.

Beeidami kelyje rado pirklių su įklimpusia baloje kumele. Tas ėmė prašyti, kad padėtų ištraukti.

Visi trys stoji traukti kumelės. Seniūnas su ūkininkų paėmė už galvos, o Spirgelė — už uodegos. Traukė traukė — galva truputį lyg ir pakilo, bet pasturgalis buvo visai nuklimpęs.

— Trauk smarkiau! — paragino pirklys Spirgelę.

Spirgelė kaip trūktelėjo, uodega pokšt ir nutrūko.

Seniūnas su ūkininku ėmė juoktis, o pirklys įniko Spirgelę barti:

— Kaip tu ten traukei, neišmanėli? Dabar užmokėsi man už kumelytę. Aš tau nedovanosiu!

Ir pirklys nuėjo kartu su visais pas teisėją. Spirgelė, eidamas keliu, pasilenkė ir kažką įsikišo į užantį.

Visi keturi stoji prieš teisėją.

— Kuo nusikalto šitas berniokas? — klausia teisėjas.

Pirmas papasakojo ūkininkas, kaip jis Spirgelę priėmęs nakvynės, kaip jį paguldęs kluone, kaip įleidęs teliuką ir kaip Spirgelė basliu jį užmušė.

Teisėjas ir klausia Spirgelę:

— Ar užmušei to žmogaus teliuką?

— Mušiau, ponuli, velnią, ne teliuką,— sako Spirgelė.— Prieš guldamas apžiūrėjau visus pašalius, nieko nebuvo. Tik naktį išgirdau — kažin kas vaikščioja. Maniau, kad velnias pasivaideno. Išgirdęs jį prie manęs einant, smogiau iš visų jėgų... Tik rytą pamačiau ne velnią, o teliuką begulint,— ir Spirgelė parodė kažką teisėjui iš užančio. Teisėjas pamanė, kad jis rodo pinigus, ir todėl tarė ūkininkui:

— Kai leidai teliuką, reikėjo bernioką pažadinti ir pasakyti: „Nebijok, aš teliuką įleidau.“ Kai nieko nepasakei, tai ir pačs esi ne mažiau kaltas už jį.

Paskui teisėjas klausia seniūną:

— O tu ko nori?

— Aš norėčiau, kad tas pusbernis užmokėtų man už medų. Visą ant žemės išliejo, nenaudėlis,— ir papasakojo, kaip buvo.

Teisėjas išklausė Spirgelės pasiaiškinimo ir sako seniūnui:

— Ir tu esi tiek pat kaltas, kiek ir šis berniokas. Jūs gi žinojote, kad berniokas išalkęs, reikėjo ir jam ką nors duoti.

— O tu, pirkly, ko nori? — klausia teisėjas pirklių.

— Šviesiausias teisėjau! Šitas berniokas mano kumelei uodegą nutraukė. Aš noriu, kad jis man užmokėtų už kumelę. Tik pagalvokit, kokia nelaimė! Kaip aš dabar galiu žiūrėti į kumelę be uodegos! Tik jūs pagalvokit!..

Ir pirklys papasakojo, kaip jis važiuojo, kaip jo kumelė įklimpusi ir kaip Spirgelė gelbėdamas nutraukęs uodegą.

Teisėjas tarė pirkliui:

— Jeigu tu matei, kaip Spirgelė traukia už uodegos, tai reikėjo neduoti, bet ne raginti dar smarkiau traukti. Čia tik tu vienas esi kaltas. Šitas berniokas nekaltas, eikite visi nuo jo galvos.

Teisėjas liepė Spirgelei pasilikti, o aniems skundėjams eiti savo keliais. Pasilikus teisėjas ir sako Spirgelei:

— Dabar duok, ką rodei iš užančio.

Spirgelė padėjo ant stalo akmenį sakydamas:

— Aš rodžiau, kad gausi su akmeniu, jei manęs neišteisinsi,— ir paliko nustebusį teisėją.

AKMENINIAI ANGLIAI

Tai buvo jau gana seniai.

Vienas piemuo ganė gyvūlius. Po ganyklą buvo iš kažin kur lyg prisimėčiusių juodų akmenų. Vieną dieną, orui atšalus, piemuo pasirinko pagalių ir prie vieno didesnio juodo akmens susikūrė ugnį. Pagaliai degė, ir piemuo patenkintas šildėsi. Tik žiūri — dega ir akmuo, prie kurio susikūrė ugnį. Patiko piemeniui. Jis parinko daugiau juodų mažų akmenų pabandyti, ar jie degs. Degė ir tie akmenys. Piemuo nebuvo nei matęs, nei girdėjęs, kad akmenys degtų. Jis rinko daugiau ir daugiau juodų akmenų, ir visi jie gražiai degė.

Vakare piemuo įsidėjo kelis juodus akmenis į krepšį ir, gindamas gyvūlius namo, parnešė šeimininkui parodyti. Šeimininkas sumetė akmenis į krosnį ir pamatė, kad jie tikrai degė. Ne tik akmenys degė ir sudegė, bet nuo jų ir pati krosnis daug geriau nekaip

nuo malkų išilo. Tai buvo akmeniniai angliai. Vėliau tenai, kur piemuo degino juodus akmenis, buvo pradėta kasti žemė ir buvo rasti dideli klodai akmeninių anglių.

AUKSO SVAIDYTOJAS

Buvo paskutinis metų vakaras. Ligi vidurnakčio, kada turėjo būti sutikti naujieji metai, buvo dar trys valandos laiko. Ir vaikai vakaravo kartu su dideliais: jie žaidė žaidimus, kokius tik mokėjo. Kai pabaigė paskutinį žaidimą, mergaitė tarė seneliui:

— Seneli, tamsta dažnai paseki mums pasakų. Pasek mums ir šiandien kokią gražią, negirdėtą.

Ir senelis pradėjo:

— Tai buvo labai seniai ir nežinau kokioje šalyje, tik žinau, kad prie jūros. Pajūrio keliu ėjo toks jaunas vyrukas. Vienoje vietoje jis rado gražų maišelį plokščių akmenėlių. Tie akmenėliai buvo labai gražūs — raudoni, žvilgėjo. Vaikinas pasiėmė maišelį ir nešasi, — tęsė pasaką senelis. — Jam nusibodo nešti sunkus maišelis, tai ėmė tais akmenėliais žaisti. Žinote, kaip vaikai žaidžia plokščiais akmenėliais prie vandens?

— Žinome, — atsiliepė vaikai. — Batus siuva.

— Ir tas vyrukas ėmė batus siūti tais raudonais akmenėliais. Jis ėmė tuos akmenėlius svaidyti po vieną į vandenį paužulniai. Kiekvienas akmenėlis paleistas gražiai tekšėjo vandens paviršium pasišokėdamas ir pagaliau grimzdo į dugną toli nuo kranto. Vyrukas išsiuvo visus akmenėlius, pasiliko tik tuščią maišelį, kuris jau buvo lengvas nešti. Vyrukas užėjo į smuklę

pasilsėti ir pasiūlė smuklininkui pirkti tą gražų maišelį. Smuklininkas vartydamas užtiko maišelio dugne pasilikusį vieną raudoną akmenėlį.

— Jeigu tamsta nori man parduoti ar dovanai atiduoti maišelį, tai šitą daiktą įsidėk sau į kišenę,— tarė smuklininkas.— Jis bus tamstai labai naudingas kecionėje.

— O kokia nauda iš to akmenėlio? — nustebęs paklausė vyrukas.

— Tamsta nejuokauk, tai ne akmenėlis, tai tikras brangakmenis,— paaiškino smuklininkas.— Argi tamsta nežinai?

Vyrukas užkaito, nusiminė ir negaišdamas išėjo iš smuklės. Jis sugrižo į tą vietą, kur akmenėliais siuvo batus, ėmė žiūrėti į vandenį, bet neižiūrėjo nė vieno akmenėlio, nes jie buvo nuteškėję toli nuo kranto ir giliai nugrimzdę.

— Vadinasi, seneli, tas vyrukas buvo radęs maišelį brangakmenių ir visus juos išsvaidė į jūrą? — paklausė berniukas.

— Taip, vyrukas susvaidė į jūrą brangakmenius,— atsakė senelis.

— Tai buvo neprotingas vyrukas, kad taip padarė,— tarė mergytė.— Bet kaip, seneli, toji pasaka galima pritaikyti prie šios nakties, kai baigiasi senieji ir prasideda naujieji metai?

— Visai paprastai, mano anūkėliai. Tie brangakmeniai tai mūsų gyvenimo dienos, savaitės, mėnesiai, metai. Protingas žmogus moka naudingai pragyventi kiekvieną valandą, kiekvieną dieną. Neišmaningas žmogus nesupranta, kaip yra brangus laikas: jis leidžia dienas tuščiomis, kaip kad anas vyrukas svaido į jūrą brangenybes. Anas vyrukas neberado jūroje nė vieno ak-

menėlio, taip ir žmogaus gyvenime nebegrižta nė viena diena, kurią jis pragyvena. Šiandien baigiame metus. Jie jau nebegriš. Jeigu perniek jie nuėjo, būsime ir mes brangakmenius išsvaide.

BOBUTĖS MUŠTINIAI

Viena bobutė turėjo susitaupiusi dvidešimt penkis muštinius. Vienas vagis sužinojo bobutę turint pinigų, tik nežinojo, kur juos laiko. Tas vagis vieną vakarą, apsimetęs pavargėliu, išprašė pas bobutę nakvoti. Bobutė jį kaip gerą priėmė ir paguldė ant šiltos krosnies.

Eidamas gulti, vagis paduoda bobutei vieną skatiką ir sako:

— Pasaugok man šitą skatiką, aš bijau, kad kas nepavogtų.

— Kas čia ims tavo skatiką,— tarė bobutė.— Dėk štai šiton spintelėn ir būk ramus.

Vagis įdėjo pinigėlių spintelėn. Po valandėlės jis ir klausia:

— Bobut, ar dar tebėra mano skatikas?

— Miegok sau ramus, kas ims tą skatiką! — ramina bobutė.

Vagis kiek pagulėjo ir vėl klausia:

— Bobut, ar dar tebėra mano skatikas?

— Tebėra, tebėra, kas čia jį tau ims! — ramina bobutė.— Mano muštiniai lovoje guli, ir tai nieks nekibina.

Vagis daugiau nieko nebekalbėjo.

Kai bobutė rytą atsikėlė, tai neberado nei svečio, nei savo muštinių.

BATAI TELEGRAFU

Viena motina buvo girdėjusi žmones šnekant, kad telegrafu siunčiamos visokios žinios, siunčiami pinigai. Kartą ji sumanė telegrafu nusiųsti batus savo sūnui. Paprašė kaimyną parašyti laišką, tas parašė, ir ji įdėjo tą laišką vienan batan, o kai pritemo, pasiėmė kopėčias, nuėjo prie telegrafo stulpo ir palypėjusi pakabino batus ant vielos.

Rytą vienas bernas pamatęs nusiėmė batus nuo vielos, žiūri — visai nauji, o viename laiškas besas. Perskaitė ir viską suprato. Jis greitai nusiavė savo senus batus ir apsiavė naujais; parašęs laiškeli, įdėjo į vieną batą ir abudu senuosius pakabino ant vielos toje pačioje vietoje.

Motina atėjusi rado ant telegrafo vielos senus batus ir viename laiškeli. Nunešė kaimynui, ir tas perskaitė: „Ačiū mamytei už naujus batus, štai gražinu savo senuosius.“

Motina džiugiai tarė:

— Dievulėliau, kad vaikas, tai vis vaikas, parsiuntė ir tuos savo senuosius batus.

SENELIS IR ANŪKAS

Buvo didelio bado metai. Javai neužderėjo, gyvuliai dvėsė, žmonės mirė. Kai kurie kietos širdies žmonės, stigdami maisto, ėmė į girias vežti savo nusenusius tėvus, kad kiek sutaupytų sau valgio.

Vienas žmogus, pačios prikaltintas, įsisodino į vežimą savo visai pasenusį tėvą ir išvežė į girią. Nema-

čiomis išsekė paskui sūnelis. Kai žmogus iškėlė iš rogių senelį ir, sukūręs ugnį, ruošėsi atgal važiuoti, sūnelis tarė:

— Tėte, nuvilk nuo senelio kailinius.

— O kam jie tau reikalingi? — nustebęs paklausė tėvas.

— O kuo gi aš tave apvilksiu, kai man reiks tave pasenusį čia atvežti? — paaškino sūnelis.

Žmogus susimąstė. Jis pasiėmė tėvą ir parsivežė namo.

MELŽĖJA IR VAGIS

Kartą merga vakare nuėjo tvartan karvių melžti. Pritūpus prie pirmos karvės, ji pastebėjo už jaučio kampe pasislėpusį vagį. Merga apsimetė nematanti ir pradėjo pati viena šnekėti:

— Tarnaudama per kelerius metus susidėsiu pinigų. Turėdama pinigų, susirasiu ir vyrą. Kai ištekėsiu ir susilauksiu dviejų sūnų, tai vieną pakrikštysiu Jonu, kitą Petru. Kolei vaikai bus maži, aš juos šauksiu pusbalsiu: „Jonuk, Petruk“; kai paūgės, balsu šauksiu: „Jonai, Petrai“; o kai užaugs vyrai, šauksiu visa gerkle rėkdama: „Jonai, Petrai!“

Išgirdę šaukiant, atbėgo tvartan šeimnininkas su bernu (jie buvo vardu Jonas ir Petras) ir klausia mergos:

— Ko tu réki?

— Žiūrėkite, kas už jaučio kampe tupi! — atsakė merga, rodydama pasislėpusį vagį.

Taip vyrai suėmė vagį.

DU STULPAI

Iš miestelio sutemus keliu ėjo įsigėręs bernas. Žiūri — priešais stovi žmogus. Dilgt bernui mintis — tur būt, plėšikas kelią pastojo. Mat, tuokart siautė plėšikai po girias ir kelius.

Nesumanydamas ką daryti, bernas nusiėmė kepurę, užmovė ant rankos, iškėlė ją ir sako: „Mes dviese.“ Bet plėšikas nejudėjo iš vietos ir nieko nesakė. Tada bernas nusivilko milinę, pakabino ant kitos rankos ir sako: „Mes trise. Iš kelio!“ Tačiau plėšikas stovėjo kaip įbestas.

Bernas bijojo eiti ir taip pat stovėjo. Taip jie vienas prieš kitą stovėjo ligi aušros. Tik tada bernas įžiūrėjo, kad tai buvo joks plėšikas, tik paprastas stulpas.

TURINYS

PIPIRAS

Trys tarnai	7
Tabokinė	13
Sielininko sūnus	18
Pavogta duona	21
Zvejas — karaliaus žentas	23
Pipiras	32
Piemenė karalienė	45
Užpiltas dvaras	49
Plunksna ir žiedas	52
Senas kareivis	56
Aukso senelis	63
Senelis su knyga ir žvake	68
Boba velniui ant ragų	74
Karvė verpėja	77
Deimanto, aukso ir sidabro dvaras	82
Aukso paukštis	84
Burtininko mokinys	88
Galius ir jo žirgas	94
Trys broliai	101
Varpas vaško bokšte	104
Laimės žiūronas	109
Dvi piemenės	110
Erelis iš liepos	112
Berniukas su šuniukais	131

Arklys su pavalkais	133
Dvi šokėjos	135
Vienakis muzikantas	138
Juoda karalaitė	140
Juodas lopinėlis	144
Juodas šuniukas	148
Gražiausia marti	152
Greitutė	153

TURTAI AKMENYJE

Turtai akmenyje	157
Zarijos prijuostėje	158
Miliniu perpylė	159
Molio plyta	160
Patys atėjo	163
Aukso nevalgysl	163
Prie Šiaudelio boba ant kello	165
Nykščiuukas ir sūriai	167
Stiprus bernas	169
Pačios laimė	170
Bėdos ieškotojas	173
Kalvis Drąselka	175
Artojas ir jo vargas	178
Gydytojas ir mirtis	180
Geroji žynė ir mergaitė	182
Bėda kaule	183
Mirtis ažuole	185
Kur senelis kiškį nusivijo	186
Vargas karste	188
Vėtyklė ir karnos	189
Sermukšnio lazda	191
Zentas iš stuobrio	195
Sesuo kvallutė	197
Variokai	202
Karalaitis vagis	206
Piemuo ir milžinas	210
Pigūs bernai	213
Bernas, velnias ir Dundulis	217

GLŪDULIS IR UOGĖLĖ

Glūdulis ir uogelė	221
Girdulis ir raganos	223
Raulo išdaigos	226
Kaip Gurdulis į vestuves važiavo	231
Laimės grūdas	232
Tinginys ir duona	232
Nekantri senė	233
Matijošiai ir dešra	235
Beržas jautį nupirko	236
Vaiduoklis	238
Ežys ir ponis	239
Geriausia iš geriausių	240
Ko daugiau žemėje	244
Gyva eglutė	246
Svečiai	248
Devyni pyragaičiai	248
Nepataikė	250
Protą nupirko	251
Seni grybai	252
Žirnių voliotojas	253
Gobšas ir kvailio žvėrys	255
Laimė iš miško	257

GAIDELIS IR PONAS

Gaidelis ir ponas	263
Dramblys ir ožka	268
Gegužė	269
Šikšnosparnis	269
Šunys ir pipirai	270
Vilkas atgailotojas	270
Vilkas ratuose	271
Žiogas ir vežimas	273
Stikliniai bateliai	274
Štriukis bukis beuodegis	275
Lyšiai	276
Vilkas vestuvėse	280

Avelė, lapė ir vilkas	285
Beždžionės ir lietus	286
Artojas, vilkas ir lapė	287
Višta Rudikė	290
Kepalėlis iš pašlavėlių	295
Senelė ir verpstelė	297
Du puodeliai	299
Duona — geriausias daiktas	300

MELAGIŲ TILTAS

Vaško kumelaitė ir buroko rateliai	303
Kaip seneliai buvo susipykę	304
Menturis	306
Dramblys rateliuose	307
Ežys šienpiovys	308
Karvės kailis ant stogo	308
Kaip mano diedukas buvo iššautas	309
Kiščio ir vilko imtynės	310
Kurpius astronomas	310
Labai ilgas ir labai juodas	311
Luošiai ir kiškis	311
Melagių tiltas	311
Melų daina	312
Pas kurpių	313
Giedantis vėžys	314
Šimtas vilkų	314
Kaip žmogus gyvulius pirkė danguje	315
Joninių bulvės	316
Varniokas veršį prarijo	317
Zylė lašinius pavogė	317

PLĖŠIKAS ČERPĖ

Mokas, Mokiėnė ir Mokiukas	321
Pašventupis	322
Dielių ežero pasaka	324
Luponių raganos	326
Plėšikas Čerpė	327

UGNIMI KULĖ

Skalstūs rūmai	331
Mokslininkas ir karalius	332
Pavargėlis ir kiškis	332
Pilvas trūko	333
Pinigai ir malšas	334
Senelis ir mokslas	334
Senos korpės	335
Siūlai ir marškiniui	337
Tėvo pamokymas	339
Ugnimi kulė	340
Velniats stirtoje	341
Virvė pasikarti	343
Nenaudėlis Spirgelė	344
Akmeniniai angliai	349
Aukso svaitytojas	350
Bobutės muštiniai	352
Batai telegrafu	353
Senelis ir anūkas	353
Melžėja ir vagis	354
Du stulpai	355

Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams

НАШИ СКАЗКИ

Обработка
С. Тюнайтиса
На литовском языке

Redaktorės *J. Kardelytė* ir *R. Butkutė*
Techn. redaktorius *V. Zdancevičius*
Korektorė *D. Meciūnaitė*

Pasirašyta spaudai 1958.XI.20. Leidinio Nr. 2574. Tiražas 25.000 egz. Popierius 82×108^{1/32}—5.625 pop. l.—18,45 sp. l.; 15 leid. l. Spaudė valst. V. Kapauko-Mickevičiaus v. spaustuė Kaune, Lenino pr. 23. Užs. Nr. 1253. Kaina 6 rb